

Viktor Pelevin

GENERACE P

Draft Pódium	11	
Tichamat-2	28	
Tři záhady Ištar	42	
Chudí lidé	59	
Cesta k sobě	81	
Homo Zapiens	102	
Tichý přístav	125	
Babylonská známka	147	
Vovka Prcek	167	
Výzkumný ústav včelařský		188
Oblak v kalhotách	208	
Islámský faktor	236	
Kritické dny	271	
Zlatá komnata	301	
Tuborg Man	325	

Kdysi v Rusku opravdu žila bezstarostná mladá generace, která se usmála létu, moři a slunci vstříc - a pak si vybrala pepsi-colu.

Dnes už by bylo těžké zjistit, proč se to stalo. Zřejmě nešlo jen o skvělé chuťové vlastnosti tohoto nápoje. Ba ani o kofein, který omladinu nutí, aby se dožadovala dalších a dalších dávek, a od dětství tu omladinu spolehlivě zahání do kokainové závěje. A dokonce ani o banální úplatek - člověk by rád věřil, že stranický byrokrat, na němž bylo uzavření smlouvy závislé, se zničehonic prostě do té hnědé bublinkaté tekutiny zamiloval všemi péry své duše, která již dávno přestala věřit v komunismus.

Důvod spočíval s největší pravděpodobností v přesvědčení sovětských ideologů, že pravda bývá vždy jen jedna. A tak generace P opravdu neměla žádnou možnost volby a děti sovětských let sedmdesátých si vyvolily pepsi stejně, jako si jejich rodiče vyvolili Brežněva.

Ať už to tehdy bylo, jak chtělo, ty děti, ležící na letní mořské pláži, dlouze hleděly k bezmračnému modravému obzoru, pily teplou pepsi-colu, stáčenou do charakteristických lahví ve městě Novorossijsku, a snily o tom, že daleký zakázaný svět z druhé strany moře jednou vkročí i do jejich života.

Uplynulo deset let, a ten svět - zpočátku jen opatrně a se zdvořilým úsměvem, ale pak již stále jistěji a odvážněji - opravdu začal vstupovat do jejich života. Jednou z jeho vizitek byl reklamní klip na pepsi-colu - klip, který se podle názoru četných pozorovatelů stal mezníkem v rozvoji celé světové kultury. Porovnával dvě opice. Jedna z nich pila

„běžnou colu“ a výsledkem bylo, že se naučila několika elementárním logickým úkonům s kostkami a hůlkami. Ta druhá pila pepsi-colu. S veselým hýkáním odjížděla v džípu kamsi směrem k moři v objetí několika děvuch, které na nějakou ženskou rovnoprávnost evidentně kašlaly (když už se musíte důvěrně stýkat s opicemi, je lepší na takové věci prostě nemyslet, protože rovnoprávnost i nerovnoprávnost budou naší duši na obtíž jedna jako druhá).

Když se nad tím tak zamyslíme, vlastně už tehdy bylo jasné, že nejde o pepsi-colu, ale o peníze, s nimiž přímo souvisela. Na to poukazovala zaprvé klasická freudovská asociace, daná už barvou produktu, a za druhé logický závěr, že požívání pepsi-coly vede k získávání drahých vozů. Rozhodně se však nechystáme tento klip dlouze analyzovat (i když možná právě tady by se našlo vysvětlení, proč takzvaní šedesátníci své následovnické generaci P tak vytrvale nadávají do hovnocuců). Pro nás je důležité jen to, že definitivním symbolem generace P se stala opice v džípu.

Bylo trochu mrzuté najednou zjistit, jak si právě mládenci z reklamních agentur na Madison Avenue představují své publikum, tedy tzv. target group. Ale zároveň bylo těžké nežasnout nad jejich hlubokou znalostí života. Právě tento klip pomohl velkému počtu zatím skomírajících opic v Rusku pochopit, že nadešel čas přesednout do džípů a vcházet k dcerám člověčím.

Bylo by hloupé hledat tu nějaké stopy protiruského spiknutí. Protiruské spiknutí bezesporu existuje - problém je však v tom, že se na něm podílí veškeré dospělé obyvatelstvo Ruska. A s tím nemá pepsi-cola naprosto nic

společného. To, co se stalo, bylo součástí celosvětového procesu, zaznamenaného v řadě knih (stačí si připomenout třeba jen Čekání na opice Andreje Bitova či Brazzavillskou pláž Williama Boyda). Tento proces se nevyhnul ani Americe, i když tam dopadlo všechno docela jinak - coca-cola vytlačila pepsi-colu z čistě rudého pole definitivně a nezvratně, což se pro zasvěceného rovná vítězství u Waterloo. Souviselo to i s činností náboženské pravice, která je ve Spojených státech velice silná. Tito lidé neuznávají evoluci a coca-cola zapadá do jejich obrazu života daleko lépe, protože opice, která ji pije, zůstává i nadále opicí. Ostatně, o opicích mluvíme už příliš dlouho - a to jsme se přece chystali hledat člověka.

Vavilen Tatarskij se narodil dlouho před tímto historickým vítězstvím rudé nad rudou. Automaticky se zařadil do generace P, a to i přesto, že po dlouhou dobu o tom neměl nejmenší pojem. Kdyby mu někdo v oněch dávných dobách řekl, že až vyroste, stane se reklamním textařem, zřejmě by úžasem upustil láhev pepsi-coly přímo na rozpálené obložky pionýrské pláže. V oněch dávných dnech se pro děti jeho generace patřilo usilovat o zářivou přilbu požárníka či o bílý lékařský plášť. Dokonce i mírumilovné slovo designér se jevilo jako podezřelý neologismus, který se do velkého ruského jazyka vetřel jen v rámci známého lingvistického limitu, tedy do prvního vážného zostření mezinárodní situace.

Jenže tenkrát bylo jak v jazyce, tak v životě vůbec velmi mnoho podezřelého a zvláštního. Ono stačí už samotné jméno Vavilen, jímž Tatarského vyznamenal jeho otec,

smiřující ve svém srdci víru v komunismus s ideály let šedesátých. To jméno se skládalo z písmen obsažených ve jménech Vasilij Aksjonov a Vladimír Iliič Lenin. Tatarského otec si zřejmě uměl docela dobře představit věrného lenince, který nad rozevlátou stránkou z Vasilije Aksjonova nahlížel, že marxismus stál od samého počátku na straně volné lásky, nebo pološíleného jazzového nadšence a estéta, jehož košatá saxofonová improvizace náhle přiměje k prozření, že komunismus zvítězí. Takový ale nebyl jen Tatarského otec - taková byla celá sovětská generace let padesátých a šedesátých, která světu darovala autorskou píseň a vyvrcholila do černé prázdnoty vesmíru prvním sputnikem - čtyřcasou spermií budoucnosti, která nakonec nepřišla.

Tatarskij se za své jméno dost styděl a při každé vhodné příležitosti si sám říkal Vova. Pak začal přátelům nalhávat, že jeho otec ho takto pojmenoval proto, že se věnoval východním mystickým učeníům a na mysli měl zejména starověký Babylon, jehož tajnou doktrínu by on, Vavilen, zvaný pro větší podobu s Babylonem Baban, měl jednou opatrovat. Slitinu Aksjonova s Leninem však jeho otec vytvořil proto, že byl pokračovatelem manicheismu a naturfilosofie a považoval za svou povinnost vyvážit princip světla principem tmy. Bez ohledu na tuto efektní konstrukci však Tatarskij v osmnácti letech s velkou chutí ztratil svůj první občanský průkaz a do druhého už si nechal napsat Vladimír.

Poté se jeho život utvářel tím nejběžnějším způsobem. Přihlásil se ke studiu na technice - samozřejmě ne proto, že by měl rád techniku (jeho oborem byly jakési elektrické

tavicí pece), ale proto, že se mu nechtělo na vojnu. V jedenadvaceti se mu však přihodilo něco, co o jeho dalším osudu rozhodlo.

V létě si na venkově přečetl útlou Pasternakovu sbírku. Verše, o něž dřív nejevil pražádný zájem, jím otřásly natolik, že po několik dalších týdnů nedokázal na nic jiného myslet, a nakonec je začal sám psát. Navždy si zapamatoval zrezivělou karoserii starého autobusu, šikmo vrostlou do země na kraji lesa nedaleko za Moskvou. Právě u této karosérie ho napadl první verš v životě - „sardinky mračen plují k jihu“ (později začal postupně shledávat, že ta báseň zavání rybinou). Byl to zkrátka dokonale typický případ a typicky také skončil - Tatarskij začal studovat na Literárním institutu. Pravda, přímo na obor poezie se nedostal a nezbylo mu, než se spokojit s překlady z jazyků národů SSSR. Tatarskij si svou budoucnost představoval přibližně takto: Ve dne prázdná posluchárna Literárního institutu a podstročník z kyrgyzštiny či uzbečtiny, který je třeba do předem stanoveného data zrýmovat, kdežto po večerech tvorba pro věčnost.

A pak zcela nepozorovaně došlo k jedné proměně, která byla pro jeho budoucnost dost podstatná. SSSR, který začal být obnovován a vylepšován přibližně v době, kdy se Tatarskij rozhodl změnit povolání, byl nakonec vylepšen natolik, že přestal existovat (a je-li stát schopen dosáhnout nirvány, pak tady šlo právě o tento případ). Už proto nemohlo být o nějakých překladech z jazyků národů SSSR řeči. Byla to rána, ale Tatarskij ji přežil. Zbývala ještě práce pro věčnost, a to mu stačilo.

Jenže pak se přihodilo něco, co nepředpokládal. S věčností, již Tatarskij hodlal věnovat své síly a dny, se také začalo cosi dít. Čemuž Tatarskij nerozuměl už vůbec. Vždyť věčnost - alespoň to si o ní v každém případě doposud myslel - byla čímsi neměnným, nezkrušitelným a naprosto nezávislým na jepičích pozemských otřesech. Když se například útlá Pasternakova sbírka, která změnila jeho život, do té věčnosti jednou dostala, tak přece na světě není síly, která by ji odtud mohla vytrhnout.

Ukázalo se však, že věci se mají zcela jinak. Ukázalo se, že věčnost existovala jen do chvíle, dokud v ni Tatarskij věřil, kdežto za hranicemi jeho víry nic takového ve skutečnosti nebylo. Aby se ve věčnost dalo upřímně věřit, bylo třeba, aby tuto víru sdíleli také jiní - protože víra, již s námi nikdo nesdílí, se jmenuje schizofrenie. Jenže s jinými, včetně těch, kteří Tatarského učili orientovat se na věčnost, se začalo dít cosi podivného.

Ne že by nějak dramaticky změnili své dřívější názory, to ne. Smrskávat se a mizet začal sám prostor, do nějž tyto dřívější názory směřovaly (protože názor přece vždycky musí někam směřovat), až z něj nakonec zbyla jen mikroskopická skvrnka na čelním skle rozumu. Kolem už se míhaly docela jiné scenérie.

Tatarskij zkusil bojovat a tvářil se, že se vlastně nic zvláštního neděje. Zpočátku se mu to dařilo. Dál se živě stýkal s jinými lidmi, kteří se také tvářili, že se nic neděje, a tak se tomu po jistý čas dalo věřit. Konec nadešel nečekaně.

Jednou se Tatarskij při procházce zastavil o obchodu s obuví - zrovna měli polední přestávku. Za výlohou se v

letním žáru potila tlustá sympatická prodavačka, již si Tatarskij jen tak pro sebe okamžitě pojmenoval Maňka, a uprostřed záplavy pestrobarevných tureckých výrobků tu stál pár bot nepochybně domácího původu.

Tatarskij zakusil cosi jako pocit okamžitého a pronikavého pochopení podstaty. Byly to špičaté botky na vysokých podpatcích, vyrobené z kvalitního materiálu. Žlutoryšavá kůže byla prošita bleděmodrou nití a nárt zdobily velké zlaté harfovité přezky, ale ty boty nebyly jen banální či nevkusné. Ty boty přímo bytostně ztělesňovaly to, čemu jeden věčně přiovilý učitel sovětské literatury z Literárního institutu říkal „náš gestalt“, a bylo to tak ubohé, komické a dojemné (zejména přezky ve tvaru harf), že Tatarskému do očí vhrkly slzy. Na botách spočívala silná vrstva prachu - bylo jasné, že tato doba už je nepotřebuje.

Tatarskij věděl, že jeho doba taky nepotřebuje, ale už se s touto představou stihl sžít a dokonce v ní nalézal jistou hořkosladkou rozkoš. Onu představu si dešifroval s Marinou Cvetajevovou: *„Po krámech na ně padá prach a špína (a těžko najdou plný hlas), však verše mé, jak drahocenná vína, dobudou jednou si svůj čas.“* Protože pokud v tom pocitu bylo cosi ponižujícího, tak ne pro něj, ale mnohem spíš pro zbytek světa. Jenže jak tak strnule stál před výlohou, najednou pochopil, že na něj se pod tímto nebem nepráší jako na číši s drahocenným vínem, ale právě jako na pár bot s harfovíty přezkami. A mimo to pochopil ještě něco: věčnost, v níž věřil dřív, mohla existovat jen díky státním dotacím, anebo, což je totéž, díky státnímu zákazu. Ba co víc, existovat mohla jen jako zpola uvědomovaná vzpomínka

nějaké Maňky z obuvnického krámu. Protože jí, stejně jako jemu, tuhle pochybnou věčnost cpali do hlavy ze stejného kontejneru jako přírodovědu a anorganickou chemii. Věčnost byla libovolná: kdyby dejme tomu Stalin nezabil Trockého, ale naopak, byla by obydlena docela jinými tvářemi. Nakonec ale ani o to tolik nešlo, protože Tatarskij si jasně uvědomoval, že ať už by složení věčnosti bylo jakékoli, Maňka bude mít úplně jiné starosti a až ve věčnost přestane věřit nadobro, žádná věčnost už tu nebude, protože kde by v takovém případě sídlila? Neboli, jak si ostatně zapsal do notesu po návratu domů: „Když mizí subjekt věčnosti, mizejí i všechny její objekty, kdežto jediným subjektem věčnosti je ten, co si na ni aspoň tu a tam vzpomene.“

Víc už poezii nepsal: s pádem sovětské moci ztratila smysl a hodnotu. K posledním veršům, které ho napadly ihned po této události, ho inspirovala píseň rockové kapely DDT („Copak je to píseň, to je listí...“) a aluze na pozdního Dostojevského. Báseň končila takto:

*Copak je to věčnost - ruská lázeň,
pavouci v ní bloudí, ve tmě věčně sami.
Co když na tu lázeň
Maňka zapomene?
Co pak bude s vlastní
- ale taky s námi?*

DRAFT PÓDIUM

Jakmile věčnost zmizela, Tatarskij se ocitl v přítomnosti. Ukázalo se, že o světě, který kolem něj stihl vzniknout během posledních několika let, neví naprosto nic.

Ten svět byl velmi zvláštní. Vnějšíkově se proměnil jen málo - jediné snad že v ulicích bylo najednou mnohem víc žebráků a všechno kolem, domy, stromy i pouliční lavičky, zničehonic jaksi zestárla a zchátralo. Jenže říct, že svět se proměnil ve své podstatě, taky nebylo možné, protože teď už žádnou podstatu neměl. Všude a ve všem panovala poněkud děsíci neurčitost. I přesto, že se ulicemi řítily proudy mercedesů a toyot, v nichž seděli řimbabové, absolutně si jistí sebou a vůbec vším, co se kolem odehrává, a dokonce, dalo-li se věřit novinám, fungovalo i cosi jako zahraniční politika.

V televizi se mezitím objevovaly stále stejné tlamy, ze kterých se člověku dělalo špatně celých posledních dvacet let. Ti lidé teď říkali přesně totéž, za co dřív jiné strkali za mříže, jediné že byli mnohem smělejší, tvrdší a radikálnější. Tatarskij si často představoval Německo roku šestačtyřicátého, kde by doktor Goebbels do rádia hystericky řval o propasti, do níž fašismus zavlekl národ, bývalý velitel koncentračního tábora v Osvětimi by stanul v čele komise pro odchyt nacistických válečných zločinců, generálové SS by prostě a srozumitelně promlouvali o liberálních hodnotách a v čele celého tohoto herberku by stál gauleiter Východního Pruska. Tatarskij samozřejmě sovětskou moc a většinu jejích konkrétních projevů nenáviděl - přesto nechápal, zda

mělo smysl nahradit říši zla banánovou republikou zla, která banány dováží z Finska.

Tatarskij ostatně nikdy nebyl žádný velký moralista, takže ho spíš než hodnocení toho, co se dělo, zajímal problém, jak přežít. Žádné styky, které by mu snad mohly pomoci, neměl, a tak se k věci postavil tím nejjednodušším způsobem - stal se prodavačem v krámku nedaleko svého bytu.

Práce to byla jednoduchá, ale enervující. Ve stánku bylo šero a chladno jako v tanku; se světem ho pojilo jen nepatrné okénko, jímž se sotva dala prostrčit láhev šampaňského. Před možnými nepříjemnostmi Tatarského chránila mříž z tlustých ocelových prutů, hrubě přivařených ke stěně. Každý den večer odevzdával tržbu postaršímu Čečenci s těžkým zlatým prstenem; občas se mu dokonce podařilo vyšetřit něco nad plat. Čas od času ke stánku přicházeli začínající gangsteři a přerývavými hlasy žádali peníze „za ochranu“. Tatarskij je unaveně posílal za Husejnem. Husejn byl pomenší vyzábělý jinoch s očima věčně potaženými opiátovou mastnotou; obyčejně se povaloval na matraci v poloprázdné maringotce na samém konci řady stánků a poslouchal súfijskou hudbu. Kromě matrace byl v maringotce ještě stůl a ohnivzdorná pokladna se spoustou peněz, a stál tu také rafinovaný model samopalů Kalašnikov s granátometem připevněným pod hlavní.

Během práce ve stánku (a trvalo to necelý rok) Tatarskij získal dvě nové vlastnosti. Zaprvé cynismus, bezbřehý jako výhled z ostankinské televizní věže. Ta druhá vlastnost byla podivuhodná a těžko vysvětlitelná. Tatarskému stačilo

krátce pohlédnout na zákaznickovy ruce, a už věděl, zda ho může okrást a o kolik přesně, zda se mu dá vynadat nebo ne, hrozí-li možnost, že se ten zákazník pokusí udat falešnou bankovku, či dá-li se mu naopak falešná bankovka podstrčit s penězi vracenými zpátky. Žádný přesný a racionální systém v tom neměl. Občas se v okénku objevila pěst podobající se chlupaté dýni, ale hned bylo jasné, že jejího majitele lze směle poslat kamkoli. Zatímco jindy se Tatarského nitro poplašeně roztřásl při pohledu na úzkou ženskou dlaň s pěstěnými nehty.

Jednou Tatarského kdosi požádal o krabičku cigaret Davidoff. Ruka, která na pultík položila stotisícovku, nebyla zrovna zajímavá. Tatarskij si povšiml jemného, sotva patrného třasu prstů, pohlédl na pečlivě opilované nehty a pochopil, že zákazník to přehání se stimulatory. Mohl to být kupříkladu průměrně prosperující gangster, anebo podnikatel, anebo také něco mezi tím, což je nejčastější případ.

„A jaké chcete? Obyčejné nebo lightky?“ zeptal se Tatarskij.

„Lightky,“ ozval se zákazník, sklonil se a nahlédl do okénka.

Tatarskij se zachvěl - před ním stál jeho fakultní kolega z Literárního institutu Sergej Morkovin. Kdysi to byla jedna z nejvýraznějších osobností ročníku, která významně pošilhávala po příkladu Majakovského - Morkovin nosil žlutý svetr přes hlavu a psal provokující verše („*Můj verš, utínavý jako sekýra*“ nebo „*Ó Fete - fetuj! Ó Charmsi - chramstni!*“). Téměř se nezměnil, jen ve vlasech se mu objevila pečlivá pěšinka a v té pěšince několik šedivých nitek.

„To jsi ty, Vovo?“ zeptal se užasle. „Co to tu vyvádíš?“

Tatarskij se nezmohl na žádnou odpověď.

„Je to jasný,“ pokýval hlavu Morkovin. „Víš co, půjdeme odsud někam do hajzlu.“

Po nedlouhém přemlouvání Tatarskij stánek zamkl a bázlívě pošilhávaje po Husejnově maringotce se vydal za Morkovinem k jeho autu. Odjeli spolu do drahé čínské restaurace Chrám Luny, navečeřeli se, hodně toho vypili a Morkovin Tatarskému vyložil, čím se v poslední době zabývá. Zabýval se totiž reklamou.

„Vovo,“ říkal Morkovin, bral Tatarského za loket a blýskal očima, „žijeme ve zvláštní době. Nic takovýho ještě nikdy nebylo, a taky už nikdy nebude. Horečka jako na Clondyku. Za dva roky bude všechno rozebraný. Kdežto teď je tu reálná příležitost se do systému začlenit jen tak, rovnou z ulice. V New Yorku by člověk dal půl života za to, aby mohl zajít na voběd s tím správným člověkem, kdežto tady...“

Mnohé z toho, co Morkovin líčil, Tatarskij upřímně nechápal. Jediné, co si z celé rozmluvy zapamatoval naprosto přesně, bylo schéma fungování podnikatelské sféry v epoše prvotní akumulace kapitálu a jeho vztahu k reklamě.

„Podívej se, v zásadě to probíhá asi takhle,“ hlásal Morkovin. „Člověk si veme úvěr. Za ty prachy si pronajme kancl, koupí si Jeep Cherokee a vosum kartónů vodky Smirnoff. Když smirnoff dojde, najednou se ukáže, že džíp je na mraky, kanci je zabítej a úvěr je třeba splatit. V týhle chvíli se veme druhéj úvěr, třikrát vyšší než ten první. Z toho zaplatíš první úvěr, koupíš si Jeep Grand Cherokee a šestnáct kartónů absolutu. Jakmile absolut dojde...“

„Chápu,“ přerušil ho Tatarskij. „A jak to celý dopadne?“

„Jsou dvě varianty. Pokud je banka, který je člověk dlužnej, gangsterská, tak ho v jistým okamžiku zabijou. No a protože jiný banky u nás zatím nejsou, obyčejně to skončí právě takhle. Ovšem pokud je člověk naopak sám gangster, tak ten poslední úvěr hodí na Státní banku a vyhláší ban-krot. Do kanclu k němu přijdou fendaři, polepěj prázdný flašky a zabílej fax exekutorskýma známkama, a člověk může za nějaký čas začít pěkně vod začátku. Pravda, Státní banka si mezitím pořídila svoje vlastní gangstery, takže situace je kapku složitější, ovšem v zásadě se obrázek nijak významně nezměnil.“

„Aha,“ pronesl zadumaně Tatarskij. „Ale zatím jsem nepochopil, jaký má tohle všechno vztah k reklamě.“

„No právě - tady začíná to nejdůležitější. Když je vychlastaná zhruba polovina smirnoffa nebo absolutu, džíp ještě jezdí a smrt se zdá vzdálená a abstraktní, v hlavě člověka, kterej tohle všechno zavařil, dochází k takový specifický chemický reakci. Probouzí se v něm megalomaničkej pocit vlastní nekonečný velikosti a objedná si reklamní klip. Přičemž požaduje, aby ten klip byl ještě drsnější než všechny ty, co si před ním nechali udělat jiný pitomci. Pokud jde o prachy, padne na to zhruba třetina každého úvěru. Psychologicky je to přitom naprosto srozumitelný. Člověk si otevře malej podnik s názvem Everest, a svý logo by tak strašně rád viděl na prvním programu - někde mezi BMW a Coca-Colou - že by za to dal třeba život. No a v okamžiku, kdy se v klientově hlavě zrodí tenhle nápad, vyrazíme z křoví my.“

Slyšet ono „my“ bylo pro Tatarského velmi příjemné.

„Dál situace vypadá následovně,“ pokračoval Morkovin. „Existuje několik studií, kde se takový klipy vyrábějí. Ty nutně potřebují šikovný scénáristy, protože na scénáři závisí všechno. Práce takovýho studia spočívá v následujícím: Lidi ze studia najdou klienta, kterej se chce předvádět v televizi. Nejdřív si ho prohlídneš. Von ti něco vykládá. Ty ho vyslechněš. Pak napíšeš scénář. Ten má zhruba stránku, protože klipy jsou krátký. To ti zabere tak dvě minuty, ale ty k němu nesmíš přijít dřív než za týden - protože von si musí myslet, žes celej ten týden běhal po pokoji, držel se za hlavu a přemýšlel a přemýšlel a přemýšlel. Pak si přečte, cos napsal, a podle toho, jestli se mu scénář líbí nebo ne, si klip objedná u tvý firmy, nebo jde jinam. Proto jsi pro studio, v kterým pracuješ, ta nejdůležitější figura. Na tobě je závislá příští zakázka, no a pokud se ti podaří klienta zhypnotizovat, náleží ti deset procent z celkové ceny klipu.“

„A kolik ten klip stojí?“

„Obvykle od patnácti do třiceti. V průměru takovejch dvacet.“

„Čeho?“ otázal se nedůvěřivě Tatarskij.

„Panebože? To víš, že ne rublů. Tisíc dolarů!“

Tatarskij si ve zlomku vteřiny spočítal, kolik je deset procent z dvaceti tisíc, polkl a poctil Morkovina psovským pohledem.

„Tohle samozřejmě nemůže trvat věčně,“ řekl Morkovin.

„Za rok za dva bude všechno vypadat úplně jinak. Místo všelijaký břichatý pakáže, která si pučuje na každou blbost, si lidi budou brát milióny doláčů. Místo džípů, který dneska

třískaj o kandelábry, přijdou zámky ve Francii a ostrovy v Tichým oceáně. Místo osamělejších střelců tu budou solidní firmy. Ale podstata věcí bude v týchle zemi vždycky stejná. Proto se nikdy nezmění ani základní princip naší práce.“

„Panebože,“ vydechl Tatarskij. „Takový prachy. Z toho jde až hrůza...“

„To je věčná otázka,“ zasmál se Morkovin. „Jsem rozklepaný hovado, nebo mám nějaký práva?“

„Řekl bych, že ty už sis na tu otázku odpověděl.“

„To jo,“ přikývl Morkovin.

„A jak sis odpověděl?“

„Normálně. Řek jsem si, že jsem rozklepaný hovado, který má svý nezadatelný práva. A potřebuje love. Hele, nemám ti pučit? Vypadáš dost zašle. Až se chytíš, tak mi to vrátíš.“

„Díky, ale zatím mám,“ řekl Tatarskij. „A nevíš náhodou, kde se vzalo to love? Moji Čečenci říkaj, že tomu rozuměj i na Arabským poloostrově. Dokonce i v angličtině prej něco takovýho existuje...“

„To náhodou vim,“ odpověděl Morkovin. „Je to z latinských iniciál L a V. Což znamená liberál values neboli liberální hodnoty.“

Příštího dne Morkovin Tatarského zavedl na dosti zvláštní místo. Jmenovalo se Draft Pódium (po několika minutách usilovné intelektuální činnosti Tatarskij raději zanechal všech pokusů porozumět, co to asi znamená). Draft Pódium sídlilo ve sklepě starého cihlového domu nedaleko centra. Do firmy vedly těžké ocelové dveře, za nimiž se skrývala nevelká místnost, po strop zastavěná technikou.

Tatarského tam očekávalo několik mladých lidí. Nejdůležitější z nich byl neholený mládenec jménem Sergej, připomínající Drákulu zamlada. Tatarskému vysvětlil, že malá krychle z modré umělé hmoty, stojící na prázdné kartónové krabici, je počítač Silicon Graphics, který stojí čertvíkolik, kdežto instalovaný program Soft Image stojí ještě dvakrát víc. Silicon byl nejdůležitějším pokladem této podzemní jeskyně. Dál bylo v místnosti ještě několik dalších, o něco jednodušších počítačů a jakýsi složitý videomagnetofon se spoustou indikátorů. Velký dojem na Tatarského udělal jeden drobný detail - na videomagnetofonu bylo takové kolečko s kličkou, s jehož pomocí se dal pás ručně posouvat okénko po okénku.

Firma Draft Pódium měla právě na mušce jednoho velmi perspektivního zákazníka.

„Předmětu našeho zájmu je asi padesát,“ řekl Sergej a potáhl z mentolové cigarety. „Bejval to učitel fyziky. Když celej ten bordel začínal, dal dohromady cukrářský družstvo, který peklo dortíky Ptačí mléko, a za dva roky nasekal takový prachy, že si dneska pronajímá celej cukrářskej kombinát v Lefortovu. Nedávno si vzal velkej úvěr. Převcírem ho přepad kvartál, kterej by moh jako obyčejně trvat tak čtrnáct dní.“

„Kde berete ty informace?“ zajímalo Tatarského.

„Od sekretářky,“ odtušil Sergej. „Prostě nastoupit na něj musíme zrovna teď, dokud se z toho nevzpamatoval. Když je střízlivej, hrozně ho pálí žába. Schůzku s ním máme zejtra v jednu u něj v kanceláři.“

Nazítří Morkovin k Tatarskému dorazil hned brzy ráno. S

sebou přivezl velkou žlutou igelitovou tašku. Uvnitř bylo rudofialové sako z materiálu připomínajícího hrubé vojenské sukno. Na jeho náprsní kapse pableskoval složitý erb, připomínající emblém z cigaret značky Marlboro. Morkovin řekl, že je to klubové sako. Tatarskij ničemu nerozuměl, ale poslušně si ho oblékl. Pak Morkovin vytáhl z tašky procovský zápisník v kožených deskách, neuvěřitelně tlusté plnicí pero s nápisem ZOOM a pager - ty se v Moskvě v té době sotva objevily.

„Tenhle krám si připneš k pasu,“ řekl. „Schůzka se zákazníkem začíná v jednu, a v jednu dvacet ti na ten pager zavolám. Jakmile zavřeští, tak si ho odepneš a významně se na něj podíváš. Celou dobu, co bude zákazník mluvit, si koukej dělat poznámky do bloku.“

„A proč to všechno?“ zajímalo Tatarského.

„Copak ty to nechápeš? Zákazník platí velký prachy za kus papíru a pár kapek inkoustu z tiskárny. A musí si bejt naprosto jistej, že před ním takový prachy za totéž zaplatilo plno jinejch lidí.“

„Já bych řekl, že právě všechny ty saka a pagery by ho mohly inspirovat spíš k pochybnostem,“ mínil Tatarskij.

„Nekomplikuj to,“ mávl rukou Morkovin. „Život je jednodušší a hloupější. Jo, ještě tohle...“

Z kapsy vytáhl úzké pouzdro, otevřel ho a napráhl k Tatarskému. Uvnitř ležely těžké, úhledně obludné hodinky ze zlata a oceli.

„To jsou rolexky. Ale zacházej s nima opatrně, ať neotlučeš zlacení - jsou samozřejmě falešný. Ale až budeš se zákazníkem mluvit, jakoby bezděčně si s nima pohrávej. Dost

to pomáhá.“

Ta přátelská podpora dost pomohla i Tatarskému. V půl jedné vyšel z metra. Mládenci z Draft Pódium už na něj kousek od vchodu čekali. Přijeli v dlouhém černém mercedesu. V té chvíli už se Tatarskij v byznysu vyznal natolik, aby pochopil, že auto je pronajaté tak na dvě hodinky. Sergej byl stejně neoholený jako včera, ale tentokrát bylo v té neoholenosti cosi ponuře stylového - asi díky tmavému saku s neuvěřitelně úzkými klopami a motýlku. Vedle něj seděla Lena, která se ve firmě zabývala účetnictvím a smlouvami. Tentokrát na sobě měla prosté černé šaty (žádné šperky a žádná kosmetika) a v ruce držela desky se zlatým zámečkem. Když Tatarskij nastoupil do auta, vyměnili si všichni krátký pohled a Sergej utrousil:

„Jedem.“

Lena byla neklidná. Celou cestu se nervózně pochichtávala a vykládala cosi o jakémsi Azadovském, zřejmě milenci své přítelkyně. Tenhle Azadovskij v ní vyvolával pocity blížící se nadšení: do Moskvy přijel z Ukrajiny, nastěhoval se k té její známé, přihlásil se u ní k trvalému pobytu, pak si z Dněpropetrovska přivezl sestru se dvěma dětmi, přihlásil je tam taky a okamžitě a bez průtahů dosáhl soudní výměny bytu a Leninu přítelkyni nastěhoval do jedné místnosti ve společném bytě.

„Ten to dotáhne daleko!“ opakovala neustále Lena.

Největší dojem na ni přitom dělal fakt, že sestra se dvěma dětmi byla ihned po celé této operaci neprodleně odeslána zpět do Dněpropetrovska; a vůbec - to vyprávění obsahovalo takové detaily, že na konci cesty měl Tatarskij

dojem, jako by dobře půl života strávil s Azadovským a jeho příbuznými v jednom bytě.

Zákazník (jehož jméno nakonec zůstalo utajeno) se neuvěřitelně podobal představě, kterou si o něm Tatarskij udělal po včerejší rozmluvě. Byl to malý podsaditý chlápek s mazanou tváří, na níž se teprve začal rozpouštět kocovinový trpitelský škleb - první sklenici si zřejmě do hlavy vrazil chvilku před schůzkou.

Po krátké výměně zdvořilostí (mluvila hlavně Lena, zatímco Sergej seděl nohu přes nohu v koutě a kouřil) byl Tatarskij zákazníkovi představen coby scénárista. Posadil se z druhé strany zákazníkova stolu, praštil rolexkami o stůl a otevřel zápisník. Okamžitě se ukázalo, že klient mu vlastně nemá co říct. Bez silného halucinogenu bylo těžké nadchnout se pro detaily jeho podnikatelských aktivit - mlel především cosi o teflonových pekáčích, k nimž se nic nepřishkvaří. Tatarskij naslouchal, nepatrně natáčel obličej stranou, přikyvoval a do notesu čmáral nesmyslné klikyháky. Letmo si prohlédl i celou místnost - ani v té nebylo nic zajímavého, snad až na zjevně velmi drahou šedomodrou tuňenou čapku, která se povalovala na horní polici jinak prázdné prosklené skříně.

Jak bylo přislíbeno, po několika minutách mu u pasu zapíštěl pager, a Tatarskij sejmul z opasku malý obdélníček z umělé hmoty. V jeho okénku si přečetl slova: „Welcome to the route 666.“

To je mi ale vtipálek, pomyslel si.

„Nebylo to náhodu z Video International?“ otázal se z kouta Sergej.

„Ne,“ zakroutil hlavou Tatarskij a přihrávku vrátil. „Ty moulové už našťěstí neotravujou. Tohle byl Sláva Zajcev. Pro dnešek se všechno ruší.“

„Ale?“ podivil se Sergej a povytáhl obočí. „No, jestli si myslí, že my jeho potřebujem víc než on nás...“

„To probereme pak,“ řekl Tatarskij.

Zákazník si mezitím s nasupenou zádumčivostí prohlížel svou tulení čapku v prosklené skříní. Tatarskij pohlédl na jeho ruce. Prsty měl propletené a palci rychle vrtěl mlýnek, jako by na ně namotával neviditelnou nit. Byl to okamžik pravdy.

„Nebojíte se někdy, že by to taky všechno mohlo skončit?“ zeptal se Tatarskij. „Však sám víte, jaká je doba. Co když se najednou všechno zhroutí?“

Klient svažtil čelo a nechápavě pohlédl nejdřív na Tatarského a pak i na jeho společníky. Jeho palce se zastavily.

„Bojím,“ broukl a zvedl oči. „Kdo by se nebál. Máte dost zvláštní otázky.“

„Promiňte. To já jen tak...“

Po dalších pěti minutách debata skončila. Sergej od zákazníka převzal tiskopis s firemním znakem - byl to stylizovaný pirožek v oválu, pod nímž se skvěla písmena LCK. Další schůzku si domluvili za týden; Sergej slíbil, že do té doby bude scénář klipu hotov, jakož i jakýsi stříh a kalkule.

„To ti řachlo v bedně, nebo co?“ vrhl se Sergej na Tatarského, sotva vyšli na ulici. „Kdo klade klientovi takový otázky?“

„To nic,“ pokrčil rameny Tatarskij. „Aspoň už vím, co po

mně chce.“

Mercedes všechny tři odvezl k nejbližší stanici metra. Když se Tatarskij vrátil domů, napsal scénář během několika málo hodin. Už dávno v sobě nepocítil takový příliv inspirace. Scénář neměl žádný konkrétní námět - střídaly se v něm nejrozumnější historické reminiscence a metafora. Rostla a kácela se babylonská věž, Nil vystupoval z břehů, hořel Řím a širokou stepí se kamsi hnali zběsilí Hunové - a v pozadí se otáčela vteřinová ručička průzračných hodin.

„Generace přicházejí, generace odcházejí,“ pronášel dutý a démonický hlas pod obrazem (což Tatarskij napsal do dramaturgických poznámek), „ale země přetrvává navěky.“

Nakonec se ale do olověného oceánu noří i země s troskami říší a civilizací, a nad řvoucím vlnobitím se tyčí jen osamělá skála, která jako by svým tvarem opakovala Babylonskou věž, jejímž motivem scénář začínal. Kamera najíždí na skálu a na ní je najednou vidět do kamene vytesaný pirožek s písmeny LCK a pod ním moudrost, kterou Tatarskij objevil v knize Okřídlené latinismy.

**MEDIIS TEMPUSTATIBUS PLACIDUS.
KLID VPROSTŘED BOUŘÍ.
LEFORTOVSKÝ CUKRÁŘSKÝ KOMBINÁT.**

Ve firmě Draft Pódium scénář přijali s hrůzou v oku.

„Technicky by se to zvládlo snadno,“ uvažoval Sergej. „Nasekali bysme pár záběrů ze starejch bijáků, trochu by se to dobarvilo, místama zpomalilo... Ale vona je to naprostá schíza. A ještě ke všemu k smíchu.“

„Schíza to je,“ připustil Tatarskij. „A k smíchu je to taky. Tak mi ale řekni, co chceš? Cenu z Cannes, nebo kšeft?“

O pár dní později Lena zavezla zákazníkovi pár scénářů z pera jiných autorů. Figuroval v nich například mladý kuchař ne zcela zřetelné sexuální orientace (a nabízel se i klasický motiv s poručíkem Rževským a višňovou peckou, přičemž ústřední slogan zněl „A kuchař jedl višňový koláč“), černé mercedesy, kufr nabitý dolary, jakož i další lidové archetypy. To vše zákazník zavrhl, aniž by vysvětloval proč. Lena mu tedy z čirého zoufalství ukázala Tatarského scénář.

Do firmy se vrátila s podepsanou smlouvou na pětatřicet tisíc, z nichž dvacet Draft Pódium dostalo jako zálohu. Což byl rekord. Sama k tomu řekla, že když si klient scénář přečetl, začal se chovat jako hamelská krysa, která uslyšela celý dechový orchestr.

„Mohla jsem z něj vyrazit čtyřicet,“ povzdechla si, „jenže já husa na to přišla pozdě.“

Peníze na účet dorazily za pět dní a Tatarskij dostal své

pochtivě vydělané dvě tisícovky. Sergej s filmovým štábem už se chystal odjet do Jalty a natočit tam vhodnou skálu, na níž by se v posledních záběrech objevil do žuly vytesaný pirožek, ale v tu chvíli byl zákazník nalezen ve své kanceláři mrtvý. Kdosi ho uškrtil telefonním kabelem. Na jeho těle se našly četné tradiční stopy po rozpálené žehličce a do úst mu čísi nelítostná ruka vecpala dort Nocturno (těsto prosycené likérem a nahoře jemná nahořklá čokoládová poleva, připrášená tragickým jiným pomletého kokosu).

Generace přicházejí, generace odcházejí, pomyslel si filosoficky Tatarskij, ale košile zůstává vždycky bližší než kabát.

Takhle se tedy Tatarskij stal reklamním textařem. Své dosavadní chlebobárce do ničeho nezasvěcoval, jen položil klíče od stánku na schůdky u maringotky, v níž se zdržoval Husejn. Proslýchalo se, že za odchod z byznysu Čečenci požadují velké odstupné.

Dostí rychle se obklopil novými známými a začal pracovat hned pro několik reklamních agentur najednou. Takové trefy, jako s oním klidem vprostřed bouří na Lefortovském cukrářském kombinátě, se bohužel nedařily příliš často. Tatarskij hbitě pochopil, že když dobře dopadne jeden z deseti projektů, už může mluvit o velkém štěstí. Peněz nevydělával právě mnoho, ale v každém případě to vycházelo líp než v oblasti stánkového maloobchodu. Na své první reklamní dílko vzpomínal s nelibostí, protože v něm tušil jakousi ostudně chvatnou ochotu lacino prodat to nejvznešenější z vlastní duše. Když se pak objednávky valily jedna za druhou, pochopil, že v obchodě nikdy není dobré spěchat,

protože člověk tak sráží cenu, což je hloupost: to nejdražší a nejsvětější v nás je třeba prodávat co nejdraž, protože později už nebude čím obchodovat. Ostatně - Tatarskij věděl, že toto pravidlo neplatí pro všechny. Skuteční virtuózy žánru, které viděl občas v televizi, dokázali prodávat to nejvznešenější v sobě každodenně, ale přitom tak, že z formálního hlediska neexistoval jediný důvod k obvinění z prodejnosti - a druhý den ráno mohli se vším směle začít znovu. Jak toho dosahovali, to si Tatarskij neuměl ani představit.

Postupně se začala projevovat jedna velmi nepříjemná tendence: zákazník převzal Tatarského projekt, zdvořile vysvětlil, že to není přesně to, co si představoval, a za měsíc či dva Tatarskij někde narazil na klip evidentně vyrobený z jeho nápadu. Pokoušet se v takovém případě o vítězství pravdy bylo marné.

Tatarskij se tedy poradil s novými známými a pokusil se v reklamní hierarchii poskočit o stupínek výš - k reklamním koncepcím. Tato práce se od předchozí nijak významně nelišila. Existovala jedna kouzelná kniha, po jejímž přečtení mizel veškerý zbylý ostych a všechny případné pochyby. Ta kniha se jmenovala Positioning: A Battle of Our Mind, a napsali ji dva osvícení američtí reklamní kouzelníci. Ve své podstatě byla v ruském prostředí naprosto nepoužitelná. A přesto Tatarskému připadala užitečná. Bylo v ní plno elegantních sousloví typu line extention, která se dala volně rozesévat po reklamních koncepcích a nabídkových textech. Tatarskij pochopil, čím se epocha zahrňujícího imperialismu liší od epochy prvotní akumulace kapitálu. Na

západě se objednavatel reklamy i reklamní textař společně pokoušeli vymýt zákazníkovi mozek, kdežto v Rusku je textařovým úkolem zákazníkovi mozek řádně zasvinit. Tatarskij také pochopil, že Morkovin měl pravdu a že tato základní situace se nezmění nikdy. Když si jednou zakouřil moc dobrou trávu, zcela náhodou objevil základní ekonomický zákon postsocialistické formace: prvotní akumulace kapitálu je v tomto případě zároveň stádiem konečným.

Před spaním si Tatarskij občas v knize o positioningu četl. Považoval ji za svou malou bibli, a to srovnání bylo o to případnější, že v ní co chvíli narážel na ohlasy náboženských představ, které na jeho nezkaženou duši měly obzvlášť silný vliv: „Romantičtí textaři let padesátých, kteří již odešli do obrovské reklamní agentury na nebesích...”

TICHAMAT-2

Morkovinova předpověď se začala naplňovat - práce v reklamě zbývalo stále méně a v Tatarského kariéře se postupně rozhostilo bezvětrí. Zakázky se stěhovaly do agentur, které měly ve stavu své vlastní reklamní textaře a tzv. kreativce. Tyto agentury se nezadržitelně množily jako houby po dešti, neboli, jak Tatarskij v jedné své koncepci poznamenal, jako houby po vůdci.

A vůdce konečně teple vysezené Rusko opouštěl, jeho sochy se vyvážely za město na vojenských nákladácích (říkalo se, že nějaký plukovník je přetavoval na ingoty barevných kovů a než ho oddělali, prý na tom hodně vydělával), ale náhradou přicházelo jen šedé příšerno, v němž duše sovětského typu rychle dohnívala a bortila se sama do sebe. Noviny ujišťovaly, že v podobném příšernu už dávno žije celý svět a právě proto je v něm tolik peněz, a pochopit to nedovoluje jen naše „sovětská mentalita“.

Co je to „sovětská mentalita“, či kruciální fenomén „sovák“, zahrnující do sebe všechny základní příznaky právě uplynulé epochy, Tatarskij nikdy do důsledku nepochopil, přestože těchto výrazů užíval často a s chutí. Z hlediska svého nového chlebdárce Dmitrije Pugina však ani nic takového chápat neměl. On sám měl naopak být touto mentalitou vybaven. Právě v tom spočíval smysl všeho jeho konání - přizpůsobovat západní reklamní koncepce mentalitě ruského spotřebitele. Ta práce byla takzvaně free lance, což Tatarskij volně překládal pojmem „svobodný lancknecht“ a

měl tím na mysli především výši svých odměn.

Pugin, muž s černými kníry a lesklýma černýma očima, velmi připomínajícíma dva knoflíky, se namanul náhodou, na návštěvě u společných známých. Když se dověděl, že Tatarskij se zabývá reklamou, projevil o něj uměřený zájem. Tatarskij od samého počátku překypoval vůči Puginovi iracionální úctou - ohromilo ho, že ten seděl u čaje rovnou v dlouhém černém kabátě.

A právě tehdy se dali do řeči o sovětské mentalitě. Pugin se přiznal, že kdysi byl v zajetí této mentality sám, ale nadobro o ni přišel během několika let, kdy pracoval jako newyorský taxikář. Slané větry Brighton Beach z jeho hlavy vyvály zatuchlé sovětské konstrukce a nakazily ho nezdolným bažením po úspěchu.

„V New Yorku člověk dokonale pochopí,“ řekl Tatarskému u vodky, k níž přešli hned po čaji, „že klidně může celej život strávit v nějaký smradlavý kuchyňce s výhledem na zsranej dvůr a žvejkat mizernej karbanátek. A že když bude takhle stát u vokna, civět na ty hovna a smetí, je na jednu život pryč.“

„To je zajímavý,“ poznamenal zádušný Tatarskij, „ale proč kvůli tomu jezdit až do New Yorku? Copak tady...“

„Protože v New Yorku se to pochopit dá, kdežto v Moskvě ne,“ skočil mu do řeči Pugin. „Máš pravdu, tady je těch smradlavej kuchyní a zsranejch dvorů mnohem víc. Jenže tady ani za nic nepochopíš, že právě v tomhle prostředí proběhne celej tvůj život. Dokud není opravdu u konce. Což je mimochodem jedna z hlavních zvláštností sovětský mentality.“

Puginovy názory byly možná v lecčem sporné, ale to, co navrhoval, bylo prosté, pochopitelné a logické. Nakolik mohl Tatarskij soudit z hlubin své sovětské mentality, projekt byl přímo čítankovým příkladem americké podnikavosti.

„Podívej se,“ říkal Pugin a jeho přimhouřené oči se zadívaly kamsi nad Tatarského hlavu, „sovák už sám skoro nic neprodukuje. Jenže lidi přece musej něco jíst a něco si oblíknout, no ne? To znamená, že co nevidět sem začne chodit zboží ze západu. Zároveň se sem přivalí vlna reklamy. Jenže tu reklamu nebude možný jednoduše přeložit z angličtiny do ruštiny, protože tady platěj jiný... jak se tomu říká... cultural references... Zkrátka a dobře - tu reklamu bude třeba rychle adaptovat pro ruskýho spotřebitele. A teď se podívej, co uděláme my dva. My dva už předem - rozumíš, předem! - připravíme takový matrice pro všechny podstatný firmy. A jakmile přijde ta správná chvíle, prostě k nim přijdeme s hotovým projektem a uděláme kšeft. Hlavní je pořídit si včas hlavu votevřenou!“

A plácl dlaní do stolu - bylo zřejmé, že vlastní hlavu už za otevřenou považuje. Jenže Tatarského se opět zmocnil mdlý pocit, že už zase ho chce někdo oblafnout. Perspektivy práce pro Pugina byly zatím nejasné - i když práce sama byla zcela konkrétní, nebylo zřejmé, kdy a jak se za ni bude platit.

Jako zkušební balónek mu Pugin zadal skicu reklamní koncepce pro Sprite - nejdřív mu chtěl uložit i Marlboro, ale pak si to najednou rozmyslel a řekl, že na něco takového je pro Tatarského ještě brzy. A najednou, jak Tatarskij později pochopil, se projevila jeho vlastní sovětská mentalita, díky

jíž byl na tuto práci najat. Celá jeho skepse vůči Puginovi okamžitě roztála v pocitu křivdy, že mu to Marlboro nesvěřil. Křivda se však mísila s radostí, že Sprite mu přece jen zůstal, a ve víru těchto pocitů si ani nezamýšlel nad tím, proč nějaký taxikář z Brighton Beach, který mu zatím nedal ani groš, už uvažuje o tom, zda se mu Marlboro dá svěřit nebo ne.

Do projektu pro Sprite Tatarskij vložil veškeré své chápání zmrzačené historické cesty své vlasti. Než se posadil k práci, přečetl si několik kapitol z knihy Positioning: A Battle of Our Mind a celou hromadu tisku nejrozumnějšího zaměření. Noviny už dávno nečetl, a tak ho přečtené uvedlo do jistého zmatku. Což se přirozeně podepsalo i na produktu.

Zaprvé bychom měli vzít v potaz, psal ve své koncepci, že situace, která v tomto okamžiku v Rusku nastala, dlouho existovat nemůže. V nejbližší budoucnosti lze očekávat úplné zastavení většiny životně důležitých výrob, finanční krach a závažné sociální otřesy, což nevyhnutelně povede k nastolení vojenské diktatury. Nezávisle na svém ekonomickém a politickém programu se tato diktatura pokusí obrátit se k nacionalistickým heslům; převládající státní estetikou se proto stane lžislovanský styl. Tohoto termínu neužíváme v negativně hodnotícím smyslu. Na rozdíl od slovanského stylu, který se v přírodě nevyskytuje, je lžislovanský styl dobře propracovaným a jasným paradigmatickým. V jeho znakově-symbolickém poli je západní reklama nemyslitelná. Proto bude buď úplně zakázána, nebo ji režim vystaví tvrdé cenzuře. To je třeba brát v potaz, jestliže hodláme

uvažovat v intencích alespoň střednědobé strategie.

Podívejme se například na klasický poziční slogan Sprite - the Uncola. Jeho využití v Rusku se nám jeví jako mimořádně účelné, ale z poněkud jiných důvodů než v Americe. Pojem Uncola (tedy ne-cola) mimořádně úspěšně vymezuje Sprite vůči Pepsi-Cole a Coca-Cole a vytváří ve vědomí západního spotřebitele pro tento produkt zvláštní prostor. V zemích východní Evropy je však coca-cola, jak známo, spíše ideologickým fetišem než osvěžujícím nápojem. Jestliže nápoje značky Herschi se mohu pochlubit spolehlivou „chutí vítězství“, je coca-cola synonymem pro „chuť svobody“, jak to v sedmdesátých a osmdesátých letech konstatovala řada východoevropských přeběhlíků. Proto pro domácího spotřebitele má pojem Uncola významné antidemokratické a antiliberální konotace, což ho v podmínkách vojenské diktatury činí mimořádně slibným a přitažlivým.

*V překladu do ruštiny by výraz Uncola zněl Nekola. Svou zvukovou podobou (připomínající jméno Nikolaj a vyvolávanými asociacemi) se toto slovo skvěle zařazuje do estetiky pravděpodobné budoucnosti. **Možné varianty sloganů:***

SPRITE. NEKOLA PRO NIKOLU

(Zřejmě by mělo smysl popřemýšlet o vytvoření postavy Nikoly Sprajtova a jejího vtělení do spotřebitelelova vědomí - tedy postavy, připomínající Ronalda McDonalda, jenom s hluboce národním ruským cítením.)

ANI COLA, ANI RAK

SPRITE. NEKOLA PRO NIKOLU

(Druhý slogan by byl zaměřen na marginální skupiny.)

Kromě toho je třeba přemýšlet i o změně vnější podoby produktu, prodávaného na ruském trhu. Také sem by bylo dobré vnést prvky lžislovanského stylu. Ideálním symbolem by byla břízka. Bylo by účelné změnit zbarvení plechovky ze zelené na černobíle žíhanou - jako březový kmen.

Možný text reklamního klipu:

A JÁ V JARNÍM HÁJI PIL BŘEZOVÝ SPRITE.

Když text vytiskl a přinesl ho Puginovi, ten jen utrousil:

„The Uncola je slogan Seven Up, ne Spritu.“

Pak chvíli mlčel a prohlížel si Tatarského knoflíkovitými očima. Tatarskij také mlčel a maně si vybavoval, kolikrát v životě už se ocitl v takhle hloupé pozici.

„No nic,“ obměkčil se konečně Pugin. „Zužitkovat se to dá. Když ne pro Sprite, tak třeba pro tu Seven Up. Můžeš si myslet, že přijímací zkoušku jsi složil. Teď zkus něco jinýho.“

„A co?“ zeptal se s úlevou v hlase Tatarskij.

Pugin se zamyslel, prohrabal kapsy a podal mu načatou krabičku parlamentek.

„Na tyhle cigára vymysli plakát.“

S cigaretami Parlament to nakonec bylo mnohem těžší, než by býval čekal. Pro začátek Tatarskij napsal obvyklé:

Je zcela jasné, že při sestavování alespoň průměrně seriózní reklamní koncepce musíme především počítat s faktem...

Pak nadlouho znehybněl. S jakým faktem bylo třeba počítat především, bylo ve skutečnosti zcela nejasné. Jedinou asociací, kterou z něj slovo „parliament“ s obtížemi vyždímalo, byly Cromwellovy války v Anglii. Totéž patrně platilo i o průměrném ruském spotřebiteli, který v dětství četl Dumase. Půlhodina mimořádného vypětí všech intelektuálních sil nakonec vedla jen ke zplození tohoto degenerovaného sloganu:

PÁRA KOSTI NEPOLÁMENT

Když načaté parlamentky došly, Tatarskému se najednou zachtělo kouřit. Prohledal celý byt a našel jen starou krabičku ruských jáv. Dvakrát z cigarety zatáhl, hodil ji do záchoda a vrhl se ke stolu. Napadl ho text, který se v prvním okamžiku zdál být řešením:

PARLIAMENT - THE UNJAVA

Hned si ale vzpomněl, že text sloganu musí být ruský. Po dlouhých útrapách tedy napsal:

CO DEN PŘÍŠTÍ PRO NÁS CHYSTÁ?

PARLIAMENT. NE JÁVY

Když pochopil, že je to jen primitivní kalk slova a fenoménu „uncola“, málem to vzdal. A pak ho najednou osvětila spásná myšlenka. Ročníková práce z historie, kterou kdysi psal na Literárním institutu, se jmenovala Stručný přehled dějin parlamentarismu v Rusku. Už si z ní nic nepamatoval, ale byl si naprosto jist, že v ní bude dostatek materiálu na tři koncepce, natož na jednu. Čiperně vyskočil a zamířil k vestavěné skříni v chodbě, kde uchovával staré papíry. Po půlhodině pátrání bylo jasné, že ročníkovou práci nenajde. V

této chvíli už ho ale přestala zajímat - jak se tak prohraboval papírovými poklady ve skříni, našel na horní polici několik objektů, uložených už od školních let: Leninovu bystu, zuboženou po ranách turistické sekerky (Tatarskij si vzpomněl, jak ji hned po exekuci v předtuše odplaty ukryl na těžko přístupné místo), sešit z občanské výchovy, zaplavený nákresey tanků a jaderných výbuchů, a několik starých knih.

To všechno ho naplnilo nostalgií tak bezútešnou, že chleboďárce Pugin v něm vyvolával nenávist a odpor, načež byl i se svým parlamentem z vědomí dokonale vypuzen. Nalezené knihy, jak si Tatarskij dojatě vzpomněl, vyhrabal ze starého papíru, který sbírali vždy po vyučování. Našel se mezi nimi svazek levicového francouzského existencialisty, nádherně vypravený sborník článků z oblasti teoretické fyziky Vesmír a nekonečno a šanon s velkým nápisem TICHAMAT na hřbetě.

Knihu Vesmír a nekonečno si Tatarskij pamatoval, šanon ne. Když ho otevřel, na první stránce si přečetl:

TICHAMAT-2

ZEMSKÉ MOŘE.

CHRONOLOGICKÉ TABULKY A POZNÁMKY.

Papíry shromážděné v deskách zjevně pocházely z předpočítačových dob. Tatarskij si vybavil hromadu samizdatových knih, které vycházely právě v této úpravě - dvě dvakrát zmenšené strojopisné stránky, překopírované na jeden list. Soudě podle všeho držel v rukou přílohu k čísi disertační práci z dějin starověku. Tatarskij si postupně začal cosi

vybavovat: zdálo se, že v dětství tyhle desky nikdy neotevřel a slovo „tichamat“ chápal jako obdobu výrazů „diamat“ a „histmat“, což byly běžné sovětské zkratky pro dialektický a historický materialismus, jen s tím rozdílem, že v tomto případě šlo o tichý materialismus, odkojený lidovým úslovím „sedávej, panenka, tiše v koutě, budeš-li hodná, najdou tě“. Tu práci si přisvojil výhradně kvůli velmi vzhlednému šanonu, a pak na ni prostě zapomněl.

Ukázalo se ale, že Tichamat je buď jméno starobylého božstva, nebo název Tichého oceánu, nebo dokonce obojí zároveň. Z poznámky pod čarou Tatarskij pochopil, že do ruštiny se toto slovo dá přibližně přeložit výrazem Chaos.

Značnou část spisku zabíraly tabulky králů. Byly dosti jednotvárné - vypočítávala se v nich těžko vyslovitelná jména s římskými číslicemi a sdělovalo se v nich, kdo a kdy vytáhl do války, vystavěl hradby, dobyl město atakdale. Na několika místech se porovnávalo více pramenů, a z tohoto srovnání autor dospěl k závěru, že některé události, jež historie chápala jako posloupné, byly ve skutečnosti událostí jedinou, která současníky a jejich potomky ohromila natolik, že se její ohlas rozdvojoval a roztrojoval, a takto vzniklé děje pak začaly žít svůj vlastní život. Tento objev, jak vyplývalo z triumfálně omluvného tónu, připadal jeho autorovi revoluční a dokonce obrazoborecký, což Tatarského znovu přinutilo letmo se zamyslet nad marností všeho lidského konání. To, že z Ašuretilšamersituballistu II. se vyklubal Nabuchodonozor III., jím nikterak nepohnulo - a neznámý historik mu byl i se svým patosem trochu k smíchu. Králové byli taky k smíchu: o těch se ani pořádně nevědělo, zda to byli živí lidé, či

jen chyby přepisovače klínopisných tabulek, a zda stopa po nich nezůstala právě jen v těch tabulkách. Tatarskij o nich v každém případě nikdy předtím neslyšel: slovo Nabuchodonozor se mu jevilo coby dokonalá charakteristika člověka trpícího kocovinou.

Po chronologických tabulkách následovaly obsáhlé poznámky k neznámému textu - v šanonu bylo mnoho listů polepených fotografiemi jakýchsi neznámých stavebních památek. Druhá či třetí část poznámek, na niž Tatarskij náhle narazil, nesla jméno:

BABYLON: TŘI CHALDEJSKÉ ZÁHADY

Pod písmenem O v ruském slově Vavilon prosvítalo vymazané E - byl to jen opravený překlep, ale Tatarského pohled na tu dávnou chybu rozrušil. Jméno, které nosil od narození a které v dospělosti zavrhl, ho zaskočilo v okamžiku, kdy už nadobro zapomněl na úlohu, kterou, jak vyprávíval přátelům v dětství, měly v jeho životě sehrát tajné babylonské doktríny.

Pod titulkem se skvěl snímek nějaké pečeti - zamřížované dveře na vrcholku hory, či snad stupňovité pyramidy, vedle nichž stál vousatý muž v sukni a s jakýmsi plédem přehozeným přes ramena. Tatarskému se na okamžik zdálo, že muž v ruce drží za tenké copánky dvě utáté hlavy. Jedna ta hlava však neměla žádný obličej, a ta druhá se usmívala. Tatarskij si přečetl popisek: Chaldejec s maskou a zrcadlem. Posadil se na hromádku knih vytahanych ze skříně a začal si číst v textu pod fotografií:

„Str. 123. Zrcadlo a maska jsou rituálními předměty Ištar. Kanonické vyobrazení, které nejúplněji vyjadřuje sakrální

symboliku jejího kultu - Ištar ve zlaté masce, hledící do zrcadla. Zlato je tělem bohyně; jeho negativní projekcí je pak hvězdný svět. To některé badatele vede k předpokladu, že třetím rituálním předmětem bohyně je muchomůrka, jejíž klobouk je přírodní mapou hvězdného nebe. V takovém případě je třeba právě muchomůrku považovat za hvězdnou houbu, zmiňovanou v nejrůznějších textech. Sekundárně se tento předpoklad potvrzuje podrobnostmi mýtu o třech velkých epochách - rudého, modrého a žlutého nebe. Muchomůrka červená spojuje Chaldejce s minulostí; skrze muchomůrku červenou získává přístup k moudrosti a síle epochy rudého nebe. Muchomůrka hnědá neboli tygrovaná (pro slova „hnědá“ a „žlutá“ měla akkadština jediný pojem) naopak spojuje Chaldejce s budoucností, a skrze ni je možné opanovat veškerou její nevyčerpatelnou energii.“

Tatarskij nazdařbůh obrátil několik stránek a znovu narázil na slovo „muchomůrka“. „Str. 145. Tři chaldejské záhady (Tři hádanky Ištar). Legenda o třech chaldejských hádankách praví, že manželem bohyně se mohl stát jakýkoli Babyloňan. Nejdřív ale musel vypít pohár zvláštního nápoje a vystoupit na její zikkurat. Z textu nevyplývalo, oč přesně šlo - zda o reálný ceremoniální výstup na reálnou stavbu, či o halucinační zkušenost. Ve prospěch druhého předpokladu mluví fakt, že nápoj se připravoval podle dosti exotického receptu: jeho součástí byla „moč červeného osla“ (patrně ve starobylé alchymii běžná rumělka) a nebeské houby (patrně muchomůrky, viz Zrcadlo a maska).

Podle legendy cesta k bohatství a všeobjímající moudrosti (Babyloňané tyto dva pojmy nerozdělovali - spíš se o

nich soudilo, že navzájem přecházejí jeden ve druhý a chápaly se jako dva aspekty téhož) vedla přes pohlavní akt se zlatou sochou božstva, která se nalézala v nejvyšší místnosti zikkuratu. Mělo se za to, že duch bohyně Ištar do této sochy v určitých hodinách vstupuje.

Aby byl člověk k modle vpuštěn, musel nejdřív rozluštit tři hádanky Ištar. Tyto hádanky se do naší doby nedochovaly. Povšimněme si sporného stanoviska Clauda Greka (viz 11, 12), který předpokládá, že jde o soubor rytmizovaných a díky své homonymnosti velmi polysémantických zaklínadel ve staroakkadštině, nalezených při vykopávkách v Ninive.

Mnohem přesvědčivější nám však připadá verze, založená hned na několika pramenech: tři hádanky Ištar byly vlastně tři symbolické objekty, které byly předány Babyloňanovi, toužícímu stát se Chaldejcem. Ten musel vysvětlit význam těchto předmětů (motiv symbolického poselství). Na spirálovité cestě na vrchol zikkuratu na budoucího Chaldejce čekala tři strážní stanoviště, kde mu tyto předměty byly postupně předloženy. Toho, kdo třeba jen jednu hádanku nevyřešil správně, strážce srazily ze zikkuratu dolů, což znamenalo jistou smrt. (Existují důvody se domnívat, že pozdější kult Kibelův, vycházející z rituálního sebevykleštění, je odvozen z kultu Ištar: sebevykleštění zřejmě hrálo roli zástupné oběti.)

Zájemců bylo i přesto hodně, protože oběti, které otvíraly volnou cestu na zikkurat, přece jen existovaly. Jednou za několik desítek let se to někomu podařilo. Člověk, který vyřešil všechny tři hádanky správně, vystoupil na vrchol a setkal se s bohyní, načež se stával posvěceným

Chaldejcem a jejím rituálním pozemským manželem (možná že jich bylo vždy několik).

Podle jedné z hypotéz odpovědi na tři hádanky Ištar existovaly i v písemné podobě. Na zvláštních místech v Babylonu se prodávaly zapečetěné tabulky s odpověďmi na otázky bohyně. (Podle jiné pověsti šlo o magickou pečeť, do níž byly odpovědi vyryty). Výrobou těchto tabulek a jejich prodejem se zabývali kněží hlavního chrámu boha Enkidu - božského patrona Loterie. Soudilo se, že prostřednictvím tohoto boha si bohyně vybírá dalšího manžela. To rušilo Babyloňanům dobře známý konflikt mezi božím předurčením a svobodnou vůlí. Proto si většina odhodlaných vystoupit na zikkurat hliněné tabulky s odpověďmi kupovala; soudilo se, že tabulku lze rozpečetit až po ukončení výstupu.

A právě této praxi se říkalo Velká Loterie (zaběhaný pojem, za nějž vdčíme četným romanopiscům, inspirovaným touto legendou, ale přesnější překlad zní Hra beze jména). V té existovalo jen vítězství nebo smrt, takže v jistém smyslu se tu nedalo prohrát. Někteří odvážlivci se odhodlávali k výstupu i bez tabulek s nápovědou.

Podle jiného výkladu nebyly tři otázky Ištar hádankami, ale spíš symbolickými úslovími, hodnotícími konkrétní životní situace. Babyloňan jimi měl projít a předložit důkazy své moudrosti strážím na zikkuratu, což mu umožňovalo setkání s bohyní. (V tom případě lze výše uvedený výstup na zikkurat považovat spíše za metaforu.) Existovala i pověra, že odpovědi na tři otázky Ištar jsou obsaženy v textech kramářských písní, které se den co den zpívaly na babylonském tržišti, ale důkazy existence takových písní se

nedochovaly.

Tatarskij setřel ze šanonu prach, uložil ho zpátky do skříně a rozhodl se, že jednou si to přečte celé.

Ročníková práce z dějin ruského parlamentarismu se ve skříní nenašla. Ostatně, ke konci pátrání Tatarskij pochopil, že dějiny parlamentarismu v Rusku vrcholí jednoduchým faktem: Slovo parlamentarismus se člověku může hodit leda tak pro účely reklamy na cigarety Parliament, a tam se popravdě řečeno docela dobře obejdete i bez nějakého parlamentarismu.

TŘI ZÁHADY IŠTAR

Příštího dne se Tatarskij, stále ještě tonoucí v oparu cigaretové koncepce, potkal na začátku Tverské se svým někdejším spolužákem Andrejem Girejevem, o němž už několik let nic neslyšel. Girejev ho ohromil svým oblečením - modrým rouchem, přes které měl přehozenou vyšívanou nepálskou vestu. V rukou držel cosi jako velký kávový mlýnek, posetý tibetským písmem a vyzdobený barevnými stuhami, jehož klikou otáčel; všechny prvky jeho hávu přes svou mimořádnou exotiku v kombinaci působily tak přirozeně, jako by se navzájem neutralizovaly. Nikdo z kolemjdoucích Girejevovi nevěnoval pozornost, stejně jako pouliční lampě nebo reklamě na pepsu-colu - ze zorného pole publika se vytrácel v důsledku své totální vizuální nesdělnosti.

Tatarskij Girejeva poznal nejdřív podle obličeje, a teprve pak si povšiml i bohatých detailů jeho vzezření. Bedlivě mu pohlédl do očí a pochopil, že Girejev je poněkud mimo, i když opilý se nezdál. Přesto byl plně integrovaný, klidný a důvěryhodný.

Řekl, že bydlí za Moskvou v osadě Rastorgujevo, a pozval ho na návštěvu. Tatarskij souhlasil, seběhli do metra a na stanici Varšavská přesedli na pantograf. Jeli mlčky, Tatarskij se jen tu a tam odvrátil od scenerie za oknem a pohlédl na Girejeva. Ten ve svém bizarním odění vypadal jako poslední zlomek vymřelého světa - ne sovětského, protože v tom se potulní tibetští astrologové nevyskytovali, spíš nějakého jiného, který existoval paralelně se sovětským a dokonce jemu navzdory, ale pak se zároveň s ním také ztratil.

A to bylo Tatarskému líto, protože ledacos, co se mu líbilo a bralo ho za srdce, pocházelo právě z tohoto světa, jemuž se - jak byli všichni skálopevně přesvědčeni - nemůže nic stát. Jenže ono se mu stalo přibližně totéž, co sovětské věčnosti, navíc stejně nepozorovaně.

Girejev žil v nachýleném černém dřevěném domě, před nímž se rozkládala zpustlá zahrada, zarostlá bolševníkem o polovinu vyšším než lidská postava. Co do komfortu tvořilo jeho obydlí přechodné stádium mezi venkovem a městem - v jámě dřevěného záchoda přetínaly prostor nad hladinou fekálií mokré a slizké kanalizační roury, ovšem odkud a kam vedly, to zřejmě nebylo. V domě však byl plynový sporák a telefon.

Girejev Tatarského posadil ke stolu na verandě a z červené plechovky s bílým nápisem v estonštině nasypal do porcelánové konvice hrubě mletý prášek.

„Co je to?“ zeptal se Tatarskij.

„Muchomůrky,“ odpověděl Girejev a zalil prášek vroucí vodou. Místnost okamžitě zaplavila vůně houbové polévky.

„Počkej, a tohle se chystáš pít?“

„Jen se neboj, tygrované v tom nejsou,“ upokojil ho Girejev.

Pronesl to tónem, který vmžiku zapudil všechny myslitelné námitky, a Tatarskij se nezmohl na odpověď. Pár chvil ještě váhal, ale pak si vzpomněl, že o muchomůrkách četl zrovna včera, a přemohl i zbylé pochyby. Chuť měl ten muchomůrkový čaj kupodivu příjemnou.

„A co to se mnou udělá?“

„Uvidíš. Ještě si to začneš sušit na zimu.“

„Co mám teď dělat?“

„Co chceš.“

„Můžu něco říkat?“

„Jen mluv.“

Asi půlhodinu strávili v bezobsažném rozhovoru o společných známých. Jak se dalo očekávat, nikoho z nich v poslední době nic zajímavého nepotkalo. Vyznamenal se jen Ljoša Čikunov - ten vypil několik lahví finlandie a za hvězdnaté lednové noci umrzl k smrti v prolézačce na dětském hřišti.

„Odebral se do Valhally,“ suše uzavřel Girejev.

„Kde bereš tu jistotu?“ zeptal se Tatarskij, ale okamžitě si vybavil běžící soby a nachové slunce na etiketě a v duchu souhlasil.

Mezitím se v jeho těle probudila jakási sotva patrná veselá ochablost. V prsou se rodily příjemné chvějivé vlny, rozbíhaly se po těle i končetinách a pak těsně před prsty zanikaly. Tatarskij by si býval naopak přál, aby ten třas dospěl právě až do prstů. Pochopil, že toho vypil málo. Konvice už ale byla prázdná.

„Máš ještě?“ zeptal se.

„No prosím,“ ozval se Girejev, „jako bych to neříkal.“

Vstal, odešel z pokoje a vrátil se s listem novinového papíru, posypaným suchými kousky nakrájených muchomůrek. Na některých zůstaly čárky červené slupky se svrasklými bílými puntíky, na jiných ulpěla vlákna novinového papíru s negativními otisky liter.

Tatarskij si vhodil několik kousků do úst, rozžvýkal je a polkl. Na jazyku sušené muchomůrky poněkud připomínaly

bramborové lupínky, jenže byly chutnější; Tatarského napadlo, že by se daly prodávat nasáčkované jako chipsy a že v podobném obchodě by se mohla skrývat jedna z cest k rychlému obohacení, džípu, reklamnímu klipu a násilné smrti. Zamyslel se, jak by ten klip mohl vypadat, vhodil si do pusy novou hrst a rozhlédl se. Některé z předmětů zdobících místnost mu padly do oka až teď. Například list papíru na zdi, pověšený na nejnápadnějším místě - bylo na něm snad sanskrtské, snad tibetské křivolaké písmeno, připomínající draka se zvlněným ocasem.

„Co je to?“ zeptal se Girejeva.

„Chum.“

„K čemu to máš?“

„Já takhle cestuju.“

„Kam?“ nepochopil Tatarskij.

Girejev pokrčil rameny.

„To se těžko vysvětluje... Je to chum. Když nepřemýšlíš, leccemu najednou porozumíš.“

Tatarskij už ale na svou otázku zapomněl. Zaplavila ho vlna vděku za to, že ho sem Girejev přivezl.

„Víš, já mám teď docela těžký časy. Do styku přijdu hlavně s bankéřema a tvůrcema reklamy. Nakládaj mi, co se do mě vejde. Kdežto tady u tebe... Jako by se člověk vrátil domů.“

Girejev patrně chápal, co se s jeho návštěvníkem děje.

„Hlouposti,“ přikývl jen. „S tím si nelam hlavu. V zimě jsem tu takový měl dva. Chtěli si rozšířit mentální kapacitu. A nakonec utekli bosí po sněhu pryč. Nechceš se projít?“

Tatarskij nadšeně souhlasil. Vyšli brankou ven a

překonali pole zbrázděné čerstvými výkopy. Pěšina je zavedla do lesa a zaklikatila se mezi stromy. Brnění v ruku připadalo Tatarskému stále silnější, ale až k prstům tak jako tak nepronikalo. Povšiml si, že mezi stromy roste plno muchomůrek, zůstal za Girejevem pozadu a několik jich utrhl. Nebyly červené, ale tmavohnědé a moc krásné. Rychle je snědl a doběhl Girejeva, který si ničeho nevšiml.

Les brzy skončil. Vyšli na otevřené prostranství, kolchozní pole, které se prudce svažovalo k řece. Tatarskij pohlédl vzhůru - nad polem visela vysoká nehybná oblaka a dohořival nevýslovně teskný oranžový západ, jaký se za Moskvou dá takhle na podzim čas od času vidět. Pěšinou po mezi došli až k padlému stromu a posadili se na něj. Mluvit se jim nechtělo.

Tatarského najednou osvítila představa možné reklamní koncepce na muchomůrky. Těžila z odvážného předpokladu, že nejvyšší formou seberealizace houby je atomový hřib - cosi jako zářící nemateriální tělo, jaké si opatřují někteří pokročilí mystici; lidé jsou pak jen pomocnou formou života, již muchomůrka využívá k dosažení svého nejvyššího cíle, podobně jako lidé využívají plísní při výrobě sýra. Tatarskij zvedl oči k oranžovým šípům večerního šíráni a proud jeho myšlenek se přetrhl.

„Poslyš,“ porušil po několika minutách jako první ticho Girejev, „zase jsem si vzpomněl na toho Ljošu Čikunova. Toho je škoda, nemyslíš?“

„Myslím,“ přikývl Tatarskij.

„Stejně je to zvláštní - on umřel, a my si klidně žijem... A stejně mám podezření, že pokaždý, když si jdem lehnout,

umíráme úplně stejně. A taky slunce odchází navždy a celé dějiny končí. Jenže pak nebytí samo sebe otráví, a my se zase probudíme. A svět vzniká znovu.“

„Jak by nebytí mohlo samo sebe otrávit?“

„Když se probudíš, pokaždé znovu přicházíš odnikud. A všechno ostatní je přesně takové. Smrt je zase náhrada známého ranního probuzení něčím jiným, o čem se naprosto nedá uvažovat. Na to nemáme žádný nástroj, protože náš rozum a svět jedno jsou.“

Tatarskij se pokusil porozumět, co to všechno znamená, a povšiml si, že přemýšlet je najednou složité a snad i nebezpečné, protože jeho myšlenky získaly takovou svobodu a sílu, že už je nedokázal kontrolovat. Odpověď se před ním okamžitě zhmotnila v podobě třírozměrného geometrického objektu. Tatarskij spatřil svůj vlastní rozum – byla to jasně bílá sféra, připomínající slunce, ale naprosto klidná a nehybná. Z centra sféry se k jejím krajům táhla temná kroucená vlákénka. Tatarskij pochopil, že právě to je jeho pět smyslů. Nejsilnější vlákno byl zrak, o něco slabší sluch, zbylá tři se zdála téměř neviditelná. Kolem těchto nehybných vláken tančila svíjející se spirála jako z elektrické žárovky, která se vždy na okamžik kryla s jedním s vláken, a pak se zase zavíjela sama do sebe, do zářícího klubka, podobajícího se tomu, co po sobě ve tmě zanechává oharek rychle se komíhající cigarety. Byla to myšlenka, již se právě zabýval jeho mozek.

Takže žádná smrt není! pomyslel si potěšeně. A proč? No protože vlákna sice mizejí, ale ohnivá kulička zůstává!

To, že se mu podařilo zformulovat odpověď na otázku,

trýznící lidstvo několik posledních tisíciletí, v tak prostých a každému srozumitelných pojmech, ho naplnilo štěstím. Ihned se mu zachtělo podělit se o svůj objev s Girejevem; objal ho kolem ramen a pokusil se onu poslední myšlenku pronést nahlas. Jenže jeho ústa vyslovila něco docela jiného, nesmyslného: všechny slabiky, z nichž se skládala slova, se uchovaly, jenže se chaoticky promíchaly. Tatarskij si pomyslel, že by se potřeboval napít vody, a řekl vyděšeně civícímu Girejevovi:

„Já bych se natřevobo valpít pody!“

Girejev evidentně nechápal, co se to děje. Bylo ale jasné, že se mu to nelíbí.

„Já pít se třebychpody doval navo!“ opakoval nesměle Tatarskij a pokusil se o úsměv.

Velmi si přál, aby se Girejev na něj usmál taky. Jenže ten se zachoval podivně - vstal, polekaně od něj uskočil a Tatarskij pochopil, co znamená výraz „obličej zrůzněný děsem“. Právě takový děs se v tuto chvíli zračil ve tváři jeho přítele. Girejev učinil několik nejistých krůčků, otočil se a utíkal pryč. To se Tatarského do hloubi duše dotklo.

Soumrak mezitím začínal houstnout. Girejevova nepálská vestička, mihotající se v modré mlze mezi stromy, připomínala velkého motýla. Možnost šťvanice připadla Tatarskému vzrušující. Vyrazil tedy v jeho stopě, vysoko zvedaje kolena, aby nezakopl o nějaký kořen nebo drn. Velmi brzy se ukázalo, že běhá o dost rychleji než Girejev - a to prosím neporovnatelně rychleji! Když ho několikrát předběhl a zase se vrátil, zjistil, že neběhá kolem Girejeva, ale kolem uschlého kmene lidského vzrůstu. Zčásti ho to přivedlo k

rozumu, a on se pomalu ploužil směrem, kde tušil železniční stanici.

Cestou snědl ještě několik muchomůrek, které se mu ukázaly mezi stromy, a brzy se ocitl na široké cestě, vroubené po jedné straně natřeným pletivem.

Pak se před ním vynořil nějaký chodec. Přistoupil k němu a zdvořile ho oslovil:

„Prosímnád, sedy ku jde na vásraží?“

Také tento člověk v panice uskočil a uháněl pryč. Jak se zdálo, všichni na něj reagovali stejně. Tatarskij si vzpomněl na svého čečenského živitele a vesele si pomyslel: Teď tak potkat Husejna! Jestlipak by se mě lekl ten - to by mě zajímalo!

Když se vzápětí u cesty objevil Husejn, lekl se nakonec sám Tatarskij. Husejn jen mlčky stál v trávě a na blížícího se Tatarského nijak nereagoval. Ten sám zpomalil, přistoupil k Čečenci vratkým dětským krokem a provinile ztuhl.

„No copak?“ zeptal se Husejn.

Tatarskij si samým leknutím ani nepovšiml, zda mluví normálně nebo ne. Jinak pronesl cosi naprosto nepatřičného:

„Jen na okamžiček. Chtěl jsem se tě zeptat jako reprezentanta target group: Jaké asociace v tobě vyvolává slovo parlament?“

Husejn se ničemu nedivil. Na okamžik se zamyslel a pak odpověděl:

„Al-Gazzaví má takovou báseň. Ptačí parlament. Jak třicet ptáků letělo hledat ptáka jménem Semurg - velmistra a krále všech ptáků.“

„Proč proboha letěli hledat krále, když měli parlament?“

„To se budeš muset zeptat jich. A pak - Semurg nebyl jen král, ale také nositel a zdroj velikého rozumu. Což se o parlamentu říct nedá.“

„A jak to všechno dopadlo?“ zeptal se Tatarskij.

„Když prošli třiceti zkouškami, dozvěděli se, že slovo Semurg znamená třicet ptáků.“

„Od koho se to dozvěděli?“

„Řekl jim to božský hlas.“

Tatarskij kýchl, Husejn okamžitě umkl a odvrátil zakaboněnou tvář. Tatarskij dosti dlouho čekal, jak to bylo dál, dokud nepochopil, že Husejn je vlastně sloup s přibitou tabulí Zákaz rozdělování ohně!, který ve tmě nebylo téměř vidět. To ho rozladilo - vypadalo to, že Girejev i Husejn jsou jeden jako druhý. Husejnův příběh se mu zamlouval, ale teď bylo jasné, že další detaily už se nedoví, a v takovéto podobě na koncepci cigaretové reklamy nestačil. Tatarskij tedy vyrazil dál a zauvažoval, co ho donutilo zbaběle zastavit vedle sloupu-Husejna, který ho přece o nic takového nežádal.

Vysvětlení nebylo zrovna příjemné - šlo o psychologii otroka, již ze sebe nedokázal nadobro dostat, o rudiment sovětské epochy. Po krátkém přemýšlení dospěl Tatarskij k závěru, že otrok v duši sovětského člověka není koncentrován v jakési jediné její oblasti, ale spíš zabarvuje vše, co se odehrává na mlhavých mentálních pláních, do barev mdlého psychického zánětu, takže neexistuje sebemenší možnost ze sebe tohoto otroka vytěsnit, aniž bychom poškodili jiné, cenné intelektuální vlastnosti. Tato myšlenka Tatarskému ve světle nadcházející spolupráce s Puginem

připadala tak důležitá, že začal prohrabovat kapsy a hledat pero, aby si ji zapsal. Pero však nenašel.

Zato mu vstříc kráčel nový chodec, a tentokrát to rozhodně nebyl žádný přelud. Vyjasnilo se to hned po prvním Tatarského pokusu půjčit si propisovačku - chodec se od něj vrhl pryč a pelášil, co mu síly stačily, ani se neohlédl.

Tatarskému naprosto nešlo do hlavy, co přesně v jeho chování má na kolemdoucí tak děsivý účinek. Možná je le-kala prapodivná dysfunkčnost jeho promluv - to, že slova, která se pokusil pronést, se rozpadala na slabiky a ty se poté skládaly do zcela nahodilých řetězců. V této neadekvátní reakci však bylo i cosi lichotivého.

Tatarského najednou natolik ohromila jedna myšlenka, že se až zastavil a plácl se dlaní do čela. Ale to je přece babylonské zmatení jazyků! pomyslel si. Oni asi taky pili ten lektvar z muchomůrek a slova se jim v ústech lámala stejně jako mně. Pak se tomu začalo říkat zmatení jazyků. Ještě lepší by bylo ale zmatení jazyka...

Tatarskij pocítil, že jeho myšlenky překypují takovou silou, až se každá z nich stává vrstvou reality co do významu rovnocenné večernímu lesu, jímž právě kráčí. Rozdíl byl jen v tom, že les představoval myšlenku, již Tatarskij při vši snaze nedokázal opustit. Na druhé straně se vůle prakticky nepodílela na tom, co se v jeho mozku odehrávalo. Jakmile pomyslel na zmatení jazyků, ihned pochopil, že pomyšlení na Babylon je také jediným možným Babylonem - jakmile si ho vybavil, vyvolal ho k životu. A myšlenky v jeho hlavě se jako nákladňáky plné stavebního materiálu vyřítily směrem k Babylonu, čímž ho činily stále hmotnější.

Zmatení jazyků bylo v Babylóně synonymem pro stavbu věže, táhlo mu hlavou. Ale co je to vůbec zmatení? Něco jako smetení...

Pocítil, jak se země pod ním plavně roztočila, a zavrával. Na nohou se udržel jen proto, že osa rotace procházela přímo středem jeho hlavy. Ne, pomyslel si, smetení tu nemá co dělat. Zmatení jazyků je zároveň stavbou věže. Vlastně tvořením, nikoli zmatením, natožpak smetením. Zmatení jazyků je tedy zároveň tvořením věže. Jakmile dochází ke zmatení jazyků, vzniká babylonská věž. Nebo možná nevzniká, nýbrž se jen otevírá vstup na zikkurat. No jistě. A tady je ten vchod.

V drátěném plotě, podél kterého Tatarskij už tak dlouho kráčel, se objevila velká vrata, vyzdobená reliéfními rudými hvězdami. Nad nimi svítila silná žárovka pod plechovým stínidlem - její jasné světlo osvětlovalo četné grafitti, které pokrývaly zelený plech vrat. Tatarskij zůstal stát.

Minutu či dvě studoval pro střední pásmo Ruska tolik typické pokusy zaznamenat názvy okolních obcí latinkou, čísi hrubě korunovaná jména, symbolická vyobrazení penisu a pochvy, anglická slovesa „prcat“ a „kouřit“ v prezentu třetí osoby čísla jednotného, ale s nepochopitelnými apostrofy, a také četná loga ze světa pop music. Pak jeho pohled zavádil o cosi podivného.

Byl to nápis přes celá vrata - podstatně větší než všechny ostatní a vyvedený fluorescenční oranžovou barvou (ta v paprscích žárovky jasně svítila):

THIS GAME HAS NO NAME

Jakmile si ho Tatarskij přečetl, jeho vědomí veškerý další

etnografický materiál přestalo vstřebávat - v mysli mu zůstalo jen těch pět zářících slov. Zdálo se, že vnímá jejich význam na velmi hlubinné úrovni, a přestože by jen těžko někomu jinému dokázal vysvětlit její podstatu, ten význam jednoznačně vyžadoval přežení plotu. Nebylo to nijak těžké.

Za vraty se rozkládala zakonzervovaná stavba - velká zanedbaná parcela s ojedinělými známkami lidské přítomnosti. Uprostřed parcely stála nedostavěná budova - snad základy nějakého kosmického lokátoru, snad vícepatrové garáže. Stavbu kdosi zastavil v okamžiku, kdy byly dokončeny jen nosné konstrukce a stěny. Připomínala stupňovitý válec z několika betonových boxů, nastavených na sebe. Kolem nich stoupala spirálová rampa na železobetonových sloupech, která končila u nejvyššího boxu, korunovaného malou krychlovitou věžičkou s červeným výstražným majákem.

Tatrarského napadlo, že by to mohl být jeden z těch vojenských objektů, které byly rozestavěny v sedmdesátých letech, ale říší nakonec stejně nespasily, zato však zformovaly estetiku hvězdných válek. Vybavil si astmaticky sípajícího Darth Vadera a užasl, jak dokonalá je to metafora kariérního komunisty: někde na hvězdoletu dozajista měl taky umělou ledvinu a dva lékařské týmy - na něco takového se tam rozhodně naráželo, jak si Tatarskij matně vybavoval. Ostatně, přemýšlet o Darthu Vaderovi v takovémto stavu nebylo právě bezpečné.

Nedostavěnou budovu osvětlovaly tři nebo čtyři reflektory - vytyčaly ze šera kousky betonové zdi, úseky

spirálovité estakády a vrcholovou věžičku s blikajícím majákem; nebýt toho majáčku, v pološeru by nedostavěnost budovy vytvářela dojem prastaré zchátralosti a snadno by se jí tak dalo hádat tisíc či dokonce deset tisíc let. Tatarského ostatně napadlo, že ten majáček mohl rozsvěcet nějaký nevýslovně starý elektrický proud, který sem pod zemí přiváděli z Egypta či Babylonu.

Nedávné stopy po člověku se daly zjistit jen u vrat, kde zrovna stál. Bylo tu cosi jako provizorní kasárna odloučené posádky - několik obytných buněk, hrazda, štít s hasičským kbelíkem a sochorem a nástěnka s plakátem, na němž úplně stejní vojáci s výrazem zasvěcené představy o problému ve tváři předváděli prvky pořadové přípravy. Tatarského nijak nepřekvapilo, když zahlédl také přístřešek ve tvaru houby s plechovým kloboukem a telefonem upevněným k dřevěné noze - pochopil, že je to stanoviště strážného. Zpočátku si řekl, že žádný strážný tu není, ale pak zjistil, že sférický klobouk té houby je natřen na červeno a zdobí ho symetricky rozeseté bílé skvrny.

„To není tak jednoduché,“ zašeptal.

V tu chvíli tichý hlas někde hned vedle posměšně sykl:

„This game has no name. It will never be the same.“

Tatarskij se otočil. Kolem nebyla ani noha a on pochopil, že je to jen sluchová halucinace. Cítil se mírně nesvůj, ale v tom, co se tu odehrávalo, shledával bez ohledu na cokoli jakýsi okouzující příslib.

„Vpřed,“ zašeptal znovu, předklonil se a soumrakem rychle klouzal k cestě na zikkurat. Ale stejně to budou nějaké patrové garáže, pomyslel si.

S visutými zahradami, přítakal mu tiše hlas v hlavě.

To, že hlas mluvil ruský, Tatarského přesvědčilo, že je to halucinace, ale zároveň i přimělo k ještě jedné vzpomínce na zmatení jazyků. Místo odpovědi na jeho úvahu hlas pronesl dlouhou frází v neznámé řeči se spoustou sykavek. Tatarskij se rozhodl, že mu nebude věnovat pozornost, tím spíš, že už se ocitl na spirálovité estakádě.

Zdálky nedokázal posoudit skutečné rozměry stavby. Vozovka byla dostatečně široká, aby se na ní vyhnuly dva nákladáky. (Nebo trigy, dodal radostně vnitřní hlas, nebo dokonce kvadrigy! To bylo něco!) Cesta byla zbudována z betonových desek s nevyplněnými spárami. Z těch spár trčely vysoké rostliny - Tatarskij nevěděl, jak se jmenují, ale z dětství si pamatoval, že jejich houževnatá stébla se dala používat místo šněrovadel do bot. Ve stěně vpravo se čas od času objevily široké průzory, vedoucí do nitra zikkuratu. Cesta se neustále stáčela někam za roh a jako by končila v nebi, proto šel Tatarskij opatrně a rukou se přidržoval stěny. Z jedné strany stavbu osvětlovaly reflektory, z druhé zas měsíc, shlížejíci dolů průrvou ve vysokých mračnecích. Bylo slyšet, jak někde nahoře ve větru poklapávají nezavřené dveře; týž vítr k němu zanesl i vzdálený štěkot psa. Tatarskij zvolnil krok a postupoval velmi pomalu.

Náhle mu pod botou cosi křuplo. Byla to prázdná krabička od cigaret. Zvedl ji, vstoupil do skvrny světla a zjistil, že to byly mentolové parlamentky. S podivem však bylo něco jiného - na lícové straně pableskoval reklamní hologram s třemi palmami.

„Všechno do sebe zapadá,“ zašeptal a s pohledem

pozorně upřeným pod nohy pokročil dál.

Další nález ho čekal o podlaží výš - již zdálky zpozoroval minci třpytící se v měsíčním světle. Takovou ještě nikdy neviděl - bylo to kubánské třípeso s portrétem Che Guevary. Tatarského ani v nejmenším nepřekvapilo, že na stavbě vojenského objektu se povaluje kubánský peníz - vzpomněl si, jak ve finále filmu Golden Eye se kdesi na ostrově Svobody zpod vodní hladiny zvedla titánská anténa sovětské výroby. A tohle byla zřejmě odměna za její výstavbu. Schoval minci do krabičky od parlamentek a uložil do kapsy se skálopevnou jistotou, že ještě něco najde.

Nemýlil se. Cesta končila až u nejhořejší hranaté věžičky, před níž se tyčila hromada stavebního odpadu a polámané bedny. Tatarskij ve smetí zpozoroval podivnou kostičku a zvedl ji. Bylo to ořezávátko ve tvaru televize, na jejíž obrazovku z umělé hmoty kdosi nakreslil propisovačkou oko. Ořezávátko bylo staré - taková se vyráběla v sedmdesátých letech - a bylo s podivem, že se uchovalo v tak dobrém stavu.

Tatarskij z něj oškrábal zaschlé bláto, schoval ho do záňadří, rozhlédl se kolem sebe a zauvažoval, co dál. Vystoupit až nahoru se bál: Byla tam tma a kdyby člověk spadl do nějaké díry, snadno si mohl srazit vaz. Kdesi nad ním opět klaply dveře, zmítané větrem, a Tatarskij si vzpomněl, že na samém vrcholu stavby je ta malá věžička s rudým výstražným majáčkem. Z místa, kde stál, ji nebylo vidět, ale vedl k ní krátký požární žebřík.

Z věžičky se vyklubala strojovna příštího výtahu. Její dveře byly otevřené. Hned za dveřmi našel na zdi vypínač.

Sotva rozsvítil, spatřil Tatarskij neklamné stopy drsného vojáckého živobytí: dřevěný stůl, dvě stoličky, v rohu několik pivních lahví. Že jde právě o vojácký styl, plynulo z fotografií žen nalepených po zdech. Tatarskij je chvíli zkoumal. Jedna - úplně nahá a do zlatova opálená, běžící po písku tropické pláže - mu připadala velmi krásná. A nešlo vlastně o tvář či postavu, ale o podivuhodně neurčitou uvolněnost pohybu, již se fotografovi podařilo zachytit. Písek, moře a palmové listy na fotografiích byly tak jasné, až si Tatarskij ztěžka povzdechl - skoupé moskevské léto už pominulo. Zavřel oči a několik vteřin se mu zdálo, že slyší vzdálený šum moře.

Posadil se ke stolu, rozložil po něm své nálezy a ještě jednou si je prohlédl. Palmy z krabičky od parlamentek a na fotografii si byly velmi podobné a on si pomyslel, že rostou v takovém místě světa, kam se on nikdy nedostane - dokonce ani podle ruského zvyku na tanku - a pokud ano, tak až ve chvíli, kdy už mu tahle žena, ani ten písek, ani to moře a dokonce ani on sám nebudou k ničemu. Melancholie, do níž ho tohle pomyšlení vehnalo, byla tak hluboká, až na jejím dně nečekaně zahlédl světlo: konečně ho napadl dlouho hledaný slogan a plakát na parlamentky. Rychle vytáhl zápisník a kvapně si do něj poznamenával:

*Fotografie nábřeží řeky Moskvy, pořízená z mostu, na němž v říjnu roku 93 stály historické tanky. Na místě Bílého domu vidíme obrovskou krabičku cigaret Parliament (počítačová grafika). Kolem ní hojně rostou palmy. **Slogan je citát z Gribojedova:***

**A DÝM VLASTI JE NÁM PŘESLADKÝ A VLÍDNÝ
PARLIAMENT.**

Uložil zápisník do kapsy a naposledy se rozhlédl po místě. Maně ho napadlo, že by si obrázek se ženou běžící v písku mohl vzít na památku, ale pak to neudělal. Zhasl světlo, vyšel na střechu a zůstal stát, aby si oči zvykly na tmou. Kam teď? pomyslel si. Asi na nádraží.

CHUDÍ LIDÉ

Příhoda z lesa za Moskvou měla na Tatarského profesionální schopnosti velmi příznivý vliv. Scénáře i koncepce se mu najednou dařily daleko snáz a za slogan s parlamentkami mu Pugin dokonce vyplatil menší zálohu; řekl, že tentokrát se Tatarskij trefil přesně do černého, protože ve třia-
devadesátém stála krabička těchto cigaret stejné jako marlborky, kdežto po známých událostech se parlamentky rychle staly nejpopulárnějším kuřivem v Moskvě a dnes už jsou dvakrát dražší. Později se dým vlasti ponořil do Léthé, přesněji řečeno do zimy, která přikvačila nečekaně brzy. Jediným pochybným ohlasem tohoto sloganu v zasněženém moskevském reklamním prostoru se stala fráze „z lodě do lože“, již si Tatarského neznámý kolega vypůjčil také z Gribojedova. Jeden čas se skvěla na billboardech s mentolkami - jachta v modři, zlatý znak na kapitánské čepici a dlouhé nohy. Tatarskij v této souvislosti pocítil žárlivé píchnutí, ale nijak silné - slečna z mentolové reklamy byla vybrána s ohledem na vkus tak široké cílové skupiny, že respondent místo z lodě do lože napadalo spíš cosi jako z lože do lože.

Vlna muchomůrkové energie, která se přehnala jeho nervovou soustavou, se kupodivu nejlépe zhodnocovala v reklamách na cigarety - asi ze stejného důvodu, díky němuž první skutečně zdařilý milostný akt či narkotická zkušenost určují naše náruživosti pro zbytek života. Jeho dalším velkým úspěchem (a to nejen podle vlastního názoru, ale i podle mínění Puginova, který ho opět překvapil a opět

vyplatil trochu peněz) byl slogan pro cigarety Davidoff, což se dalo považovat za symbolické, protože právě jimi začínala před časem jeho kariéra. Text vycházel z reklamy na Davidoff Classic, která zaplavila všechny billboardy v centru města - chmurná nálada, masivní uvadající obličej, v jehož očích se zračí jakási nesnesitelně těžká životní zkušenost, a pod tím nápis:

**MOUDROST POROZUMĚNÍ PŘICHÁZÍ SE ZKUŠENOSTÍ
DAVIDOFF CLASSIC**

Hned při prvním pohledu na tu moudrou vrásčitou tvář si Tatarskij položil otázku, co podstatného asi tak ten zahraniční kuřák může vědět. První verze, která ho napadla, byla dosti ponurá: návštěva na onkologii, rentgen a poté osudová diagnóza.

Tatarského projekt byl dokonalým opakem: světlé pozadí, mladá líc, poznamenaná štěstím zabeďněnosti, bílá krabička se zlatými literami a k tomu text:

**Z VELKÉ MOUDROSTI
JE PŘÍLIŠ MNOHO SMUTKU,
KDO MOUDROST ROZHOJŇUJE,
ROZHOJŇUJE ŽAL.
DAVIDOFF LIGHTS**

Pugin mínil, že po tomhle reprezentant firmy Davidoff sotva sáhne, ale docela dobře by to mohl zužitkovat jiný cigaretový dealer. „Promluví s Usijevičem,“ prohodil ne dbale k Tatarskému, „ten má exkluzivky se šestnácti firmama.“ Tatarskij si tuhle frázi zaznamenal do zápisníku a pak ji několikrát mimoděk utrousil při debatách se zákazníky; vrozená plachost ho nutila, aby počet firem zpravidla

snížil na polovinu.

Práce, která mu přinášela základní příjem, však byla nudná, tíživá a snad až poněkud ostudná: My vás dostaneme do ráže! Slevy na skládací garáže! Nebo: Pantene pro-V na prodej, Pane Bože požehnej! Zbytkový literaturocentrismus redaktorů a nakladatelů, tedy svého druhu relikv s sovětské psychiky, přece jen přinášel své skrovné plody.

Počátkem zimy Tatarskij uvedl do jakého takého pořádku svůj malý jednopokojový byt (drahá italská páková baterie na pozadí odchlupujících pomněnkově modrých kachliček ze sovětských dob připomínala zlatý zub v ústech malomocného, ale na zásadní rekonstrukci prostě neměl). Pak si koupil nový počítač, přestože ho vlastně nijak zvlášť nepotřeboval. Prostě začal mít potíže s tištěním textů psaných ve starém a milovaném textovém editoru. Inu, další tlumené záupnění pod ocelovou patou Microsoftu. Tatarskij si pro to ale nijak zvlášť nestýskal, přestože si byl vědom hlubinné symboliky všeho, co se tu odehrávalo: servisní program začínal být účelem, který požíral neuvěřitelné procento počítačové operační paměti, a velmi tak připomínal nestoudného nového Rusa, který ve svých bankách vesele obrací nevyplacené učitelské mzdy.

Čím hlouběji se nořil do džunglí reklamní branže, tím častěji se mu hlavou honily otázky, na něž nenacházel odpovědi nejen v Positioning: A Battle of Our Mind, ale dokonce ani v poslední publikaci na toto téma - The Final Positioning. Jeden bývalý kunsthistorik od Kenzo Tatarskému přísahal, že veškerá témata, která pominul Al Rice, jsou důkladně rozebrána v Confessions of an Advertising Man Davida

Ogilwyho. Tatarskij si Davida Ogilwyho vážil i bez přispění onoho kunsthistorika a v hloubi duše se domníval, že jde o onu postavu z Orwellova 1984, která se na okamžik vynoří v mysli hlavního hrdiny, spáchá virtuální hrdinský skutek a zase zmizí v oceánu nebytí. To, že soudruh Ogilwy bez ohledu na svou dokonce dvojí ireálnost přece jen doplaval až k pobřeží, zapálil si dýmku, natáhl tvídové sako a stal se světově respektovaným reklamním esem, zaplavovalo Tatarského mystickým nadšením nad vlastní profesí.

Obzvlášť mu však pomohla kniha Rossera Reevse: vyčetl si z ní dva pojmy - vtělení a vtažení -, které mu pro účely oblafnutí klientů připadaly velmi užitečné. První projekt, těžící z možností těchto dvou pojmů, se mu podařilo vytvořit na Nescafé Gold:

„Již dávno je známo,“ napsal Tatarskij dvacet minut poté, co mu to začalo být známo, „že z hlediska účinnosti reklamní kampaně vždy fungují dva fenomény - vtělení a vtažení. Pojmem vtělení rozumíme procento lidí, kteří si reklamu zapamatovali. Vtažení je procento těch, kteří se díky zapamatované reklamě stali spotřebiteli. Problém ovšem spočívá v tom, že výrazná a skandální reklama, schopná zajistit vysokou míru vtělení, ani v nejmenším nezaručuje také vysoké procento vtažených. A stejně tak nezaručuje vysokou míru vtažení reklama, chytře doporučující vlastnosti zboží a zaručující vysoké procento vtělení. Proto navrhujeme zcela jiný přístup: Vytvořme jakousi binární reklamu, v níž budou funkce vtělení a vtažení plněny dvěma různými informačními bloky. Pokusme se tento přístup demonstrovat na příkladu reklamní kampaně pro kávu

Nescafé Gold.

První krok kampaně by se zaměřil čistě na vtělení obchodní značky Nescafé Gold do vědomí co nejvyššího počtu respondentů. (Vycházíme přitom z předpokladu, že pro tento účel jsou dobré všechny prostředky.) Například vyvoláme fiktivní bombové útoky na několik obchodních domů a nádraží - počet by měl být co nejvyšší. V orgánech ministerstva vnitra a Federální bezpečnostní služby se začnou množit telefonáty anonymní teroristické organizace se sdělením, kam uložila další pekelný stroj. Jenže pátrání policie na místech označených teroristy povede vždy jen k nálezu velkého množství plechovek Nescafé Gold, uložených v balících nebo velkých taškách. Příští ráno to oznamují všechny noviny, časopisy i televize, čímž bychom etapu vtělení mohli považovat za ukončenou (její úspěšnost je přitom přímo úměrná rozsáhlosti akce). Vzápětí zahájíme druhou etapu - vtažení. V tomto stádiu už kampaň vedeme klasickými prostředky; s první etapou ji spojuje jen základní slogan: Nescafé Gold - exploze chuti! Uvedme si příklad scénáře reklamního klipu:

Malý pouliční parčík. V něm sedí na lavičce mladý muž s drsnou, cílevědomou tváří, oblečený v módní teplákové soupravě. Na druhé straně ulice parkuje před luxusní vilou šestistovka mercedes a dva džípy. Mladý muž pohlédne na hodinky. Střih: Z vily vychází několik lidí v decentních tmavých oblecích a černých brýlích – bodyguardi. Blokuji všechny přístupové cesty k mercedesu a jeden z nich dává pokyn do radiotelefonu. Z vily vychází malý tloušťík s odulou tváří, poděšeně se rozhlédne a sbíhá po schodech k autu.

Jakmile zmizí za tmavými skly mercedesu, ochranka nasedá do džípů. Kolona se dává do pohybu a vzápětí jeden za druhým duní tři mohutné výbuchy. Auta se rozlétnou na kousky, ulice, kde vozy právě parkovaly, je zahalena dýmem. Stříh. Mladý muž na lavičce loví z tašky termosku a červený šálek se zlatým proužkem. Nalévá si kávu, poprvé usrkne a přivírá oči blažeností. Za obrazem se ozve komentář: Šéf ho zapudil do houroucích pekel. Jenže pak v pekle skončil sám. Nescafé Gold. Pravá exploze chutí.“

Pojem vtažení však nebyl jen užitečným principem pro další práci. Donutil Tatarského zamyslet se, koho a kam vtahuje on, ale především, kdo a kam vtahuje jeho.

Tyto myšlenky ho poprvé navštívily při čtení článku s nabubřelým názvem Už Je Tu Rozkoš Z Rostoucího Hluku..., věnovaného „kultovním pornofilmům“. Autorem článku byl jistý Saša Blau. Z textu se dalo usoudit, že ten autor je studená, usmýkaná bytost nejasného pohlaví, která píše v krátkých přestávkách mezi orgiemi, aby poté svůj názor předestřela pár desítkám stejně zemdlených superlidí. Tón volil Saša Blau takový, aby bylo rázem jasné, že de Sade a Sacher-Masoch by u něj nemohli dělat ani vrátné, kdežto Charlie Manson by v nejlepším případě směl držet svícen. Zkrátka a dobře - jeho článek byl formálně dokonalým jablkem hříchu, a červem v něm byl nade vši pochybnost biblický had.

Jenže Tatarskij se ve kšeftu pohyboval už dlouho. Zaprvé věděl, že všechna tahle jablka jsou dobrá tak na to, aby mámila předměstskou učňovskou mládež v okolí Moskvy z rajské zahrady dětství. Za druhé pochyboval už o pouhé

existenci kultovních pornofilmů - v něco takového byl ochoten uvěřit jedině poté, co mu budou představeni živí horlitelé tohoto kultu. A za třetí a především zmíněného Sašu Blaua dobře znal.

Byl to postarší, tlustý, plešatý a tesklivý otec tří dětí. Jmenoval se Edik. Aby si vydělal na činži, psal hned pod třemi či čtyřmi pseudonymy do několika časopisů a na jakákoli témata. Pseudonym Blau si vymysleli společně s Tatarským, když si to jméno vypůjčili z etikety na láhvi jasně modrého čistícího prostředku na okna (hledali vodku, kterou si Edik předtím někam schoval). Ze slova BLAU vyzařovaly nevyčerpatelné zásoby životní síly a zároveň cosi nehumanoidního, proto si ho Edik šetřil. Podepisoval jím jedině články, z nichž tryskalo takové bezmezno a taková ambivalence, že podpis typu Ivanov nebo Petrov by působil prostě nemožně. V moskevských ilustrovaných časopisech byla po takové ambivalenci velká poptávka - tak velká, až se nabízela otázka, kdo ji vtěluje? Přemýšlet o něčem takovém se člověk upřímně řečeno až bál, a když si Tatarskij přečetl tenhle článek o extázi vzrůstajícího huku, najednou pochopil: To nevtěloval nějaký démonický špión či padlý duch, který na sebe vzal lidskou podobu, ale Edik.

Samozřejmě ne sám: takových Ediků, univerzálů duševních puchem zašlé domácnosti a obtěžkaných dětmi, byly v Moskvě dobré dvě tři stovky. Jejich život se neodehrával v kokainových doupatech, orgiích a debatách o Barrowsovi a Warholovi, jak by se dalo usuzovat na základě jejich opusů, ale uprostřed plenek a nevykořenitelných moskevských štěnic. Nežila v nich ani snobská povýšenost, ani

hadovitá chlípnost, ani studený dandysmus, ani sklon k luciferismu, a dokonce ani reálná ochota alespoň jednou aplikovat dávku kyselinky - a to i přesto, že právě tohle slovo bylo součástí jejich každodenního slovníku. Všichni měli problémy se zažíváním, penězi a střechou nad hlavou a jejich zevnějšek nepřipomínal Garyho Oldmana, jak by člověk nad jejich řádky rád uvěřil, ale spíš Dannyho DeVity.

Tatarskému nebylo dáno zahledět se důvěřivě do dálav, jež pro něj vykreslil Saša Blau, protože chápal fyziologii vzniku těchto dálav v lysé hlavě životem ufápnutého Edika, který byl ke svému počítači přikován stejně, jako kdysi přikovávali k těžkým kulometům rakouské vojáky. Uvěřit jeho produktům bylo obtížnější než vzrušit se při telefonním sexu s vědomím, že za vášnivě sípajícím hlasem se neskrývá blondýnka slibovaná na fotografii, ale nastydlá babice, pleťtící punčochu a předčítající soubor standardních frází z taháku, na který jí kape z nosu.

Ale jak se dovíme, do čeho vtahovat ty druhé? přemítal Tatarskij. Na jedné straně je to pochopitelně intuice. Informace o tom, co a jak dělat, vlastně sbírat nemusíme - když člověk dospěje k jistému stupni zoufalství, začne všechno chápat sám. Ústřední tendenci vystihne takříkajíc hladovým žaludkem. Ale kde se bere sama ta tendence? Kdo si ji vymýšlí, když všichni na světě - a tím jsem si jist - se snaží ji prostě zachytit a prodat, jako já s Edikem, nebo uhodnout a otisknout, jako šéfredaktoři všech těch ilustrovaných magazínů?

Úvahy na toto téma byly neveselé. Promítly se i do scénáře klipu na práci prášek Ariel, který napsal krátce po této

příhodě.

Scénář vychází ze scén Shakespearovy Bouře. Hřímá temná, slavnostní hudba. V záběru se objevuje skála nad mořem. Je noc. Dole, v přízračném světle Měsíce, se vzpínají strašlivé vlny. V dálce je vidět starobylý hrad, také ozářený měsíčním svitem. Na skále stojí neuvěřitelně krásná dívka. Je to Miranda. Má na sobě středověké šaty z rudého sametu a vysokou čepici se splývavým závojem. Pozvedá ruce k Měsíci a třikrát po sobě opakuje podivné vzývání. Z Měsíce ukrytého mezi mraky ubíhá široký paprsek světla a dopadá na útes k Mirandiným nohám. Ve tváři se jí zračí zmatek - je zřejmé, že se obává toho, co se v následujícím okamžiku stane, ale zároveň si to přeje. Ozývá se zpěv několika ženských hlasů, překypujících děsem i štěstím; ty hlasy jako by prozrazovaly její stav. Po paprsku dolů klouže stín: blíží se, a když melodie dosahuje crescenda, vidíme hrdého krásného ducha v rozevlátém hávu a s dlouhými vlasy, postříbřenými měsíčním jase. Na hlavě má jemnou korunku s démanty. Je to Ariel. Dolétá téměř až k Mirandě, pak zůstává stát ve vzduchu a vztahuje k ní ruku. Po vteřinovém vnitřním zápase mu Miranda podává svou. Další záběr: detail na dvě setkávající se dlaně. Vlevo dole je útlá a bledá ruka Mirandina, vpravo shora průzračná a zářivá duchova. Dotýkají se - a vše zalije oslnivé světlo. Další závěr: Dvě krabice prášku. Na jedné je nápis Ariel, na druhé, nudně šedivé, Běžný prací prostředek. Za obrazem se ozývá Mirandin hlas: O Arielu jsem se dověděla od přítelkyně.

Možná že konkrétní postupy tohoto klipu inspirovala

velká černobílá fotografie, visící nad Tatarského psacím stolem. Byla to reklama jakéhosi boutique; znázorňovala mladého muže s dlouhými vlasy a pěstěným strništěm, v širokém luxusním plášti, ležérně přehozeném přes ramena - vítr plášť vzdouval do velké bubliny, která přesně korespondovala s napnutou plachtou člunu na obzoru. Vlny tříštící se o balvany a útočící na břeh se zastavují jen pár centimetrů od jeho lakýrek. Ostře řezaná tvář je posupná a muž čímsi připomíná ptáka s rozpjatými křídly (snad orla, snad racka), který k mlžnatému nebi vzlétl z přílohy posledního Photoshopu (když si fotku prohlédl pozorněji, Tatarskij pochopil, že ze stejného místa sem připlul i člun na obzoru).

Kompozice byla natolik přesycená romantismem a zároveň do té míry neromantická, že Tatarskij, který na fotografii dlouhé dny zíral, nakonec porozuměl: všechny fenomény, z nichž chtěl snímek těžit, se zrodily někdy v devatenáctém století; jejich zlomky se společně s ostatky hraběte Monte Christo přestěhovaly do dvacátého, jenže na prahu století jedenadvacátého bylo už dědictví po hraběti bezezbytku rozházeno. Lidský rozum romantiku tohoto typu sám sobě prodával příliš často, až pro komerční účely využil i ty poslední nekomerční prvky, které ještě zbyly. Teď dokonce i při sebeupřímnější snaze o další sebeklam bylo téměř nemožné uvěřit přirozenému vztahu mezi prodáváním vnějším a míněným vnitřním. Byla to bohapustá forma, která už dávno neznamenalala to, co by nominálně měla znamenat. Všechno prožrali moli a při pohledu na symbolického Nibelunga z ateliérové fotografie se nerodil pocit hrdého gotického ducha, naznačovaného pěnou vln a licousů, ale

úvaha, jak drahý byl fotograf, kolik dostal ten manekýn a zda manekýn musel zaplatit pokutu za to, když náhodou soukromým lubrikačním krémem zapařlal zadnici erárních kalhot z jarní kolekce. To se netýkalo jen fotografie nad Tatarského stolem, ale kteréhokoli výjevu, jež ho tolik vzrušovaly kdysi v dětství: palmy, parník, modré večerní nebe - člověk by musel být úplný idiot, aby si uchoval schopnost promítat svá nesplněná přání do těchto dokonale trhoveckých klišé.

Tatarskij se ve svých úvahách dokonale zamotal. Na jedné straně mu z toho všeho vycházelo, že je to právě on a Edik, kdo pro jiné vytváří falešné panorama života (asi jako muzeální scénérie bitev, kde před diváka nasypou písek a pohází po něm děravé holínky a prázdné nábojnice, kdežto tanky a výbuchy namalují na zeď), a respektuje přitom výlučně kalkulaci, co se prodá a co ne. Jak on, tak další účastníci úmorného reklamního kšeftu útočili na vizuálně-informační prostředí a pokoušeli se je změnit tak, aby jiná duše byla ochotna pustit nějaké peníze. Cíl byl přitom praxe jednoduchý: vydělat nepatrnou část těchto peněz. Na druhé straně člověk potřeboval peníze k tomu, aby se sám pokusil proniknout co nejbliž k objektům podobného panoramatu. Ve skutečnosti to bylo stejně hloupé jako pokus o proniknutí do nástěnné malby. Pravda, říkal si někdy Tatarskij, bohatý člověk by mohl opustit hranice falešné reality. Ten dokáže překročit hranice panoramatu, které jsou pro chudáky tabu. Co přesně obnášel svět bohatých, však Tatarskij ve skutečnosti moc netušil. V jeho vědomí se neustále honily jen nejasné obrazy či klišé z reklam, které sám už dlouhou dobu přenášel k jiným, a proto jim nemohl věřit. Bylo jasné, že

jedině od bohatého člověka se lze dovědět, jaké obzory otevírá vysoké bankovní konto, a jednou - čistě náhodou - se to Tatarskému povedlo.

Propíjel zrovna v hospodě U Chudých lidí jakýsi drobný honorář, a bezděky vyslechl rozhovor dvou známých televizních bavičů; bylo už po půlnoci a ti dva tu pokračovali v pitce zahájené někde jinde. Tatarskij seděl pár metrů od nich, ale oni mu věnovali asi tolik pozornosti, jako by byl jen vycpaný a přibitý k židli jako součást příjemného interiéru.

Přestože oba baviči byli pořádně opilí, neztráceli zářivou ležérnost a jakýsi holografický třpyt v každém záhybu oděvu - jako by u sousedního stolu neseděla fyzická těla, ale prostě tam běžel obrovský televizor a oni byli na jeho obrazovce. Jakmile zaznamenal tento těžko vysvětlitelný, ale nepochybný efekt, Tatarskij si pomyslel, že všechnu tu lidskou zvědavost a zájem, které se jim zažraly do duší, ze sebe v záhrobní lázni budou muset seškrabovat hodně dlouho. Ostatně i ve stavu značné podnapilosti zbystřil pozornost: Vida, věčnost se pokouší vzít na sebe podobu lázně - to už někde četl. Myšlenku zapudil a začal docela prostě poslouchat. Baviči mluvili o svých starostech - jeden z nich, jak Tatarskij pochopil, měl problémy se smlouvou.

„Hlavně aby mi to prodloužili i na příští rok,“ říkal a zatínal pěsti.

„No dobře, tak ti ji prodloužej,“ odpovídal druhý. „Ale co pak? Za rok tě čeká to samý. Zase do sebe budeš sypat nitroglycerin...“

„Tak si nakradu nějaký prachy,“ řekl tiše, jakoby potajmu a zároveň jakoby žertem první.

„A co dál?“

„Dál? Dál mám promyšlenej solidní a vymakanej plán...“

Navalil se na stůl a do obou sklenek dolil vodku.

„Chybí mi ale pět set tisíc,“ řekl. „A ty právě potřebuju ukrást.“

„Jakej plán?“

„A nevykecáš to? Tak poslouchej...“

Sáhl do vnitřní kapsy, dlouho se v ní hrabal a nakonec vytáhl nadvakrát přeložený list křídového papíru.

„Tady se to všechno píše, podívej.... Království Bhútán. Jediná země na světě, kde je televize zakázaná. Chápeš? Načisto zakázaná. A tady stojí, že nedaleko jejich hlavního města je celá kolonie, kde žijou bejvalý televizní magnáti. Když celej život zařezáváš v televizní branži, tak největší hlína je, jakmile všeho necháš, odjet do Bhútánu.“

„A na to potřebuješ pět set tisíc?“

„Ne. Ty musím vysolit tady, aby mě v tom Bhútánu potom nehledali. Umiš si to představit? Zákaz televize! Nikde ani bedna, jen v kontrarozvědce. A na ambasádách!“

Druhý si papír vzal a začal si v něm číst.

„Rozumíš tomu?“ neumlkal ten první. „Když máš doma bednu a úřady to zjistěj, tak přijde policie, rozumíš? A takovýho čurase sbalej a vrazej ho do báně. Nebo ho možná prostě popravěj.“

Slovo „čuras“ pronášel s oním svištivě řízným přídechem, s jakým se setkáte jedině u latentních homosexuálů, kteří se ve jménu zvráceně chápané společenské smlouvy vzdali rozkoší lásky. Druhý tomu dobře rozuměl a nenechal se vyvést z míry.

„Aha, to máš z časopisu,“ broukl. „Opravdu zajímavý... Kdopak to napsal? Kde je to... Jo, nějaký Eduard De-birsjan...“

Tatarskij povstal tak prudce, že div nepřevrátil židli, a zamířil na toaletu. Takovýto vztah k vlastní práci ho nezaskočil, ačkoli míra její duchovní zvrhlosti umožňovala i závěr, že někdo z nich měl tu práci dokonce rád. Dorazilo ho něco jiného: Saša Blau měl jednu libůstku - materiály, které se jemu samotnému líbily, podepisoval vlastním jménem. A ze všeho nejvíc na světě se mu líbilo vydávat produkty své roz-dováděné obrazotvornosti za realitu, i když to si dovoľoval jen zřídka.

Tatarskij si kokain rozválel přímo na chladném bílém povrchu splachovadla, a aniž by drtil zbylé drobné hrudky, šňupl si skrz stočenou storublovku (dolary už mu došly), vytáhl zápisník a poznamenal si:

Stěna, na níž je nakresleno panorama neexistujícího světa, se sama o sobě nemění. Ale za opravdu obrovskou sumu peněz si lze výhled z okna koupit: namalované slunce, azurový záliv a tichý večer. Autorem tohoto fragmentu však bohužel bude také Edik - ale dokonce ani to není důležité, protože okno, do nějž si kupujeme výhled, je taky nakreslené. Že by tedy nakonec byla namalovaná i sama zeď? Ale kdo a na co ji namaloval?

Zvedl zrak ke stěně záchoda, jako by doufal, že tam uvidí odpověď. Na kachlíky kdosi červeným fixem veselými okrouhlými písmeny načrtl stručný slogan:

TRAPPED? MASTURBATE!

Když se vrátil do lokálu, sedl si co nejdál od obou bavičů

a pokusil se naplnit starou lidovou moudrost - vrazit si do hlavy a všechno z ní pustit. To se mu ovšem nepodařilo, ostatně jako kdykoli jindy. Odporný moskevský kokain, vytrvale šizený nemytýma rukama dlouhého řetězce dealerů, zanechával v nose celý vějíř lékárenských pachů streptocidy počínaje a aspirinem konče, a způsoboval v těle jen těžké napětí a třas.

Říkalo se, že prášek, prodávaný po Moskvě gram za sto padesát dolarů, není vůbec žádný kokain, ale směs estonského speedu s nabídkou ruských farmaceutických firem; a jako by ani toho nebylo dost, polovina dealerů neznámo proč balila zboží do lesklých reklam na Toyotu Camry, vytržených z časopisů, a Tatarského trápil nesnesitelný dohad, že ti lidé se obohacují nejen na cizím zdraví, ale i na public relations. Pokaždé se sám sebe ptal, proč on i jiní platí tak příšerné peníze jen proto, aby sami sebe podrobili této ponižující a nehygienické proceduře, v níž není ani jediná reálná vteřina blaženosti - jen okamžitě vznikající a postupně hasnoucí rauš. Jediné vysvětlení, které ho napadalo, bylo následující: lidé nešňupali kokain, ale peníze, a stočená stodolarovka, již nepsaný rituál vyžadoval, byla vlastně důležitější než droga sama. Kdyby se kokain prodával po lékárnách jako prostředek proti bolení zubů a gram by stál dvacet kopějek, pomyslel si, šňupali by ho jen pankáči; takhle nějak to ostatně bylo na začátku století. Zato kdyby tuba vteřinového lepidla stála tisíc dolarů, čichala by ho s radostí veškerá moskevská zlatá mládež a na prezentacích a rautech by za vybraný styl bylo považováno šířit kolem sebe prchavý chemický pach, stěžovat si na odumírání neuronů v

mozku a na dlouhé minuty mizet na toaletě. Narkomagazíny by publikovaly srdceryvné cover stories, věnované estetice mikrotenových sáčků, navlékaných během této procedury přes hlavu (psal by je pochopitelně Saša Blau), a nenápadně by do těchto materiálů umisťovaly reklamu na nějaké ty hodinky, kalhotky či parfémky....

„Jasně!“ zvolal Tatarskij, plácl se do čela, sáhl pro zápisník a otevřel ho u písmene P.

Parfémy pro mladé (na výrobci nezáleží), poznamenával si. Propojit s penězi a císařem Vespasianem (daň za záchodky a variace na slogan Peníze nesmrdí). Videoklip může být libovolný. Například:

PENÍZE VONÍ!

BENJAMIN

NOVÁ KOLÍNSKÁ HUGO BOSS

Zápisník uložil a uvědomil si, že vrchol pocitu všeobjímajícího hnusu má za sebou a je plně schopen dojít k baru a objednat si něco k pití. Měl vlastně chuť na tequillu, ale když se doplahočil k barmanovi, neznámo proč si dal smirnovku, kterou jinak nesnášel. První sklenku do sebe obrátil rovnou u pultu, koupil si ještě jednu a vrátil se ke svému stolku. Mezitím se u něj stačil objevit soused, asi tak čtyřicetiletý chlápek s dlouhými umaštěnými vlasy a bradkou, navlečený do jakési nesmyslné vyšívané bundičky; na první pohled typický bývalý hippie, jeden z těch, co se nedokázali zařadit ani do minulosti, ani do současnosti. Na krku mu visel velký měděný kříž.

„Nezlobte se, ale tady sedím já,“ řekl Tatarskij.

„Ale jo, dyť si klidně sedni,“ řekl ten člověk. „Přece

nepotřebuješ celej stůl...”

Tatarskij pokrčil rameny a klesl proti němu.

„Já jsem nákej Grigorij,” řekl vetřelec přívětivě.

Tatarskij k němu zvedl unavené oči.

„Vova.”

Jejich pohledy se setkaly, Grigorij se zachmuřil a lítostivě pokýval hlavou.

„Pěkně sjetej,” řekl. „To šňupáš, nebo co?”

„Nojo,” přikývl Tatarskij. „Občas.”

„Jsi blbej,” usoudil Grigorij. „Dyť si to vem: nosní sliznice, to je skoro odhalenej mozek... A teď si vem: kde se ten prášek asi vzal a kdo a čím se v něm hrabal - to tě někdy napadlo?”

„Zrovna teď,” přiznal se Tatarskij. „Ale cos myslel tím čím? To je přece věc výlučně pro nos.”

Grigorij se rozhlédl, sáhl pod stůl pro láhev vodky a mohutně si přihnul rovnou z hrdla.

„Jeslipak znáš jednoho americkýho spisovatele, kerej se jmenuje Harold Robbins?” zeptal se a láhev zase schoval.

„Ne,” odpověděl Tatarskij.

„To je naprostej čurák. Ale čtou ho všechny učitelky angličtiny. Proto je po Moskvě tolik jeho knížek a proto děti tak špatně mluvěj anglicky. V jednom jeho románu figuruje černoch, profesionální prcíř, kerej klátí bohatý bílý paničky. No a tenhle negr si před každým číslem sype...”

„Už rozumím, pokračovat nemusíš,” pronesl Tatarskij, „nebo se okamžitě pobliju.”

„...na svýho obrovskýho černýho ptáka čistej koks,” dokončil myšlenku s potěšením Grigorij. „Třeba se zeptáš,

proč sem tohohle negra tahám. A já ti rád odpovím. Nedávno jsem si znovu čet Růži světa, přesně to místo, kde se mluví o duši lidu. Andrejev psal, že je to ženská a že se jmenuje Navna. A já měl potom takový vidění: že jakoby leží a spí na takovém velkém bílém kameni, a nad ní se sklání černej, nezřetelnej, s krátkejma křídýlkama, do ksichtu mu není vidět - no a ten jí...”

A Grigorij si přitáhl neviditelný knipl až k břichu.

„Chceš vědět, co to do sebe všichni cpete?“ zašeptal a přiblížil znetvořený obličej až k Tatarskému. „Jo, přesně to. Svinec, kerým von si solí ptáka. A v okamžiku, kdy zasune, vy šňupete nebo si to pícháte. A když ho vytáhne, vy zrovna běháte a koumáte, kde byste sehnali novej... A von ho tam jen souká a vytahuje, a zase souká a zase vytahuje...”

Tatarskij se sklonil do mezery mezi stolem a lavicí a vy-zvracel se. Opatrně zvedl oči k barmanovi; ten se zrovna zabral do hovoru s jiným hostem a snad si ničeho nevšiml. Tatarskij se rozhlédl na obě strany a spatřil na zdi reklamní plakát. Byl na něm básník Tutčev se skřipcem na nose, sklenicí v ruce a plédem přes kolena. Jeho pronikavě jímavý pohled mířil do okna a volnou rukou básník hladil psa, sedícího hned vedle něj. Zvláštní ovšem bylo, že Tutčevovo křeslo nestálo na podlaze, ale na stropě. Tatarského pohled klesl o něco níž a přečetl slogan:

**RUSKO ROZUM NEPOCHOPÍ,
V RUSKO MUSÍŠ PROSTĚ VĚŘIT.
SMIRNOFF**

Všude byl klid a mír. Tatarskij se napřímil. Cítil se o dost

lépe. Grigorij zaklonil hlavu a ještě jednou se napil z láhve.

„To je hnus,“ konstatoval. „Člověk má žít čistě.“

„Jo? A jak to vypadá?“ zeptal se Tatarskij a otřel si ústa ubrouskem.

„Jedině LSD. Jedině rovnou do bachoru a jediné s modlitbou na rtech.“

Tatarskij zatřepal hlavou jako pes, který právě vylezl z vody.

„Ale kde ho vzít?“

„Jak to, kde?!“ urazil se Grigorij. „Pojď si hezky hačnout sem!“

Tatarskij poslušně vstal, obešel stůl a přisedl si k němu.

„Já to sbírám už osum let,“ řekl Grigorij a vytáhl zpod bundy malé filatelistické album. „Mrkej.“

Tatarskij album otevřel.

„To není zlý,“ připustil. „Že jich ale máš...“

„To nic není,“ řekl Grigorij. „Akorát na výměnu a na prodej. Doma mám takovejchhle alb dva regály.“

„A co, to každá z nich působí jinak?“

Grigorij přikývl.

„Proč?“

„Za první maj různý chemický složení. Já sám nad tím nijak zvlášť nekoumal, ale do kyselinky se vždycky něco přimíchává. Jednou tam máš fentamínek, jindy třeba barbiturátek nebo kdovíco eště. A když to všechno zabere naráz, dostavuje se kumulativní efekt. Ale nejdůležitější je stejně vobrázek. Protože moc dobře víš, že sis šlehnul třeba Mela Gibsona nebo červenej karafiát, rozumíš? Hlava si to pamatuje. A jakmile do ní kyselinka dorazí, všechno se ubírá

předem připraveným korytem. To se těžko vysvětluje... Zkusils to vůbec někdy?"

„Ne,“ přiznal se Tatarskij. „Já jedu spíš v muchomůrkách.“

Grigorij se otrásl a pokřičoval se.

„Tak co bych ti vykládal,“ řekl a nedůvěřivě si Tatarského změřil. „To bys všechno měl vědět sám.“

„Však já to taky vím,“ prohodil Tatarskij ledabyle. „A co tyhle s lebkou a hnátama, to si taky někdo bere? Máš na to zákazníky?“

„To víš že jo... Lidi jsou všelijaký.“

Tatarskij obrátil stránku.

„Tohle je panečku nádhera! To má bejt Alenka v říši divů?“

„Nojo. Ale to je série. Pětadvacet dávek. Tahle je bezvadná, ta s krucifixem. Akorát ti neřeknu, jak se to bude snášet s těma tvejma muchomůrkama. Hitlera bych ti nedoporučoval. Nejdřív je to síla, ale pak se rozhodně dočkáš několika vteřin věčnejch muk v pekle.“

„Jak to myslíš: několik vteřin věčnejch muk? Proč ta věčnost, když je to jen několik vteřin?“

„To se musí zažít. To jo... Ale taky se to nemusí přežít.“

„Jasný,“ přikývl Tatarskij. „A co ta sjížděčka s Růží světa, jaký to bylo? Máš to tady?“

„To není sjížděčka, to je sen,“ opravil ho Grigorij. „Tady s sebou nemám ani jednu. To byla vzácná známka, s drakoborcem. Z německý série Bad trip Jana Bohoslovce. To bych ti taky neradil. Jsou o něco delší a užší než běžný a takový tuhý. Vona to vlastně není známka, spíš tableta s

nálepkou. Prostě hodně materiálu. Já bych ti radil spíš tuhle, hochu, s modrým Radžnišem. Ta je taková hebká a vlídná. A skvěle sedne na tu vopici...”

Tatarského pozornost přilákaly tři stejné modré čtverečky, zasunuté mezi Titanikem a jakýmsi rozesmátým orientálním bůžkem.

„Co je tohle? Myslím ty tři stejný?“ zeptal se. „Kdo je ten na tom obrázku? S bradkou a čepicí. Člověk nechápe, jestli je to Lenin nebo strejček Sam...”

Grigorij uznale zafuněl.

„Tomu říkám instinkt. Kdo je tam nakreslenej, to ti neřeknu. Ale jinak je to síla. Fór je v tom, že tady je kyselina smíchaná s metabolikama. Takže to zabere rychle a fest, tak do dvaceti minut. A přitom je to dávka pro četu vojáků. Něco takovýho bych ti normálně nedal, ale když žereš muchomůrky...”

Tatarskij si povšiml, že je pozorně sleduje vyhazovač.

„Beru,“ rozhodl se. „Kolik?“

„Dvacet pět doláčů.“

„Mě zůstalo akorát sto rublasů.“

Gríša se zamyslel a pak mávl rukou.

„Tak jo.“

Tatarskij mu podal storublovku stočenou do trubičky, známku si vzal a schoval ji do náprsní kapsy.

„A je to,“ řekl Gríša a album uklidil. „A tohle svinstvo už nešnupej. To eště nikomu nic dobrýho neudělalo. Akorát jsi z toho utahanej, ráno se stydíš za včerejšek a teče ti krev z nosu.“

„Víš, co je to srovnávací positioning?“ zeptal se Tatarskij.

„Ne,“ zakroutil hlavou Grigorij. „Co je to?“

„To je reklamní technika, v který jsi naprostej mistr.“

Grigorij užuž chtěl něco odpovědět, ale už to nestihl: nad jejich stůl se sklonil masivní trup vyhazovače.

„Hele, mládenci, najděte si nějaký tmavší průjezd,“ doporučil jim. „Máte na to čtyřcet vteřin.“

CESTA K SOBĚ

Příštího rána vzbudilo Tatarského drnění telefonu. Ten zvuk ho především otrávil - přerušil totiž velmi zvláštní a krásný sen, v němž skládal zkoušku. V tom snu si nejdřív jednu po druhé vytáhl tři otázky, a pak stoupal vzhůru po dlouhém spirálovitém schodišti - asi po takovém, jaké bylo v jedné z budov jeho první vysoké školy, kde studoval ty elektrické ocelářské pece. Zkoušející si musel najít sám, ale pokaždé, když otevřel dveře, se před ním místo posluchárny otevíralo soumravné předměstské pole, po němž se onoho památného večera procházel s Girejevem. Bylo to velmi zvláštní, protože během svého pátrání vystoupal několik pater.

Když se probudil nadobro, vzpomněl si na Grigorije a jeho album. Já to koupil - a sežral!..., pomyslel si v hrůze. Vyskočil z postele, přistoupil ke stolu, vytáhl horní zásuvku a spatřil známku s usmívající se šerikovou tváří. Zaplatpánbu ne, ulevil si v duchu. Zastrčil známku až do zadního kouta zásuvky a přikryl ji krabičkou pastelek.

Telefon mezitím pořád ještě zvonil. To bude Pugin, rozhodl se Tatarskij a zvedl sluchátko.

„Haló,“ ozval se neznámý hlas, „mohu mluvit s Tatarským... pardon... s panem Tatarským?“

Neurazil se - podle popletené intonace telefonujícího pochopil, že omylem pronesl nejdřív příjmení, a teprve pak ho společensky zařadil.

„U telefonu.“

„Dobrý den. Tady Vladimír Chanin z agentury Tajný rada.“

Váš telefon mi zůstal po Dimovi Puginovi. Nemohli bychom se spolu sejít? Nejlepší by to bylo hned teď.“

„Co se stalo?“ zeptal se Tatarskij, protože podle výrazu „zůstal po“ pochopil, že Dimovi se přihodilo něco ošklivého.

„Dima zemřel. Víím, že jste pro něj pracoval. Takže alespoň zprostředkovaně se známe. V každém případě mám na stole několik vašich prací, u nichž už nějaký čas očekáváte, zda je Dima přijme či ne.“

„A jak se to stalo?“

„Během schůzky,“ řekl nový známý. „Poznamenejte si adresu.“

Za půldruhé hodiny Tatarskij vstupoval do obrovského komplexu budov kombinátu Pravda - toho, kde kdysi sídlily redakce málem všech sovětských novin. Ve vrátnici už měl připravenou propustku. Vyjel do sedmého patra a našel místnost s příslušným číslem; na jejích dveřích visela tabulka s nápisem Ideologické oddělení, zjevné to dědictví sovětské epochy.

Chanin byl v místnosti sám. Byl to pán středních let s příjemnou vousatou tváří, seděl za stolem a cosi kvapně psal.

„Pojďte dál a posadte se,“ řekl, aniž zvedl hlavu. „Hned se vám budu věnovat.“

Tatarskij pokročil o dva kroky do kanceláře, spatřil reklamní plakát, přilepený na zeď izolepou, a div se neudávil vlastními slinami. Jak vyplývalo z textu pod fotografií, byla to reklama na nový druh dovolené se střídavým užíváním společně pronajatých apartmánů - Tatarskij už slyšel, že je to stejný podvod jako cokoli jiného v životě. O to ale nešlo. Na metrové fotografii se skvěly tři palmy na jakémsi ostrově,

a ty palmy přesně kopírovaly holografický obrázek z krabičky od parlamentek, kterou našel na zikkuratu. Ale i to byla lapálie ve srovnání se sloganem. Pod fotografií totiž bylo velkými písmeny vyvedeno:

IT WILL NEVER BE THE SAME!

„Tak už si snad sedněte! Tady máte židli.“

Chaninův hlas vytrhl Tatarského z transu. Posadil se a neobratně stiskl napřaženou pravici.

„Copak je tam?“ zeptal se Chanin a zašilhal po plakátu.

„Ale nic,“ řekl Tatarskij. „Déja vu.“

„Ach tak. Chápu,“ řekl Chanin tónem, jako by skutečně něco pochopil. „Ale k věci. Nejdřív pár slov o Puginovi...“

Tatarskij se postupně probíral z šoku a začal poslouchat.

Byla to jasná loupež na čísi tip, a lupič s největší pravděpodobností věděl, že Pugin nějaký čas pracoval jako taxikář v New Yorku. Příběh zněl příšerně a neuvěřitelně: když Pugin před domem zahříval motor, dozadu si přisedli dva muži a řekli mu adresu: Druhá avenue, roh Sedmadvacáté ulice. Pugin v jakémsi reflexivním hnutí mysli skutečně vyrazil, zabočil za roh - a to bylo všechno, co policii a lékařům stihl říct. V těle mu našli sedm průstřelů; vrazi přitom pálili přímo skrz opěradlo. Ztratilo se několik tisíc dolarů, které Pugin vezl, a jakési desky, o kterých bez ustání drmolil až do poslední chvíle.

„Ty desky se přitom neztratily,“ dodal smutně Chanin. „Tady jsou. Zapomněl si je tu. Nechceš se na to mrknout? Já zatím vyřídím pár telefonů.“

Tatarskij sáhl po bezbarvém kartónovém šanonu. Vzpomněl si na vousatou tvář Puginovu, stejně bezbarvou jako

ten karton, a černé knoflíky jeho očí, připomínající nýtky z umělé hmoty. V deskách byly zřejmě nějaké práce samotného Pugina - však už mockrát narážel na to, že cizí práce nehodnotí jen jako nestranný pozorovatel. Ledacos v nich bylo anglicky. Asi začal už v New Yorku, pomyslel si Tatarskij. Zatímco Chanin telefonicky probíral jakési kalkulace, Tatarskij narazil na dva skutečné skvosty. První byl pro Calvin Klein:

*Po hřbitově se pomalu plouží elegantní, mírně zženštilý Hamlet (celkový ráz unisex) v černém trikotu a blankytné bundě, natažené přes holé tělo. U jednoho hrobu se zastavuje, shýbá se a zvedá z trávy růžovou lebku. Detail: Hamlet lehce nachmuří obočí a zadívá se na lebku. Pohled zezadu - detail pružných hýždí s iniciálami CK. Další detail - lebka, ruka a iniciály CK na blankytné bundě. Další záběr - Hamlet vyhazuje lebku do výšky a předvádí s ní fotbalistickou patičku. Lebka vzlétá vysoko vzhůru, potom se obloukem vrací k zemi a jako do basketbalového koše se trefuje přesně do bronzového věnce, který na jednom z náhrobků drží mramorový anděl. **Následuje slogan:***

JUST BE. CALVIN KLEIN

Druhý slogan, který se Tatarskému zalíbil, byl určen pro moskevskou obchodní síť Gap a jak vyplývalo z úvodního komentáře, mířil do řad anglicky mluvících obyvatel města, jichž mělo být asi 40 tisíc. Na plakátě měl vzniknout portrét Antona Čechova: nejdřív v proužkovaném obleku, pak v pruhovaném saku, ale bez kalhot, přičemž byl zvláštní důraz kladen na mezeru mezi spisovatelovým nohama, čímsi připomínající gotické přesýpací hodiny. Poté, tentokrát už

bez Čechova, se mezera mezi nohama opakovala, a skutečně se proměnila v přesýpací hodiny, v nichž téměř všechen písek odtekl dolů. Slogan zněl takto:

**RUSSIA WAS ALWAYS NOTORIOUS
FOR THE GAP BETWEEN CULTURE
AND CIVILIZATION. NOW THERE IS
NO MORE CULTURE. NO MORE
CIVILIZATION. THE ONLY THING THAT
REMAINS IS THE GAP. THE WAY
THEY SEE YOU.**

Tatarskij převrátil ještě několik listů a narazil i na svůj vlastní slogan k parlamentkám. Ihned mu bylo jasné, že vše ostatní také vymyslel někdo jiný než Pugin. Obrazotvornost mezitím už stačila vypodobnit portrét zamaskovaného titána reklamního myšlení, schopného pánské kalhoty volně kombinovat jednou se Shakespearem, a podruhé třeba s ruskou historií. Tento virtuální Pugin však v Tatarského mozku, obdobně jako těžké kovy na konci Mendělejevovy tabulky, existoval jen pár vteřin a pak se rozpadl.

Chanin se rozloučil a zavěsil. Tatarskij k němu zvedl očí a s překvapením zaznamenal, že na stole stojí láhev tequilly, dvě sklenice a talířek s nakrájeným citronem - Chanin to všechno obratně připravil během telefonátu.

„Na jeho světlou památku?“ zeptal se.

Tatarskij přikývl. Přitukli si a napili se. Tatarskij rozdrtil mezi dásněmi citrónové kolečko a začal usilovně sestavovat příhodnou frázi, jenže vtom telefon zazvonil znovu.

„Co? Cože?“ zeptal se Chanin sluchátka. „Nevím. To je moc vážná věc. Takže se seberte a jeďte rovnou na

Mezibankovní výbor... Ano ano, do věže.“

Znovu zavěsil a upřeně se zadíval na Tatarského.

„A teď,“ pronesl významně, sklízaje ze stolu tequillu, „se podíváme na tvoje poslední práce. Pokud proti tomu nic nemáš. Předpokládám, že jsi pochopil, že Dima je nosil sem ke mně...“

Tatarskij přikývl.

„Takže... Ten Parlament se ti povedl, to ano. Ale proč se držíš tak zpátky, když už ses do něčeho takového pustil? Uvolni se! Ať vykročíme kamkoli, musíme dojít až do konce! Jelcinové měli stát na všech čtyřech tancích - s květinou v jedné ruce a sklenicí v druhé...“

„Dobrý nápad,“ přikývl uznale Tatarskij a pocítil, že před sebou má člověka, který své věci rozumí. „V takovém případě bychom ale museli budovu parlamentu odstranit a udělat z toho reklamu na tu whisky... Víte, kterou myslím... co má čtyři růže na etiketě...“

„Bourbon Four Roses?“ řekl Chanin a zafuněl. „Inu, proč ne? Poznamenej si to někam.“

Přítáhl si několik lejster sepnutých kancelářskou svorkou, v nichž Tatarskij okamžitě poznal projekt pro firmu Tampaco, která vyráběla limonády, ale kdovíproč se chystala prodávat akcie; ten projekt ho stál hodně sil a zesnulému Puginovi ho odevzdal sotva před dvěma týdny. Nebyl to scénář, jen koncepce, tedy dílko dosti paradoxního žánru: autor jako by velmi bohatým lidem vysvětloval, jak mají žít dál, a žádal je, aby mu za tu radu dali trochu peněz. Listy se známým textem byly hustě proškrtány červenou propiskou.

„Aha,“ přikývl Chanin při pohledu na ty poznámky, „tady

jsme měli nějaké problémy. Zaprvé se jich hodně dotkla jedna rada.“

„Která?“

„Hned ti to přečtu,“ řekl Chanin listující v elaborátu, „kde to máme... bylo to červeně podtržené, ale to je tady skoro všechno... jo, už jsme u toho, a podtržené je to trojitě. Poslouchej: *Pro reklamu akcií existují dvě metody: přístup formující ve vkladateli obraz emitentské firmy, a přístup formující ve vkladateli obraz vkladatele. V profesionální mluvě se těmto přístupům říká „kam to nést“ a „kdo to nese“. Jejich důsledné využití vyžaduje obrovské... Vlastně ne, tohle se jim právě líbilo... jo, ale tady: Podle našeho názoru by před zahájením kampaně mělo smysl uvažovat o změně názvu firmy. Souvisí to s tím, že v ruské televizi běží velmi frekventovaná reklama na hygienické prostředky TAM-PAX. Tento pojem se dnes ve spotřebitelském vědomí zabydlel tak spolehlivě, že jeho vytěsnění a nahrazení si vyžádá obrovské náklady. Dvojice TAMPACO-TAMPAX je pro firmu, vyrábějící osvěžující nápoje, mimořádně nepříznivá. Asociativně takový název navozuje představu „nápoj z tamponů“. Podle našeho názoru byl stačilo nahradit předposlední samohlásku v názvu firmy - TAMPUCO nebo TAM-PECO. V takovém případě negativní asociace zcela mizí...“*

Chanin zvedl oči.

„Slov ses naučil hodně, to ti chválím,“ řekl. „Ale jak to, že nevíš, že podobné věci se zákazníkovi prostě nenavrhují?“

Vždyť ti lidé do svého Tampaka vycedili všechnu svou krev. Pro ně je to něco jako... Zkrátka a dobře se s tím svým produktem plně ztotožňují, a ty jim najednou začneš vykládat takové věci. To je jako když milující matce řekneš: Ten váš chlapeček je samozřejmě obluda, ale my mu tu tlamičku trošku přemázneme barvou, a bude to v pořádku.“

„Ale ten název je opravdu příšerný.“

„A co bys hlavně chtěl - aby se to líbilo jim, nebo tobě?“

Chanin měl pravdu. Tatarskij se pocítil dvojnásob hloupě, když si vzpomněl, jak na začátku kariéry přesně totéž vysvětloval mládencům z Draft Pódia.

„A celkově?“ pokračoval Chanin. „Je tam všeho moc.“

Převrátil ještě jeden list.

„Jak bych ti to řekl. Tady ti podtrhli ještě něco - až na konci, kde se zase mluví o akcích... Cituju: *Což tedy znamená, že na otázku „kam to nést“ se dočkáváme odpovědi „do Ameriky“, a na otázku „kdo to nese“ se dovídáme, že „všichni ti, kteří ty peníze zatím neodnesli do letadel a dalších pyramidových her, ale počkali si, až je budou moci odnést do Ameriky“. Taková je psychologická krystalizace po první etapě kampaně, přičemž poznamenejme, že reklama by neměla přímo slibovat umístění vkladatelských peněz v Americe, reklama musí jen vyvolat takový pocit...* Mimochodem - proč jsi tohle podtrhával? To má být něco extra chytrého, nebo CO? Ale jedeme dál: *Efektu dosáhneme širokým využíváním praporu s hvězdami a pruhy, a také dolary a orly v celém klipu. Jako hlavní symbol kampaně bych doporučoval sekvoj, na níž by místo*

listí visely stodolarové bankovky, což vyvolá podvědomou asociaci s penězovníkem z pohádky o Buratini...

„A co je na tom špatně?“ zeptal se Tatarskij.

„Sekvoj je jehličnan.“

Tatarskij několik vteřin mlčel a špičkou jazyka ohledával kaz, který nečekaně objevil v jednom zubu. Pak řekl:

„No a co? Tak se ty stodolarovky svinou do trubiček.“

„Víš, co to znamená šlemazl?“ zeptal se ho Chanin.

„Ne.“

„Já taky ne. Ale na okraj sem připsali, aby se ten šlemazl, tedy ty, k jejich zakázkám už ani nepřiblížoval. Nechtějí tě.“

„Jasně,“ přikývl Tatarskij. „Nechtějí mě. A co když za měsíce změním název firmy? A po dvou měsících začnou dělat to, co jsem jim navrhoval? Co pak?“

„Nic. To přece víš sám.“

„Vím,“ řekl Tatarskij a povzdechl si. „A co jiné zakázky? Byl tam ještě projekt na westky.“

„Taky průser,“ pokrčil rameny Chanin. „Cigarety se ti přitom vždycky vedly, ale tentokrát...“

Obrátil ještě několik stránek.

„Co k tomu ještě dodat... Třeba ten klip... Kde to máme... aha, tady: *Dva nazí muži zezadu, velký a malý, se navzájem drží kolem pasu a stopují na dálnici. Malý v ruce drží krabičku cigaret West, kdežto velký mává na přijíždějící bleděmodrý Cadillac. Ruka malého s balíčkem se ocitá ve stejné rovině jako ruka stopujícího, čímž vzniká ještě jedna vjemová vrstva - „choreografická“: kamera jako by na okamžik zastavila zběsilý pocitový tanec, do nějž se přetavila*

předtucha svobody. Slogan: Go West.“ To je přece z písničky těch Píčováků, co si udělali z naší hymny, ne? To sis teda nadskočil. Jenže pak tady pokračuješ dlouhým odstavcem o heterosexuální části cílové skupiny. Pročs to tam psal?”

„No.... Napadlo mě, že kdyby si zákazník podobnou otázku položil, bude vědět, že to vedeme v patrnosti...”

„Jenže zákazník problém postavil přesně naopak. Protože ten zákazník je bývalý mukl z Rostova, kterému jeden metropolita zaplatil dva miliony dolarů v cigaretách. Tak připsal na okraj - samozřejmě mukl, ne metropolita - vedle slova heterosexuální tento výrok: *Vo čem to mele - vo butikách?* A objednávku zabalil. Což je škoda, protože jinak je to skvost. Kdyby to bylo obráceně a mukl by ty dolárky platil metropolitovi, tak už je ruka v rukávě. Protože to je samozřejmě jiná vzdělanostní úroveň. No - nedá se nic dělat. Náš kšeft je prostě loterie.”

Tatarskij se odmlčel. Chanin promnul v prstech cigaretu a zapálil si.

„Loterie,” opakoval významně. „A tobě to v ní poslední dobou moc nevychází. Já vím proč.”

„Tak mi to vysvětlete.”

„Podívej se, ona je to taková velice jemná hra,” začal Chanin. „Ty se nejdřív snažíš pochopit, co by se tak lidem zamlouvalo, a pak jim to nenápadně cpeš v podobě lži. Jenže lidi chtějí, aby se jim totéž podstrkovalo v podobě pravdy.”

Něco takového Tatarskij absolutně nečekal.

„Jak to myslíte? To v podobě pravdy...”

„Ty prostě nevěříš ve věc, kterou právě děláš. Nedáváš do toho srdce.“

„To teda nedávám,“ řekl Tatarskij, „a dobře dělám. Co byste po mně chtěl? Abych si to Tampaco vzal opravdu k srdci? Ale to neudělá jediná kurva z Puškinova náměstí!“

„Hlavně bych prosil bez póz,“ sraštil čelo Chanin.

„Ale ne,“ uklidňoval se pomalu Tatarskij, „to jste mi špatně rozuměl. Póza je přece ve všech případech stejná, prostě se musíme správně vymezit, nemám pravdu?“

„Máš.“

„Proč říkám, že něco takového neudělá ani jedna kurva? Tady nejde o vnitřní hnus. Prostě kurva svoje peníze dostane v každém případě, ať se to zákazníkovi líbilo nebo ne, kdežto já musím nejdřív... Rozumíte mi. Teprve pak se klient rozhodne... Na takové podmínky přece absolutně žádná kurva nepřistoupí...“

„Kurva možná ne,“ přerušil ho Chanin. „Kdežto my ano, pokud chceme v tomhle byznysu přežít. A uděláme i jiné věci.“

„Nevím nevím,“ zakroutil hlavou Tatarskij. „Tím si tak jist nejsem.“

„Ale ano, Babane,“ řekl Chanin a pohlédl mu do očí.

Tatarskij strnul.

„Jak víte, že nejsem Vova, ale Baban?“

„Pugin mi to řekl. A pokud jde o ten positioning... Mysleme si, že ses patřičně vymezil a já tvou myšlenku pocho-pil. Nastoupíš u mě nastálo?“

Tatarskij ještě jednou pohlédl na plakát se třemi palmami a anglickým příslibem věčných metamorfóz.

„A na jaké místo?“

„Anglicky se tomu říká creator.“

„Takže tvůrce, když se to přeloží do ruštiny?“ přeptal se ještě jednou Tatarskij.

Chanin se měkce pousmál.

„Tvůrci jsou nám víceméně na hovno,“ řekl. „Budeš creator, Vovo, normální kreativec.“

Tatarskij vyšel z domu ven a pomalu se loudal směrem k centru.

Radost nad tím, že tak nečekaně získal zaměstnání, se téměř nedostavila. Jeho mysl rozdíralo něco docela jiného: byl si naprosto jist, že Puginovi příběh svého skutečného jména nikdy nevykládal, ale představil se mu rovnou jako Vladimir. Existovala samozřejmě nepatrná pravděpodobnost, že by se podřekl někdy v opilosti a pak na všechno zapomněl - je pravda, že párkrát se spolu ožrali pod obraz. Další podezření prudce kvasilo z běžného, přímo genetického strachu z KGB, tak je rovnou zavrhl.

Ostatně, to všechno bylo jedno.

„This game has no name,“ zašeptal a zaťal ruce v kapsách bundy v pěsti.

V paměti mu vyhřezl nedostavěný sovětský zikkurat, a to i s tak podružnými detaily, až mu prsty několikrát projelo pozapomenuté muchomůrkové brnění. Mystická síla to s počtem signálů, vyslaných jeho polekané duši v jediném okamžiku, poněkud přehnala: nejdřív plakát s palmami a známým sloganem, pak slova věž a loterie, jež Chanin jakoby zcela mimoděk utrousil během pár minut hned několikrát, a nakonec ten Baban, který mu dělal největší starosti.

Třeba jsem se jen přeslechl, přemítal Tatarskij. Třeba to jen tak vyslovuje... Ale já se přece ptal, odkud ví, že jsem Baban. A on řekl, že od Pugina. Kdepak, takhle strašně se chlastat nesmí...

Asi po čtyřiceti minutách zádumčivé, pomalé chůze se ocitl u Majakovského pomníku. Zastavil se a chvíli sochu důtklivě zkoumal. Bronzové sako, do nějž sovětská epocha básníka navždy navlékla, se už zase dostalo do módy - Tatarskij si uvědomil, že nedávno zahlédl přesně tuhle fazónu v reklamě firmy Kenzo.

Tatarskij obešel sochu dokola, pokochal se i pevnou zadnicí toho křiklouna a poetického pohlavára, a definitivně pochopil, že do jeho nitra se vplížila deprese. Ta se dala zapudit dvěma způsoby - buď si může dát decáka vodky, nebo si za takových padesát dolarů rychle něco sehnat (před nějakou dobou Tatarskij s překvapením pochopil, že tyto dva úkony přinášejí identický stav lehké euforie, který trvá tak hodinku půldruhé).

Díky sotva doznělým vzpomínkám na pitky s Puginem si vodku raději odřekl. Rozhlédl se kolem sebe. Obchodů tu bylo hodně, ale všechny až příliš specializované. Třeba žaluzie mu v tuhle chvíli byly k ničemu. Zadíval se tedy na vývěsní štíty na druhé straně Tverské a údivem se až zachvěl. Tohle už na něj bylo moc: Po fasádě domu na Sadovém okruhu běžela v ostrém úhlu vývěska s jasně čitelným nápisem lštar.

Za minutu či dvě už mírně udýchaný vstupoval do dveří. Byl to nepatrný obchůdek s jepičím životem, před pár dny přebudovaný z bufetu, ale už nesoucí i cejch úpadku a

rychlého konce: plakát ve výloze sliboval padesátiprocentní slevu.

Uvnitř, ve stísněném prostoru, násobeném zrcadly, stálo několik dlouhých stojanů s džínsovým zbožím na ramínkách a regál s obuví, především s maratonkami. Tatarskij oblažil celou tuto koženou a gumovou velkolepost znuděným pohledem Lermontovova démona a na jeho vysokém čele se nezobrazilo nic. Ba co víc, i tady bylo naprosto jasné, že jde zase o podvod. Před takovými deseti lety nový pár maratonek, který vám vzdálený příbuzný přivezl odněkud ze Západu, znamenal málem nový životní letopočet - vzor podrážky se stával čímsi jako čáry na lidské dani, podle nichž se dal předpovědět osud na nejbližší rok. Štěstí plynoucí z takového daru bylo nezměrné. Abyste si právo na srovnatelný vděk zasloužili dnes, museli byste darovat přinejmenším jeep, ne-li dům. Na něco takového Tatarskij neměl peníze a taky ani neočekával, že by k nim v dohledné budoucnosti někde dokázal přijít. Maratonek si sice mohl koupit třeba vagón, ale ty už duši nepotěšily. Tatarskij sraštil čelo a několik vteřin se rozpomínal, jak se tomuto fenoménu říká v profesionální hantýrce, a jakmile si vzpomněl, vytáhl zápisník a otevřel ho u písmene N, kde měl také heslo Nemovitosti.

Inflace štěstí znamená, zapisoval si chvatně, že musíme za jeho stejný objem platit stále víc peněz. Využít při reklamě na nemovitosti:

Dámy a pánové! Za těmito zdmi vás nikdy nepoznamená kognitivní disonance! Proto naprosto nepotřebujete vědět, co to je.

„Můžu pro vás něco udělat?“ zeptala se slečna prodavačka.

Tatarskij učinil uklidňující gesto, nalistoval poslední stránku, kam si poznamenával vše málo použitelné, a dopsal:

Věcismus. Když na pochod bere se kníže Oleg - táhne pro zboží do Cařihradu. Oleg jako první pendler (a vlastně i bandita - zaútočil na Chazary). Celkem slušný klip na charterové lety a nákupní výlety do Istanbulu:

*Dámy a pánové! S tímhle Rusko vždy stálo a padalo. **Varianta:** Návrat k pramenům.*

„Co byste potřeboval?“ zeptala se znovu slečna. Rozhodně se jí nezamlouvalo, že zákazník si něco zapisuje do notesu - takové věci mohou docela dobře skončit nějak inspekční přepadovkou.

„Něco na nohy,“ odvětil se zdvořilým úsměvem Tatarskij. „Něco lehkého, na léto.“

„Co by to mělo být? Polobotky? Maratonky? Kecky?“

„Třeba kecky,“ řekl jí. „Kecky jsem neviděl už několik let.“ Slečna ho zavedla k regálu.

„Podívejte se tady dole.“

Tatarskij se chopil vysoké bílé kecky.

„Jaká je to firma?“ zeptal se.

„No name,“ odpověděla mu. „To je z Anglie.“

„Cože?!“ zaptal se nechápavě.

Slečna k němu kecku obrátila patou a on na ní spatřil vyražený nápis NO NAME.

„A máte třiačtyřicítky?“

Z obchodu vyšel v nových keckách - polobotky zabalené

do igelitové tašky uložil do aktovky. Teď už přesně věděl, že celá jeho dnešní trasa není nahodilá, a velice se bál, aby neudělal chybu a neodbočil někam, kam nemá. Na okamžik zaváhal a pak se vydal dolů po Sadové.

Asi po padesáti metrech narazil na pouliční trafikku. Původně si chtěl ve stánku koupit jen cigarety, ale podivil se nečekaně bohatému výběru prezervativů, jaký se dal očekávat spíš někde v lékárně. Mezi malajskými Kámasutrami s vnadnými šaktí vynikal podivný poloprůhledný útvar z modré gumy a s množstvím tlustých trnů, který nápadně připomínal hlavu ústředního démona z filmu Hellraiser. Pod ním byla tabulka s nápisem Pro opakovanou potřebu.

Tatarského pozornost však nakonec přilákal úhledný černožlutorudý čtvereček s jakoby razítkovým německým orlem v dvojitém černém kruhu a s nápisem Sico. Obal připomínal slavnostní standartu, a to tak věrně, že si Tatarskij koupil hned dva. Na druhé straně obalu si přečetl: Nákupem prezervativů Sico se svěřujete do péče tradiční německé kvality a kontroly.

Chytré, pomyslel si, moc chytré.

Několik minut na toto téma přemítal a pokoušel se vymyslet slogan. Nakonec mu potřebná fráze v hlavě naskočila naprosto jasně.

„*Sico - BMW ve světě prezervativů*,“ zašeptal a vytáhl z kapsy zápisník. Otevřel ho u písmene P a nejnovější objev tam uložil. Zároveň našel jiný, pozapomenutý slogan ze stejné oblasti, uplatněný v případě rudých prezervativů Passion polsko-indonéské výroby:

BUĎ MOU, DÍ RUDÍ ÚDI!

Tatarskij zápisník zase uložil a rozhlédl se. Stál na rohu Sadové-Triumfální a jakési příčné ulice, odbočující doprava. Na zdi přímo před sebou spatřil plakát s nápisem „Cesta k sobě“ a důraznou šipku, lákající k vykročení za roh. Tatarského na okamžik zamrazilo v prsou, ale pak jeho nitro zaplavil chmurný dohad, že „Cesta k sobě“ bude zase nějaký obchod.

„Panebože, co je asi tohle,“ zamumlal.

Obchod se podařilo najít až po usilovném kličkování po dvorech uvnitř bloku - když už byl téměř u cíle, vzpomněl si, že o tomhle krámku už mu vykládal Girejev, který si ho soukromě pojmenoval zkratkou Cexo. Žádné výrazné reklamní nápisy nebylo nikde vidět, až na dveřích nenápadného patrového domu našel tabulku s ručně vyvedeným slovem Otevřeno. Tatarskij samozřejmě rovnou věděl, že v tomto případě nejde o výraz obchodnické ignorance, ale naopak o vybičování esoterických nálad. Zvolená metodika zapůsobila i na něj - když stoupal po schodech do obchodu, uvědomil si, že se ocitl ve stavu lehké fatální pokory.

Hned za dveřmi pochopil, že instinkt ho přivedl na to správné místo. Nad pultem viselo černé tričko s portrétem Che Guevary a nápisem Rage Against the Machine. Pod tričkem visela tabulka Bestseller měsíce! A nebylo divu - Tatarskému bylo známo (a dokonce toho využil v nějaké koncepci), že v oblasti radikální mladé kultury se nic neprodává lépe než gramotně dávkovaná vzpoura proti světu, v němž panuje politická korektnost a vše je naporcováno a zabaleno na prodej.

„Jaké máte velikosti?“ zeptal se velice příjemné mladé

prodavačky mezopotámsko- asyrského vzezření.

„Mám tu poslední, ale vám přesně padne,“ odpověděla.

Zaplatil, hodil tričko do aktovky a váhavě strnul u pultu.

„Dostali jsme novou zásilku křišťálových koulí, kupte si, než to lidi rozeberou,“ zapředla dívenka, přebírající hromádku slintáků s runickými symboly.

„A k čemu jsou dobré?“

„K nazírání.“

Tatarskij se užuž chtěl ptát, zda se má nazírat něco konkrétního skrze ty koule, či naopak abstraktního přímo v jejich nitru, ale pak náhle zpozoroval malou polici na stěně, předtím ukrytou za tričkem, které právě koupil. Na ní se pod mocnou vrstvou prachu choulily dva objekty těžko určitého účelu.

„Prosím vás pěkně, a co je támhle to?“ zeptal se. „Že by létající talíř? A co znamená ten ornamentík?“

„To je házecí talíř pro nejvyšší praktiky,“ řekla dívenka, „a to, čemu vy říkáte ornamentík, je modré písmeno chum.“

„A proč to?“ zeptal se Tatarskij, v jehož vědomí probleskla znepokojivá vzpomínka, související s Girejevem a muchomůrkami. „Čím se liší od normálního talíře?“

Dívka jemně zkrabatila rty.

„Když házíte talíř s písmenem chum, je to něco jiného než běžné házení talíře - vy si tak vytváříte zásluhy. Deset minut házení talíře s chumem přináší stejné zásluhy jako tři hodiny meditace šamatha nebo jedna hodina meditace vipašjana.“

„Ahá,“ protáhl nejistě Tatarskij. „A před kým se to tak zasloužím?“

„Jak to - před kým?“ užasla dívka a nabádavě povytáhla obočí. „Chcete nakupovat, nebo si potřebujete popovídat?“

„Nakupovat,“ řekl Tatarskij. „Ale musím přece vědět, co jsem si to koupil. A co je to vpravo od nejvyšších praktik?“

„To je psací stolek. Klasika.“

„Na co je to dobré?“

Dívka si povzdechla. Bylo znát, že za celý den už je z blbů unavená. Sejmula stolek z police a postavila ho před Tatarského.

„Takhle to postavíte na kus papíru,“ řekla mu. „Nebo za tyhle svorky na tiskárnu. Semhle dáte papír a zapnete pomalý řádkový posuv. Do tiskárny je lepší dát nekonečný pás. Do tohohle úchyty strčíte něco na psaní, nejlepší je gelová tužka. A sem položíte ruce, přesně jak vám ukazuju. Pak vstoupíte do kontaktu s duchem a ruce necháte libovolně pohybovat. Propiska zapíše vznikající text.“

„Poslyšte,“ nedal se Tatarskij, „nezlobte se na mě, ale já bych ještě chtěl vědět, s jakým duchem?“

„Když to koupíte, tak vám to řeknu.“

Sáhl pro peněženku a odpočítal požadované množství peněz. Na kousek lakované překližky se třemi kolečky stálo zařízení podobné zeměměřičskému stolku povzbudivě hodně, a tento nesoulad ceny a prodávaného objektu vyvolával důvěru, k níž by sebezásvěcenější vysvětlování a komentáře člověka zřejmě nepřiměly.

„Tady je to,“ řekl a položil peníze na pult. „Tak s jakým duchem?“

„Odpověď na tuto otázku závisí na úrovni vaší vnitřní síly,“ řekla dívka, „a zejména na míře vaší víry v existenci

duchů. Pokud vnitřní dialog zastavíte podle metodiky z druhého dílu, vstoupíte do kontaktu s duchem abstraktna. Kdežto jestli jste křesťan nebo satanista, můžete se spojit i s konkrétními osobnostmi.... Kdo vás zajímá?“

Tatarskij pokrčil rameny.

Dívka zvedla krystal, který jí visel na krku na černém koženém řemínku, a dvě tři vteřiny skrz něj zírala na Tatarského, přímo do středu jeho čela.

„Kde pracujete?“ zeptala se. „Co děláte?“

„V reklamě,“ odpověděl Tatarskij.

Dívka sáhla pod pult, vytáhla tlustý čtverečkový sešit a chvíli listovala stránkami rozkreslenými do tabulek, hustě zaplněných drobným písmem.

„Pro vás by bylo nejlepší považovat vznikající text za svobodný výron podvědomé psychické energie prostřednictvím motorických psacích návyků. Je to svého druhu úklid Augiášova chléva na poli reklamy. Takový přístup se duchů dotkne nejméně.“

„Počkat, počkat!“ zvolal Tatarskij. „Takže vy chcete říct, že duchové by se mohli urazit, když zjistí, že pracuju v reklamě?“

„Řekla bych, že ano. Proto by nejlepší ochranou před jejich hněvem bylo zpochybnit jejich existenci. Koneckonců, všechno v tomhle světě je jen otázkou interpretace, a kvazivědecký popis spiritistické seance je stejně pravdivý jako všechny ostatní. A pak, každý osvícený duch bude souhlasit s tím, že neexistuje.“

„To je zajímavé. A jak duchové přijdou na to, že jsem reklamní textař? Copak to mám napsáno na čele?“

„Ne,“ zakroutila hlavou dívka. „To v té reklamě je napsáno, že vznikla za vaším čelem.“

Tatarskij se po těch slovech málem urazil, ale po krátké úvaze si připadal naopak spíš polichocen.

„Víte,“ řekl jí, „kdybych někdy potřeboval poradit v duchovních otázkách, zajdu za vámi. Nemáte nic proti tomu?“

Dívka za pultem se zdvořile pousmála.

„Dovolte,“ otočil se k ní najednou mladý muž s nápadně rozšířenými zorničkami, který doposud mírumilovně zíral do obrovské křišťálové koule, „ale jak to myslíte? A co vědomí Buddha? Ruce Alláhovy přece existují jedině ve vědomí Buddhově. O to se snad se mnou přit nebudete...“

„Samozřejmě ne. Ruce Alláhovy existují jen v Buddhově vědomí. Jenže háček je v tom, že vědomí Buddhovo je stejně v rukou Alláhových.“

„Jak to psal Išikava Takuboku,“ vmísil se do hovoru chmurný zákazník mefistofelského zjevu, který mezitím přistoupil k pultu, „zanech jen, zanech toho sporu... Slyšel jsem, že jste měli brožuru Svami Žigalkina Letní rozvahy sansarické bytosti. Nemohla byste se podívat? Není to támhle na té polici...? Nene, támhle, víc doleva, pod bércovou flétničkou...“

HOMO ZAPIENS

To psací zařízení se na stole vyjímal jako tank na hlavním náměstí malého evropského města. Zavřená láhev Johnny Walkera, která stála hned vedle, připomínala radnici. Do této představy harmonicky zapadala i další láhev, tentokrát od červeného vína, které Tatarskij právě dopíjel. Byla úzká a vysoká a představovala tak gotický chrám, obsazený pro účely městského výboru strany; prázdnota v této láhvi symbolizovala ideologickou vyprahlost komunismu, nesmyslnost historických krveprolití a celkové krize ruské mysli. Tatarskij přiložil hrdlo k ústům, dopil zbytek a prázdnotou láhev hodil do koše na papír. Sametová revoluce, pomyslel si.

Seděl u stolu v tričku s nápisem Rage Against the Machine a dočítal návod k použití psacího stolku. Gelová tužka, kterou si koupil hned vedle stanice metra, hladce zapadla do držáku a on ji utáhl upínacím šroubem. Držák se opíral o slabou pružinku, která měla tužku přimáčknout k papíru. Papír - vlastně celý štůsek - už ležel pod zařízením; Tatarskij mohl začít.

Těsně před tím, než položil ruce na překližkovou desku, rozhlédl se po pokoji, ale najednou nervózně vstal, několikrát přešel sem a tam a nakonec zatáhl okna. Po chvilce přemýšlení ještě nad stolem zapálil svíčku. Další přípravy by byly prostě komické. Komické ostatně bylo i to, co už udělal.

Znovu se posadil a ruce položil na hladký povrch stolku. No dobře, řekl si v duchu, ale co teď? Mám říct něco nahlas,

nebo ne?

„Duchu Che Guevary, zjev se! Zjev se, duchu Che Guevary,“ řekl a okamžitě ho napadlo, že jen ducha vyzývat ke zjevení nestačí - nutné je hned mu položit nějakou konkrétní otázku. „Rád bych se dověděl..., dejme tomu něco nového o reklamě, co nemá ve svých knihách ani Al Rice, ani soudruh Ogilwy,“ řekl nakonec. „Abych věci rozuměl ze všech nejlíp.“

Vzápětí deska pod jeho dlaněmi elektricky zabrněla a tužka zasazená do úchyty napsala do záhlaví stránky velkými tiskacími písmeny:

IDENTIALISMUS JAKO NEJVYŠŠÍ STÁDIUM DUALISMU

Tatarskij odtrhl ruce od překližky a několik vteřin polekaně civěl na nápis. Pak ale vrátil ruce zpátky a aparát se dal znovu do pohybu - písmena, která se za ním objevovala teď, byla drobná a úhledná:

Původně byly tyto myšlenky určeny pro časopis kubánských ozbrojených sil Oliva Verde. Bylo by však hloupé trvat na drobných detailech tohoto druhu dnes, kdy přesně víme, že celý koncept existence, v níž vycházejí časopisy a fungují ozbrojené síly, je jen posloupností okamžiků uvědomování, skloubených v celek pouze tím, že každý nový okamžik zahrnuje uvědomění si okamžiků předešlých. Přestože v čase bez počátku je tato posloupnost nepřetržitá, samo vědomí si nic takového neuvědomuje. Proto je základní situace člověka v životě k pláči.

Velký bojovník za osvobození lidstva Siddhártha Gautama v mnoha svých pracích poukazoval na to, že hlavním

důvodem smutného údělu člověka v životě je především sama představa lidské existence, života a jeho tragičnosti, tedy dualismus, který nás nutí dělit na subjekt a objekt to, co ve skutečnosti nikdy nebylo a nebude.

Tatarskij vytáhl popsaný list, položil ruce zpátky na překližkovou desku a ta se znovu roztřásla:

Siddhártha Gautama dokázal tuto prostou pravdu sdělit mnoha lidem, protože jejich smysly byly v oněch dobách nekomplikované a výkonné, a jejich vnitřní svět jasný a nezkalený. Jediné zaslechnuté slovo dokázalo zcela změnit život člověka a vmžiku ho přenést na druhý břeh, k ničím neomezené svobodě. Jenže od té doby uběhlo mnoho staletí. Dnes jsou slova Buddhova přístupna každému, jenže spásy dojdou vskutku nemnozí. To bezpochyby souvisí s novou kulturní situací, již staré texty všech náboženství líčily jako nadcházející „temnou éru“.

Spolubojovníci!

Ona temná éra už je tu. A souvisí to především s rolí, kterou začaly v životě člověka sehrávat takzvané vizuálně-psychické generátory, neboli objekty druhého druhu.

Když Buddha hovořil o tom, že dualismus byl vyvolán účelovým dělením světa na subjekt a objekty, měl na mysli subjekt-objektové dělení jedna. Hlavním distinktivním rysem temné éry je to, že rozhodující vliv na život člověka má subjekt-objektové dělení dvě, které v dobách Buddhových prostě neexistovalo.

Máme-li vysvětlit, co chápeme jako objekty prvního a druhého druhu, uvedeme si velmi jednoduchý příklad - televizor. Když je vypnutý, jde o objekt prvního druhu. Je to

zkrátka jen bedna se skleněnou stěnou, na kterou se můžeme dívat nebo ne. Pohled na tmavou obrazovku, pohyby očí se řídí výlučně vnitřními nervovými impulsy nebo psychickým procesem, odehrávajícím se v lidském vědomí. Člověk si například dokáže povšimnout, že obrazovka je plná mušinců. Nebo se rozhodnout, že by nebylo špatné koupit si televizor dvakrát větší. Nebo že by stálo za to postavit ho do jiného rohu místnosti. Nefungující televizor se ničím neliší od předmětů, s nimiž lidé měli co do činění v dobách Buddhových - ať už to byl kámen, rosa na stéble trávy nebo šíp s rozeklaným hrotem: zkrátka všechno to, co Buddha uváděl jako příklad ve svých rozpravách.

Jakmile však televizor zapneme, mění se z objektu typu jedna v objekt typu dvě. Stává se fenoménem zcela jiné substance. A přestože osoba sledující dění na obrazovce navyklou metamorfózu vůbec nepozoruje, je tato proměna grandiózní. Televizor pro diváka přestává být materiálním objektem, který má svou váhu, rozměry a další fyzické kvality. Místo toho v divákovi vzniká pocit přítomnosti v jiném prostoru, pocit, jenž všichni shromáždění jistě dobře znají.

Tatarskij se rozhlédl, jako by očekával, že všechny ty shromážděné uvidí kolem sebe. Neobjevil samozřejmě nikoho. Vytáhl tedy zpod zařízení další popsaný list, zauvažoval, na jak dlouho může zásoba papíru stačit, a vrátil dlaně na překližku.

Spolubojovníci!

Problém spočívá výhradně v tom, kdo konkrétně je přítomen. Můžeme říct, že je to divák sam? Zopakujme otázku ještě jednou, protože je kromobyčejně důležitá - dá se říct,

že na televizi se dívá ten člověk, který se na ni dívá?

My tvrdíme, že ne. A to z následujícího důvodu: Když si člověk prohlíží vypnutý televizor, pohyb jeho očí a proud jeho vědomí určují jeho vlastní volní podněty, byť třeba chaotické. Temná obrazovka, která zatím nic nezobrazuje, na něj nemá žádný vliv, a pokud ano, pak jen jako součást pozadí.

Zapnutý televizor prakticky nikdy nevysílá statický záběr z jediné nehybné kamery, proto zobrazované výjevy nemohou být jen pozadím. Naopak, obraz se neustále proměňuje. Vždy po několika málo vteřinách dochází k střídání záběru, nebo nájezd na nějaký detail, nebo střih na jinou kameru - obraz se neustále modifikuje jak díky kameramanům, tak díky režisérovi. Takovéto proměně obrazů říkáme technomodifikace.

A tady prosíme o mimořádnou pozornost, protože další teze je dosti složitá na pochopení, ačkoli její podstata je velice prostá. Mimoto může vzniknout dojem, že mluvíme o něčem okrajovém. Vezmeme na sebe odvahu tvrdit, že v tomto případě jde o nejpodstatnější fenomén konce druhého tisíciletí.

S neustálými proměnami výjevů na obrazovce, vyvolanými procesem různých technomodifikací, podle našeho názoru koresponduje podmíněný psychický proces, který pozorovatele nutí přeostrňovat pozornost z jedné události na druhou a vybírat z celku jen to nejzajímavější, tedy řídit své vědomí stejně, jako to za nás dělá televizní štáb. Vzniká tak virtuální subjekt tohoto psychického procesu, který po dobu vysílání existuje místo člověka, protože do jeho vědomí

vstupuje jako ruka do gumové rukavice.

Je to cosi jako posedlost duchem, rozdíl je jen v tom, že tento duch neexistuje, existují jen symptomy posedlosti. Duch tu rozhodně je, ale v okamžiku, kdy televizní divák vysílací směně či natáčecímu štábu svěří přesměrovávání vlastní pozornosti z objektu na objekt, jako by se sám stával tímto duchem, kdežto duch, který ve skutečnosti není, ovládá jeho i miliony dalších diváků.

Bude správné, když tyto děje nazveme zkušeností kolektivního nebytí, protože virtuální subjekt, nahrazující divákovu vlastní vědomí, neexistuje absolutně - jde jen o efekt, vznikající jako výsledek kolektivních snah střihačů, kameramanů a režiséra. Na druhé straně není pro člověka sledujícího televizní vysílání nic reálnějšího než právě tento virtuální subjekt. Ba co víc: Labsang Sučong z kláštera Pu Er se domnívá, že pokud některý pořad - dejme tomu fotbalový zápas - bude zároveň sledovat víc než osmdesát procent obyvatel Země, bude tento virtuální efekt schopen vytěsnit ze sumárního vědomí lidstva kolektivní karmické vnímání lidské dimenze existence a že důsledky takovéto proměny mohou být nepředvídatelné (je velmi pravděpodobné, že k peklu s roztaveným kovem a k peklu nožových stromů apod. přibude nové peklo - peklo věčného fotbalového mistrovství). Jeho výpočty však zatím nelze ověřit a v každém případě je to věc budoucnosti. Nás ovšem nezajímají děsivé perspektivy zítřka, ale neméně děsivá realita dneška.

Učínme první závěr: objektu číslo dva, tedy zapnutému televizoru, odpovídá subjekt číslo dva, tedy virtuální divák, který by řídil své vědomí stejně, jako to dělá natáčecí či

vysílací tým. City a myšlenky, vylučování adrenalinu a dalších hormonů v organismu diváka jsou diktovány vnějším operátorem a podmíněny cizí kalkulací. Zcela samozřejmé je, že objekt číslo jedna si vůbec nevšimne okamžiku, kdy je vytlačen subjektem číslo dva, protože po tomto vytlačení již celý jev nemá kdo zaznamenat - subjekt číslo dva je nereálný.

Nejde však jen o to, že je nereálný (toto slovo je ostatně přiřaditelné k čemukoli na světě). Nemáme slov, abychom dokázali popsat míru jeho nereálnosti. Je to vršení jedné neexistence na druhou, vzdušný zámek, jehož základy tvoří propast. Možná se zeptáte, nač se plácet v těchto neexistencích a měřit míru jejich ireálnosti. Jenže právě rozdíl mezi subjekty prvního a druhého druhu je velmi důležitý.

Subjekt číslo jedna věří, že realitou je materiální svět. Naproti tomu subjekt číslo dvě věří, že realita je materiální svět, který je vidět v televizi.

Jakožto produkt falešného subjekt-objektového dělení je subjekt jedna iluzorní. Chaotický pohyb jeho myšlenek a nálad však má v každém případě svého diváka - čistě metaforicky se dá říci, že subjekt jedna vytrvale sleduje televizní pořad o sobě samém, postupně zapomíná, že je divák, a s tímto pořadem se ztotožňuje.

Z tohoto pohledu je subjekt dvě cosi naprosto nepopíatelného a nepopsatelného. Je to televizní pořad, sledující jiný televizní pořad. V celém procesu jsou přítomny emoce i myšlenky, ale naprosto chybí ten, v jehož vědomí vznikají.

Rychlému přepínání televizoru z jednoho programu na druhý, s jehož pomocí se divák vyhýbá reklamě, se říká

zapping. Buržoazní věda dosti podrobně zkoumala psychický stav člověka oddávajícího se zappingu a odpovídající typ myšlení, který se v moderním světě postupně stává typem základním. Způsob zappingu, který zkoumají badatelé na poli tohoto fenoménu, odpovídá přepínání programů samotným televizním divákem.

Přepínání, které ve skutečnosti ovládají kameramani a režisér (tedy nucená indukce subjektu dvě prostřednictvím technomodifikací), je dalším typem zappingu, typem násilným, jehož studium je prakticky všude tajné - s výjimkou Bhútánu, kde je televizní vysílání zakázáno. Nucený zapping, při němž se televizor mění v čidlo dálkového ovládání televizního diváka, je nejen jednou z metod organizace televizního šotu, ale základem televizního vysílání vůbec, hlavní metodou vlivu reklamně-informačního pole na vědomí. Proto budeme subjekt druhého druhu napříště označovat pojmem Homo Zapiens neboli HZ.

Zopakujme si tento mimořádně důležitý závěr ještě jednou: stejně jako televizní divák, který si nepřeje sledovat reklamní blok a přepne televizor, okamžité a nepředvídatelné technomodifikace obrazu přepínají samotného diváka. Jakmile přechází do stavu Homo Zapiens, stává se dálkově ovládaným televizním pořadem. A v tomto stavu tráví značnou část svého života.

Spolubojovníci! Situace moderního člověka není jen zoufalá - je takříkajíc nepřítomná, protože člověk téměř neexistuje. Není tu nic, na co by se dalo ukázat prstem a prohlásit: „Právě toto je Homo Zapiens.“ HZ není nic jiného než zbytkový svit usnuvší duše; je to film o filmu, který se odehrává

na televizní obrazovce v prázdném domě.

Zákonitě tedy vzniká otázka, proč se moderní člověk v takovéto situaci ocitl. Kdo se to pokouší nahradit beztak zbloudilého Homo Sapiens kubíkem prázdnoty ve stavu Homo Zapiens?

Odpověď je ovšem jasná - nikdo. Ale netočme se v bludném kruhu trpké absurdity této situace. Abychom ji pochopili důvěrněji, připomeňme si, že hlavním důvodem existence televize je její reklamní funkce, úzce související s pohybem peněz. Proto se budeme muset obrátit k tomu směru lidského myšlení, kterému říkáme ekonomika.

Ekonomika je název pro pseudovědu, která zkoumá iluzorní vztahy subjektů prvního a druhého druhu za účelem halucinačního procesu jejich zdánlivého obohacení.

Z hlediska této disciplíny je každý člověk buňkou organismu, jemuž starověcí národohospodáři říkali mamona. Ve studijních materiálech fronty naprostého a konečného osvobození se tomuto jevu říká jednoduše ORANUS (což bychom do ruštiny nejsnáze přeložili pojmem „ústořit“). Víc to odpovídá reálné podstatě celého procesu a ponechává to méně prostoru pro mystické spekulace. Každá z těchto buněk, tedy člověk jakožto ekonomická kategorie, je vybavena zvláštní sociálně-psychickou membránou, která umožňuje peníze (fungující v organismu v roli krve či lymfy) vypouštět ven a zase vpouštět dovnitř. Z hlediska ekonomiky je úkolem každé z buněk mamony pustit co nejvíc peněz za membránu dovnitř a co nejméně ven.

Základním imperativem oránu jako celku je, aby celou jeho buněčnou strukturu omýval neustále vzrůstající proud

peněz. Proto oranus během svého evolučního procesu (ted' je ve vývojovém stádiu blížícím se úrovni měkkýše) vytváří cosi jako elementární nervovou soustavu, zvanou media, je-jímž základem je televize. Tato nervová soustava vysílá do jeho virtuálního organismu nervové podněty, řídící činnost monadických buněk.

Existují celkem tři druhy těchto podnětů. Říkáme jim orální, anální a vytěsňující wow-impulsy (z komerčního cito-slovce „wow!“).

Orální wow-impuls nutí buňku pohlcovat peníze a nego-vat tak útrapy z rozporu mezi obrazem sebe sama a obra-zem ideálního „superega“, vytvářeného reklamou. Pozna-menejme zároveň, že nejde o věci, které si lze za peníze koupit, aby se toto superego opravdu zhmotnilo - jde o pe-níze jako takové. A skutečně, četní milionáři chodí v had-rech a jezdí v levných autech, jenže aby si něco takového mohl dovolit, musí člověk být milionář. Žebrák by v podobné situaci nevýslovně strádal kognitivní disonancí; proto mnozí chudí lidé usilují o to, aby se za poslední peníze oblékali draho a vybraně.

Anální wow-impuls buňku nutí peníze naopak vylučovat a zakusit tak rozkoš ze souladu výše uvedených obrazů.

Nu a protože dvě právě popsané činnosti - tedy pohlcová-ní peněz a jejich vylučování - jsou v přímém protikladu, anální wow-impuls působí skrytě a člověk si docela vážně myslí, že potěšení nesouvisí se samotným aktem utrácení peněz, ale s vlastněním toho či onoho předmětu. I když je zcela zřejmé, že například hodinky za padesát tisíc dolarů nám nemohou způsobit větší potěšení než hodinky za

padesát - jde výhradně o tu finanční sumu.

Orální a anální impuls se takto jmenují na základě analogie se sfinktorickými funkcemi, přestože přesnější by bylo porovnávat je se vdechem a výdechem: pocit, který vyvolávají, se podobá jakési psychické záduše, nebo naopak hyperventilaci. Největší intenzity orálně-anální podráždění dosahuje u hracího stolu v kasinu nebo během burzovních spekulací, přestože způsoby wow-stimulace mohou být různé.

Vytěsňující impuls potlačuje a vypuzuje z vědomí člověka všechny psychické procesy, které mohou zabránit naprostému ztotožnění s buňkou oránu. Rodí se tehdy, když v psychickém podnětu absentují orálně-anální komponenty. Vytěsňující impuls je jako rušička, která přehlazuje vysílání nežádoucí stanice tím, že generuje intenzivní poruchy. Jeho účinek báječně vystihuje úsloví Money talks, bullshit walks (Když mluví peníze, bláboly jsou zticha) nebo If you are so clever, show me your money (Ukaž mi své peníze, když jsi tak chytrý). Bez tohoto vlivu by oranus nemohl lidi donutit k plnění role svých vlastních buněk.

Pod vlivem vytěsňujícího impulsu, blokujícího veškeré jemné psychické procesy, které nejsou přímo spojeny s pohybem peněz, začínáme svět vnímat výlučně jako ztělesněný oranus. To vede k příšernému výsledku. Jeden broker z Londýnské komoditní burzy popsal své pocity takto: „Svět je místo, kde se obchod setkává s penězi.“

Nebude nadsázkou, když řekneme, že tento psychický stav je všeobecně rozšířen. Vše, čím se zabývá současná ekonomika, sociologie a kulturologie, je v podstatě popis

výměnných a psychosomatických procesů v oránu.

Svou podstatou je oranus primitivní virtuální organismus parazitického typu. Jeho zvláštnost však spočívá v tom, že se nepřijímá na jednom dárcovském organismu, ale činí jiné organismy svými buňkami. Každá jeho buňka je lidská bytost s bezmeznými možnostmi a přirozeným právem na svobodu. Paradoxem je, že oranus jako organismus stojí evolučně daleko níž než libovolná z jeho buněk. V jeho silách není ani abstraktní myšlení a dokonce ani sebereflexe. Dá se říct, že legendární oko v trojúhelníku, vyobrazené na dolarové bankovce, ve skutečnosti nic nevidí. Je prostě nakresleno na povrchu pyramidy umělcem z města Oděsy, čímž to končí. Proto, abychom nejítřili obrazotvornost konspirologů se sklonem ke schizofrenii, by bylo lepší, kdybychom to oko převázali černou páskou...

Tatarského najednou napadla nečekaná věc. Pustil se svrchní desky, popadl tužku, již vrážel zátku do láhve červeného, a téměř nečitelným rukopisem na roh listu načmáral:

1) Klip na brýle Ray-ban: Osvobození Duceho, na závěr detail na tvář Otto Skorzenyho a na pásce přes oko nápis Ray-ban. 2) Nezapomenout - rekl. Klip (fotoplakát) pro Sony Black Trinitron. Socha Svobody. V ruce místo pochodně třímá televizní obrazovku.

Tatarskij se zamyslel, Sony nahradil Panasonicem a dopsal: „a místo knihy televizní program na příští týden“. Pak s lehkým pocitem studu vrátil dlaně na desku. Zařízení setrvalo v dotčené nehybnosti. Tatarskij asi minutu počkal. Nedělo se nic. Profesionál v něm byl nakonec přece jen

silnější než romantik, a teď za to musel platit.

Do hlavy se vloudila další idea. Znovu se chopil tužky a pod první záznam dopsal:

Rekl. Klip (fotoplakát) pro Sony Black Trinitron. Detail rukávů vojenského kabátce. Prsty lámou cigaretu Hercegovina Flor a šátrají po stole. Ozve se hlas:

„Nevydels moje dýmku, soudruhu Gorkhyj?“

„Vyhodil jsem ji, soudruhu Staline.“

„A proč?“

„Protože vůdce světového proletariátu, soudruhu Staline, nepotřebuje dýmku - on potřebuje jedině obrazovku Trinitron Plus.“ (Možná varianta: Macušita - monitory ViewSonic.) Promyslet.

Když pokládal ruce zpátky na hladkou desku, byl si Tatarskij téměř jist, že už se nic nestane a že duch mu tu zradu neodpustí. Jenže jakmile se jeho prsty dotkly chladivého dřevěného povrchu, zařízení se znovu pohnulo z místa:

Oranus nemá ani uši, ani nos, ani oči, ani rozum. Samozřejmě v žádném případě není nějakým vtělením zla nebo zplozencem pekel, jak tvrdí četní představitelé náboženského byznysu. Sám o sobě si nic nepřeje, protože prostě není abstraktních tužeb schopen. Je to nesmyslný polyp, zbavený emocí a záměrů, který polyká a zase vyvrhuje prázdnotu. Přičemž každá z jeho buněk je potenciálně schopna uvědomit si, že ona sama není žádná buňka oránu, protože oranus je naopak jen jedním z bezvýznamných objektů její mysli. A právě k blokaci této možnosti oranus potřebuje i vytěsňující impuls.

Dřív měl oranus jen vegetativní nervový systém, ale

vznik elektronických sdělovacích prostředků znamenal, že v evolučním procesu si vytvořil i centrální nervovou soustavu. Nejdůležitějším nervovým zakončením oránu, který dosáhne na každého člověka, je v naší době televizor. Už jsme mluvili o tom, jak je vědomí televizního diváka nahrazeno vědomím virtuálního Homo sapiens. Teď se zabýváme vlivem tří základních wow-impulsů.

Člověk v normálním stavu je teoreticky schopen wow-impulsy zaznamenávat a vzdorovat jim. Jakmile však splyne s televizním vysíláním a mění se v Homo sapiens, nejde už o osobnost, ale jen o stav. Subjekt druhého druhu není schopen analýzy, co se kolem děje - přesně tak, jako toho není schopen magnetofonový záznam kohoutího kokrhání. Dokonce i vznikající iluze kritického hodnocení toho, co se odehrává na obrazovce, je jen součástí indukovaného psychického procesu.

Vždy po několika málo minutách televizního vysílání - tedy ve vědomí subjektu druhého druhu - odezní blok reklamních klipů, z nichž každý je složitou a promyšlenou kombinací análních, orálních a vytěšňujících wow-impulsů, rezonujících s různými kulturními vrstvami psychiky.

Kdybychom se měli dopustit hrubé analogie s fyzickými procesy, mohli bychom konstatovat, že pacient je nejdříve uspán (vytěsnění subjektu prvního druhu subjektem druhého druhu) a pak je podroben zrychlené hypnotické seanci, která prostřednictvím podmíněného reflexu upevní povědomí o něm.

V jistém okamžiku subjekt druhého druhu televizor vypne a znovu se stává subjektem prvního druhu, tedy normálním

člověkem. V takovém případě není třem wow-impulsům vystaven přímo. Vzniká však efekt podobný zbytkovému magnetismu. Rozum začíná stejné podněty vytvářet sám. Vznikají spontánně a připomínají pozadí, na němž se odehrávají všechny naše ostatní myšlenkové pochody. Pokud je subjekt ve stavu Homo sapiens vystaven vlivu tří wow-impulsů, pak se při návratu do normálního stavu ocitá pod vlivem tří wow-faktorů, které automaticky generuje jeho rozum.

Trvalé a pravidelné vstupování člověka do stavu Homo sapiens a ozáření vytěsňujícím wow-impulsem vedou k tomu, že v lidském vědomí vzniká jakýsi filtr, který umožňuje vstřebávat jenom ty informace, které jsou prosyceny orálně-análním wow-obsahem. Proto se člověku nedostává dokonce ani možnosti položit si otázku, jaká je vlastně jeho skutečná podstata.

Jenže co je to jeho pravá podstata?

Z mnoha důvodů, jimiž se tu pro nedostatek místa nebudeme zabývat, si na tuto otázku může odpovědět výhradně každý sám. I kdyby stav normálního člověka byl sebeubohější, možnost najít odpověď ten člověk přece jen má. Jde-li o subjekt druhého druhu, pak tato možnost neexistuje, protože neexistuje ani on sám. Nicméně (či možná právě proto) mediální soustava oránu, která do informačního prostoru vysílá tři wow-impulsy, klade příslušníku druhu Homo sapiens otázku po sebeidentifikaci.

A tady začíná ten nejzajímavější paradox. Jelikož subjekt druhého druhu žádnou vnitřní podstatu nemá, jedinou možností je určit sebe sama skrze materiální předměty předváděné v televizi, které zjevně nejsou ani on sám, ani jeho

integrální součást. Poněkud to připomíná apofatické bohosloví, v němž je bůh určován skrze fakt, že není, jenže tady máme co do činění s apofatickou antropologií.

Pro subjekt druhého druhu může odpověď na otázku „Kdo jsem?“ znít jedině takto: „Jsem ten, který jezdí v tom a tom autě, žije v tom a tom domě a nosí to a to oblečení.“ Sebeidentifikace je možná jedině prostřednictvím výčtu spotřebovávaných produktů, kdežto transformace jedině skrze proměnu onoho výčtu. Proto je většina reklamou doporučených objektů spojena s jistým typem osobnosti, s charakterovým rysem, sklonem nebo vlastností. Výsledkem je víc než přesvědčivá kombinace těchto vlastností, sklonů a rysů, která je schopna působit dojmem reálné osobnosti. Počet možných kombinací je prakticky neomezený, možnost volby také. Reklama to formuluje následovně: „Jsem vyrovnaný a sebejistý člověk, proto si kupuji červené pantofle.“ Subjekt druhého druhu, který by do svého souboru vlastností rád přiřadil také vyrovnanost a sebejistotu, toho dosahuje vědomím, že je třeba si koupit červené pantofle, k čemuž pod vlivem análního wow-faktoru také dochází. V klasickém případě se orálně-anální stimulace roztáčí v kruhu, asi jako ve známém příkladu s hadem, který se zakousl do vlastního ocasu: milion dolarů potřebujeme na to, abychom si mohli koupit dům v drahé čtvrti, dům potřebujeme k tomu, abychom měli kde chodit v červených pantoflích, a červené pantofle potřebujeme k tomu, abychom získali vyrovnanost a sebedůvěru, které nám umožní vydělat milion dolarů na koupi domu, v němž se dá chodit v červených pantoflích a získávat tak vyrovnanost a sebejistotu.

Jakmile se orálně-anální stimulace takto cyklizuje, máme právo se domnívat, že cíle reklamní magie bylo dosaženo: vzniká iluzorní struktura, která nemá těžiště, přestože všechny předměty a vlastnosti se k sobě vztahují skrze fikci tohoto těžiště, zvaného „identity“.

„Identity“ je subjekt druhého druhu v takovém stádiu vývoje, kdy je schopen existovat samostatně, bez trvalé aktivace třemi wow-impulsy, nýbrž výhradně pod vlivem tří zbytkových wow-faktorů, samostatně generovaných jeho rozumem.

„Identity“ je nepravé ego, a tím je řečeno vše. Buržoazní myšlení, analyzující postavení moderního člověka ve světě, má za to, že prodat se skrze „identity“ zpět ke svému ego je obrovský duchovní výkon. Možná že tomu tak je, protože ego neexistuje relativně, a „identity“ zase absolutně. Smůla je, že to není možné, protože prodat se nemá kdo, nemá kam a nemá odkud. Přesto lze připustit, že hesla typu „Zpátky k egu“ nebo „Kupředu k egu“ získávají v této situaci ne-li přímo smysl, pak tedy alespoň estetickou oprávněnost.

Imputace tří wow-impulsů do jemnějších procesů, probíhajících v lidské psychice, plodí stále zprůměrovanější rozmanitost současné kultury. Zvláštní roli tu hraje vytěsňující impuls. Připomíná rachot sbíječky, který přehlazuje všechny ostatní zvuky. Všechny vnější podněty, s výjimkou wow-orálního a wow-análního, jsou odfiltrovány a člověk ztrácí zájem o vše, v čem chybí orální či anální souřadnice. V naší malé práci nezkoumáme sexuální stránku reklamy, ale poznamenáme, že sex je stále přitažlivější jen proto, že symbolizuje životní energii, kterou lze proměnit v peníze - nikoli

naopak. Což může potvrdit každý vzdělaný psychoanalytik. Výsledkem je, že moderní člověk pocituje nedůvěru prakticky ke všemu, co nesouvisí se vstřebáváním či vylučováním peněz.

Navenek se to projevuje tak, že život je stále nudnější a nudnější, kdežto lidi stále vypočítavější a suchopárnější. Buržoazní věda má ve zvyku vysvětlovat tento nový kód lidského chování snahou uchovat a konzervovat emocionální energii, což souvisí s požadavky korporativní ekonomiky a moderního životního stylu. Ve skutečnosti emocí v lidském životě neubývá. Neustálý vliv vytěsňujícího wow-impulsu vede k tomu, že se všechna emocionální energie přecerpává do oblasti psychických procesů, souvisejících s orální či anální wow-tematikou. Mnozí buržoazní odborníci instinktivně tuší úlohu sdělovacích prostředků u podmínkách současné paradigmatické proměny, ale jak říkal už soudruh Allende mladší, „hledají černou kočku, která nikdy nebyla, ve tmavé místnosti, která nikdy nebude“. A i když o televizi mluví jako o protéze pro sraštělé a uschlé ego nebo říkají, že média jen nafukují neexistující osobnosti, stejně pouštějí ze zřetele to nejdůležitější.

Nereálnou se může stát jenom ta osobnost, která předtím byla reálná. Aby se Já mohlo sraštit a zaschnout, musí nejdřív existovat. Na naprostou chybnost tohoto přístupu jsme poukázali již výše a také v dalších našich pracích (viz Ruská otázka a Cedera Luminosa).

Vlivem vytěsňujícího wow-faktoru se kultura a umění temné éry postupně redukuje na orálně-anální princip. Základní rys tohoto umění lze stručně charakterizovat jako

ústořitní.

Černá brašna, nabitá balíčky stodolarovek, už se stala nejdůležitějším kulturním symbolem a ústředním prvkem většiny filmů a knih, kdežto její oběžná dráha životem hlavním dějetvorným motivem. Přesněji řečeno - právě přítomnost této velké černé brašny v uměleckém díle generuje emocionální zájem publika o to, co se odehrává na plátně nebo v textu. Zaznamenejme ještě, že v některých případech není brašna přítomna přímo - její roli pak plní buď účast tzv. hvězd, o nichž se notoricky ví, že brašnu mají doma, nebo vlezlá informace o rozpočtu filmu a jeho kasovním úspěchu. V budoucnu už nebude jediné umělecké dílo vznikat jen tak; na dohled už jsou knihy a filmy, jejichž nejpodstatnějším obsahem bude opěvování coca-coly a útoky na pepsi-colu - anebo naopak.

Pod vlivem sítě orálně-análních impulsů v člověku postupně vyrůstá vnitřní auditor (což je varianta „vnitřního stranického výboru“ pro epochu tržního hospodářství). Ten se neustále zabývá hodnocením reality, redukované na hodnocení výše majetku, a vykonává i kárnou funkci, protože vědomí nutí nevýslovně trpět kognitivní disonancí. Orálnímu wow-impulsu odpovídá vnitřní auditorský verdikt „loser“. Análnímu wow-impulsu odpovídá naopak hodnocení „winner“. Vytěsňujícímu wow-impulsu odpovídá stav, kdy vnitřní auditor vyvěšuje zároveň jak návěst „loser“, tak návěst „winner“.

Můžeme dokonce pojmenovat několik stabilních typů „identity“:

a) orální wow-typ (převládající modus, kolem něhož se

vrství emocionální a psychický život - ustarané tíhnutí k penězům)

b) anální wow-typ (převládající modus - rozkošnické vylučování peněz nebo manipulace jejich náhražkami, kterému říkáme také anální wow-exhibicionismus)

c) vytěšňující wow-typ (v možné kombinaci s kterýmkoli z předchozích typů) - v něm se dosahuje praktické hluchoty vůči všem podnětům kromě orálně-análních.

Relativnost této klasifikace je dána tím, že jedna a táž „identity“ může být anální po každého, kdo stojí ve wow-hierarchii níž, a orální pro ty, kteří stojí naopak výš (je samozřejmé, že nějaká „identity“ o sobě neexistuje - mluvíme o čistém epifenoménu). Lineární wow-hierarchii, již vytváří množina „identity“, budovaných na podobném principu, říkáme korporativní struna. Je to svého druhu sociální perpetuum mobile; jeho tajemství spočívá v tom, že jakákoli „identity“ musí sama sebe neustále poměřovat jinou, nacházející se o stupínek výš. Folklór si pro tento univerzální princip vymyslel úsloví To keep up with the Jones.

Lidé organizovaní podle principu korporativní struny připomínají ryby napíchnuté na šňůru. V našem případě však ty ryby ještě žijí. Ba co víc - pod vlivem orálního a análního wow-faktoru jakoby popolézají po korporativní struně směrem, který se jim jeví jako nahoře. Dělat něco takového je nutí instinkt, nebo chcete-li tíhnutí ke smyslu života. Smyslem života je pak - z hlediska ekonomické metafyziky - transformace orální identity v anální.

Situace se neomezuje tím, že subjekt zasažený činností tří zbytkových wow-faktorů je nucen sebe sama vnímat jako

„identity“. Když vstupuje do kontaktu s jiným člověkem, na jeho místě vidí přesně tutéž „identity“. Absolutně všechno, co může člověka charakterizovat, už je kulturou temné epochy usazeno do orálně-anální soustavy souřadnic a vřazeno do kontextu bezmezného ústořitnosti.

Vytěsněný wow-člověk analyzuje každého, na koho narazí, jako klip nasycený komerčními informacemi. Zevnějšek jiného člověka, jeho řeč a chování se okamžitě interpretují jako soubor wow-symbolů. Vzniká velice rychlý nekontrolovaný proces, skládající se z posloupnosti análních, orálních a vytěsňujících impulsů, vznikajících a zase zaničujících ve vědomí, následkem čehož se určují vzájemné vztahy mezi lidmi. *Homo homini lupus est*, praví jedno známé latinské přísloví. Člověk člověku však už dávno není vlkem. Člověk člověku už není dokonce ani *imagemakerem*, *dealerem*, nájemným vrahem či exkluzivním dodavatelem, jak předpokládají současní sociologové. Všechno je mnohem hroznější a jednodušší. Člověk je člověku wow - a vlastně ne člověku, ale přesně stejnému wow. Takže když si toto přísloví promítneme do sítě moderních kulturních souřadnic, zazní nám takto: *Wow Wow Wow!*

To se nevztahuje jen k lidem, ale vůbec ke všemu, co se dostává do našeho zorného pole. Když hodnotíme to, nač se právě díváme, a nenarazíme na navyklé stimulatory, zmocňuje se nás těžký zármutek. Dochází tak ke svébytné binarizaci našeho vnímání - jakýkoli fenomén se rozkládá na lineární kombinaci análního a orálního vektoru. Jakákoli image má přesné peněžní vyjádření. Dokonce i když je zdůrazňované nekomerční, okamžitě vzniká otázka, nakolik je

podobný typ nekomerčnosti komerčně hodnotný. Odsud plyne všeobecně známé přesvědčení, že za vším jsou vždycky peníze.

A peníze jsou opravdu za vším, protože peníze jsou už dávno samy za sebou a vše ostatní je zakázáno. Orálně-anální výtrysky se stávají jedinou povolenou psychickou reakcí. Všechna ostatní intelektuální činnost je blokována.

Subjekt druhého druhu je absolutně mechanistický, protože je jen ozvěnou elektromagnetických procesů v televizní obrazovce. Jediná svoboda, již má k dispozici, je svoboda zvolat své Wow! při nákupu dalšího zboží, jímž se zpravidla stává nový televizor. Právě proto řídicí impulsy oránu nazýváme wow-impulsy, a neuvědomované ideologii identialismu říkáme wowerismus. Pokud jde o odpovídající wowerismus politického zřízení, pak tomu někdy říkáme telekracie nebo mediakracie, protože objektem voleb (a dokonce i jejich subjektem, jak jsme ukázali výše) je v jeho rámci televizní vysílání. Je třeba mít na zřeteli, že slovo demokracie, jehož se tak často užívá v moderních sdělovacích prostředcích, je docela jiné než demokracie, jak byla chápána v 19. a na počátku 20. století. Jsou to takzvaná homonyma; starý pojem „demokracie“ byl tvořen řeckým „démos“, kdežto nový vznikl z výrazu „demoverze“.

Čiňme tedy závěry:

Identialismus je dualismus v onom vývojovém stádiu, kdy největší korporace dokončují dělení lidského vědomí, jež jsouce pod nepřetržitým vlivem orálního, análního a vytěsňujícího wow-impulsu, začíná samostatně generovat tři wow-faktory, v důsledku čehož dochází k trvalému a

spolehlivému vytěsňování osobnosti a jejímu nahrazování tzv. „identity“. Identicalismus je dualismus, vyznačující se trojí zvláštností. Je to dualismus a) zemřelý, b) prohnílý, c) očíslovaný.

Mohli bychom uvést celou řadu definic „identity“, ale je to zcela zbytečné, protože „identity“ reálně stejně neexistuje. A pokud se v předchozích stádiích lidských dějin dalo hovořit o útlaku člověka člověkem či člověka abstraktním pojmem, v epoše identicalismu již o žádném útlaku mluvit nemůžeme. Ve stádiu identicalismu ze zorného pole definitivně mizí ten, za jehož svobodu by bylo možné bojovat.

Proto bude konec světa, o němž tak dlouho mluví křesťané a k němuž wowerizace vědomí nevyhnutelně vede, v každém ohledu naprosto bezpečný - mizí totiž ten, jemuž by nějaké nebezpečí mohlo hrozit. Konec světa bude jen televizním přenosem. A to, mí spolubojovníci, nás všechny naplňuje nevýslovnou blažeností.

*Che Guevara,
hora Sumeru, věčnost, léto*

„Taky Sumer. Všichni jsme Sumerové,“ zašeptal tiše Tatarskij a zvedl oči.

Za oknem se zachvívalo šedavé světlo nového dne. Vlevo na stole ležela hromádka popsaného papíru a jeho strašlivě bolely unavené svaly obou předloktí. Jediné, co si ze záznamu zapamatoval, byl výraz „buržoazní myšlení“. Vstal od stolu, přistoupil k posteli a oblečený se na ni svalil.

Jenže co to je - buržoazní myšlení? napadlo ho. Čertví. Asi o penězích. O čem taky jiném.

TICHÝ PŘÍSTAV

Ve výtahu, který Tatarského vyvážel na jeho pracoviště, bylo jedno jediné graffiti, ovšem takové, že člověku bylo okamžitě jasné: Hned někde vedle bije srdce reklamního byznysu. Graffiti bylo na klasické téma reklamy whisky Jim Beam, kde se ten nejobyčejnější hamburger vyvíjí v mnohavrstevný obložený chlebiček, ten v ještě rafinovanější bagetu a ta zase ve výchozí hamburger, což dokazuje, že vše ve světě navrací se na kruhy své. Na stěně výtahu bylo obrovskými, plastickými, velkoryse vystínovanými literami napsáno:

ČURÁK

A pod tím drobným písmem připojen slogan Jima Beama:

YOU ALWAYS GET BACK TO THE BASICS

VŽDY SE VRACÍME K PRAZÁKLADU.

Fakt, že celá evoluční řada sloganů, na niž se tu naráželo, jednoduše chyběla, uváděl Tatarského v nadšení - za tou lakoničností cítil stín mistra oboru. A navíc, nehledě na riskantní meznost tématu, nebyl v textu ani stín nějakého freudismu.

Neznámým mistrem mohl docela dobře být jeden z jeho kolegů reklamních textařů, kteří také pracovali u Chanina. Jmenovali se Serjoža a Maljuta a každý byl dokonalým protikladem toho druhého. Serjoža, pomenší blondýn v brýlích se zlatými obroučkami, se ze všech sil snažil vypadat jako západní reklamní odborník, a protože nevěděl, co vlastně

osobnost takového západního reklamního odborníka obnáší, a respektoval výhradně své soukromé představy o neznámém fenoménu, působil dojmem čehosi dojemně ruského a téměř vymřelého.

Nařvaný buran Maljuta v odřeném džínsovém obleku byl Tatarského spolutrpitelem - také jeho postihlo bažení romantických rodičů po co nejneobvyklejším a nejvzácnějším, tentokrát historizujícím jménu. Jenže to je nesblížilo. Když se Maljuta v rozmluvě s Tatarským dostal ke svému oblíbenému tématu, tedy ke geopolitice, Tatarskij řekl, že podle jeho názoru je jejím nejvlastnějším obsahem neřešitelný konflikt mezi pravou a levou hemisférou, jenž je některým lidem vrozený. Poté se k němu Maljuta začal chovat nepřátelsky.

Z Maljuty šla vůbec hrůza. Byl to kupříkladu nadšený antisemita, ovšem nikoli proto, že by měl pro nelásku k Židům nějaký důvod, nýbrž proto, že se ze všech sil snažil pěstovat image vlastence, a to na základě logického předpokladu, že pro člověka jménem Maljuta není jiné cesty. Všechny analytické tabloidy, v nichž se Maljuta setkával s popisy světa, se shodovaly v tom, že je antisemitismus nezbytným rysem vlasteneckého image. Proto se ve výsledku dlouhodobého úsilí o zformování vlastní podoby Maljuta začal nejvíc podobat padouchovi z libanonské mafie v tupém nízkorozpočtovém krváku, což Tatarského donutilo k vážnému zamyšlení, zda jsou ty nízkorozpočtové krváky opravdu tak tupé, když realitu dokáží přetvořit k obrazu svému.

Hned po seznámení si Tatarskij a oba Chaninovi spolupracovníci vyměnili desky se svými pracemi - zaujali přitom

pózy psů, kteří se při prvním setkání pátravě očichávají. Když tak listoval v Maljutových deskách, Tatarskij se několikrát zachvěl. Budoucnost, již lehkým a hravým perem popisoval v koncepci pro Sprite (ornament falešně slovanské estetiky, stále zřetelnější za černým dýmem vojenského převratu), vystávala z těchto oxeroxovaných listů s plnou silou. Nejvíc Tatarského ohromil scénář reklamního klipu na motocyky Harley-Davidson:

Ulice ruského provinčního městečka. V popředí mírně rozostřený motocykl, navisající až nad diváka. V dálce se tyčí kostel a zní zvon. Právě skončila mše a lidé kráčí ulicí. V davu je vidět dva mládence v červených halenách přes kalhoty - možná jsou to frekventanti vojenského učiliště na dovolené. Detail: Každý třímá v ruce sluneční. Detail: Ústa vyplivující slupky od semínek. Detail: V popředí řídítka a benzinová nádrž motocyklu, v pozadí naši dva hrdinové, kteří si motocykl ustaraně prohlíží. Detail: Prsty vylamující semínka ze slunečnice. Detail: Hrdinové si vyměňují pohled a jeden druhému říká:

„My měli v četě chlapa, kerej se menoval Harley. Těžkej borec. Ale uchlastal se.“

„A co že tak najednou?“ ptá se druhý.

„Ani se neptej. Ruskej člověk má dneska ze života peklo.“

Další záběr - z domovních dveří vychází obrovitý Chasid v černé kožené bundě, v černém širáku a s pejzy. Vedle něj naši hrdinové vypadají maličcí a vyzábli - bezděky ucouvnou. Chasid se posadí na motorku, burácivě startuje a během několika málo vteřin mizí z dohledu - zůstane tu po něm jen šedomodrý obláček kouře. Naši hrdinové se po

sobě znovu podívají. Ten, co si vzpomněl na seržanta, vyplivuje slupky a povzdechne si:

„Jak dlouho ještě budou Davidsoni jezdit na Harleyích? Rusko, probud' se!“

(Nebo: Dějiny světa. Harley-Davidson. Možná je i mírnější varianta sloganu: Motocykl Harley. Bez Davidsona to nejde.)

Tatarskij si nejdřív řekl, že to bude parodie, ale z dalších Maljutových textů pochopil, že slunečnice a slupky ze semínek jsou pro něj pozitivní estetickou hodnotou: Když se v analytických tabloidech přesvědčil, že slunečnicová semínka jsou pevnou pupeční šňůrou spojena s image vlastence, Maljuta si je oblíbil stejně oddaně a bezvýhradně, jako si předtím zamiloval antisemitismus.

Druhý textař Serjoža celé hodiny listoval v západních časopisech a se slovníkem v ruce překládal reklamní slogany v přesvědčení, že co se hodí v jedné polokouli k vysavači, lze spolehlivě využít v případě nástěnných hodin, tikajících na polokouli druhé. Svého kokainového dealera, Pakistánce Aliho, se dlouze vyptával na kulturní kódy a stereotypy, k nimž odkazovala západní reklama. Ali dlouho žil v Los Angeles a i když většinu toho, čemu sám nerozuměl, vysvětlit nedokázal, uměl o tom alespoň přesvědčivě lhát. Možná díky niterné znalosti teorie západní reklamy a západní kultury vůbec si Serjoža vysoce cenil první Tatarského práci, založenou na tajemné wow-technice, vytěžené ze spiritistické seance s commandantem Che. Byla to reklama cestovní kanceláře, organizující pobyty v Acapulcu. Slogan zněl takto:

WOW! ACAPULCOPSIS NOW!

„Skvělý,“ zhodnotil práci stručně Serjoža a stiskl Tatarskému ruku.

Tatarského zase nadchla jedna ze Serjožových raných prací, již autor sám považoval za nezdařenou:

Ne, už nejsi námořník... pokárají tě přátelé za lhostejnost k bouři na vedlejším pokoji. Ale tys námořník nebyl nikdy - prostě jsi po celý život plul do tohoto tichého přístavu.

PENZIJNÍ FOND „TICHÝ PŘÍSTAV“

Maljuta se západních magazínů nikdy ani nedotkl - buď četl tabloidy, nebo sborník Soumrak bohů, založený stále na stejném místě. Zanedlouho však Tatarskij s údivem upozoroval, že přes tak závažné rozdíly v duchovní orientaci a osobních vlastnostech jsou Serjoža s Maljutou ponořeni do stejných bezedných temnot ústořitství. Projevovalo se to spoustou detailů a rysů. Když například Tatarskému vykládali o jednom společném známém, oba ho postupně popsali zhruba takto:

„No, víš,“ řekl Serjoža, „psychologicky je to něco jako začínající broker s platem tak šest set dolarů měsíčně, který však na konec roku počítá s patnácti stovkami...“

„A přitom,“ dodal Maljuta a zvedl ukazovák, „když si s tou svou babou zajde do Pizza Hutu a nechá tam čtyřicet dolůčů, tak si myslí, že je formát.“

Sotva tuto větu dokončil, zasáhl ho účinek análního wow-faktoru: vytáhl z kapsy drahý mobil, chvíli si s ním pohrával a pak komusi naprosto zbytečně zavolal.

Mimoto Serjoža s Maljutou vytvářeli až neuvěřitelně tožné produkty, což Tatarskij pochopil v okamžiku, kdy v

jejich deskách našel dvě práce věnované témuž objektu.

Nějaké dva tři týdny před Tatarského nástupem Chaninova firma odevzdávala velkou zakázku. Jacísi podezřelí lidé, kteří potřebovali rychle prodat velkou sérii falešných maratonek, si u Chanina objednali reklamu pro firmu Nike - právě touto značkou maskovali své cvičky z voskovaného plátna. Zboží se mělo prodávat především na předměstských tržističích, ale dodávka byla tak velká, že podezřelí lidé se po chvíli čarování s kalkulačkami rozhodli zaplatit televizní reklamu, aby se obrát urychlil. Reklama přitom měla být opravdu natvrdo, „prostě šleha mezi voči“, shrnul to bez obalu jeden z nich. Chanin odevzdal dvě varianty, jednu Serjožovu a jednu Maljutovu. Serjoža během práce přečetl nejméně deset anglosaských učebnic reklamního řemesla a nakonec povil tento text:

V projektu využíváme Americkou kulturní paralelu (American Cultural Reference), kterou ruský respondent z médií důvěrně zná, psal nanejvýš zdvořile, a to z popisů hromadné sebevraždy členů okultistické skupiny Heaven's Gate ze San Diega, která se odehrála ve snaze členů skupiny získat astrální těla a poté cestovat na kometu. Jak známo, všichni sebevrazi leželi na prostých dvoupatrových palandách; klip je koncipován v přísně černobílém duchu. Tváře zesnulých pokrývá prostá černá látka a na nohou mají černé maratony Nike s bílým symbolem, tzv. swooshem. Navrhovaná varianta klipu využívá estetiky internetového klipu, věnovaného této události - výjev na televizní obrazovce zobrazuje počítačový monitor, v jehož centru se opakují známé záběry šotu CNN. Poté, co jsou nehybné

podrážky s nápisem Nike ukázány dostatečně dlouho, se v záběru objeví čelo postele s nalepeným archem pauzáku, na němž je černým fixem zobrazen swoosh v podobě komety.

Kamera se přesune ještě níž a je vidět slogan vyvedený stejným zvýrazňovačem:

JUST DO IT

Maljuta během práce na klipu nečetl nic jiného než nej-skandálnější bulvární plátky a takzvané vlastenecké listy, vyznačující se soumravně eschatologickým positioningem současnosti. Zato bylo znát, že v té době viděl hodně filmů. Jeho varianta vypadala následovně:

Ulice malé vietnamské vísky, ztracené v džungli. V popředí stojí malá manufaktura firmy Nike, typická pro země třetího světa - to zjišťujeme z vývěsního štítu Potírna Nike č. 1567903 nade dveřmi. Kolem se tyčí tropický prales. Ozývá se vyzvánění kusu kolejnice, nahrazující zvon. U vchodu do dílny stojí Vietnamec vyzbrojený kalašnikovem a oblečený do khaki kalhot a černé haleny, inspirující ke vzpomínce na film Lovec sobů. Detail: Ruce na samopalu. Kamera vstupuje do dveří a my vidíme dvě řady pracovních stolů, u nichž sedí otroci v řetězech. Při té podívané si vybavíme veslaře z galéry ve filmu Ben Hur. Všichni pracovníci na sobě mají neuvěřitelně staré, zteřelé a rozervané americké vojenské uniformy. Na stole před nimi leží maratony Nike v různých fázích rozpracovanosti. Všichni váleční zajatci mají kučeravé černé plnovousy a hrbaté nosy. (Tato věta byla do textu mezi řádky dopsána rukou - inspirace se patrně dostavila až ve chvíli, kdy už Maljuta text

vytiskl.) Zajatci jsou s čímsi nespokojení - zpočátku jen tiše mrmrají, ale pak začínají nedolepenými maratonkami bušit do stolů. Ozývají se výkřiky „Žádáme setkání s americkým konzulem!“ nebo „Žádáme návštěvu komisaře OSN!“ Najednou se dílnou rozlehne samopalová dávka do stropu a halas okamžitě utichne. Ve dveřích stojí Vietnamec v černé košili a s dýmajícím kalašnikovem v rukou. Oči všech přítomných ulpí na něm. Vietnamec jemně pohladí hlaveň samopalu, pak ukazovákem šťouchne k nejbližšímu stolu, na němž leží nedokončené maratony, a lámanou angličtinou nařizuje:

„JUST DO IT!“

Hlas pod obrazem k tomu dodává: Nike. Dobro vítězí.

Jednou Tatarskij zastihl Chanina v jeho kanceláři samotného a zeptal se:

„Poslyšte, a to tyhle Maljutovy práce opravdu někdy prodou?“

„Ale jo,“ přikývl Chanin a odložil knihu, ve které si právě četl. „To víte že jo. Ty maratony jsou sice americký, ale my je musíme vnutit ruský mentalitě. Proto je to všechno víc než na místě. Samozřejmě to vždycky musíme trochu zredigovat, aby to nebylo na prokurátora.“

„A co zadavatelé - těm se to líbí?“

„Nám zadávaj práci lidi, kterejm nejdřív stejně musíme vysvětlit, co se jim líbí a co ne. Ostatně - proč si asi u nás lidi zadávaj reklamu?“

Tatarskij pokrčil rameny.

„Nene, jen to hezky řekni.“

„Aby prodali zboží.“

„Kvůli prodeji zboží se reklama zadává v Americe.“

„Tak aby si dokázali vlastní formát.“

„To platilo tak před třema lety,“ poučil ho Chanin, „ted' je všechno jinak. Dneska chce klient velkým pánům, který denně sledují televizní obrazovku i život, dokázat, že může normálně vzít milion a vyhodit ho do popelnice. Proto čím horší je jeho reklama, tím líp. Divák se nemůže zbavit dojmu, že zadavatel i autor reklamy jsou naprostý debilové, ale pak,“ vztyčil Chanin ukazovák a zatvářil se moudře, „se do pozorovatelova mozku najednou vkrade myšlenka, kolik to muselo stát prachů. A definitivní závěr z toho plyne jedinej - možná jsou to debilové, ale kšeft jim jde tak, že můžou do éteru vypouštět jakoukoli kravinu, kolikrát chtěj. Lepší reklama se vymyslet nedá. Takovej člověk dostane úvěr kdekoli a bez jakéjkoli zádrhelů.“

„Poněkud komplikované,“ usoudil Tatarskij.

„To bych prosil. To není jako číst si v Aloví Riceovi.“

„A kde se vlastně dá přijít k tak hlubinné znalosti života?“ zeptal se Tatarskij.

„V životě samotným,“ prohlásil procítěně Chanin.

Tatarskij pohlédl na knížku ležící před ním na stole. Vypadala přesně jako tajné vydání Dala Carnegieho pro členy ÚV - na obálce bylo jen třímístné číslo exempláře a pod ním název napsaný na stroji: Virtuální obchod a komunikace. V knize bylo několik papírových záložek; na jedné si Tatarskij přečetl poznámku: Sugest-schizobloky

„To je něco o počítačích?“ zeptal se.

Chanin po knize rychle sáhl a uložil ji do stolu.

„Ne,“ řekl nepřiliš ochotně. „Je to prostě o virtuálním

obchodování.“

„A co to je?“

„Pokud mám být stručnej, tak je to kšeft, jehož základním zbožím je čas a prostor.“

„Jak tomu mám rozumět?“

„Přesně tak, jak to u nás vypadá. Uvědom si, že tahle země už léta nic nevyrábí. Dělal jsi vůbec někdy v životě projekt na zboží vyrobený v Rusku?“

„Nevzpomínám si,“ pokrčil rameny Tatarskij. „Ačkoli počkat, jedna věc tu byla - něco pro kalašnikova. Ale to bych považoval spíš za imidžovou reklamu.“

„No vidíš,“ řekl Chanin. „A v čem spočívá základní zvláštnost ruského hospodářského zázraku? Základní zvláštnost ruského hospodářského zázraku spočívá v tom, že hospodářství se noří do prdele hloub a hloub - ale kšeft se přitom vesele rozvíjí, rozrůstá a proniká na mezinárodní arénu. A teď se zamysli nad tím, čím asi kšeftujou lidi, který vidíš kolem sebe...“

„Čím?“

„Tím, co je naprosto nehmotný. Vysílacím časem a reklamním prostorem - v novinách nebo na ulicích, to je jedno. Jenže čas sám o sobě nemůže být vysílací, stejně jako prostor nemůže být reklamní. Propojit prostor a čas prostřednictvím čtvrtý dimenze jako první dokázal fyzik Einstein. Ten vymyslel takovou teorii relativity, možná jsi o tom slyšel. Sovětská moc to dělala taky, jenže paradoxně, a to znáš rozhodně: Nechali si mukly nastoupit do řady, rozdali jim rejče a nařídili, ať od plotu do oběda hrabou výkop. Dneska se to dělá docela jednoduše - jedna minuta vysílacího času v

prime timu stojí přesně tolik co dva barevný sloupce v celostátním magazínu.“

„Takže čtvrtá dimenze jsou tady peníze?“ zeptal se Tatarskij.

Chanin přikývl.

„A nejen to - z hlediska monetaristický fenomenologie je to substance, z který je postavený svět. To byl takovej americký filosof, Robert Pearsig, kterej se domníval, že svět sestává z mravních hodnot. Jenže takhle se to mohlo jevit někdy v šedesátých letech, všelijaký ty Beatles, LSD a tak. Od té doby se ovšem ledacos vyjasnilo. Slyšel jsi třeba o stávce kosmonautů?“

„Asi ano,“ odpověděl Tatarskij a matně si vybavil jakýsi novinový článek.

„Naši kosmonauti dostávají za let tak dvacet třicet tisíc dolarů. Kdežto americký dvě stě až tři sta. Jenže naši řekli: Pro třicet tisíc dolů si lítat nebudeme, my si chceme taky lítat pro tři sta. Což znamená co? No přece, že ve skutečnosti nelítají k mihotavým tečkám neznámých hvězd, ale ke konkrétním sumám v konvertibilní měně. V čemž spočívá podstata kosmu. Nelineárnost prostoru a času pak spočívá v tom, že my i Američani spálíme zhruba stejné množství paliva a ulítáme stejný počet kilometrů, abychom dospěli k naprosto odlišným sumám v dolarech. V čemž tkví jedna z největších záhad vesmíru...“

Chanin se nečekaně odmlčel a začal si zapalovat cigaretu.

„Podívej se - zatím to ještě není úplně jasný, ale já bych řekl, že v zásadě je rubl hodnota stejně nevycerpateľná jako

dolar. A teď běž něco dělat.“

„Nemohl bych si přečíst tu knížku?“ otázal se Tatarskij a kývl směrem ke stolu, do jehož zásuvky Chanin uložil tajnou učebnici. „V zájmu všeobecného vzdělání...“

„Časem,“ řekl Chanin a sladce se usmál.

Tatarskij se ale začínal v komunikačních zákonech epochy virtuálního obchodu orientovat i bez tajných příruček. Jak rychle pochopil z chování kolegů na pracovišti, základem této komunikace byly špinavé praktiky, nebo jak to říkal v nezkrácené podobě Chanin, public relations naruby. Když Tatarskij tato slova zaslechl poprvé, v jeho mysli se na okamžik mihl kolega písničkář z Literárního institutu, který ponurým basem zapěl Nekalý kšefty s krušným osudem... Ve skutečnosti se však za tímto drsným souslovím žádná romantika neskrývala. A bylo dokonale zbaveno všech negativních konotací, jimiž ho obtěžkávají scientologové a další následovníci Rona Hubbarda, kteří public relations chápou jako útok vedený přes média.

Všechno bylo přesně naopak - reklama stejně jako všechny ostatní druhy lidské činnosti na chladných ruských plánech byla osudově spojena s obratem špinavých peněz, což v praxi znamenalo dvě věci. Zaprvé novináři ochotně šidili své listy a časopisy a brali špinavé peníze od těch, kdož se na první pohled přirozeně objevovali v jejich zorném poli - přičemž platit museli nejen restauratéri, kteří si přáli, aby jejich podnik byl přirovnán k Maximovi, ale i spisovatelé, kteří chtěli být přirovnáni k Marquezovi, díky čemuž se hranice mezi gastronomickou a literární kritikou postupně stávala stále neznatelnější a subtilnější. Za druhé reklamní

textaři s gustem šidili své agentury, přes něž hledali vlastní klienty a s těmi pak za zády šéfstva uzavírali ústní dohody. Když se Tatarskij v branži trochu porozhlédl, opatrně vstoupil i na toto pole - a okamžitě ho čekal úspěch.

Hned napoprvé mu prošel projekt pro distributora džínsů Diesel, vycházející z ruského folklóru. Byla to hrubá, dokonce poklesle insitní variace, sesmolená v duchu Nekoly pro Nikolu. Klip měl vypadat následovně: U obrovského umaštěného stacionárního motoru na železobetonovém základě stojí dva kníratí blbečkové - oba úplně nazí (zřejmě bezděčný ohlas neuskutečněné cesty na Západ z reklamy na cigarety West). Hned vedle je vidět písčitý říční břeh a z velkých kapek na tělech obou přátel lze vysoudit, že právě vylezli z vody. S rukama zkříženýma na ohanbí ve slabínách užasle hledí divákovi do očí.

Průvodní text hlásá:

My dva tady s Ivanem

u dýzlu jsme seděli.

Já jsem pták a von je pták,

a dýzl je v prdeli!

Tatarskij zpravidla jednával s řadovými pracovníky, ale tentokrát ho pozvali ke spolumajiteli distributorské firmy, která chtěla džínsy Diesel prodávat ve velkém. Byl to zasmušilý korektní mladík. Několikrát si přečetl dvě stránky, které mu Tatarskij podal, tiše cosi broukl, pak se zamyslel, zavolal sekretářce a požádal ji, aby připravila smlouvu. Za půl hodiny Tatarskij vycházel celý ztumpachovělý na ulici a v náprsní kapse měl obálku se dvěma a půl tisíci dolarů a smlouvu na plné a bezvýhradné postoupení všech práv na

toto dílo firmě zasmušilého mladíka.

V atmosféře nových časů to byl úlovek naprosto fantastický. Tatarskij ve snaze nepustit zlatou rybku z rukou okamžitě vytvořil další, analogický opus. Imitace sprostonárodního folklóru byla opět dosti nevkusná (což ostatně nikterak neovlivňovalo její tržní cenu), a doufat mohl především v malý počet použitých slov:

Na MDŽ koupím Máně

voňavku od Niny Ricci!

Armaniho náušničky!

A allwaysky přes dvě piči!

Vytvořený klon byl téměř přesný - neuchoval se jen rým názvu firmy se sprostým slovem. Tatarského myslí se mihlo podzeření, že coby hrdinka se z Léthé vynořila ona Maňka, která figurovala i v jeho poslední básni (Copak je to léto, to je přece podzim...), a že parfém a náušnice je mzda od světového židozедnářstva za zradu, nakonec přece jen spáchanou na lázni s pavučinami. Tuto myšlenku však okamžitě zapudil jako nefunkční. A vůbec - jen s obtížemi by dokázal uvěřit, že ještě docela nedávno ztrácel tolik času na hledání nesmyslných rýmů, jichž se poezie tržních demokracií tak dávno vzdala. Zdálo se mu neuvěřitelné, že sotva před několika lety byl život tak měkký a tak nezávazný, že se celé kilowatty mentálního úsilí daly vynakládat na naprosto nerentabilní eskapády rozumu.

Druhá častuška zněla natolik falešně, že podle všech iracionálních pravidel, jimiž se aktuální moskevský život řídil, prostě musela zabrat. Jenže pak se mu nepodařilo probít se až k obchodním zástupcům firmy Nina Ricci, a dokonce ani

do jejich oddělení PR; Tatarskij se nemohl zbavit dojmu, že usilovně vyskakuje do vzduchu a rukama hrabe ve zdvořile mlčícím prázdnu. V případě Armaniho se ukázalo, že v Moskvě reklamu nežadává vůbec, protože tu nemá ani jeden boutique. Klipsy tedy zůstaly ve svědomí Tatarského vězet jako dva maličcí oběšené Jeseninové a veselý folklórní pramínek v jeho mysli dozrčel.

Po pár měsících však náhodou zjistil jednu dokonale urážlivou okolnost. Ukázalo se, že příští distributor dieselek zaplatil nikoli proto, že hodlal jeho text využít pro reklamu, ale z důvodů spíš pověřivě mystických. Jeho partner a hlavní financier se shodou okolností jmenoval Ivan a honorář pro Tatarského byl jakýmsi pokusem vykoupit se z moci zlého a vševědoucího šamana, který toho uhodl až příliš mnoho. Tatarského potěšila zpráva, že Diesel byl nakonec opravdu v prdeli - Ivan Ilič a partner se k distribuci dieselek nepropracovali.

A přesto byly špinavé praktiky za špinavé peníze ve sféře public relations jevem daleko širším a významnějším než běžný způsob existence bílkovinných organismů v epoše čtvrté moci. Tatarskij ovšem nedokázal skloubit různorodé dohady o podstatě tohoto jevu v jeden jasný a univerzální pojem. Così stále chybělo.

Public relations jsou vzájemné vztahy mezi lidmi, zaznamenával si zmateně do svého zápisníku. Lidé si chtějí vydělat a získat tak svobodu nebo alespoň vydechnutí ve vlastním nepřetržitém utrpení. A my, reklamní textaři, překrucujeme realitu před očima našich target groups tak, že svobodu začínají symbolizovat jednou žehlička, podruhé

vložka s křídélky a potřetí třeba limonáda. Za to nás taky platí. My to do nich hustíme z obrazovek, a oni to pak hustí jeden do druhého i do nás autorů - je to něco jako radioaktivní ozáření, když už je jedno, kdo přesně shodil bombu. Všichni se jeden druhému navzájem snaží dokázat, že již dosáhli svobody a že ve výsledku neděláme nic jiného, než že si coby důkaz přízně a přátelství navzájem cpeme všelijaké černé společenské kabáty, mobilní telefony a kabriolety s koženými sedadly. Je to bludný kruh.

Tatarskij se do úvah o podstatě tohoto fenoménu zabral tak, že ho vůbec nezarazilo, když ho jednou na chodbě zastavil Chanin, uchopil ho za knoflík a řekl:

„Jak na to tak koukám, v otázce černoty máš naprosto jasno.“

„Téměř,“ připustil automaticky Tatarskij, který o celém problému zrovna znovu přemítal. „Chybí mi jenom nějaký ústřední prvek.“

„Hned ti řeknu jakej. Ty prostě nechápeš, že black public relations existují jedině teoreticky. Kdežto v životě se setkáváme s šedou variantou.“

„No to je zajímavé!“ zaplál zájmem Tatarskij. „Moc zajímavé! Úžasné! A co to znamená čistě prakticky?“

„Čistě prakticky to znamená, že se musí solit.“

Tatarskij se zachvěl. Myšlenky, které mu mžily hlavu, se vmžiku rozptýlily a nastalo děsivé jasno.

„Jak to myslíte?“ otázal se slabě. Chanin ho uchopil v podpaží a vedl si ho chodbou dál.

„Dostals za ty dýzláky dva litry v zelenejch?“

„Jo,“ odtušil nejistě Tatarskij.

Chanin mírně pokrčil prostředník a prsteník pravé ruky - to gesto bylo nenápadné, ale velmi výmluvné.

„Pamatuj si,“ pokračoval tiše. „Dokud pracuješ tady, tak jsem pro tebe pámbu. Ve všem všudy. A prostá kalkulace říká, že jeden litr z těch dvou je můj. Nebo se ti chce na vyložení volnou nohu?“

„Ale já přece... Já bych s radostí,“ koktal uhranutě Tatarskij. „Teda právě že nechci... I když bych vlastně chtěl. A rozdělit jsem se chtěl, jenom jsem nevěděl, jak na to přivést řeč.“

„Jen se nestyď. Člověk si pak může myslet ledacos. Však víš co... Když tak ke mně dneska přijď na návštěvu. Cvaknem si a poklábojme. A zároveň s sebou vezmeš ty prachy.“

Chanin žil ve velkém, čerstvě přestavěném bytě, v němž na Tatarského mocně zapůsobily vyřezávané dubové dveře se zlatými klikami - a zapůsobily na něj tím, že dřevo již stačilo popraskat a škvíry široké jako prst někdo musel narychlo zakytovat. Chanin ho vítal už opilý. Měl báječnou náladu a když mu Tatarskij hned ve dveřích podával obálku, svraštil obočí a mávl rukou, jako by mu tak věcné počínání vadilo, ale na samém konci toho rozmáchlého pohybu obálku z návštěvníkovy ruky vytrhl a bleskově ji kamsi ukryl.

„Jdem,“ vybídl Tatarského, „Líza ukuchtila nějaký jídlo.“

Z Lízy se vyklubala vysoká paní s rudým šupinatým obličejem, postiženým zřejmě jakousi kosmetickou vadou. Pohostila Tatarského plněným zelným listem, zvaným golubec. Tohle jídlo od útlého dětství nenáviděl, protože si myslel, že jsou to zaživa uvaření holubi. Aby překonal odpor,

vypil hodně vodky a než dospěli k zákusku, byl opilý skoro stejně jako sám Chanin, takže komunikace byla daleko snazší.

„Copak to máte tamhle?“ kývl hlavou směrem ke zdi.

Visela tam reprodukce stalinského plakátu - těžké rudé prapory se zlatými střapci, mezi nimiž se vesele modrala budova univerzity. Plakát byl alespoň o dvacet let starší než Tatarskij, ale tisk se zdál naprosto čerstvý.

„Tohle? To mi udělal na počítači jeden kluk, co u nás pracoval před tebou. Vidíš...? Byl tam normální srp a kladivo, jenže on to dal pryč a nahradil to slova Coca-Cola a Coke.“

„Namouduši!“ podivil se Tatarskij. „Člověk si toho nejdřív vůbec nevšimne, je to úplně stejně žlutý.“

„Musíš se pořádně dívat... Nejdřív jsem to měl viset nad stolem, ale mládencům to lezlo na nervy. Maljuta se hněval pro prapor, kdežto Serjoža pro Coca-Colu. Tak jsem to musel vzít domů.“

„Maljuta že se urazil?“ užasl Tatarskij. „Ten sám má nad stolem takový věci... Viděl jste, co si tam vylepil včera?“

„Eště ne.“

„Třeba se tam píše: *Co s penězi?* Ale dobře, takovej impuls bych ještě chápal. Jenže pod tím se objevil další text: *Není kšeftu bez receptu, každý David dá se tavit, každý Izák pěkný schizák.*“

„No a co?“

Tatarskij najednou pocítil, že Chanin v podobné sentenci skutečně nevidí nic zvláštního. Ba co víc, on sám už v ní taky neshledával nic mimořádného.

„Nepochopil jsem, co znamená to není kšeftu bez receptu.“

„No to je přece jasný! Vem si třeba anglickej výraz brand essence. Je to takovej jazykovej koncentrát pro celou imidžovou politiku. Například Marlboro - země pravých mužů. Základní legendou Parlamentu je zase jazz, atakdale. Copak tohle nevíš?“

„Ale ne, to samozřejmě vím. Za koho mě máte? Prostě mě zarazila ta interpretace.“

„Asie je Asie, co naděláš,“ utrousil Chanin.

Tatarskij se zvedl od stolu.

„Kde máte záchod?“

„Vyjdeš z kuchyně a hned první dveře.“

Na záchodě Tatarskij upřel pohled na fotografii brilantového náhrdelníku s nápisem „De Beers. Diamonds are forever“, který visel na zdi proti dveřím. Poněkud ho to zmátlo a několik vteřin přemýšlel, proč sem přišel. Když si vzpomněl, utrl kus toaletního papíru a poznamenal si na něj:

1. **Brand essence** (legenda). Zařazovat do všech koncepcí místo výrazu „psychologická krystalizace“.

2. **Parliament s tanky na mostě** - nahradit slogan. Místo dýmu vlasti All that jazz. Varianta plakátu: Grebenščikov sedí v poloze lotosového květu a na vrcholu návrší si zapaluje cigaretu. Na obzoru kupole moskevských chrámů. Pod kopcem vede silnice, na níž se vyplazila kolona tanků.
Slogan:

DEJTE SI PARLIAMENT, NEŽ ZAČNE JAZZ.

Papírek schoval do náprsní kapsy, v zájmu konspirace spláchl, vrátil se do kuchyně a přistoupil až k plakátu s coca-

colou před rozvinutým rudým praporem.

„To je senzace,“ zakroutil hlavou. „Člověk by neřekl, jak to tam sedne...“

„Nediv se, není proč. Víš, jak se řekne španělsky reklama?“ Chanin škytl. „Propaganda! Pokuds to ještě nepochopil, tak my dva jsme ideologický pracovníci. Propagandisti a agitátoři. Což je koneckonců oblast, kde jsem pracoval i dřív. Na úrovni UV Komsomolu. Všichni tehdejší kamarádi jsou dneska bankéři, jen já... Abych ti pravdu řekl, já ani žádnou představbu nepotřeboval. Dřív platilo Jedinec je nic, kolektiv je vše. Kdežto dneska? Image je nic, chtění je vše. Agitace a propaganda jsou nesmrtelné. Měňej se jen slova.“

V Tatarském zavířila znepokojivá předtucha.

„Poslyšte,“ posadil se zpátky ke stolu, „a nevystupoval jste někdy na výjezdních zasedáních aktivu?“

„No ano. Proč se ptáš?“

„Ve Firsanovce?“

„Přesně tam.“

„Tak takhle to je,“ vydechl Tatarskij a obrátil do sebe další sklenku vodky. „Celou tu dobu mám pocit, že vás odněkud znám, ale nemohl jsem si vzpomenout odkud. Jedině tu bradku jste tehdy neměl.“

„Snad jsi taky nejezdil do Firsanovky?“ otázal se s pobaveným úžasem Chanin.

„Jednou jsem tam byl,“ odpověděl Tatarskij. „A vy jste tam na tribunu vylezl s takovou kocovinou, až jsem čekal, že se pozvracíte, sotva otevřete hubu...“

„Tohle před ženou radši moc nevykládej... Ačkoli máš pravdu, tam jsme jezdili hlavně chlastat. To byly zlatý časy.“

„Jenže vy jste tam hlavně přednes takovej projev!“ pokračoval Tatarskij. „Tehdy už jsem se připravoval ke studiu na Literárním institutu, a vy jste mi vzal kuráž i náladu. Závídel jsem vám. Protože jsem okamžitě pochopil, že takhle manipulovat slovy nikdy nedokážu. Smysl to nedávalo žádné, ale přitom to bralo za duši tak, že člověk jako by všemu hned porozuměl. Teda porozuměl - ne snad tomu, co jste chtěl říct, protože vy jste přece nic říct nechtěl, ale člověk hned chápal, co ten život obnáší. Já bych řek, že kvůli tomu se taky takovýhle aktivity pořádaly. Večer jsem pak chtěl napsat sonet, ale místo toho jsem se opil.“

„A vzpomínáš si, co jsem říkal?“ zeptal se Chanin. Bylo znát, že je to pro něj příjemná vzpomínka.

„Ale něco o sedmadvacátém sjezdu a jeho významu.“

Chanin si odkašlal.

„Domnívám se, že vám komsomolským aktivistům není třeba vysvětlovat, proč závěry sedmadvacátého sjezdu naší strany musíme chápat nejen jako významné, ale i jako přelomové,“ zahřímal zvučným, dobře posazeným hlasem. „Přesto musím konstatovat, že metodologický rozdíl mezi těmito dvěma pojmy často vyvolává rozpaky i mezi propagandisty a agitátory. Přitom právě propagandisté a agitátoři jsou architekty našich zítřků, a právě oni by neměli mít nejmenší nejasnosti v plánech, podle nichž hodláme stavět naši budoucnost...“

Silně říhl a ztratil nit.

„Přesně!“ zvolal Tatarskij. „Teď to poznávám. A nejohrovnější na tom bylo, že jste celou hodinu vysvětloval rozdíl mezi pojmy významný a přelomový, a já dokonale rozu-

měl každý vaší větě. Jenže když jsem se pokusil dát aspoň dvě z těch vět dohromady, jako by mezi nima stála zeď. Nešlo to. Ani to převyprávět vlastníma slovy. Ačkoli, na druhý straně... jak mám rozumět třeba tomu Just do it? V čem spočívá metodologickej rozdíl mezi Just do it a Just be?“

„Přesně vo tom je řeč,“ přikývl Chanin a dolil vodku. „To je stejnej problém.“

„Že to do sebe tak ležete, chlapi,“ ozvala se žena Líza, která až do této chvíle mlčela. „Kdyby aspoň někdo prones nějakej přípitek.“

„No jasně, na něco si připijem,“ přikývl Chanin a znovu škytl. „Ale víš, jakej by ten přípitek měl bejt - nejen významnej, ale taky přelomovej. Jako když připíjí komsomolec komunistovi, jasný?“

Tatarskij se opřel o stůl a povstal. Pohlédl na plakát, zamyslel se, zvedl sklenici a pronesl:

„Soudruzi! Utopíme ruskou buržoazii v moři imidže!“

BABYLONSKÁ ZNÁMKA

Když se vrátil domů, pocítil Tatarskij příliv energie, jaký už dávno nepamatoval. Chaninova metamorfóza zasadila celou nedávnou minulost do tak podivné perspektivy, že hned vzápětí by snad mělo dojít k nějakému zázraku. Tatarskij se zamyslel, do čeho by se tak pustil, několikrát nepokojně obešel celý byt a vzpomněl si na známku, kterou zakoupil v Chudých lidech. Ležela ve stole, stále na stejném místě - za celou tu dobu neměl důvod ji olíznout, a taky se toho děsil.

Přistoupil ke stolu, vyjmul známku ze zásuvky a bedlivě si ji prohlédl. Zašklíbila se na něj tvář s ostrou bradkou; neznámý muž měl velmi zvláštní pokrývku hlavy, snad přílbici, snak vysoký klobouk s uzoučkou krempou. Asi šašek, pomyslel si Tatarskij. To by mohlo být veselo. Dál už nepřemýšlel, vhodil si známku do úst, zuby ji rozdrtil na maličkou hrudku papírové kaše a polkl. Pak se uložil na pohovku a čekal, co se stane.

Jen tak ležet ho ale nudilo. Vstal, zapálil si cigaretu a ještě jednou se prošel po bytě. Přistoupil k vestavěné skříni a napadlo ho, že po tom dobrodružství za Moskvou se už nikdy nepodíval do desek Tichamat-2. Byl to klasický případ vytěsnění: ani jednou si nevzpomněl, že si chtěl přečíst všechny materiály z toho šanonu, přestože na druhé straně na toto předsevzetí nikdy nezapomněl. Dopadlo to naprosto stejné jako se známkou - jako by měl oba tyto předměty v zásobě pro zvláštní případy, které za normálního a úspěšného života běhu nenastávají vůbec. Tatarskij sejmul

rychlovazač z horní police a vrátil se do pokoje. Uvnitř bylo mnoho fotografií, jež na jednotlivé stránky kdosi přilepil. Sotva rychlosešívač otevřel, jedna z nich vypadla a on ji zvedl z podlahy.

Na snímku byl fragment basreliéfu - nebe, do něž byly vytesány velké hvězdy. Ve spodní části fotografie byly patrné dvě prosebně vzepjaté dlaně, odkrojené dolním okrajem fotografie. Hvězdy byly opravdové - prastaré, obrovské a živé. Takové pro lidi už dávno zhasly a zůstaly tu jen pro kamenné hrdiny na prehistorických skulpturách. Ostatně, pomyslel si Tatarskij, samy hvězdy se od té doby sotva změnily - změnili se lidé. Každá hvězda se skládala z centrálního kruhu a osmi špičatých paprsků, mezi nimiž se vinuly chomáčky symetrických zvlněných čar.

Tatarskij si povšiml, že kolem těch čar mihotají sotva patrné rudozelené žilky, jako by se díval na stínítko špatně nalaďeného počítačového monitoru. Lesklý povrch fotografie získal brilantově duhový třpyt a její mihotání začalo přitahovat víc pozornosti než obraz samotný. Už to začíná, pomyslel si. To by člověka skutečně nenapadlo, že to půjde tak rychle...

Našel stránku, z níž se fotografie odlepila, přešel jazykem po zaschlé skvrně kaseinového lepidla a přitiskl ji zpět na místo. Poté opatrně převrátil stránku a přešel po ní dlaní, aby fotografie lépe přilnula. Pak pohlédl na další stránku - a div rychlosešívač neupustil.

Z fotografie se na něj dívala stejná tvář, kterou našel na známce. Byla jen zachycena z jiného pohledu - z profilu -, ale o její totožnosti nebylo pochyb.

Byl to celkový pohled na týž basreliéf. Tatarskij poznal fragment s hvězdami - ty teď byly malé a špatně rozpoznatelné, a ruce, jež se k nim vzpínaly, nakonec patřily drobnému mužičkovi na střeše budovy, který strnul v děsuplné póze.

Ústřední postava plastiky, jejíž tvář Tatarskij poznal, byla několikrát větší než človíček na střeše a všichni ostatní lidé kolem. Byl to muž ve špičaté ocelové přilbě a se záhadným poloopilým výrazem na rtech. Jeho tvář se na starobylém vyobrazení vyjímal podivně a snad až nesmyslně - byla natolik soudobá, až Tatarskij klidně mohl dospět k názoru, že ta plastika nevznikla před třemi tisíci lety v Ninive, ale koncem loňského roku v Jerevanu nebo v Kalkatě. Místo lopatovitého kučeravého plnovousu, jaký by starobylému Sumerovi slušel a patřil, měl ten muž řídkou kozí bradku a připomínal snad kardinála Richelieua, snad strýčka Sama, anebo taky dědečka Lenina.

Tatarskij kvapně obrátil stránku a našel k fotografii i text: „*Enkidu (Enki-tvůrce) - bůh-rybář, sluha boha Enkiho (vladyka půdy). Bůh-správce Velké Loterie. Pečuje o rybníky a kanály; kromě toho jsou známa zařikávání různých nemocí zažívacího ústrojí, obracející se k Enkiduovi. Byl stvořen z hlíny jako starozákonní Adam - mělo se za to, že hliněné tabulky s otázkami Loterie jsou tělem Enkiho a rituální nápoj, připravovaný v jeho chrámu, pak jeho krvi.*“

Četlo se to špatně - Tatarskému nedocházel smysl a písmena duhově interferovala a poblikávala. Začal si obraz božstva prohlížet do detailu. Enkidu byl zavinut do roucha posetého oválnými plíškami a v rukou třiml dva svazky strun,

rozbíhajících se vějířovitě k zemi, takže připomínal Guli-
vera, jehož se armáda Liliputů snaží udržet na lanech.
Žádné kanály ani rybníky, o něž měl Enkidu pečovat, nebylo
kolem vidět - krácel hořícím městem a dvou- až třípatrové
domy mu sahaly sotva do pasu. Pod jeho nohama se válela
zhroucená těla s jednotvárně rozhozenými pažemi - když na
ně Tatarskij pohlédl, zaznamenal nepochybnou podobnost
sumerského umění se socialistickým realismem. Nejzajíma-
vějším detailem obrazu byly struny, které se rozbíhaly z En-
kiduových rukou. Každá ta struna končila velkým kolem, v
jehož středu byl trojúhelník se schématicky načrtnutým
okem. Na struny byla navlečena lidská těla - jako ryby, které
Tatarskij kdysi sušil na vlasci napjatém přes dvůr.

Na další stránce objevil zvětšený fragment basreliéfu s
lidičkami na struně. Pociťl lehkou nevolnost. Basreliéf s od-
porným naturalismem zobrazoval, že lano do těla vstupuje
ústy a vychází zadkem. Někteří lidé rozpráhli ruce do stran,
jiní si je tiskli k hlavě a v prostoru mezi nimi viseli ptáci s
velkými hlavami. Tatarskij pokračoval ve čtení:

*Legenda praví, že Endu, žena boha Enkiho (podle jiné
verze jeho ženské vtělení, což je ovšem málo pravděpo-
dobné; myslitelné je i ztotožnění Enkiho s Ištar) jednou se-
děla na břehu kanálu a přebírala duhový růženec, darovaný
manželem. Slunce jasně svítilo a Endu přemohl spánek.
Upustila růženec, ten spadl do vody, korálky se rozsypaly a
klesly ke dnu. Pak se duhové korálky rozhodly, že jsou lidé,
a usídlily se po celém vodojemu. Nakonec měly vlastní
města, vlastní krále i vlastní bohy. Enki tedy vzal do rukou
hroudu hlíny a uhnětl z ní figurku rybáře. Vdechl mu život a*

dal mu jméno Enkidu. Do ruky mu vtiskl vřeteno se zlatou nití, přikázal mu, aby se ponořil do vod a všechny korálky posbíral. Jelikož ve jménu Enkidu je obsaženo jméno samotného Enkiho, měl mimořádnou moc a korálky se měly podrobit vůli boží a navlékat se na zlatou nit samy. Někteří badatelé se domnívají, že Enkidu sbírá duše zesnulých a přenáší je na té niti do království mrtvých - v tomto smyslu se podobá transkulturní postavě záhrobního převozníka.

Později začal Enkidu plnit roli patrona trhů a neurozených lidí; uchovala se řada vyobrazení, na nichž se trhovci a úředníci k Enkiduovi obracejí se žádostí o pomoc. Tyto modlitby obsahují neustále opakovanou prosbu „pozvedni nás nad silné na zlaté niti“ a „obdař nás pozemským enlilstvím“ (viz Enlil). V mýtu o Enkiduovi jsou patrné i eschatologické motivy - jakmile totiž Enkidu posbírá všechny žijící na zemi, život končí, protože ti původně živí se znovu stávají korálky na náhrdelníku velké bohyně. Tato událost, k níž má dojít někdy v budoucnu, se kryje s koncem světa.

Ve starobylé pověsti figuruje i jeden těžko vysvětlitelný motiv: v několika pramenech je podrobně popsáno, jak korálkovití lidé šplhají po Enkiduových nitích vzhůru. Nepoužívají přitom rukou - ruce jim slouží k tomu, aby si zakrývali oči a uši nebo odháněli bílé ptáky, kteří se je pokoušejí z nití utrhnout. Po niti se lidé šplhají tak, že ji nejdříve polykají, a pak se jí střídavě chytají ústy a konečnickem. Není zcela jasné, kde se v mýtu o Enkiduovi takovéto pantagruelské podrobnosti vzaly - možná jsou to ohlasy jiného mýtu, který se do našich dob nedochoval.

Povšimnout bychom si měli také kol, jimiž Enkiduovy nítě

končí. Je na nich vyobrazeno oko, vepsané do trojúhelníku. Tady se realita prolíná s mýtem: kola starosumerských bojových kolesek se opravdu upevňovala trojúhelníkovým štítem, přibitým na kolo z vnější strany. Symbol na štítu, který obrysem připomíná oko, symbolizuje vřeteno, na něž je navinuta zlatá nit. Kolo je symbolem pohybu; máme tu tedy samohybné vřeteno boha Enkiho (srov. například Ariadninu nit nebo mnohooká kola z vidění proroka Ezechiela). Moc jména Enki je taková, že ač je vřeteno zpočátku jen jedno, lidem se může zdát, že je jich nekonečně mnoho.

Tatarskij si v pološeré místnosti povšiml mihotání. Nejdřív si řekl, že je to odlesk nějakého světla z ulice, vstal a vyhlédl oknem ven. Tam se ale nic pozoruhodného nedělo. Spatřil odraz pohovky ve skle a užasl - olezlý otoman, který chtěl už tolikrát odnést na skládku a spálit, se v zrcadlovém odrazu jevil coby nejkrásnější součást neznámého a podivuhodně sličného interiéru. Vrátil se na místo a koutkem oka znovu zaznamenal mihotavé světlo. Pohlédl tím směrem, ale světlo se také přesunulo - jako by jeho zdrojem byl nějaký bod na rohovce. Vida, pomyslel si potěšeně Tatarskij, už je tu rauš. Jeho pozornost se soustředila na onen bod a na okamžik tam setrvala, ale i to stačilo, aby se do mysli otiskla událost, která začala v paměti postupně vyplouvat a projasňovat se, jako fotografie ve vaničce s vývojkou.

Stál v ulici letního města, zastavěného jednotvárnými domky. Nad městem se tyčil snad kónický tovární komín, snad televizní věž - těžko říct, co přesně to bylo, protože na vrcholku té komínovité věže hořela oslepujivě bílá pochodeň,

tak jasná, že žářem roztřesený vzduch znetvořoval její obrysy. Bylo vidět, že její dolní část připomíná stupňovitou pyramidu, ale výš, v bílém plápolu, už se žádné detaily rozeznat nedaly. Tatarského napadlo, že kdyby plamen nebyl tak jasný, ta konstrukce by mohla připomínat plynovou pochodeň, jaké vídáme v ropných rafinériích.

Za otevřenými okny domů a na ulici nehybně stáli lidé - dívali se vzhůru, na ten bílý oheň. Tatarskij také pozvedl oči, a vzápětí jako by ho to prudce unášelo vzhůru. Pocítil, že plamen ho přitahuje a že jestli neodtrhne pohled, plamen ho uchvátí nahoru k sobě a spálí ho. Neznámo odkud o tom plameni ledacos věděl. Věděl, že je mnoho těch, kteří už do ohně odešli a teď ho mají za sebou. Věděl také, že je mnoho jiných, kteří tam mohou dojít jedině v jeho stopách, a že na něj zezadu tlačí. Tatarskij se donutil zavřít oči. Když je zase otevřel, povšiml si, že věž se přemístila.

Teď viděl, že to nebyla věž - byla to obrovská lidská postava, tyčící se nad městem. To, co považoval za pyramidu, najednou vypadalo jako rozevlátý oděv, připomínající královský hermelín. Zdrojem světla byla kuželovitá přilba na hlavě postavy. Tatarskij zřetelně spatřil tvář s čímsi jako jiskřící kovový hranol místo brady. Tvář se obrátila k Tatarskému a on pochopil, že nevidí oheň, ale obličej a přilbu jen proto, že ten oheň se na něj dívá, ale ve skutečnosti v něm nic lidského není. V tom upřeném pohledu bylo očekávání, avšak dřív než se stačil zamyslet nad tím, co vlastně chtěl říct či nač se chtěl zeptat, a zda vůbec něco chtěl, postava mu odpověděla a odvrátila se od něj. Na místě, kde právě byla tvář pod přilbou, se rozsvítila původní nesnesitelná

záře a Tatarskij sklopil oči k zemi.

Povšiml si, že vedle něj stojí dva lidé - starší muž v košili s vyšitou kotvou a chlapec v černém tričku: drželi se za ruce, zírali vzhůru a bylo vidět, že už téměř roztáli a unikli do toho ohně, a že jejich těla, ulice kolem i celé město jsou vlastně jen stíny.

Dřív než tento výjev nadobro pohasl, Tatarskému došlo, že oheň, který viděl, nehoří nahoře, ale dole, jako by se zadíval na odraz slunce v kaluži a zapomněl, že se nedívá tam, kde slunce skutečně je. Tomu, kde slunce skutečně je a co je to zač, nakonec porozumět nestihl, zato však pochopil něco jiného, velmi zvláštního: ne že se slunce odráželo v louži, naopak. Všechno ostatní - tedy ulice, domy, jiní lidé i on sám - se odráželo ve slunci, které se o to naprosto nestaralo, protože o něčem takovém ani nevědělo.

Úvaha o kaluži a slunci naplnila Tatarského takovým štěstím, že se samým vděkem a nadšením rozesmál. Všechny životní problémy, všechno to, co se zdálo hrůzoplňné a neřešitelné, přestalo existovat - svět se v okamžiku proměnil stejně, jako se odrazem v okenním skle změnila jeho pohovka.

Tatarskij přišel k sobě - seděl na pohovce a mezi prsty svíral stránku, kterou už nestačil obrátit. V uších mu pulsovalo nepochopitelné slovo - něco jako „sirrukch“, nebo snad „sirruf“. Byla to odpověď, již se mu dostalo od postavy.

„Sirrukch, sirruf,“ opakoval. „To nechápu.“

Právě zakoušené štěstí vystřídal úlek. Napadlo ho, že dovídat se něco takového se nepatří, protože člověk pak s takovým poznáním neumí žít. A pokud to všechno vím jen

já, přemítal nervózně, tak se přece nedá očekávat, že by mě nechali, abych to jen tak věděl dál a klidně si chodil po světě. Co kdybych to někomu vykládal? Ačkoli na druhé straně - kdo mi může něco dovolovat nebo nedovolovat, když to vím jen já sám? A moment: Co já bych vlastně mohl vykládat?

Tatarskij se zamyslel. Nic zvláštního opravdu sdělit nemohl. Přece nebude líčit ožralému Chaninovi, že se neodráží slunce v louži, ale louže ve slunci a že v životě vlastně není čeho litovat? Tedy, říct se mu to samozřejmě dá, jenže... Tatarskij se poškrábal v týle. Uvědomil si, že tohle je už druhé podobné zjevení jeho života: Když se u Girejeva nacpal muchomůrkami, také postihl cosi nevýslovně důležitého, i když to, pravda, později dokonale zapomněl. V jeho paměti uvízla jen slova, jimž příslušelo nést v sobě tuto pravdu: „Smrt není, protože nitky mizí, ale balónek zůstává.“

„Proboha,“ zamumlal, „proč je tak hrozně těžké dostat sem alespoň něco...“

„No právě,“ odpověděl tichý hlásek. „Zjevené - jakkoli rozlehlé a hluboké - se nevyhnutelně zastaví o slova. A slova se nevyhnutelně zastaví jedno o druhé.“

Hlas Tatarskému připadal známý.

„Kdo je to tu?“ zeptal se a rozhlédl se po pokoji.

„Sirruf připutoval,“ odpověděl hlas.

„Co je to - jméno?“

„This game has no name,“ odpověděl hlas. „Spíš funkce či hodnota.“

A Tatarskij si vzpomněl, kde už ten hlas zaslechl - na vojenské stavbě v lese za Moskvou. Tentokrát mluvčího

dokonce uviděl, přesněji řečeno si ho bleskově a bez potíží dokázal představit. Nejdřív se mu zdálo, že je před ním cosi jako pes - asi honicí, ale s mohutnými drápatými tlapami a dlouhým vertikálním krkem. Zvíře mělo protáhlou hlavu se špičatýma ušima a velice milou, i když poněkud Istivou tlamičku, nad níž se kadeřil koketní hřebínek. K bokům se zřejmě tiskla křídla. Tatarskij se na něj zadíval pozorněji a pochopil, že zvíře je tak zvláštní a tak velké, že nejlépe by se k němu hodilo slovo drak, tím spíš, že tělo pokrývaly měňavé duhové šupiny (ostatně - v tu chvíli jako by duhová perleť potáhla všechny předměty v místnosti). Přes zřetelné reptilní rysy z bytosti vyzařovala taková dobromyslnost, že se Tatarskij vůbec nepolekal.

„Ano, všechno naráží na slova,“ opakoval sirruf. „Pokud vím, nejhlubší zjevení, které člověka pod vlivem narkotik kdy navštívilo, vyvolala kritická dávka éteru. A zasažený v sobě našel tolik sil, že to zapsal, i když to bylo kromobyčejně obtížné. Záznam vypadal takto: Celý vesmír páchne naftou. K takovým hlubinám máš ještě hodně daleko.“

Ale budiž, to všechno je jen taková lyrika. Radši mi řekni, kdepaks přišel k té známce...”

Tatarskij si vzpomněl na pána z Chudých lidí a jeho album se známkami. Už se chystal odpovědět, ale sirruf ho zarazil:

„Jasně, Gríša Filatelista. To jsem si mohl myslet. A kolik jich měl?“

Tatarskij si vzpomněl na stránku alba a tři šeríkové čtverečky v průzračné plastické obálce.

„Chápu - takže ještě dvě,“ konstatoval sirruf.

Pak zmizel a Tatarskij se vzpamatoval. Teď konečně porozuměl, co se s člověkem děje v průběhu takzvaného deliria tremens, o němž si toho tolik přečetl v klasicích devatenáctého století. Nad svými halucinacemi neměl žádnou kontrolu. A bylo naprosto nepochopitelné, kam jím smýkne další nahodilá myšlenka. Začal se bát. Vstal, rychle přešel do koupelny, strčil hlavu pod proud studené vody a držel ji tam tak dlouho, dokud ho nezačala bolet chladem. Otřel si vlasy, vrátil se do pokoje a ještě jednou si prohlédl jeho odraz v okenním skle. Tentokrát se známý interiér proměnil v gotickou dekoraci k jakési děsivé události, která se za okamžik měla odehrát, a pohovka se najednou velice podobala obětišti pro velká zvířata.

Proč já to svinstvo vůbec vzal do huby, pomyslel si teskně.

„To byla opravdu pitomost,“ odpověděl mu sirruf, který se znovu zjevil v netušené dimenzi jeho vědomí. „Člověk nemá požívat žádná narkotika. Obzvlášť psychedelika.“

„Teď už to chápů,“ odvětil tiše Tatarskij. „Ale až teď.“

„Člověk přece má svět, ve kterém žije,“ poznamenal mentorsky sirruf. „Člověk je člověkem proto, že nic kromě tohoto světa nevidí. Jenže jakmile pozře velkou dávku LSD nebo se nacpe muchomůrkami, což už je naprostý skandál, dopouští se velmi riskantního činu. Vystupuje ze světa lidí - a kdybys věděl, kolik očí se na tebe v tu chvíli dívá, nikdy bys nic takového neudělal. A kdybys spatřil třeba jen malou část těch, co tě při tom sledují, zhynul bys hrůzou. Tímto činem deklaruješ, že ti nestačí být člověkem a že chceš být někým jiným. Jenže abys přestal být člověkem, musíš

nejdřív především zemřít. Chceš zemřít?“

„Ne,“ odvětil Tatarskij a v upřímném gestu přitiskl ruku k hrudi.

„A kým bys chtěl být?“

„Nevím,“ připustil Tatarskij zkroušeně.

„No právě - přesně o tom je řeč. Znamka ze šťastného Holandska. Ovšem to, žes ji snědl, to je něco docela jiného. To je totiž číslovaná propustka, služební doklad, jehož pozřením se přesuneš do oblasti, kde neexistují naprosto žádná potěšení a kratochvíle. A kde nemají co dělat lidé, kteří nemají co dělat. A ty co dělat nemáš. Že nemáš?“

„Nemám,“ souhlasil Tatarskij.

„S Gríšou Filatelistou si to v klidu vyřídíme. Je to nemocný člověk, sběratel. A propustka mu do rukou přišla náhodou. Ale proč tys ji snědl?“

„Chtěl jsem pocítit puls života,“ vzlykl Tatarskij.

„Puls života? Tak prosím,“ řekl sirruf.

Když Tatarskij přišel k sobě, jediné, co se mu chtělo, bylo, aby už nikdy nezažil právě zakoušenou emoci, pro jejíž popis nenalézal slov, jen temnou hrůzu. Díky tomu byl připraven k čemukoli.

„Chceš ještě?“ zeptal se sirruf.

„Ne,“ řekl Tatarskij, „prosím tě, už ne. A toho svinstva se už nikdy v životě ani nedotknu. Slibuju.“

„Slibovat můžeš okrskáři. Když se dočkáš rána...“

„Cože?!“

„Vidličky a nože. Víš ty aspoň, že ta propustka je pro pět lidí? A ty jsi tu jen jeden. Nebo tě je pět?“

Když se Tatarskij znovu poněkud vzchopil, napadlo ho,

že tuhle noc přežije opravdu jen těžko. Právě před chvílí ho bylo pět, a všem pěti bylo tak zle, že Tatarskij hravě nahlédl, jaké je to štěstí - existovat v jednotném čísle -, a užasl, jak trestuhodně si lidé ve své zaslepenosti tohoto štěstí nevážili.

„Už to se mnou prosím nedělej, snažně tě prosím!“ žadonil.

„Ale já s tebou nic nedělám,“ odpověděl sirruf, „to všechno se sebou děláš ty sám.“

„Nemohl bych ti to vysvětlit?“ zaškemral Tatarskij. „Já už chápu, že jsem udělal chybu. Že na Babylonskou věž jsem se neměl dívat. Ale já přece...“

„Proč sem pleteš Babylonskou věž?“ přerušil ho sirruf.

„Právě jsem ji viděl.“

„Babylonská věž se nedá uvidět,“ odvětil sirruf, „na tu se dá jediné vystoupit, to ti říkám jako její strážce. Kdežto to, co jsi viděl, je její dokonalý protiklad. Kartágská šachta, abych tak řekl. Takzvaný tofet.“

„Co je to tofet?“

„Obětiště pro rituální spalování. Takové jámy existovaly v Týru, Sidonu, Kartágu atakdale, a skutečně se v nich spalovali lidé. Ostatně soudím, že proto bylo Kartágo zničeno. Také se těm jamám říkalo geena - podle jména jedné starobylé doliny, kde si tenhle kšeft otevřeli poprvé. Ještě bych k tomu mohl dodat, že bible tomu říká ohavnost amonijská - ale tys bibli určitě nečetl, co?“

„Nerozumím.“

„Dobře. Tak si tofet představ jako obyčejný televizor.“

„Stejně nerozumím. To jsem byl v televizoru, nebo co?“

„V jistém smyslu. Viděls technický prostor, ve kterém

dohořívá váš svět. Něco jako spalovnu pevných odpadů.“

Tatarskij periferním viděním opět zaznamenal postavu se zářícími nitěmi v rukou. Trvalo to sotva zlomek sekundy.

„Copak to není bůh Enkidu?“ zeptal se. „Zrovna jsem o něm četl. Dokonce vím, k čemu jsou ty struny, co drží v rukou. Když se korálky z náhrdelníku velké bohyně rozhodly, že jsou lidé, a osídlily celý velký vodojem...“

„Zaprvé to není bůh - spíš naopak. Enkidu je jedno z jeho nemnoha jmen, ale známější je jako Vaal. Neboli Bald. V Kartágu se mu snažili přinášet v oběť děti, které házeli do posvátného ohně, ale nemělo to smysl, protože on sám nesleví nikomu a sám spálí každého. Zadruhé se nerozhodly korálky, že jsou lidé, to lidé se rozhodli, že jsou korálky. A proto ten, kterému říkáš Enkidu, ty korálky sbírá a spaluje je, aby lidé konečně jednou pochopili, že nejsou korálky. Rozumíš mi?“

„Ne. Co jsou to korálky?“

Sirruf se odmlčel.

„Jak bych ti to vysvětlil... Korálky jsou to, co tvůj Che Guevara označuje slovem identity.“

„A kde se vzaly ty plíšky?“

„Ty se nikde nevzaly. Ve skutečnosti neexistují.“

„A co tedy hoří?“ otázal se nedůvěřivě Tatarskij.

„Nic.“

„Nerozumím. Když je tu oheň, tak tu musí být i něco, co hoří. Nějaká látka.“

„Četls Dostojevského?“

„Cože?!“

„No toho, co psal o lázni s pavoukama...“

„Já vím. Ale pokud mám být upřímný, nesnáším ho.“

„Škoda. V jednom jeho románu vystupuje stařec Zosima, který se s hrůzou dohaduje, že existuje materiální oheň. Člověk nechápe, proč se ho tak bál. Materiální oheň, to je přece váš svět jako takový. Oheň, v němž sami hoříte, je třeba obsluhovat. A k obsluhujícímu personálu patříš i ty.“

„K obsluhujícímu personálu?“

„Jsi přece reklamní textař. Takže jsi jeden z těch, kteří lidi nutí zírat do plamene spotřeby.“

„Do plamene spotřeby? Spotřeby čeho?“

„Ne čeho, ale koho. Člověk si myslí, že spotřebovává on, ale ve skutečnosti jeho samotného spaluje oheň spotřeby, za což mu poskytuje skromná potěšení. Je to něco jako bezpečný sex, jemuž se vytrvale oddáváme dokonce i o samotě. Ekologicky čistá technologie spalování odpadů. Ale tomu ty stejně neporozumíš.“

„No a kdo je tedy to smetí?“ zeptal se Tatarskij. „Člověk, nebo co?“

„Člověk je ve své podstatě krásný a velký,“ řekl sirruf. „Téměř stejně krásný a stejně velký jako sirruf. Jenže o tom neví. A smetí je ta jeho nevědomost. Je to identita, která ve skutečnosti neexistuje. Člověk je v tomto životě přítomen spalování odpadů své identity. A jistě budeš souhlasit, že lepší je hrát se u tohoto ohýnku, než v něm zaživa hořet.“

„A proč by se člověk měl do toho ohně dívat, když v něm hoří jeho život?“

„Stejně nevíte, co si s těmi svými životy počít. A ať se koukáte kamkoli, nakonec tak jako tak hledíte do ohně, v němž hoří váš život. Milosrdenství spočívá v tom, že místo

krematorií máte dneska televizory a supermarkety. A pravda spočívá v tom, že mají jedinou funkci. A pak - oheň je jen metafora. Viděl jsi ho, protože jsi spolkl propustku do spalovny odpadů. Většina lidí před sebou vidí prostě televizní obrazovku.“

A na to zmizel.

„Haló!“ zavolal Tatarskij.

Nikdo mu však neodpověděl. Tatarskij asi minutu počkal a pak pochopil, že tu zůstal sám se svým rozumem, připraveným rozletět se na kousíčky. Bylo nezbytné okamžitě se něčím zaměstnat.

„Třeba někomu zavolat,“ zašeptal Tatarskij. „Ale komu? Girejevovi! Ten bude vědět, co si počít!“

Sluchátko dlouho nikdo nezvedal. Nakonec se Girejev po patnáctém či dvacátém zazvonění chmurně ohlásil:

„Prosím.“

„To je Andruša? Nazdar. Tady Tatarskij.“

„Víš vůbec, kolik je hodin?“

„Podívej se,“ vyrazil ze sebe Tatarskij kvapně, „je se mnou zle. Přecpal jsem se kyselinkou. Odborníci to odhadli na pět dávek. Dostal jsem to zkrátka a dobře na plný pecky. Co mám dělat?“

„Co máš dělat? To nevím. Já v takových případech čtu mantru.“

„A nemohl bys mi nějakou dát?“

„Jak bych ti jí mohl dát. To by si žádalo přenos.“

„A nejsou nějaký, který se obejdou bez přenosu?“

Girejev se zamyslel.

„Víš co - počkej chvíli,“ řekl a odložil sluchátko na stůl.

Tatarskij se několik minut zaposlouchával do vzdálených zvuků, které mu dráty přinášel elektronický vítr. Nejdřív zaslechl útržky rozhovoru, do nějž se vklínil popuzený ženský hlas, a pak všechno překryl ostrý a naléhavý dětský pláč.

„Piš si,“ řekl nakonec Girejev. „Om melafefon bva kcha ša. Ještě ti to přehláskuju:

Ó, em...”

„Už to mám,“ přerušil ho Tatarskij. „A co to znamená?“

„Na tom nesejde. Soustřed se výhradně na zvuky, rozumíš? Máš doma vodku?“

„Řekl bych, že jo. Dvě láhve.“

„Tak ty klidně vypij. S touhle mantrou ti bude moc dobře. Za hodinu všechno přejde. Zítřka ti zavolám.“

„Děkuju. Prosím tě, kdo ti to tam pláče?“

„Syn,“ odpověděl Girejev.

„Ty máš syna? To jsem nevěděl. Jak se jmenuje?“

„Nachmaj,“ odpověděl neochotně Girejev. „Ahoj.“

Tatarskij zavěsil, vrhl se do kuchyně a rychle si přitom šeptal získané zaklinadlo. Vytáhl láhev absolutu, natřikrát ji po velkých sklenicích do sebe nalil, zapil ji studeným silným čajem a odešel do koupelny - návratu do pokoje se bál. Posadil se na kraj vany, upřel oči na dveře a zašeptal:

„Om melafefon bva kcha ša, om melafefon bva kcha ša...”

Věta se vyslovala tak obtížně, že na jiné myšlenky už mu nezbývalo sil. Uplynulo několik poklidných minut a po těle se pak rozlila teplá vlna podnapilosti. Tatarskij už se téměř uklidnil, ale najednou periferním zrakem postřehl známé mihotání, začal pěsti a začal si mantru šeptat rychleji, jenže nový rauš už zastavit nedokázal.

Na místě, kde ještě před okamžikem byly dveře koupelny, vybuchlo cosi jako ohňostroj, a když žltorudý oheň trochu pohasl, uviděl před sebou plápolající keř. Jeho větve ovíjel jasný plamen, jako by byl polit planoucím benzínem, ale široké tmavozelené listy v tom ohni nehořely. Sotva si Tatarskij keř prohlídl důkladněji, z jeho středu se k němu natáhla ruka sevřená v pěst. Tatarskij se zakymácel a div po zádech nespadol do vany. Ruka se rozevřela a on spatřil na dlani přímo před obličejem malou mokrou pupínkatou okurku.

Když keř zmizel, Tatarskij si nedokázal uvědomit, zda okurku pozřel nebo ne, ale v ústech pocítil zřetelnou slanou příchut'. Možná to byla krev z rozkousnutého rtu.

„Kdepak, Girejeve, tvoje mantra je k ničemu,“ zašeptal a odebral se do kuchyně.

Znovu se napil vodky (i když tentokrát si to vyžádalo jisté úsilí), vrátil se do pokoje a zapnul televizi. Ozvala se slavnostní hudba, modrá skvrna na obrazovce se rozplynula a změnila se v obraz. Vysílali nějaký koncert.

„Pá-né, tebe vzý-vám!“ obracel v sloup vytřeštěné oči muž s napudrovanou tváří, s motýlkem a ve fraku s perleťovou vestou. Během zpěvu podivně vesloval dlaní. Jako by ho kamsi stranou odnášel neviditelný proud nebeského éteru.

Tatarskij stiskl ovladač a muž s motýlkem zhasl. Že bych se pomodlil? napadlo ho. Co kdyby to pomohlo... Vybavil si človíčka z basreliéfu, jak vzpíná ruce k hvězdnatému nebi.

Zašel do středu místnosti, ztěžka poklekl, složil ruce na hrudi a pozvedl oči ke stropu.

„Tebe vzývám, Pane,“ řekl tiše. „Tolik jsem se před tebou provinil. Já vím, že žiju ošklivě a nesprávně. Ale uvnitř nic špatného nechci, opravdu ne. A to svinstvo už nikdy polykat nebudu. Já... Já chci prostě být šťastný, a vůbec se mi to nevede. Možná že dobře mi tak. Vždyť neumím nic jiného, než psát ty mizerné slogany. Ale Tobě, Pane, napíšu krásný - čestné slovo. Protože oni Tě vidí naprosto nesprávně. Vůbec nic nechápou. Třeba když si vezmeš ten poslední klip, co se tam vybírají peníze na chrám. Stojí tam taková bábrlinka s krabicí, a do té padne nejdřív rubl ze záporožce a potom sto dolarů z mercedesu. Myšlenka je to srozumitelná, ale z hlediska branže to absolutně neobstojí. Protože ten z mercedesu na nějaký záporožce kašle. To by i kůň pochopil. Jenže my jako target group potřebujeme právě ty mercedesáře, jelikož jeden mercedes vydá za tisíc záporožců. Takhle by to nešlo. Hned to...”

Tatarskij se namáhavě zvedl, doplahočil se ke stolu, chopil se tužky a poskakujícím pavoučím rukopisem si poznámenal:

Plakát (námět klipu): *Dlouhá bílá limuzína na pozadí chrámu Krista Spasitele. Její zadní dveře jsou otevřené a line se z nich světlo. Ze světla se náhle vysune sandál, který se téměř dotkne asfaltu, vnitřní kliku dveří svírá ruka. Je tu jen světlo, auto, ruka a noha. A slogan:*

KRISTUS SPASITEL

SOLIDNÍ PÁN PRO SOLIDNÍ PANSTVO

Varianta:

PÁN PRO SOLIDNÍ PANSTVO

Tatarskij odhodil propisovačku a znovu zvedl uplakané

oči ke stropu.

„Líbí se Ti to, Pane?“ zeptal se tiše.

VOVKA PRCEK

Láska boží k člověku se projevuje skrze veliký a slovy nevyjádřitelný princip „a přece to jde“. Ono „a přece to jde“ znamená obrovskou spoustu věcí, například to, že sám tento princip bez ohledu na svou naprostou nesdělitelnost může být přece jen vyjádřen a naplněn. Ba co víc, může se projevit bezpočtukrát, a pokaždé zcela nově - proto taky existuje poezie. Taková je láska Boží. A čím na ni odpovídá člověk?

Tatarskij se probudil zbrcený studeným potem a nechápal, proč se na jeho hlavu hroutí nelítostné bílé světlo. Stále v něm vězela matná vzpomínka na to, že křičel ze spánku a že se snad komusi za cosi omlouval - zkrátka a dobře, takový kocovinový zlý sen. Ta kocovina přitom byla tak hluboká a zásadní, že nemělo smysl doufat, že by snad do hrdla dostal spásnou dečku vodky. Ba nemohl na něco takového ani pomyslet, protože už pouhá představa alkoholu nutkala ke zvracení. K jeho velkému štěstí však ona iracionálně-mystická podoba lásky boží, již ve svém díle oslavil velký Jerofejev, už ho přichýlila pod své roztřesené křídlo.

Zapít kocovinu nakonec přece jen šlo. Pro tento účel existovala speciální metoda, zvaná posunovačka. K dokonalosti ji propracovaly generace alkoholiků a Tatarskému ji předal jistý muž ze sanktpetěrburských esoterických kruhů ráno po jedné obludné opici. „Metoda je to v podstatě gurdžská,“ vysvětloval ten člověk. „Patří k takzvané ‚cestě mazaného člověka‘. Musíš sám sebe nahlížet jako stroj. Ten stroj má vlastní receptory, tedy nervová zakončení, a jakési

kontrolní centrum, které jasně varuje, že jakýkoli pokus o požití alkoholu povede k nevyhnutelnému blití. A co v takovém případě udělá mazaný člověk? Ten receptory prostě oklame. V praktické podobě to vypadá následovně: Nabeřeš plnou hubu limonády. Pak si naleješ plnou sklenici vodky a přiložíš ji ke rtům. Pak polkneš limonádu a zatímco receptory kontrolnímu centru hlásí, že piješ limonádu, rychle do sebe vrazíš tu vodku. Tělo zkrátka nedokáže zareagovat, protože jeho rozum je dosti rozvláčný. Má to ale jednu nuanci. Pokud si před vodkou nedáš limonádu, ale coca-colu, tak se s padesátiprocentní pravděpodobností poblížeš. Kdežto když si dáš pepsi-colu, tak se poblížeš na-prosto spolehlivě.“

To by panečku byla součást reklamní koncepce, pomyslel si chmurně Tatarskij a vstoupil do kuchyně. V jedné láhvi objevil zbytek vodky. Nalil si ji do sklenice a otočil se k ledničce. Poděsila ho představa, že tam nebude nic jiného než pepsi-cola, kterou si obvykle kupoval jako výraz věrnosti ideálům generace, ale úplně dole naštěstí stála plechovka limonády 7 Up, kterou přinesl kdosi z hostů.

„Seven up,“ hlesl Tatarskij a olízl si oschlé rty, „the Un-cola...“

Operace se zdařila. Vrátil se do pokoje, přistoupil ke stolu a objevil na něm několik listů papírů popsaných křivolakými písmeny. Ukázalo se, že včerejší vlna náboženského vytržení vyvrhla na papír celý soubor textů, o jejichž vzniku neměl ponětí. První zněl takto:

Komerční nápad: Vyhlásit tendr na výrobu zvonů pro chrám Krista Spasitele. Coca-kolokol a pepsi-kolokol. Zátka

by měla tvar zvonu. (Chrám Nanebevzetí pro-v: šampon, investice.)

Dál se duše zřejmě zaujala obvyklým řemeslem, ale zastyděla se - pod zvony se objevilo přeškrtané:

Coca-kalhotky, coca-klobásky, coca-kolymské povídky (najmout tým spisovatelů).

Na dalším listu bylo velmi pečlivými tiskacími písmeny vyvedeno:

KOKTEJL POSMRTNÝ ŽIVOT
ČLOVĚČE! NEŽÁDEJ PRO SEBE NIC.
AŽ ZA TEBOU JINÍ PŘIJDOU V ZÁSTUPECH,
ODEVZDEJ SE JIM BEZE ZBYTKU.
COŽE? TY JEŠTĚ NEJSI PŘIPRAVEN?
VĚŘÍME, ŽE ZÍTRA TO DOKÁŽEŠ!
ALE ZATÍM SI DEJ GIN BOMBAY SAPHIRE
S TONIKEM, DŽUSEM NEBO KOUSKEM LEDU!

Poslední text zřejmě připutoval z obrovité reklamní agentury na nebesích ve chvíli, kdy Tatarskij dosáhl mystického stupně opilosti - jen na rozšifrování vlastních klikyháků potřeboval několik minut. Slogan zřejmě napsal ve chvíli, kdy měl vrchol extatické náboženské blouznivosti za sebou a vědomí se nadobro vrátilo k pragmatického racionalismu:

DO IT YOURSELF, MOTHERFUCKER.

REEBOK

Zazvonil telefon. To bude Chanin, pomyslel si Tatarskij s úlekem a zvedl sluchátko. Na druhé straně se ale ozval Girejev.

„Tak co? Jak se vede?“

„Nic moc.“

„Promiň mi ten včerejšek. Ale zavolať jsi pozdě. Žena se do mě pustila. Jsi z toho venku?“

„Jakž takž.“

„Víš, co jsem ti chtěl říct? Jako profíka tě to možná bude zajímat. Byl tu nedávno jeden láma - Urgan Džambon Tulku Sedmý, ze sekty Gelugpa. A ten tu o reklamě vystřih celou přednášku. Mám to na kazetě, můžeš si to poslechnout. Říkal ledacos, ale nejzajímavější je ústřední myšlenka. Z hlediska buddhismu je smysl reklamy kromobyčejně prostý. Reklama se snaží člověka přesvědčit, že spotřeba doporučeného produktu vede k vysokému a příznivému přerodu, a to nikoli až po smrti, ale hned po aktu spotřeby. Takže sežvýkáš Orbit bez cukru, a už je to asur. Dáš si Dirol - a je z tebe bůh s bělostnými zuby.“

„Nerozumím ti ani slovo,“ odušil Tatarskij, zápasící s intenzivním pocitem, že bude zvracet.

„No, jednoduše řečeno chtěl říct, že hlavním úkolem reklamy je ukazovat lidem jiné lidi, kteří dokázali oklamat sami sebe a našli štěstí ve vlastnění materiálních objektů. Ve skutečnosti však tyhle oběti sebeklamu žijí jen v klipech.“

„Proč?“ zeptal se Tatarskij a pokusil se dohonit nepokojný proud přítelových myšlenek.

„Protože předmětem reklamy nikdy nejsou věci, ale obyčejné lidské štěstí. Vždycky tam ukazují stejně šťastné lidi, jediné že v jednotlivých případech je důvodem toho štěstí vždy jiné zakoupené zboží. Takže člověk si do obchodu nejde pro věci, ale pro to štěstí, jenže to se tam neprodává. Pak láma kritizoval teorii jakéhosi Che Guevary. Řekl, že Che Guevara není tak docela buddhista, a proto nemůže

být pro skutečného buddhistu svrchovanou autoritou. A vůbec - ten Guevara nedal světu nic jiného než dávku ze samopalů a svou obchodní značku. Pravda je, že svět jemu taky nic nedal...”

„Hele, zabal to laskavě,“ přerušil ho Tatarskij. „Teď stejně ničemu nerozumím, hrozně mě bolí hlava. Radši mi řekni, cos mi to dal za mantru...”

„To nebyla mantra. Byla to věta z učebnice hebrejštiny. Moje žena se to učí.“

„Žena?“ otázal se tupě Tatarskij a setřel si z čela krupěje chladného potu. „Ačkoli ano, jistě. Když máš syna, měl bys mít i ženu. A co že se učí zrovna hebrejsky?“

„Chce odsud vypadnout. Nedávno měla strašný vidění. A přitom žádnéj rauš - během normální meditace. Zkrátka a dobře viděla takovej kámen, na tom leží nahá holka, a ta holka je naše matička Rus. No a nad ní se sklání takovej... Do tváře mu není vidět, ale na sobě má něco jako oficiřskej plášť s nárameníkama. Nebo něco takovýho. No a ten jí...”

„Nech toho,“ zarazil ho Tatarskij. „Nebo hodím šavli. Já ti třeba zavolám pozdějc.“

„Tak jo,“ souhlasil Girejev.

„Počkat! A pročs mi vlastně nedal mantru, ale hebrejskou větu?“

„A jakej je v tom rozdíl? Ve tvým stavu bylo jedno, co si budeš hučet pořád dokola. Hlavní je, abys nějak zaměstnal mozek a už do sebe nelil vodku. Kdo ti může dát mantru bez přenosu?“

„A co ta věta znamená?“

„Hned se podívám. Kde to je... Jo, tady. Od melafefon

bva kha ša. To znamená dejte mi, prosím, ještě okurku. Dobrý, co... Vlastně taky mantra. Akorát že to nezačíná om, ale od, to jsem nějak poplet. Ale kdyby se na konec připojil ještě chum...”

„Tak dost,“ okřikl ho Tatarskij. „Měj se. Skočím si pro pivo.“

Ráno bylo jasné a svěží; z jeho chladivé čistoty čišela nesrozumitelná výtka. Tatarskij vyšel z domu a zamyšleně se zastavil. K obchodu s non-stop provozem, jemuž místní mazavkové říkali perpetum mobile, to bylo dobrých deset minut tam a dalších deset minut zpátky. A přitom hned vedle, sotva dvě minuty od jeho domu, byla řada stánků, kde kdysi sám prodával, ale kde se od té doby ani neukázal. Jenže teď měl jiné starosti než nejasné obavy. Přemohla ho nechut' jít dál a on zabočil ke stánkům.

V několika už bylo otevřeno, včetně novinového. Tatarskij si tam koupil tři plechovky tuborgu a analytický bulvární plátek - do toho se díval kvůli reklamním stránkám, o něž projevoval profesionální zájem i ve stavu silné kocoviny. První plechovku vypil při listování plátkem. Jeho pozornost upoutala reklama Aeroflotu: Po letištních schůdcích, směřujících do koruny palmy obtěžkané plody, stoupal manželský pár. To jsou ale debilové! pomyslel si Tatarskij. Kdo může proboha něco takového vymyslet? Co když člověk potřebuje letět třeba do Novosibirska... A tady se mu slibuje, že přijde do ráje. Přestože v jeho případě je na ráj ještě brzy, třeba má v tom Novosibirsku plno práce... To by si taky mohli vymyslet aerobus Ikaros. Na vedlejší stránce se skvěl výrazný plakát, doporučující sekt Vdova Dovgaňová č. 57:

Oslnivá blondýna se na vodních lyžích žene kolem žlutého ostrova, porostlého palmami, v ruce drží mobil a s kýmsi telefonuje. Pak v plátku objevil reklamu na americkou restauraci na náměstí Povstání - fotografie vchodu, nad nímž zářil veselý neonový nápis:

BEVERLY KILLS

A CHUCK NORRIS ENTERPRISE

Tatarskij noviny složil, prostřel je na špinavou bednu mezi stánky, posadil se na ně a otevřel si druhé pivo.

Téměř okamžitě se mu ulevilo. Aby se nemusel dívat na svět kolem sebe, vytřeštil oči na plechovku. Pod žlutým nápisem Tuborg byl velký obrázek: Tlustý muž se šlemi si bílým kapesníkem otíral z čela pot. Nad ním blankytně plápolalo nebe, kdežto on sám stál na pěšině mizící za obzorem; zkrátka a dobře - výjev byl obtěžkaný tolika náznaky a symboly, až bylo k nevíře, jak to všechno tenký plech vydrží. Tatarskij začal automaticky koncipovat slogan.

Takže, pomyslel si. Život je samotářská pouť sluneční výhní. Cesta, po níž kráčíme, vede nikam. My přitom nevíme, kde nás potká smrt. Když na tohle pomyslíte, všechno na světě vám připadá prázdné a nicotné. A vtom přichází prozření. Tuborg. Mysli na to podstatné!

Část sloganu by mohla zaznít v latině, ta Tatarskému chutnala už od první práce.

Například Postůj, kolemjdoucí - nějaké viator, či co, Tatarskij už si to přesně nepamatoval, bude třeba podívat se do Okřídlených latinismů. Začal se hrabat v kapsách a hledat tužku, aby si to poznamenal. Tužka nikde. Tatarskij se

rozhodl půjčit si ji od nějakého kolemjdoucího, zvedl oči - a přímo před sebou spatřil Husejna.

Husejn se usmíval jen koutky úst, ruce měl vražené do širokých sametových kalhot a olejnatě lesklé oči nevyjadřovaly nic - nedávno aplikovaná injekce zrovna zabírala. Téměř se nezměnil, snad jen trochu ztloustl. Na hlavě měl nízkou kožešinovou čapku.

Plechovka s pivem vypadla Tatarskému z ruky a symbolický žlutý pramínek nakreslil do asfaltu temnou skvrnu. Pocity, které mu ve vteřině prolétly hlavou, skvěle korespondovaly s právě vymyšlenou koncepcí pro pivo Tuborg - až na to, že nějaké prozření se rozhodně nedostavilo.

„Tak dem,“ řekl Husejn a pokýval ukazovákem.

Tatarskij na okamžik zauvažoval, jestli nemá zkusit utéct, ale pak se rozhodl, že rozumnější bude to nezkoušet. Nakolik si pamatoval, Husejn reflexivně vnímal všechny rychle se pohybující předměty větší než pes a menší než auto jako cíle. Jistě, poslední dobou mohlo pod vlivem morfinů a súfijské hudby v jeho vnitřním světě dojít k podstatným změnám, ale Tatarského rozhodně nelákalo ověřovat si to v praxi.

Husejnova maringotka se taky téměř nezměnila - jen na oknech teď byly hutné závěsy a na střeše se tyčil zelený talíř satelitní antény. Husejn otevřel dveře a měkce Tatarského šťouchl do zad.

Uvnitř bylo šero. Běžel tu obrovský televizor, na jehož obrazovce strnuly pod rozsochatým stromem tři postavy. Obraz se jemně zachvíval - videomagnetofon měl zřejmě zmáčknuté tlačítko „pauza“. Proti televizoru stála lavička.

Na ní spočíval dávno neholený člověk v pomačkaném klubovém saku se zlatými knoflíky a ochable se opíral o zeď. Poněkud zapáchal. Pravou nohu měl želistky protaženými pod lavičkou připoutanou k ruce, takže tělo znehybnělo v těžko popsitelné pololežící póze, připomínající Tatarskému wow-anální polohu v bussines-třídě z reklamy Korean Airlines (snad jen s tím rozdílem, že na reklamě bylo tělo natočeno tak, aby pouta nebylo vidět). Při pohledu na Husejna sebou ten muž trhl. Husejn vytáhl z kapsy mobil a ukázal ho přikovanému k lavičce. Ten jen odmítavě zakroutil hlavou a Tatarskij si povšiml, že má ústa přelepená širokou leukoplastí tělové barvy, na niž kdosi červeným fixem namaloval úsměv.

„Chlap votravná,“ zahučel Husejn.

Vzal ze stolu ovladač a stiskl knoflík. Postavy na obrazovce se mdle daly do pohybu - video bylo nastaveno na zpomalenou reprodukci. Tatarskij poznal politicky svrchaně korektní záběry z Kavkazského zajatce - takhle nějak se ten film snad jmenoval. Ruský výsadkář v pomačkané uniformě se vesele a nejistě rozhlížel kolem sebe, dva Kavkazané v národních krojích a s planoucími pohledy ho drželi v podpaždí a třetí, ve stejné papaše, jako měl na hlavě Husejn, přikládal k jeho hrdlu dlouhou muzeální šavli. Pak se na obrazovce vystřídalo několik detailů - výsadkářovy oči, ostří přitíštěné k napjaté kůži (Tatarského napadlo, že je to přiznaná filiace z Buňuelova Andaluzského psa, vestřižená do filmu pro porotu v Cannes), a pak vrahova ruka prudce trhla šavlí k sobě. Vzápětí se na obrazovce objevil začátek scény - hrdlořez znovu přiložil svou šavli ke krku

oběti. Byla to smyčka. Teprve teď Tatarskému došlo, že sleduje cosi jako reklamní šot, který vytrvale běží na panelu někde na výstavě. Vlastně ne, ne „cosi jako“ - tohle byl reklamní šot: Husejna už také poznamenaly informační technologie a on teď za pomoci videoklipu klientovi vysvětloval, jaké služby mu nabízí jeho podnik. Detailní záběr šavle u hrdla mohl do klipu také někdo dostříhnout - Tatarskij si každopádně nepamatoval, že by v Kavkazském zajatci něco takového viděl. Klient zřejmě jak tento klip, tak Husejnův podnik velmi dobře znal - hlava se zavřenýma očima mu klesla na prsa.

„Jen se dívej, pěkně se dívej,“ řekl Husejn, popadl ho za vlasy a otočil obličejem k obrazovce. „Srandisto zasranej. Však von tě ten smích přejde...“

Nešťastník tiše zaúpěl, ale protože mu ve tváři dál zářil široký nakreslený úsměv, Tatarskij k němu pocítil jakousi iracionální nepřízeň.

Husejn ho pustil, narovnal si papachu a otočil se k Tatarskému:

„Stačilo by vytočit jeden jedinej telefon, ale pánovi se nechce. Sebe tejrá, a jiný taky. To sou mi ale lidi... A co ty? Nemáš náhodou naváto?“

„To ne,“ řekl Tatarskij. „Spíš kocovinu.“

„Tak to ti hned nalejem.“

Husejn přistoupil k trezoru, vytáhl z něj láhev Hennessy a pár ne právě čistých dvoudecových sklenic.

„Host do domu, bůh do domu,“ řekl a nalil koňak.

Tatarskij si s ním přitukl a obrátil sklenici do sebe.

„No a co celkově děláme?“ zeptal se Husejn.

„Makám.“

„A kde?“

Teď bylo třeba něco říct, něco takového, aby Husejn nemohl žádat odstupné za odchod z jeho kšeftu. Peníze u sebe Tatarskij momentálně neměl žádné. Jeho oči se zastavily na televizní obrazovce, kde už zase přicházela smrt. Přesně takhle mě oddělaj, pomyslel si, ani kytku mi na hrob nikdo nepoloží...

„Tak kde makáš?“

„Dělám do kytek,“ vybafl Tatarskij, aniž to od sebe očekával. „S Ázerbájdžáncema.“

„S Ázerbájdžáncema?“ přeptal se nedůvěřivě Husejn. „S jakějma Ázerbájdžáncema?“

„S Rafikem,“ vykřesal Tatarskij alespoň kousek inspirace, „a s Eldarem. Pronajmem si letadlo, sem vezeme kytky a zpátky... Však to znáš. Já ty letadla samozřejmě nenajímám. Jsem tam jen takový děvče pro všechno.“

„No vida! Ale tos mi snad tenkrát moh vyložit rovnou... A ne mi sem jen hodit klíče jako psovi...“

„Měl jsem kvartál,“ odpověděl Tatarskij.

Husejn se zamyslel.

„Tak já nevím,“ pokrčil rameny. „Kytky jsou dobrá věc. Ani bych ti na to nic neřek, kdybys za člověkem přišel jako chlap za chlapem. Kdežto takhle... Musím si s tím tvým Rafikem popovídat.“

„Ale on je v Baku,“ namítl Tatarskij. „A Eldar taky.“

U pasu mu zapištěl pager.

„Kdo je to?“ zeptal se Husejn.

Tatarskij pohlédl na displej a spatřil Chaninovo číslo.

„To je normální známej. Ten s tím nemá nic společného.“

Husejn k němu mlčky vztáhl ruku a Tatarskij mu pager pokorně položil do dlaně. Husejn vytáhl mobil, navolil číslo a významně na Tatarského pohlédl. Na druhé straně telefon někdo vzal.

„Haló!“ ozval se Husejn. „Kdo je to? Chanin? Těbuch, Chanine. Volá ti kavkazskej krajanskej spolek. Jmenuju se Husejn. A proč ti volám - sedí tady tvůj kamarád Vova. Má problémy, je nám dlužnej nějaký prachy. Jenže neví, kde je vzít. Tak říkal, jestli bysme ti nebrnkli, že bys třeba moh pomoci. Ty s nim taky děláš v těch kytkách?“

Mrkl na Tatarského a minutu či dvě mlčky naslouchal.

„Cože?“ svažtil čelo. „Teď mi hlavně řekni, jestli s nim děláš v těch kytkách. Jak to myslíš - metaforicky? Jaký perský růže? Jakej Ariosto? Kdo? A koho? Tak sem toho kamaráda dej... Haló...“

Z výrazu Husejnovy tváře Tatarskij vyrozuměl, že mu kdosi řekl něco naprosto nepředstavitelného.

„Ale mně je přece jedno, co jsi zač,“ odpověděl Husejn po dlouhé odmlce. „A klidně sem pošli, koho chceš... Jo... Třeba pluk jich může bejt, těch tvejch OMRDONovců, beze všeho s tankama. Akorát je pro jistotu upozorni, že tady na ně nečeká raněnej pionýr z Bílýho domu, rozuměls nebo ne? Cože? Že přijedeš sám? No tak pojed'... Napiš si adresu...“

Husejn mobil vypnul a tázavě se na Tatarského zadíval.

„Já ti říkal, že to nemá cenu,“ poznamenal Tatarskij.

Husejn se ušklíbl:

„Ty se vo mě bojíš? Jsi hodnej kluk, toho si vážim. Ale

nedělej si vrásky.“

Vylovil z trezoru dva granáty, opatrně odplomboval pojistky a strčil si granáty do kapes. Tatarskij se zatvářil, že se dívá někam stranou.

Po půlhodině zastavil pár metrů od maringotky folklórní mercedes 600 s tmavými skly a Tatarskij připadl ke škvíře mezi záclonkami. Z auta vystoupili dva muži - ten první byl rozcuchaný Chanin, druhého Tatarskij neznal.

Podle všech wow-identifikačních zásad to byl reprezentant takzvané střední třídy - typický bouchač, rudohubý pěšák z velkobazaru někde v Jižním přístavu. Na sobě měl černé kožené sako, kolem krku těžký zlatý řetěz a zpod saka čouhaly sportovní kalhoty. Soudě podle auta ale zároveň zosobňoval ten vzácný případ, kdy se kmán doslouží maršálské hole. Vyměnil si s Chaninem pár slov a vykročil ke dveřím. Chanin zůstal stát venku.

Dveře se otevřely. Neznámý ztěžka vstoupil do maringotky, podíval se nejdřív na Husejnu, pak na Tatarského a nakonec na muže připoutaného k lavici. V jeho tváři se usadil údiv. Pár vteřin stál nehnuté, jako by nechtěl věřit vlastním očím, ale pak přiskočil k vězni, popadl ho za vlasy a dvakrát udeřil jeho obličejem o nastavené koleno. Muž se snažil volnou rukou bránit, ale nestihl to.

„Tak tady jsi, ty kurvo!“ zařval osípěle přichozí a jeho tvář zbrunátněla ještě víc. „A my tě už dva tejdny hledáme po celým městě! Pán se chtěl schovat, žejo! Podnikatel jeden zasraná!“

Tatarskij si vyměnil pohled s Husejnem.

„Hele, nepřeháněj, kámo,“ vložil se do věci nepříteli jistě

Husejn. „Podnikatel to je, vo tom žádná, ale marná sláva, je to muj podnikatel.“

„Cože?“ zeptal se neznámý a pustil z rukou zkrvavenou hlavu. „Tvůj? Ty jsi ještě pás v horách kozy, když tenhle chlap už byl muj!“

„Já v těch horách nepás kozy, ale kozly,“ poznamenal klidně Husejn. „A jestli mi tady chceš ptákovat, tak ti vrazím kroužek do nosu, to si teda piš!“

„Cos to řek?“ zachmuřil se neznámý a rozeplnul sako, pod jehož levým šosem se cosi vzdouvalo. „Jakej kroužek?“

„Tenhle,“ řekl Husejn a vytáhl z kapsy jeden granát.

Pohled na odplombovanou pojistku příchozího okamžitě zkrotil.

„Ten hajzl je mi dlužnej,“ oznámil.

„Mně taky,“ pokrčil rameny Husejn a uložil granát zpátky do kapsy.

„Jenže mně je dlužnej dýl.“

„Ne. Mně je dlužnej dýl.“

Asi minutu se navzájem pozorovali.

„No dobře,“ řekl neznámý. „Zeitra se setkáme a probe-rem to. V deset večír. Kde navrhuješ?“

„Přijď normálně sem.“

„Jste tu pěkně zapikolovaný,“ řekl neznámý a vzápětí píchl ukazovákem do Tatarského. „Ale tady mladýho si rovnou vezmu. To je muj klient.“

Tatarskij se na Husejna tázavě zadíval. Ten se jen laskavě usmál:

„My jsme spolu srovnaný. Tvůj kámoš bere všechny závazky na sebe. Ale jinak se někdy stav. A přines kytky, třeba

růže. Ty mám rád.“

Husejn vyšel z maringotky jako poslední, opřel se o ni zády a zapálil si. Tatarskij udělal dva kroky a otočil se:

„Nechal jsem si tam pivo.“

„Klidně si pro něj skoč,“ vybídl ho Husejn.

Tatarskij se vrátil do maringotky a sebral ze stolu poslední plechovku tuborgu. Přikovaný vězeň znovu zamečel a zvedl volnou ruku. Tatarskij v ní zpozoroval čtvereček barevného papíru, převzal ho a chvatně ukryl v kapse. Zajatec vydal tichý sten, o oktávu vyšší, jeho ukazovák zatočil číselníkem imaginárního telefonu a přitiskl si ruku k srdci. Tatarskij přikývl a vyšel ven. Zdálo se, že pokuřující Husejn si ničeho nevšiml. Neznámý s Chaninem byli už v autě. Jakmile se Tatarskij usadil na předním sedadle, vůz okamžitě vyrazil.

„Seznamte se,“ řekl Chanin. „Tohle je Baban Tatarskij, jeden z našich nejlepších odborníků. A tohle,“ pokynul Chanin směrem k neznámému, který už vyjížděl na silnici, „je Vovka Prcek, skoro tvůj jmenovec. Jinak se mu taky říká Nietzschevec.“

„Nojo, no, to je taková čurákovinka,“ zamumlal Vovka a několikrát mrkl. „To už je dávno.“

„Zastává velmi významnou národohospodářskou funkci,“ pokračoval Chanin. „Lze říct, že je základním článkem liberálního modelu tržní ekonomiky v zemích s nízkou průměrnou roční teplotou. Vyznáš se aspoň trochu v tržní ekonomice?“

„Krapet,“ připustil Tatarskij a naznačil rozsah svých vědomostí palcem a ukazovákem, mezi nimiž zůstala asi

milimetrová mezera.

„Tak bys taky měl vědět, že na absolutně svobodném trhu musí být už z definice zastoupeny i služby omezovačů této absolutní svobody. A Vovka je právě jeden z omezovačů. Prostě náš patron...“

Když auto přibrzdilo u semaforu, Vovka Prcek k Tatarskému pozvedl malé nevýrazné oči. Těžko říct, proč se mu říkalo Prcek - byl to obrovitý, už dost starý chlap. Jeho typicky zločinecké tlamě téměř chyběly nějaké konkrétní rysy, ale jinak výrazný odpor vlastně nebudil. Prohlédl si Tatarského a řekl:

„Hele - kapíruješ ruskou myšlenku?“

Tatarskij se zachvěl a vytřeštil oči.

„Ne,“ řekl. „O tomhle jsem nikdy nepřemýšlel.“

„Tím líp,“ zasáhl do hovoru Chanin. „Nejlepší je, jak se říká, čerstvá hlava.“

„A k čemu je to dobré?“ zeptal se Tatarskij a obrátil se dozadu.

„Dostaneš zakázku,“ odpověděl Chanín.

„A od koho?“

Chanin kývl na Vovku.

„Tady máš propisku a blok,“ řekl mu, „pozorně ho poslouchej a dělej si poznámky. Af se máš čeho držet.“

„Co by tak zvláštního poslouchal,“ broukl Vovka. „Dyť je to jasný jako facka. Hele, Babane, nepřipadáš si poníženej, když se ocitneš za hranicema?“

„Nikdy jsem venku nebyl,“ přiznal se Tatarskij.

„Dobře děláš. Protože až tam vyjedeš, tak uvidíš sám. Voni nás ani za lidi nemaj, to mi věř. Pro ně jsme všichni

hovna a zvířata. Teda - když si v nějakým Hiltonu objednáš celý patro, tak se hned najde celá fronta těch, kerý ti klidně vykouřej péro. Ale jakmile se ocitneš na nějakým rautu nebo jen tak ve společnosti, tak se s tebou bavěj jako s vopicí. Třeba proč máte tak velkej kříž, vy jste bohoslovec, či co? Bejt tak v Moskvě, ty píšo hnusá, já bych ti ukázal bohosloví...”

„Ale proč to všechno?“ zeptal se Chanin. „Máš na to nějaký názor?“

„Mám,“ přikývl Vovka. „Protože jsme v jejich plným zao-patření. Čučíme na jejich bijáky, jezdíme v jejich kárách a dokonce žereme jejich žrádlo. Kdežto sami, když se nad tím tak zamyslíš, produkujeme akorát ty doláče... Kerý jsou vlastně taky jejich, takže člověk dost dobře nechápe, jak je můžeme produkovat my. I když na druhý straně je nějak produkovat musíme - za hubičku by nám nikdo nic nedal... Já teda nejsem ekonom, ale je mi úplně jasný, že tady něco hnije a smrdí.“

Vovka se trdnomyslně odmlčel. Chanin zřejmě hodlal cosi dodat, ale Vovka najednou explodoval:

„Voni si myslej, že jsme kulturně zavostalý! Jako nějaký drni africký, no rozumíš tomu? Jako bysme byli nějaký zvířata s prachama. Někaký prasata, nebo bejci. A my jsme přitom Rusko! Hrůza pomyslet! Taková velká země!“

„Ano,“ přikývl Chanin.

„Zkrátka jsme kvůli celýmu tomu bordelu na čas přišli vo kořeny. Však to znáš, co je tohle za život - člověk nemá ani kdy se uprdnout. Ale to přece eště neznamená, že nevíme, kde jsme se narodili, jako třeba ty negři zasraný...”

„Zkus to bez emocí,“ tišil ho Chanin. „Prostě tady mladýmu vysvětlí, co po něm chceš. Pokud možno jednoduše a bez lyrických vsuvek...“

„Jasně. Já ti to hned vysvětlím docela prostě,“ řekl Vovka. „Náš národní byznys proniká na mezinárodní arénu. A tam se točej všelijaký doláče - čečenský, americký, kolumbijský - tomu snad rozumíš, ne? Když je budeš brát jen jako normální mergele, tak jsou všechny stejný. Jenže za každějma prachama ve skutečnosti musí vězet nějaká národní idea. My jsme nejdřív měli pravoslaví, samoděržaví a národní věc. Pak přišel ten komunismus. A teď, když komunismus skončil, nemáme najednou ideu žádnou, akorát ty mergele. Jenže prachy, za kterějma by stály zase jen prachy - to přece nejde! Protože pak je naprosto nejasný, proč jsou jedny vpředu a druhý vzadu!“

„Takhle to je,“ dodal Chanin. „Uč se, Babane.“

„A když se naše ruský doláče točej někde v Karibiku,“ pokračoval Vovka, „nejni ti jasný, proč jsou to zrovna ruský dolary. Protože nám schází národní i-den-ti-ta...“

Poslední slovo Vovka vyslovil po slabikách.

„Rozumíš tomu? Čečenci ji maj, kdežto my ne. Proto se na nás ve světě koukaj jako na kus hovna. Proto potřebujeme, abychom měli jasnou a jednoduchou ruskou ideu, abychom mohli jakýkoli píče z jakéhokoli Harwardu pěkně vyložit: Jedna dvě, Váša de. A moc nečum!... A sami bysme taky měli vědět, co jsme zač a kde jsme se vzali.“

„Teď mu ale definuj úkol,“ vložil se do výkladu Chanin a mrkl na Tatarského do zrcátka. „Tohle je můj hlavní textař. Jeho minuta je dražší, než my dva dokážeme vydělat za

tejden.“

„Úkol je jednoduše,“ řekl Vovka. „Napiš mi ruskou myšlenku asi tak na pět stránek. A k tomu stručnou verzi - na jednu stránku. Aby to tam bylo všechno pěkně polopatě a bez spekulování. Abych tím moh umlátit každého zahraničního pičuse, a je mi jedno, jestli je to podnikatel nebo jazzová zpěvačka. Aby si nemysleli, že my tady v Rusku jsme si akorát nakradli doláče a zamkli je za ocelový dveře. Aby z toho na ty kundy kapala taková oduševnělost, jako v pětáctýřicátém u Stalingradu, rozumíš?“

„No dobře, ale kde ji...,“ začal váhavě Tatarskij, jenže Chanin mu okamžitě skočil do řeči:

„To už je tvoje věc, kamaráde. Máš na to den, je to rychlovka. Pak tě budu potřebovat na jiný kšefty. Ale s jednou věcí počítej: Tu ruskou ideu jsme zadali ještě jednomu autorovi. Takže se koukej snažit.“

„A komu, pokud to není tajemství?“

„Sašovi Blauovi. Slyšels o něm někdy?“

Tatarskij neřekl nic. Chanin Vovkovi pokynul a auto zastavilo. Chanin podal Tatarskému storublovku:

„Tohle máš na taxíka. Jeď domů a pracuj. A dneska už nepij.“

Tatarskij vylezl z auta na chodník, počkal, až odjede, a vytáhl z kapsy vizitku kavkazského zajatce. Vypadala zvláště - uprostřed se tyčila sekvoj a zbytek plochy pokrývaly hvězdy, pruhy a orli. Přes celou tuhle římsky velkolepou nádheru bylo kučeravým zlatým písmem vytištěno:

OTEVŘENÁ AKCIOVÁ SPOLEČNOST
TAMPACO

OSVĚŽUJÍCÍ NÁPOJE A ŠTÁVY

Michail NEPOLAPENVIČ

manažer

„Aha,“ zamumlal Tatarskij. „Už si vzpomínám.“

Schoval vizitku do kapsy, obrátil se čelem k proudu aut a zvedl ruku. Taxík zastavil téměř okamžitě.

Řidič byl ducatý pořez s výrazem soustředěného pocitu všeobjímající křivdy ve tváři. Tatarskij si maně pomyslel, že vypadá jako prezervativ naplněný vodou, takže stačí lehce se ho dotknout něčím ostrým, a on na své okolí vychrstne vteřinový vodopád.

„Prosím vás,“ spustil Tatarskij nenadále, „nevíte náhodou, co by to mohla být ruská idea?“

„No tak to ti náhodou říct můžu,“ chytil se hned řidič, jako by na jinou otázku ani nečekal. „Já sám jsem napůl Mordvinec. No a když jsem byl na vojně bažant, tak jsem měl seržanta, kerýmu se říkalo Harley. A ten říkával: Teda Mordvince a Čečence nenávidím! A posílal mě drhnout hajzl kartáčkem na zuby. Dva měsíce mě takhle jebal, svině. Jenže pak k nám do přijímače přišli tři další Mordvinci, všichni vzpěrači - umíš si to představit? A hned prej: Kdo tady nemá rád Mordvince?“

„Ale co má tohle společného s ruskou ideou?“ zeptal se polekaně Tatarskij zavrtaný do sedadla.

„No všechno. Tomu Harleyovi jsme vysolili takovýho zmrdáka, že se z toho dva tejdny vylizoval na ošetřovně. Takhle to bylo. A než šel do civilu, tak jsme ho ještě tak pětkrát proškolili znovu. A kdybychom ho jen mlátili...“

„Tady mi prosím vás zastavte,“ nevydržel to Tatarskij.

„Tady to nejde,“ namítl řidič, „musím se někde votočit. Ale jak říkám - kdybysme ho jen mlátili... Kdepak, to by bylo málo!“

Tatarskij to vzdal a než ho taxík dovezl až domů, řidič ho zasvětil do takových detailů životního osudu seržanta-šovinisty, že v něm udusil sebemenší náznak soucitu: vždyť za soucitem prakticky vždy musí stát alespoň kratičký okamžik ztotožnění se, což v tomto případě nebylo možné, protože k něčemu takovému by se neodhodlal ani rozum, ani srdce. Ostatně, byl to přece docela obyčejný příběh z vojny. Když Tatarskij vystoupil, řidič za ním ještě křikl:

„Hele, a pokud' de vo tu ideu, tak ti to řeknu rovnou - tomu já hovno rozumím. Já potřebuju vydělat na benzín a na žvaneč. Ale jinak? Dudajev nebo Pičudajev - to je přece putna. Hlavně aby mně samotnému někdo nevomlátil tlamu vo stůl.“

Možná právě při těchto slovech si Tatarskij znovu vzpomněl na přikovaného manažera, který do prázdna vytáčel telefonní číslo. Vstoupil do domu a zůstal stát. Teprve teď pochopil, co vzniklá situace vyžaduje. Vytáhl z kapsy vizitku a na její rub napsal:

**AKCIE TAMPACO!
DNES KUS PAPÍRU,
ZÍTRA MOŘE NEKTARU!**

Takže jehličnan, pomyslel si. No dobře. Dáme tomu člověku poslední šanci. A zavoláme mu, až ho Husejn pustí. Zatím ať stáčí dolary do ruličky.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV VČELAŘSKÝ

Takové věci se stávají: vyrazíte si takhle do letního jitra, spatříte před sebou obrovský nádherný svět, který neustále někam spěchá a který je plný nejasných příslibů i štěstí rozpuštěného v nebi - a najednou vám v duši bleskne pronikavý pocit, slisovaný do zlomku vteřiny, že teď vám ten život leží u nohou a vy po něm můžete hlava nehlava vyrazit, vsadit do hry sebe sama a vyhrát, přehnat se všemi jeho moři na bílé jachtě či v bílém mercedesu po všech jeho silnicích. Pěsti se vám svírají samy od sebe, na skráních naskakují boule a vy si dáte slovo, že vlastními zuby vyhryžete z tohoto nepřátelského prázdna ještě moc a moc peněz; a bude-li třeba, smetete na své cestě kohokoli, a nikdo se ani neopováží oslovit vás tím ošklivým americkým slovem „loser“.

Takhle v našem nitru funguje orální wow-faktor. Jenže Tatarskij, který se s aktovkou v podpaždí loudal k metru, byl vůči tomuto naléhavému volání osudu lhostejný. Připadal si naopak právě jako loser, tedy nejen jako obyčejný debil, ale navíc i jako válečný zločinec a nevydařený článek v biologické evoluci lidstva.

Včerejší pokus o vytvoření ruské ideje skončil prvním naprostým fiaskem v Tatarského životě. Zpočátku mu úkol připadal docela prostý, jakmile však usedl ke stolu, s hrůzou pochopil, že ho nic, ale naprosto nic nenapadá. Nepomohla dokonce ani planšetka, k níž se v zoufalství utekl, když se hodinové ručičky přestěhovaly za půlnoci. Che Guevara se sice ozval, ale jsa dotázán na ruskou ideu, vyplodil velmi

zvláštní text:

Krajané!

Správnější by bylo hovořit o orálně-análním wow-efektu, protože tyto dva podněty splývají v jediný impuls - a právě takovýto souhrn emocí, tento jejich konglomerát lze pak považovat za sociálně hodnotnou projekci člověka. Zdůrazněme si, že reklama jen zřídka dává přednost kvazijungovskému přístupu před kvazifreudovským: stává se, že za získáním materiálního objektu nestojí holý fakt monetaristického spáření, ale hledání magické kvality, schopné odsunout orálně-anální stimulaci do pozadí. Dejme tomu, že modrozelený kartáček na zuby nám nějakým zvláštním způsobem zaručuje schopnost bez nebezpečí přelézat z jednoho balkonu na druhý, lednici ochrání před zkázou pod troskami klavíru, který se zřítil ze střechy, a plechovku nakládaných kiwi zase před leteckým neštěstím - je to ovšem přístup, který většina profesionálů považuje za zastaralý. Amen.

Ruskou ideu tu připomínalo jen poněkud pokleslé oslovení „krajané“, při kterém se Tatarskému vždy vybavil termín „vězňové“, jímž staří recidivisté otevírají svá písemná poselství spoluvězňům. Přes tuto podobnost by Vovka Prcek byl s takovýmto textem jen sotva spokojen. Tatarského pokusy spojit se s někým, kdo by byl v otázce hlubin ruského ducha kompetentnější, skončily neúspěšně. Pravda, poté, co Tatarskij oslovil ducha Dostojevského, do něhož vkládal zvláštní naděje, vznikly jisté vedlejší efekty: planšetka se jemně roztrásla a pak nadskočila, jako by ji několik stejně silných puzení naráz táhlo do všech stran, ale

klikyháky, které zůstaly na papíře, by se jeho novému zákazníkovi asi taky nezamlouvaly, ačkoli bylo možné kojit se nadějí, že hledaná idea je natolik transcendentní, že tohle je jediný způsob, jak ji zafixovat na papíře. Ať už to ale bylo, jak chtělo, zakázku Tatarskij nesplnil.

Stránku s textem o kartáčku na zuby a kiwi, která teď ležela v jeho aktovce, nesměl Chaninovi ukázat za žádných okolností, jenže něco mu předvést musel, a tak se jeho mozek zatím věnoval sebebičování. Pokoušel se přebudovat všechny slogany, v jejichž názvu bylo obsaženo slovo „laser“, a s masochistickou rozkoší je aplikoval sám na sebe - Loser-Jet i Loser-Max ho svištivě šlehalý přes duši a alespoň na okamžik dávaly zapomenout na blížící se ostudu.

Ostatně, když přicházel k metru, poněkud se rozptýlil. Dělo se tam cosi podivného. Stála tam rojnice asi dvaceti policajtů se samopaly, kteří se mezi sebou dohadovali radiotelefonem a co chvíli nasazovali hrdinsko-tragické tváře. Uprostřed obklíčeného prostoru malý jeřáb nakládal na náves ohořelé zbytky limuzíny. Kolem torza automobilu chodilo několik pánů v civilu, kteří pozorně prohlíželi asfalt, cosi z něj sbírali a ukládali to do plastických pytlíků, podobných těm na smetí. To vše Tatarskij zahlédl z malého návrší, ale když seběhl ke vchodu do metra, hemžení zmizelo za davem, jímž se zaboha nedokázal probít. Když chvíli marně šťouchal do zpocených zad svých spoluobčanů, povzdechl si a šel dál.

Chanin nebyl ve své kůži. S čelem zabořeným do dlaně kreslil konečkem cigarety na dno popelníku jakési kabalistické znaky. Tatarskij usedl na krajíček židle proti němu,

přítiskl desky k hrudi a nervózně vysypal:

„Samozřejmě jsem něco sesmolil. Jak to nejlíp šlo. Ale asi jsem dost vycucanej, takže Vovkovi bych to rozhodně neukazoval. Ono je to takový téma... Prostě žádná legrace. Já bych možná dokázal vymyslet slogan, nebo vymyslet brand essence ruský ideje, nebo nějak rozvinout to, co napíše Saša Blau, ale na koncepci jsem asi zatím krátkej. To neříkám ze skromnosti, ale naprosto objektivně. No.. „ na-dechl se.

„Na to zapomeň,“ přerušil ho Chanin.

„Jak to?“

„Vovka je po smrti.“

„Cože?“ zvrátil se Tatarskij bezmocně do opěradla.

„To je hned,“ pokrčil rameny Chanin. „Včera si střihnul malou střilečku s Čečencema. Vlastně je to kousek od tvýho baráku. Přijel tam jak se sluší a patří, ve dvou auťákách plnejch střelců. A říkal si, že všechno bude podle zvyklostí. Jenže ty hajzlové si přes noc na kopečku naproti vyhrabali okop pro ležícího střelce. A švihli to po něm ze dvou plamenometů Čmelák. Hochu, to je děsná věc. Dá to hroznou pecku a v epicentru výbuchu to vyvine teplotu kolem dvou tisíc stupňů. Vovka měl auťák samozřejmě pancéřovanej, ale proti normálním lidem, ne proti takovejmu zrůdám.“

Chanin beznadějně mávl rukou.

„Pokud jde o Vovku, bylo hned po něm,“ dodal tiše. „Kdežto do ostatních, co výbuch přežili a vyskákali, to Čečenci nasypali z kulometu. Já nechápu, jak se s takovejma lidma vůbec dá dělat kšeft. To snad ani lidi nejsou... Nojo... Chytili si maníka, zapřáhli za vraníka...“

Místo zármutku, který by takovému okamžiku rozhodně slušel, Tatarskij k vlastnímu velkému studu zakusil úlevu, hraničící s euforií.

„Aha,“ utrousil, „teď to chápu. Dneska ráno jsem jedno z těch aut viděl. Posledně přijel jiným, tak mě ani nic zlého nenapadlo. Holt zase někoho dostali, řekl jsem si jen, to je přece skoro denní chleba... A nakonec to do sebe takhle zapadne. Co z toho pro nás vyplývá - myslím čistě prakticky.“

„Dovolená,“ odvětil Chanin. „Na dobu neurčitou. Musíme vyřešit jednu moc důležitou otázku. Přímou hamletovskou. Už jsem od rána měl dva telefony.“

„Z milice?“ zeptal se Tatarskij.

„Jo. A potom z kavkazského krajanského spolku. Hned si vyčtenicali, že nějaká firma je najednou bez patrona, hajzlové. Jak žraloci. Jdou po pachu krve. Takže ta otázka je zcela konkrétní. Černoprdeláci by našinci poskytli reálnou ochranu, kdežto fízláci z nás jen budou tahat prachy. Ale oddělat nás může jeden jako druhý. Zvlášť policajti. Měls je slyšet, jak na mě vystartovali... Prej však my víme vo těch tvejch briliantech. Jaký já mám brilanty? No řekni sám - jaký?“

„To nevím,“ odušil Tatarskij a vzpomněl si na fotografii brilantového náhrdelníku s příslibem věčnosti, kterou viděl u Chaninů na záchodě.

„No nic, hlavně si to moc neber. V klidu si žij, miluj a makej... Mimochodem, vedle na tebe někdo čeká.“

„Kdo?“ zachvěl se Tatarskij.

„Prej známej. Říkal, že s tebou musí něco projednat.“

Morkovin vypadal stejně jako při jejich posledním setkání, jen šedivých vlasů v pěšince bylo vidět víc, a oči byly najednou tesknější a moudřejší. Na sobě měl přísný šedivý oblek a stejně laděný byl kapesník v náprsní kapse. Sotva Tatarského spatřil, vstal ze židle, široce se usmál a rozevřel náruč.

„Teda Babane,“ poplácal přítele po zádech, „ty máš tu tlamu ale vypitou. Jak dlouho jedeš?“

„Zrovna se z toho probírám,“ odvětil provinile Tatarskij. „Jenže já tu dostal takovej úkol, že to jinak nešlo.“

„To je ten, jaks mi vykládal do telefonu?“

„Kdy?“

„Že by sis to nepamatoval? Ale to mě vlastně mohlo napadnout. Byls tenkrát hodně mimo. Říkals mi, že píšeš nějakou koncepci pro pánaboha, a že na tebe kvůli tomu útočí starobylej drak. A takys chtěl, abych ti našel novou práci, že už máš toho světskýho hemžení...“

„Tak dost,“ zarazil ho Tatarskij zdviženou dlaní. „Už to nerozhrabuj. I takhle vězím ve sračkách až po uši.“

„A opravdu potřebuješ jinou práci?“

„A jak. Z jedný strany po nás jdou fízláci, z druhý zase Čečenci. Zatím všechny vyháněj na dovolenou.“

„Tak pojd'. V autě mám i pivo.“

Morkovin přijel v miniaturním tmavomodrém BMW, které vypadalo jako torpédo na kolech. Usadit se v něm bylo nezvyklé - tělo se zformovalo do pololeže, kolena se tlačila málem až na prsa a dno karosérie se řítilo tak nízko nad asfaltem, že se břišní svalstvo bezděky stáhlo pokaždé, když auto nadskočilo na dalším výmolu.

„Že se nebojíš s tímhle jezdit,“ kroutil hlavou Tatarskij. „Co když si někdo zapomene v kanále sochor? Nebo bude ze silnice trčet armovací železo...“

Morkovin se ušklíbl.

„Rozumím ti..., ale na tenhle pocit jsem si dávno zvyk v práci.“

Auto zastavilo na křižovatce. Vpravo od nich zabrzdl červený džíp se šesti silnými reflektory na střeše. Tatarskij si letmo změřil řidiče - byl to muž s nízkým čelem a mohutnými naodčnicovými oblouky a prakticky celá jeho pokožka byla porostlá hustou černou srstí. Jedna ruka roztržitě hladila volant, druhá svírala plastickou láhev pepsy-coly. Tatarskému najednou došlo, že Morkovinovo auto je mnohem odvazovější, a rázem se ho zmocnil v jeho případě mimořádně vzácný přívál análního wow-faktoru. Musel si přiznat, že to byl pocit až zalykavý. Vysunul loket z okénka, přihnul si piva a na řidiče v džípu se podíval asi tak, jako se dívají námořníci ze zádi letadlové lodi na Pygmeje, který na primitivním voru přijel obchodovat se shrnilými banány. Muž za volantem džípu zachytil jeho pohled a chvíli se jeden druhému dívali přímo do očí. Tatarskij pochopil, že muž v džípu chápe tenhle významný pohled jako výzvu k zápasu - když se Morkovinovo auto konečně utrhl z místa, na mělkém dně mužových očí už začínal kypět vztek. Uvědomil si, že tu tvář už někde viděl. Asi herec, pomyslel si.

Morkovin prokličkoval do volného pruhu a šlápl na plyn.

„Už chápu, proč jezdíš takovým autem,“ poznamenal zamýšleně Tatarskij a přešel očima po rudých uhlících palubní desky.

„Proč?“

„Jak bych to jen řekl... V rámci kompenzace pocitů.“

Morkovin povytáhl obočí:

„I tak by se to dalo říct.“

Tatarskij vyhodil prázdnou plechovku z okna.

„Kam to vlastně jedem?“

„K nám do úřadu.“

„Do jakýho úřadu?“

„Však uvidíš. Nechci ti kazit dojem.“

O pár minut později auto zajelo k velké bráně ve vysoké mřížované ohradě. Ta působila velmi solidním dojmem - jednotlivé špičaté tyče vypadaly jako mohutná litinová kopí se zlacenými hroty. Morkovin ukázal policistovi v budce nějakou kartičku a vrata se pomalu otevřela. Za nimi stál obrovský stalinský dům z konce čtyřicátých let, připomínající cosi mezi mexickou stupňovitou pyramidou a přišlápnutým stalinským mrakodrapem, jehož stavitel respektoval nízké sovětské nebe. Horní část fasády pokrývala štuková výzdoba - vějířovitě rozestřené prapory, meče, hvězdy a jakési zubaté píky; evokovalo to představu starověkých válek, zapomenuté slávy a střelného prachu. Tatarskij přimhouřil oči a přečetl si i štukový nápis až nahoře pod střechou: Věčná sláva hrdinům!

Tý se asi tak nažerou, pomyslel si chmurně, však ona by docela stačila penze.

Tatarskij tenhle dům míjel už mockrát; kdysi dávno mu někdo řekl, že je to tajný ústav, kde se vyvíjejí nové druhy zbraní. Vypadalo to celkem pravděpodobně, protože u brány visela jako pozdrav z antických dob deska se znakem

Sovětského svazu a zlatým nápisem Výzkumný ústav včelařský. Pod ní si Tatarskij stačil povšimnout nenápadné kovové tabulky s nápisem Mezibankovní výbor pro informační technologie.

Parkoviště bylo hustě zastavěné auty; Morkovin se jen s velkými obtížemi vmáčkl mezi obrovský bílý lincoln a stříbřitou sportovní mazdu.

„Chtěl bych tě představit šéfovi,“ řekl Morkovin a zamkl auto. „Chovej se tam přirozeně a zbytečně nežvaň.“

„Jak zbytečně? Z čího hlediska?“

„Zbytečná byla například tahle tvoje otázka. Naprosto.“

Prošli nádvoří, vstoupili do bočních dveří a ocitli se v šedé mramorové síni s nepřirozeně vysokým stropem, kde sedělo několik ochránců v černých uniformách. Působili mnohem podstatnějším dojmem než obyčejní policajti - a nebylo to jen v československých škorpiónech, které jim visely přes rameno. Kam se na tohle hrabali normální policajti, jejichž šedomodré stejnokroje, které kdysi všemi svými knoflíky a přezkami vyzařovaly státní útlak, v Tatarském dávno vyvolávaly jen přezíravě užaslý údiv; za tou uniformou už nebylo nic, a to do takové míry, až bylo nepochopitelné, proč ti lidé ještě pořád zastavují na silnici auta a chtějí nějaké peníze. To černý stejnokroj ochranky působil jako rána pěstí: návrhář (Morkovin mu řekl, že je to Judaškin) v něm geniálně skloubil estetiku sonderkomand SS, motivy z antiutopických filmů o totalitním světě budoucnosti a nostalgické ohlasy homosexuální módy dob Freddieho Mercuryho. Ramena s vycpávkami, hluboký výstřih na prsou a rabelaisovský padací most vytvářely dohromady takový

koktejl, že mít s nimi něco do činění se člověku rozhodně nechtělo. Message byl v tomto případě srozumitelný i na- prostému idiotovi.

Ve výtahu Morkovin sáhl pro malý klíček, vložil ho do štěrbiny na panelu s knoflíky a ten nejhořejší stiskl.

„A ještě něco,“ obrátil se k zrcadlové stěně a začal si upravovat vlasy. „Neboj se vypadat jako blbec. Naopak, jako moc chytřej už vůbec působit nesmíš.“

„Proč?“

„Protože v takovém případě se okamžitě nabízí otázka, proč se necháváš najmout na práci, místo abys sám nají- mal, když už jsi taková hlava.“

„To zní logicky,“ přikývl Tatarskij.

„O to můžeš být cyničtější.“

„S tím problémy nebudou.“

Dveře výtahu se otevřely. Za nimi se táhla chodba po- krytá šedým běhounem se žlutými hvězdami. Tatarskij si vzpomněl, že přesně takhle vypadá vozovka nějakého bul- váru v Los Angeles. Chodba končila černými dveřmi bez ta- bulky a nad nimi visela malá televizní kamera. Morkovin se postavil do středu chodby, vytáhl z kapsy telefon a vytočil číslo. Dvě či tři minuty bylo naprosté ticho. Morkovin trpělivě čekal. Konečně se mu na druhé straně kdosi ozval.

„Zdravíčko,“ odpověděl Morkovin. „Jo, to jsem já. Přived. Tohle je on.“

Otočil se a prstem zakýval na Tatarského, plaše postá- vajícího u výtahu. Tatarskij k němu přistoupil a psovsky zvedl oči k objektivu kamery. Ten v telefonu zřejmě prohodil cosi komického, protože Morkovin se uchichtl a poplácal

Tatarského po rameni.

„To nic, to se poddá,“ řekl jen.

Zámek luskl a Morkovin postrčil Tatarského do dveří. Ty se za nimi okamžitě zaklaply. Ocitli se v předpokoji, na jehož zdi viselo staré bronzové zrcadlo s rukojetí a nad ním podivuhodně krásná benátská maska zlaté barvy. Kde já už tohle viděl..., napadlo Tatarského, maska a zrcadlo. Nebo ne? Dneska v tom asi budu lítat celý den... Pod maskou se rozkládal psací stůl a za ním sekretářka - dáma chladné ptačí krásy.

„Nazdar, Allo,“ pozdravil Morkovin.

Sekretářka mu pokynula pěstěnou ručkou a stiskla na stole tlačítko. Ozval se jemný bzučák a dveře na druhé straně předpokoje se otevřely.

V prvním okamžiku se Tatarskému zdálo, že prostorná místnost se zataženými závěsy je prázdná. Za obrovským stolem se třpytivými kovovými zásuvkovými skříňkami nikdo neseděl. Nad stolem - tam, kam v sovětských dobách přirozeně patřil portrét vůdce - visel obraz v těžkém okrouhlém rámu. Byl na něm barevný čtvereček uprostřed bílého pole a nebylo snadné ho ode dveří rozeznat, ale Tatarskij se zorientoval podle barev - přesně stejný měl na baseballce. Byl to standartní emblém s americkou vlajkou a nápisem „Made in USA. One size fits all.“ Na druhé straně objevil přísnou instalaci - linii z patnácti plechovek s portréty Andyho Warhola v čapce typické pro vepřovou konzervu.

Tatarskij pohlédl na zem. Na podlaze ležel pravý perský koberec s nádhernými ornamenty, připomínajícími ilustrace ze starého vydání Pohádek tisíce a jedné noci. Linie vzoru

dovedla jeho nepokojné oči po rafinované spirále až do středu koberce - a tam ty oči narazily na jejich hostitele.

Byl to vlastně mladý muž, takový podsaditý tloušťák se zbytky ryšavých vlasů sčesaných dozadu a s dosti sympatickou tváří, který ve velmi nenucené póze ležel na koberci. Díky oblečení téměř splývajícímu s kobercem byl skoro neviditelný. Na sobě měl sako zvané „orgasmus plebejcův“ - nikoli podnikatelskou uniformu a dokonce ani ne pyžamo, ale cosi karnevalově odtažitého, hábit, jaký si navlékají zvláště rafinovaní byznysmeni ve snaze vyvolat v partnerovi dojem, že jejich záležitosti běží tak hladce, že se o ně v podstatě nemusejí starat a že ani to nejpodivínštější chování jim nemůže způsobit žádné problémy. Zpod saka vyhrézala pestrobarevná retrokravata s nestydatou opicí na palmě a táhla se po koberci jako dlouhý růžový jazyk.

Víc než garderóba toho mladého muže však Tatarského zarazilo, že jeho tvář znal, a to velmi dobře, přestože se s ním v životě nesetkal. Tu tvář viděl v dobré stovce televizních reklam a klipů, obvykle v nějaké vedlejší roličce, ale kdo to je, Tatarskij nevěděl. Naposledy se to přihodilo včera večer, když přemýšlel o ruské myšlence a roztržitě zíral na obrazovku. Jeho hostitel se objevil v reklamě na jakési tabletky - na sobě měl bílý plášť a čapku s červeným křížem, a na plnou tvář mu přilepili světlou bradku a knírek, které mu propůjčily podobu dobrotivého mladého Trockého. Seděl v kuchyni, obklopen nepochopitelně euforickou rodinou, a nabádavě sděloval:

„V moři reklam se dá snadno zbloudit. Navíc je často nepoctivá. Když se zmýlíte při výběru kastrolu nebo pracího

prášku, není to tak strašné, ale jakmile jde o léky, dáváte v sázku své zdraví. Rozmyslete si, komu uvěříte: bedzduché reklamě, nebo vašemu rodinnému lékaři? No jistě! Odpověď je nasnadě! Jedině vašemu rodinnému lékaři, který doporučuje pilulky Sunrise!“

Jasně, pomyslel si Tatarskij, a tohle je náš rodinný lékař.

Rodinný lékař mu mezitím pokynul na pozdrav a Tatarskij v jeho prstech zpozoroval krátké plastické brčko.

„Berte místo,“ vybídl je poněkud dutým hlasem.

„Už se stalo,“ odpověděl Morkovin.

Jeho slova tu patrně byla obvyklou průpovídkou, protože domácí pán shovívavě kývl směrem ke stolu.

Morkovin ze stolu vzal další dvě brčka, jedno podal Tatarskému a ulehl na koberec. Tatarskij jeho příklad následoval. Když klesl na zem, tázavě se zadíval na pána pracovny. Ten se místo odpovědi jen laskavě usmál. Tatarskij si povšiml hodinek s náramkem složeným z neobvyklých různě velkých článků na jeho zápěstí. Natahovací kolečko zdobil malý briliant; také ciferník vroubila trojitá kruhová spirála. Tatarskij si vzpomněl na redakční článek o drahých hodinách, který si přečetl v nějakém radikálním kyselinkovém časopise, a uctivě polkl. Hostitel si jeho pohledu povšiml a sám se na hodinky podíval:

„Pěkný, co?“

„To bych prosil,“ reagoval okamžitě Tatarskij. „Piaget Possession, jestli se nemýlím. Tak sedmdesát tisíc, že?“

„Pežé posesjón?“ podíval se muž na ciferník ještě jednou. „No jo, opravdu. Ale co stály, to nevím.“

„Pan Peže a spol.,“ prohodil Morkovin.

Hostitel žertu evidentně neporozuměl.

„A vůbec,“ dodal rychle Morkovin, „nic o naší příslušnosti k nižším společenským vrstvám nevypovídá lépe než schopnost vyznat se v drahých hodinkách a autech.“ Tatarskij zrudl a sklopil pohled.

Úsek koberce přímo před jeho obličejem zdobil vzor zobrazující pestrobarevné fantastické květiny s protáhlými okvětními plátky. Tatarskij si povšiml, že vlas peršanu je doslova ojiněný droboučkými bílými zrnky, připomínajícími pyl. Po očku koukl po Morkovinovi. Ten už si brčko vsadil do nosní dírky, druhou stiskl prstem a volným koncem trubičky přejížděl po květu nevídané fialové sedmikrásy. Tatarskij konečně pochopil, oč tu jde.

Poněkolik dalších minut se místnost plnila jen soustředěným supěním. Nakonec se hostitel přizvedl na lokti.

„Tak co?“ otázal se zvědavě Tatarského.

Ten se odtrhl od bledě purpurové růže, kterou až doposud oddaně zpracovával. Pocit křivdy už byl nadobro ten tam.

„Báječné, prostě báječné!“

Mluvit bylo snadné a příjemné; jestliže se ihned po příchodu do pracovny cítil poněkud stísněně, teď ona tíseň zmizela beze stopy. Kokain byl pravý a téměř nepančovaný - cítit bylo snad jen slabou stopu analginu.

„Jediné, co nechápu, je způsob,“ pokračoval Tatarskij. „Působí to vskutku vybraně, ale přece jen trochu neobvykle!“

Morkovin s hostitelem si vyměnili pohled.

„Viděl jsi tabuli dole u vchodu? Tu s tím Výzumným

ústavem včelařským?“ zeptal se hostitel.

„Viděl.“

„No tak. A my jsme něco jako ty včelky.“

Všichni tři se rozesmáli a smáli se velmi dlouho, dokonce ještě v okamžiku, kdy už důvod smíchu stačili zapomenout. Vida, jací skvělí lidé se ještě dají potkat! pomyslel si dojatě Tatarskij.

Nakonec veselí pohaslo. Hostitel se rozhlédl po místnosti, jako by se snažil upamatovat, proč tu je, a nakonec si zřejmě vzpomněl.

„Tak, a teď do práce,“ řekl. „Ty počkej vedle u Ally, Morkovko. A já si tady s pánem chvilku popovídám.“

Morkovin chvatně očenichal dvojici rajských vlčích máků, zvedl se a odešel. Vstal i hostitel, protáhl se, odešel k psacímu stolu a usadil se za něj.

„Posaď se,“ vybídl Tatarského.

Tatarskij klesl do křesla naproti psacímu stolu. Bylo velmi měkké a tak nízké, že se do něj zabořil jako do závěje. Pohlédl před sebe a zkoprněl. Stůl se nad ním tyčil jako tank nad zákopem, a ta podoba věru nebyla náhodná. Dva matově chromované sloupky se zásuvkami vypadaly přesně jako dva široké housenkové pásy, kdežto obraz v kulatém rámu visící na stěně se ocitl přímo nad hostitelovou hlavou a připomínal poklop věžového průlezu, z něhož se vyklonil; analogii posiloval i fakt, že nad stolem bylo vidět jen jeho hlavu a ramena. Několik vteřin se opájel dosaženým efektem, pak vstal, naklonil se přes tank a podal Tatarskému ruku:

„Leonid Azadovskij.“

„Vladimir Tatarskij,“ řekl Tatarskij, přizvedl se a stiskl buclatou ochablou dlaň.

„Ty nejsi Vladimir, ale Vavilen, Babane,“ řekl Azadovskij. „Já to vím. Ani já vlastně nejsem Leonid. Můj tatík byl taky pták. A víš, jaký jméno mi dal? Legion! A to dokonce ani nevěděl, co to slovo znamená. Nejdřív jsem z toho byl celej nešťastnej, jako ty. Jenže pak se ukázalo, že se o mně píše v bibli, a to mě uklidnilo. No...“

Azadovskij zašelestil papíry poházenými po stole.

„Tak copak to tu všechno máme... Jo! Tvoje práce jsem viděl. Líbilo se mi to. Umíš! Jedině že... místama tomu moc nevěřím. Třeba tady: kolektivní nevědomí. Víš ty vůbec, co to je?“

Tatarskij maně pohnul prsty ve vzduchu a zapátral po slovech.

„Zhruba na úrovni kolektivního nevědomí,“ přiznal se.

„A neobáváš se, že se najde někdo, kdo to bude vědět přesně?“

Tatarskij popotáhl.

„Tak toho se nebojím, pane Azadovský. A nebojím se proto, že ti, co dokážou kolektivní nevědomí definovat přesně, už léta prodávají cigarety u stanic metra. Přímo nebo nepřímou. Sám jsem to jeden čas dělal taky. A do reklamy jsem šel ve chvíli, kdy mě to přestalo bavit.“

Azadovskij několik vteřin mlčel a přemýšlel o tom, co právě vyslechl. Pak se ušklíbl:

„A věříš aspoň v něco na světě?“

„Ne,“ odpověděl Tatarskij.

„No dobře,“ řekl Azadovskij a znovu nahlédl do papírů,

tentokrát do nějakého linkovaného dotazníku. „Taktakták... Ted' politické názory - copak to máme tady... Píše se tu ‚upper left‘. Tomu nerozumím. To jsme se kurva dožili věcí - za chvíli bude v těch lejstrech anglicky všechno. Co jsi zač, myslím politicky...“

„Vyznavač trhu, a dost radikální.“

„Nemohs byt' konkrétnější?“

„Konkrétnější...? Dejme tomu, že se mi líbí, když má život velký kozy. Zato ve mně ani to nejmenší mrnění nebudí takzvaná kantovská koza o sobě, i kdyby v ní šplouchalo sebevíc mléka. V tom spočívá rozdíl mezi mnou a nezištnými idealisty Gajdarova typu...“

Zadrnčel telefon a Azadovskij rozmluvu gestem přerušil. Několik minut bez jediného slova naslouchal a v jeho tváři se pozvolna rodil hmatatelný pocit hnusu.

„Hledejte dál,“ broukl jen, prudce zavěsil a otočil se zpátky k Tatarskému. „Tak jak to bylo s tím Gajdarem dál? Ale stručnějc, protože za chvíli mi zase budou volat.“

„Stručně řečeno na celou tu kantovskou velekozu o sobě kašlu - i se všemi jejími kategorickými imperativy. Na kozím trhu na mě dělá dojem jedině Feuerbachova koza pro nás. Takhle to vidím já.“

„A já si myslím přesně totéž,“ přidal se naprosto vážně Azadovskij, „může bejt malá, hlavně že je Feuerbachova...“

Telefon se ozval znovu. Azadovskij ho zvedl, chvíli naslouchal a pak jeho tvář rozkvetla v širokém úsměvu.

„Přesně tohle jsem chtěl slyšet! A co rána jistoty...? To vám chválím...“

Zpráva to patrně byla velmi dobrá - Azadovskij vstal,

spokojeně si zamnul ruce, pružným krokem se vydal k vestavěné skříni, vytáhl z ní velkou klec, na jejímž dně se cosi zazmítalo, a postavil ji na stůl. Klec byla stará a orezlá a připomínala kostru velkého stínidla na lampu.

„Co je to?“ zeptal se Tatarskij.

„Rostropovič.“

Otevřel dvířka a z klece na stůl vylezl malý světlý křeček. Pohlédl na Tatarského droboučkýma červenýma očkama, pak ukryl tlamičku do tlapek a poškrábal se na čenichu. Azadovskij si sladce povzdechl, vytáhl ze stolu cosi jako malou basu s nářadím, otevřel ji a na stůl postupně položil tubu japonského lepidla, pinzetu a malou nádobku.

„Podrž ho,“ nařídil Tatarskému. „A neboj se, ten tě nekousne.“

„Jak ho mám držet?“ zeptal se Tatarskij a vstal z křesla.

„Vezmi ho za tlapky a roztáhni je do stran. Jako Ježíška. Tak..., to je ono.“

Na křečkově hrudi si Tatarskij povšiml několika zubatých kovových koleček, připomínajících hodinová. Když se zadíval pozorněji, zjistil, že jde o malé, ale neuvěřitelně přesné kopie řádů a vyznamenání - zdálo se, že se v nich třpytí i droboučké drahokamy, což podobnost se součástkami hodinového strojeku jen posilovalo. Ani jeden z těch řádů nepoznal, určitě patřily do jiné epochy a připomínaly regálie z uniformy plukovníka carevny Kateřiny.

„Kdo mu to dal?“ zeptal se Tatarskij.

„Kdo by dal, když ne já?“ téměř zazpíval Azadovskij a vyjmul z nádoby krátkou hedvábnou blankytnou stužku. „Chyť ho pevnějš.“

Vymáchl na list papíru krůpěj lepidla, opatrně o ni stužku otřel a přilepil ji na křečkově bříško.

„Hele,“ zrozpačitě Tatarskij, „on se asi...“

„Posral,“ konstatoval Azadovskij a namočil do lepidla brilliantovou krůpěj, sevřenou v pinzetě. „To samou radostí. Šup - a je to...“

Odhodil pinzetu na stůl, sklonil se nad křečka a několikrát mu silně foukl na prsa.

„Schne to okamžitě,“ řekl, „můžeš ho pustit.“

Křeček zmateně kličkoval po stole - dobíhal na kraj, skláněl čumáček dolů, jako by se pokoušel dohlédnout až na dalekou podlahu, drobně jím třásl a vyrážel na druhou stranu, kde se všechno opakovalo.

„Za co dostal ten řád?“ zeptal se Tatarskij.

„Mám prostě dobrou náladu. Copak, závidíš?“

Azadovskij křečka chytil, strčil ho zpátky do klece, zavřel ji a zanesl zpátky do skříně.

„Proč má tak divné jméno?“

„Že se ptáš zrovna ty, Babane,“ řekl Azadovskij, usedaje zpátky ke stolu.

Tatarskij si vybavil Morkovinovu radu zbytečně nemluvit a nevyptávat se. Azadovskij uložil vyznamenávací propiety do stolu, zmuchal papír potřísněný lepidlem a hodil ho do koše.

„No - bereme tě na dobu zkušební, a to na tři měsíce. Máme sice i vlastní reklamní oddělení, ale spíš koordinujeme činnost několika velkých agentur. Prostě sami nehrajeme, jen to pískáme. Takže zatím budeš v lektorském oddělení - to je vedlejší vchod, druhý patro. Nějakej čas tě

budeme sledovat a když se nám budeš hodit, svěříme ti něco odpovědnějšího. Viděl jsi, kolik má ten barák pater?“

„Viděl.“

„No tak... tady máš pro odbornej růst neomezený podmínky. Nějaký otázky?“

Tatarskij se odhodlal k dotazu, který ho trápil od první chvíle tohoto setkání.

„Pane Azadovský... Včera jsem viděl reklamu na nějaké pilulky. Nehrál vy jste náhodou toho doktora?“

„Jo,“ přikývl úsečně Azadovskij. „A co má bejt?“

Uhnul pohledem, zvedl sluchátko a otevřel notýsek. Tatarskij pochopil, že audience skončila. Nejistě přešlápl z nohy na nohu a pohlédl na koberec:

„A nemohl bych...“

Azadovskij okamžitě pochopil. Usmál, se, vytáhl z nádobky brčko a hodil ho na stůl.

„Že se ptáš!“ řekl a začal vytáčet číslo.

OBLAK V KALHOTÁCH

Základní charakteristikou prostoru kanceláře byl pronikavý hlas kuchařky ze západní Ukrajiny, který sem skoro celý den doléhal z malého bufetu. Na něj se jako na šňůrku navlékaly všechny ostatní korálky zvukové reality: zvonění telefonů, hlasy, faxový pískot i bzukot tiskárny. A teprve kolem toho všeho se zahušťovaly hmotné předměty a lidé obývající tuto místnost: takhle se to aspoň Tatarskému jevílo už několik měsíců.

„Hele - jedu včera po Pokrovce,“ drmolil na sekretářku tenorek cigaretového kritika, který sem zaběhl jen tak na pár minut, „a najednou to všechno stojí. Správná zácpa. A vedle mě čajka. No a z tý vyleze Čečenec jako prase a kouká kolem sebe, jako by se na to na všechno moh zvysoka vysrat. Stojí si a má z toho psinu, a vedle něj najednou zastaví správněj Cadillac. A z toho vyleze holka v roztrhanejch džínách a teniskách a šup ke stánku pro pepsi-colu. Umiš si představit toho Čečence? Něco takovýho překousnout...“

„No to je teda věc,“ hlesla automaticky sekretářka, aniž prsty opustila klávesnici.

Také za Tatarského zády se ozýval dialog, a to velmi hlasitý. To se předváděl jeden jeho podřízený, postarší bývalý redaktor stranického tisku, který afektovaným basem kohosi peskoval do hlasitého telefonu. Tatarskij cítil, že redaktor mluví tak ohlušivě, nelítostně a razantně jen a jen pro jeho uši. To ho popuzovalo, a teskný a slabý hlas, odpovídající z druhé strany drátu, budil soucit.

„Jednu jsem opravil, a ta druhá mi utekla,“ říkal ten hlas

tiše. „To se stane.“

„Podívejme!“ štěkal na něj redaktor. „Nač ty v tý práci vůbec myslíš? Tak ty připravuješ dva materiály, žejo? Jeden se jmenuje Vězeň svědomí a druhý Eunuši harému, žejo?“

„Ano.“

„No a ty prostě ty živý záhlaví uložíš, vyměníš font, a na jednu na straně pětatřicet najdeš Vězně harému, žejo?“

„Ano.“

„Takže na straně čtyřasedumdesát můžeme očekávat Eunuchy svědomí? Nebo jsi úplněj čurák?“

„Jsem úplněj čurák,“ připouštěl teskný hlas.

Oba jste čuráci, pomyslel si Tatarskij. Od samého rána ho deptala deprese, nejspíš z neustávajícího deště. Seděl u okna a díval se na proud aut, valících se kalným závojem po vozovce. Staré žigulíky a moskviče, smontované už v sovětské epoše, rezivěly při chodnících jako smetí, vyhozené řekou času na špinavý břeh. Sama řeka času se v zásadě skládala z pestrých západních vozů, od jejichž kol odletovaly fontány vody.

Na stole před Tatarským ležel balíček Zlaté Jávy v reklamní kartónové krabičce a štůsek papíru. Na horním listu pomalu vyvedl slovo „mercedes“.

Například takový mercedes, pomyslel si mdle. To je samozřejmě prvotřídní auťák, o tom žádná. Ale proč je asi lidskej život zařízený tak, že se s ním stejně nakonec dá dojet jen od jednoho hovna ke druhému...?

Naklonil se k oknu a pohlédl na parkoviště. Bělala se tam střecha staršího mercedesu, který si koupil před měsícem a který už pomalu začínal zlobit.

Povzdechl si a prohodil písmena „c“ a „d“. Vyšlo mu z toho „mercedes“.

Jasně, klopýtala myšlenka dál, počínaje pětistovkou nebo možná už třistaosmdesátkou turbodieselem je to vlastně jedno. Protože to už je z člověka samotného takový hovno, že ho nic z jeho okolí neufláká. A to hovno se z vás nestane proto, že si koupíte šestistovku. Naopak. Možnost koupit si šestistovku je dána právě tím, že jste to hovno...

Pohlédl ven ještě jednou a dopsal:

„Merde-SS. Ve smyslu magického řádu zhovadilých jezdců.“

Jeho myšlenky se nečekaně vydaly zcela jiným směrem a duší zavanula vlna profesionální bodrosti. Vytrhl ze štůsku další list a rychle na něj napsal:

Plakát: *zlatý dvouhlavý orel s korunou nad hlavami, vznášející se ve vzduchu. Pod ním dlouhá černá limuzína se dvěma modrými majáky (orlí hlavy se vznášejí přesně nad majáky). Pozadí tvoří trikolora.* **Slogan:**

MERCEDES 600

STYLOVÝ A VELMOCENSKÝ

Byl však nejvyšší čas vrátit se k práci. Přesněji řečeno nikoli vrátit se, ale začít. Měl napsat lektorský posudek na reklamní kampaň Zlaté Jávy, a pak na scénáře klipů na mýdlo Camey a kosmetiky pro muže Gucci. Ta Jáva byla učinná léčka. Tatarskij do této chvíle nepochopil, zda se od něj čeká dobré či špatné hodnocení, a zatím tudíž nebylo jasné, jakým směrem by se měly ubírat jeho myšlenky. Rozhodl se začít scénáři. Mýdlový text obsahoval šest stránek, vyvedených úhledným rukopisem. Tatarskij ho štítivě

otevřel až na konci a přečetl si závěrečný odstavec:

Stmívačka. Hrdinka usíná a zdá se jí o proudech lesklých světlých vlasů, které lačně vsávají blankytnou tekutinu, plnou vitamínu B5, proteinů a nekonečného štěstí, jež na ně prší z nebe.

Zašklebil se, svraštil čelo, vzal ze stolu červenou tužku a pod text připsal:

*Příliš literátské. Kolikrát to mám opakovat: Nepotřebujeme spisovatele, ale reklamní textaře. Nekonečné štěstí se nešíří pomocí videoklipu. **NEPŘIJATELNÉ.***

Scénář na Gucci byl mnohem stručnější:

v záběru jsou dveře vesnického záchodku. Bzučí mouchy. Dveře se pomalu otevírají a my vidíme, že na latrině sedí vyhublý propitý chlápek s tváří přizdobenou obloukovitým knírem. Pod ním naskakuje titulek: Literární kritik Pavel Bisinskij. Chlápek zvedá oči ke kameře a jako by jen pokračoval v započatém výkladu:

„Spor o to, zda je Rusko součástí Evropy, je velmi starý. Skutečný profesionál může v zásadě říct, že Puškin o něm přemýšlel prakticky v každém období svého života - a to prosím s přesností na několik měsíců. Například roku 1833 v dopise knížeti Vjazemskému uvádí...”

v tomto okamžiku se rozlehne obrovský praskot, prkna se pod chlápkem lámou a on se řítí do díry. Je slyšet hlasité žbluňknutí. Kamera najíždí nad jámu a zároveň na jeřábu stoupá (podle schématu obletí Titaniku) a shora ukazuje povrch temných fekálií. Z těch se vynoří hlava kritikova, která obrací oči k nebi a pokračuje v myšlence přerušené

ponořením:

„Možná bychom počátek měli hledat na církevním poli. Není divu, že Krylov kdysi Čadajevovi řekl: Když se tak někdy rozhlédnete kolem, máte pocit, že nežijete v Evropě, ale v jakýchsi...“

Pak kritika cosi rázně stáhne dolů a on bublavě klesá ke dnu. Nastane ticho, přerušované jen bzukotem much. Hlas pod obrazem:

GUCCI FOR MEN

BUĎ EVROPAN, MYSLI NA LEPŠÍ VŮNI

Tatarskij se vyzbrojil modrou tužkou.

Výborně, napsal pod text. Schválit, jen mouchy bych nahradil Allou Pugačovovou, literárního kritika novým Rusem, a Puškina, Krylova a Čadajeva dalšími novými Rusy. Latrínu necháme potáhnout růžovým hedvábím. Monolog přepsat: Vypravěč si vzpomene na rvačku na Azurovém pobřeží. Nejvyšší čas skoncovat s literární vědou a myslet na reálného klienta.

Scénář Tatarského inspiroval, a tak se rozhodl, že vyřídí i tu Jávu. Uchopil recenzovaný objekt do ruky a ještě jednou si ho pozorně prohlédl. Byla to krabička cigaret, k níž byla přilepena prázdná krabička stejných rozměrů. Obrázek znázorňoval New York z ptačí perspektivy, na který jako řízená střela útočil balíček zlatých jáv. Pod obrázkem byl titulek: Odvetný úder. Tatarskij si k sobě přitáhl čistý list papíru a chvíli váhal, jakou tužku si vybrat - červenou, nebo modrou? Položil je vedle sebe, zamhouřil oči, párkrát mávl dlaní před obličejem a pak naslepo píchl prstem dolů. Vybral si modrou.

Za skvělý nápad, ubíhala rychle v Tatarského rukou modrá tužka, bychom nepochybně měli považovat reklamní využití myšlenky a symboliky odvetného úderu.

Odpovídá to náladám širokých vrstev lumpeninteligence, která je hlavním spotřebitelem těchto cigaret. V médiích se již dlouho nadhazuje nezbytnost bytostně zdravé a národní reakce na momentální převahu americké pop-kultury a jeskynního liberalismu. Problém spočívá v tom, jak ono „něco“ objevit. V lektorském posudku, který není určen k veřejné prezentaci, můžeme konstatovat, že ono „něco“ zatím zcela chybí. Autoři reklamní koncepce ucpávají tuto významovou díru krabičkou zlatých jáv, což u potenciálního spotřebitele bezpochyby povede k mimořádně příznivé psychologické krystalizaci. Ta se projeví následovně: spotřebitel bude podvědomě předpokládat, že každá vykouřená cigareta ho o další píď přibližuje k planetárnímu vítězství ruské ideje...

Po krátkém zaváhání Tatarskij „ruskou ideu“ přepsal velkými písmeny.

Na druhé straně musíme brát v potaz univerzální působení celé této symboliky, slévající se v brand essence. V této souvislosti se nám zdá, že kombinace sloganu „odvetný úder“ s logem společnosti British-American Tobaccos and Co., která tyto cigarety vyrábí, by mohla u části target group vyvolat jistý myšlenkový zkrat. Vzniká tu zcela zákonitá otázka: Padá ta krabička na New York, nebo odtud naopak startuje? V druhém případě (a tento předpoklad se nám jeví logičtější, protože víčko krabičky je obráceno směrem vzhůru) není jasné, proč se úderu říká odvetný.

Oknem sem dolehlo zalykavé vyzvánění z kostelíka,

který stál hned naproti. Tatarskij několik vteřin zádumčivě naslouchal a k dosavadnímu textu připsal:

Člověk se bezděky zamyslí nad odvěkou převahou západní propagandy v širším slova smyslu - nad tím, že informační konkurence introvertní a extrovertní společnosti jednoduše není možná.

Když po sobě přečetl poslední větu, Tatarskij shledal, že z ní číší uražené rusáčkovství, přeškrtl ji a celé téma rezolutně uzavřel:

Ostatně, takovýchto složitých analytických závěrů je schopna jen nejnemajetnější výseč target group, takže objem prodeje by tento drobný omyl nijak poznamenat neměl.

PROJEKT SCHVÁLIT.

Na stole zazvonil telefon a Tatarskij zvedl sluchátko:

„Haló!“

„Tatarskij! Okamžitě k šéfovi na kobereček!“ řekl mu Morkovin.

Tatarskij nařídil sekretářce, aby to všechno přepsala, a seběhl dolů. Stále ještě pršelo. Zvedl límec a vyřítil se přes nádvoří k protějšímu křídlu. Než doběhl do protější mramorové haly, liják ho promočil na kost. Panebože, to nemohli udělat průchod vnitřkem? pomyslel si vztekle. Je to přece jeden barák. Takhle jim zasviním koberec. Pohled na ochranku se samopaly ho však rázem upokojil. Jeden z ochrankářů se škorpionem přes rameno na něj čekal u výtahu a pohrával si s klíčem na řetízku.

Morkovin už seděl v Azadovského předpokoji. Sotva mokrého Tatarského spatřil, potěšeně se rozesmál:

„Copak copak, už se nám dme chřípí? Tak si nech zajít

chuť. Ljoňa je pryč, takže dneska žádný včelaření...”

Tatarskij si uvědomil, že v předpokoji něco chybí. Rozhlédl se po místnosti a zjistil, že zmizelo kulaté zrcadlo a zlatá maska.

„A kam jel?”

„Do Bagdádu.”

„Proč?”

„Hned vedle jsou trosky Babylónu. Najednou si vzal do hlavy, že vyleze na tu věž, co tam zůstala. Ukazoval mi fotografii - je to nářez.”

Tatarskij na sobě nedal znát, jak ho ta zpráva vzala za srdce. Ve snaze počínat si co nejpřirozeněji vzal ze stolu krabičku cigaret a zapálil si.

„Co ho na tom prosímte tak zajímá?” zeptal se.

„Říkal, že duše si žádá výšin. Copak žes tak pobledl?”

„Už dva dny jsem nekouřil. Chtěl jsem toho nechat.”

„Tak si kup nikotinovou náplast.”

Tatarskij se mezitím vzchopil.

„Víš ty co - já včera Azadovského viděl v dalších dvou klipech. Narazím na něj vždycky, sotva zapnu televizi. Buď tancuje v baletu, nebo hlásí počasí. Co to má znamenat? Proč je tam tak často? To se mu to tak líbí?”

„Jasně,” přikývl Morkovin, „je to jeho slabost. Ale pokud ti můžu radit, tak do toho zatím nestrkej nos. Třeba se to jednou dovíš. Rozuměno?”

„Ale jo.”

„A teď do práce. Jak jsme daleko s tím scénářem na ka-lašnikova? Zrovna mi volal jejich šéfmanažer.”

„Zatím nic nového. Je to pořád totéž: Dva dědci sestřelí

Batmana nad Moskvoreckým tržištěm. Batman spadne rovnou na pekáč se šašlikama, buší blanitým křídlem do prachu, a pak to všechno zmizí za ruským chorovodem bab v sarafánech.“

„Proč jsou tam ty dva dědci?“

„Jeden má normální verzi, druhéj zkrácenou. Chtěli předvést celý spektrum modelů.“

Morkovin se na chvilku zamyslel.

„Lepší než dva dědci by asi byli otec se synem. Táta by měl standartního kalaše, a klukovi dáme zkrácenýho. Ale v tom případě bych tam kromě Batmana rád viděl i Spawna, Nightmana - prostě celej ten jejich zsranej spolek. Rozpočet je obrovskej, tak ho musí bejt za co rozházet.“

„Logicky vzato by spíš syn měl mít normálního a táta zkrácenýho.“

Morkovin se zadumal ještě jednou.

„To je pravda,“ přikývl. „Pereš to od boku. Hlavně už tam necpi třeba mámu s granátometem, to by bylo moc. Ale kvůli tomu tě sem nevolám. Mám dobrý zprávy.“

Provokativně se odmlčel.

„Jaký?“ otázal se Tatarskij se skomíravým optimismem.

„První oddělení tě konečně prověřilo. Takže povýšení - Azadovskij mi nařídil, abych ti to naznačil. Což právě dělám.“

V bufetu bylo ticho a prázdno. V rohu visel na ocelové konzole televizor a s vypnutým zvukem vysílal zprávy. Morkovin kývl směrem ke stolku pod televizí, došel k pultu a vrátil se s dvěma sklenicemi a lahví Smirnoff Citrus Twist.

„Dáme si. Stejně jsi celej mokrej - eště mi nakonec

nastydneš.“

Posadil se ke stolku, zvláštním pohybem láhev protřepal a dlouho si prohlížel drobné bublinky, které se zrodily uvnitř.

„To by člověk nevěřil...,“ zakroutil hlavou. „Dobře, někde ve stánku na ulici prosím... Ale ona je padělaná i tady. No jasně, splašky z Polska... Hele, jak poskakuje! Tomu říkám upgrade...“

Tatarskij pochopil, že poslední dvě věty už se netýkají nápoje, ale televize, a jeho pohled se z bublinkaté vodky přestěhoval na obrazovku, na níž rudolící Jelcin bezprstou dlaní překotně sekal vzduch a cosi zalykavě vykládal.

„Upgrade?“ zeptal se Tatarskij. „A co to má být - nějaký stimulátor?“

„Pane Bože! Kdo asi šíří takový hovadiny?“ zakýval hlavou Morkovin. „K čemu to? Sotva jsme zvýšili kmitočet na šest set... Což je vlastně dost riskantní.“

„Zase nerozumím,“ přiznal se Tatarskij.

„Dřív se takovej klip musei počítat dva dny. A dneska ho uděláme přes noc. A taky tam dostaneme víc gest a mimiky.“

„A co to jako počítáme?“

„No přece jeho musíme spočítat,“ kývl Morkovin na televizní obrazovku. „A všechny ostatní taky. Třírozměrně.“

„Třírozměrně?“

„Prostě třidimenzionálně, jak praví věda. Třímenzesionálně, jak říkají naši chlapi.“

Tatarskij vytřeštil na přítele oči a marně se pokoušel pochopit, zda žertuje, nebo zda to myslí vážně.

„Co mi to tu vykládáš?“

„Přesně to, co mi nařídil Azadovskij. Naznačuju.“

Tatarskij pohlédl na obrazovku. Teď tam byla tribuna Státní dумы, na níž stál chmurný řečník, který jako by se právě vynořil z hlubin prstonárodní zarputilosti. Tatarskij se náhle přistihl při myšlence, že ten poslanec opravdu vypadá neživě - jeho tělo bylo dokonale nehybné, pohybovaly se jen rty a tu a tam oční víčka.

„Tohle je totéž,“ ozval se opět Morkovin. „Jedině že tuhle kategorii počítáme jen zhruba, jsou jich spousty. Prostě epizodní postavy. Říkáme tomu polobobek.“

„Cože?“

„No, takhle se v naší hantýrce mluví o dumských třírozměrech. Jinak je to dynamický videoreliéf - pohled z jediného zorného úhlu. Technologie je stejná, ale práce je na tom stokrát míň. Setkáš se tam se dvěma základními typy - polobobek a bobek. Vidíš, tenhle hejbe očima a hubou, takže je to polobobek. A támhleten, co spí nad novinama, to je čistej bobek. Na toho by vůbec stačil normální scanner. Ostatně, naše oddělení zákonodárné moci nedávno dostalo prémii. Azadovskij se večer díval na zprávy, a poslanci tam nadávali na televizi - že je to děvka prodejná atakdále. Azadovskij se naštvál a hned z toho chtěl dělat cirkus, dokonce už zvedal telefon. Jenže jakmile začal vymačkávat číslo, tak mu došlo: A komu to chce ten cirkus uspořádat? Inu, dobře pracujeme, když nakonec vytočíme sami sebe!“

„Takže oni všichni jsou... to?“

„Bez výjimky.“

„Hele, to vykládej koňovi,“ namítl nejistě Tatarskij. „Jen si vem, kolik je denně vidí lidí.“

„Kde?“

„No v televizi... Aha, to vlastně... No dobře... Ale jsou přece lidi, který se s nima každý den potkávají...“

„Tys nějakýho takovýho viděl?“

„No jasně.“

„A kde?“

Tatarskij se zamyslel.

„V televizi,“ připustil nakonec.

„Takže už chápeš, kam mířím?“

„Začínám chápat.“

„Čistě teoreticky samozřejmě můžeš potkat člověka, který ti řekne, že je viděl na vlastní oči nebo že se s nima dokonce zná. Na to je zvláštní služba, Hlas lidu se jmenuje. Je jich přes sto, všechno bývalý tajný, a všechny je živí Azadovskij. Jejich úkolem je chodit mezi lidma a neustále šířit, že právě potkali někoho z našich vůdců. Jednoho před dvoupatrovou vilou, druhýho s nezletilou štětkou, třetího ve žlutým lamborghini na Rubljovský silnici. Jenže Vůle lidu maká především po bufetech a nádražích, a tam ty se nedostaneš.“

„Je to pravda?“ zeptal se Tatarskij.

„To víš že jo.“

„Ale to je přece přišernej podfuk.“

„Proboha, jen tohle ne,“ zašklebil se trpitskij Morkovin.

„Proč bysme je podfukovali? Však si to vem: Každý politik je ve svý podstatě hlavně televizní produkt. Dobře - tak před kameru posadíme živýho člověka. Jenže stejně - každý slovo mu napíšu speechwriteři, každý sako mu vyberou vizážisti a každý rozhodnutí za něj udělá Mezibankovní výbor.“

A co když to s ním najednou sekne - to máme zase se vším začínat znovu?“

„Dejme tomu,“ nedal se Tatarskij. „Ale jak je možný dělat to takhle ve velkém?“

„Takže technologie tě zajímá... Vyložím v obecnějších rysech. Nejdřív potřebujeme předlohu. Voskovou figurínu nebo člověka. Z toho vytvoříme oblačné tělo. Víš, co je to oblačné tělo?“

„Něco jako astrální?“

„Ne. To ti zase nakukali nějaký pitomci. Oblačné tělo je totéž jako číslíkový oblak. Prostě mračno bodů. Ten se snímá buď čidlem, nebo laserovým scannerem. Pak se ty body spojí, potáhnou se číslíkovou sítí a škvíry se sešijou. Tam je zapotřebí hned několika operací jako stitching, clean-up atd.“

„A čím se to sešívá?“

„Zase číslícima. Jedny číslíce se sešívají jinýma. Já tomu sám taky moc nerozumím, přece jen jsem humanitně vzdělaný člověk... Zkrátka a dobře, když se to sešije a začistí, získáme model. Tento model může být dvojího druhu - polygonální nebo tzv. nurbs patch. Polygonální se skládá z trojúhelníků a nurbs z křivek - je to hodně vymakaná technologie na důležitý třírozměráky. Poslanci jsou ale všichni trojúhelníkoví, je s tím méně práce a mají lidovější ksichty. No a když je model hotovej, strčí se do něj kostra. Taky číslíková. Jsou to takový jako tyče s kloubama. Na monitoru to pak fakt vypadá jako kostra, akorát že to nemá žebra. No a ta kostra se pak animuje jako kreslený film - ručka sem, nožka tam. Ručně už to samozřejmě neděláme. Na práci s

kostrama máme zvlášť vyškolený lidi.“

„Na práci s kostrama?“

Morkovin pohlédl na hodinky.

„Zrovna teď běží ve třetím ateliéru natáčení. Pojd' se podívat. Jinak ti to budu vysvětlovat do večera.“

Prostor, kam už za pár minut Tatarskij nesměle vstupoval hned za Morkovinem, připomínal ateliér malíře-konceptualisty, který dostal velký grant na práci s překližkou. Byl to sál vysoký přes dvě patra, zastavěný mnoha překližkovými konstrukcemi různého tvaru a nepříliš jasného poslání - byly tu schody vedoucí nikam, nedokončené tribuny, překližkové plochy, které pod různými úhly klesaly k podlaze, a dokonce i dlouhá překližková limuzína. Tatarskij tu nikde neviděl ani kamery, ani reflektory, zato u zdi se tyčila hromada nepochopitelných elektronických přístrojů, připomínajících hudební aparaturu, u nichž na židlích seděli čtyři muži, působící dojmem inženýrů. Na podlaze vedle nich stála polo-prázdná flaška vodky a spousta plechovek od piva. Jeden z inženýrů se sluchátky na uších zíral na monitor. Zamávali Morkovinovi na pozdrav, ale nikdo z nich se od práce neodtrhl.

„Hele, Arkašo!“ křikl člověk se sluchátky. „Ty se tomu možná budeš smát, ale budeme to muset jet ještě jednou.“

„Cože?“ ozval se osíplý hlas ze středu sálu.

Tatarskij tím směrem pohlédl a uviděl zvláštní zařízení - překližkovou skluzavku, jaké vidáme na dětských hřištích, jenže o dost vyšší. Umělý svah končil nad houpací sítí, roztaženou mezi dřevěnými stojany, kdežto na vrchol se stoupalo po hliníkových štaflích. Vedle sítě seděl na podlaze

postarší hřmotný muž s tváří veterána sovětské milice. Měl na sobě tepláky a tričko s nápisem Sick my duck. Nápis Tatarskému připadal dost sentimentální a z hlediska pravopisu poněkud ngramotný.

„Nezlob, můj ty bože! Arkašo, jedeme znova.“

„To se nedá vydržet,“ zamumlal Arkaša. „Už se mi z toho točí hlava.“

„Tak do sebe ještě sklenici vraž. Nějak ti to nevychází, je to moc upjatý. Jen to tam vraž.“

„Vona ještě nezabrala ta předešlá,“ ozval se Arkaša, vstal a odloudal se k inženýrům. Tatarskij si povšiml, že na zápěstích, loktech, kolenou a lýtkách měl připevněné malé černé terčíky z umělé hmoty. Stejná kolečka měl i po těle - Tatarskij jich napočítal celkem čtrnáct.

„Kdo je to?“ otázal se šeptem.

„Arkaša Koržakov... Ale ne, to je jen shoda jmen. Dělá tu Jelcinova kostlivce. Má stejnou figuru i váhu. A navíc je to profík - dřív působil v Divadle mladého diváka, shakespearovskej herec.“

„A co to dělá?“

„Hned uvidíš. Dáš si pivo?“

Tatarskij přikývl. Morkovin přinesl dvě plechovky tuborgu a nějakou fotografii. Tatarskij se zvláštním pocitem pohlédl na známou postavu v bílé košili - Tuborg Man si i nadále otíral šátkem pot z čela a děsil se pokračování své poslední cesty.

Arkaša se napil, vrátil se k skluzavce, vyškrábal se po štaflích nahoru a strnul nad překližkovým spádem.

„Tak mám?“ zeptal se.

„Počkej,“ řekl muž se sluchátky, „musíme to znovu ocejchovat.“

Arkaša přidřepł, ruku položil na dřevěné roubení skluzavky a vypadal najednou jako obrovský tučný holub.

„Proč má na sobě ty kolečka?“ zeptal se Tatarskij.

„To jsou čidla. Systém Motion capture. Má je přesně v místech, kde má elektronická kostra klouby. Když se Arkaša pohybuje, zaznamenáváme jejich dráhu. Pak ji mírně přefiltruju, prokopírujeme do modelu a stroj všechno spočítá. To je taky nověj systém, Star Trak. Největší hit na trhu. Žádný dráty, dvaatřicet čidel, funguje v každých podmínkách, ale jistě si umíš představit, jak je to drahý...“

Muž se sluchátky se odvrátil od monitoru.

„Hotovo. Takže eště jednou pěkně popořádku: Nejdřív obejmeš, potom vybidneš ke sklouznutí, a pak zakopneš. Ale pozor - ten pohyb rukou, když ukazuješ dolů, musí bejt pomalejš a vznešenějš. Zato padnout můžeš jako žok, pěkně naplno. Rozumíš?“

„Jo,“ zabručel Arkaša a opatrně se vzpřímil. Mírně se potácel.

„Jedeme!“

Arkaša se otočil doleva, rozpřáhl paže a pomalu jimi objal prázdnotu. Tatarskij až žasnul, jak jsou jeho pohyby najednou vznešeně mocenské a majestátní. Tatarskij si nejdřív vzpomněł na Stanislavského, ale vzápětí pochopil, že ten člověk jen s největšími obtížemi balancuje na pětáku vysoko nad zemí a ze všech sil se snaží nespadnout. Pak Arkašovo objetí povolilo a on ukázal svému neviditelnému partnerovi k překližkovému svahu, došel k němu, na pokraji

překližkové propasti se zapotácel a bezmocně se zřítil dolů. Během pádu udělal ještě dva kotrmelce a nebýt dole sítě, bez újmy na zdraví by se to rozhodně neobešlo. Arkaša dopadl do sítě a zůstal ležet s hlavou zabořenou v rukách. Inženýři se shlukli kolem monitoru a o čemsi se začali dohadovat.

„Co to bude, až to bude?“ zeptal se Tatarskij.

Morkovin mu mlčky podal fotografii. Tatarskij spatřil jakýsi kremelský sál s malachitovými sloupy, do něž se svažovalo široké mramorové schodiště s rudým běhounem.

„Proboha a proč ho ukazujete ožralýho, když je stejně virtuální?“

„Kvůli popularitě.“

„Copak díky tomuhle mu roste popularita?“

„Jemu ne. Jakou popularitu taky může mít elektromagnetický záření? To, co roste, je popularita a sledovanost televizní stanice. Jestlipak víš, proč ve hlavních zprávách stojí minuta 40 tisíc? Už ti zapaluje?“

„Už jo. A jak dlouho ho takhle... vytváříte?“

„Od tý taneční kreace v Roštově. Jak spad z jeviště. Tenkrát jsme ho museli počítat ve vyloženě havarijním režimu. Nebo vzpomínáš, jak mu dělali ty bypassy? To byla taky hora potíží. Když jsme ho dopočítávali, všichni už měli na hubách kyslíkový masky. Od té doby nedáme na překližku dopustit.“

„A jak se dělá tvář?“ zeptal se Tatarskij. „Nebo gesta, a mimika...“

„To je stejný. Jedině že na to není elektromagnetickéj systém, ale optickej, Adaptive Optics. Na ruce zase

používáme rukavice CyberGlove. Na jedný jsme dva prsty uřízli - a je to akorát.“

„Hele, chlapi,“ ozval se jeden z inženýrů, „nemohli byste zavřít klapačky? Arkaša bude muset zase skákat, tak ať si trochu odpočine.“

„Cože?“ zděsil se Arkaša a vyhlédl ze sítě. „To vám dočista ruplo v bedně, nebo co?“

„Půjdem,“ řekl Morkovin.

Další sál, kam Tatarského přivedl, se jmenoval Virtuální studio. Přes tento název tu stály normální kamery a zářily reflektory, které příjemně hřály. Byla to velká prostora s modrými stěnami a podlahou, kde zrovna natáčeli několik lidí v módním farmářském přiodění. Ti obstoupili prázdné prostranství, zamyšleně pokyvovali hlavami a jeden mnul v ruce zralý pšeničný klas. Morkovin vysvětlil, že jsou to bohatí farmáři, které je jednodušší natáčet na kodak, než z nich dělat počítačovou animaci.

„Řekneme jim, kam se asi tak maj dívat a kdy se maj ptát. Pak je můžeš dát dohromady, s kým chceš. Viděls Starship Troopers? Jak tam ty kosmický výsadkáři bojujou s broukama?“

„Viděl.“

„No tak tohle je stejný. Jedině že místo paragánů tu máme farmáře, nebo třeba drobný podnikatele, místo ka-lašů chleba a sůl a místo brouků Zjuganova nebo Lebedě. Pak to sestříhneme dohromady, za to vrazíme chrám Krista Spasitele nebo kosmodrom Bajkonur, šupneme to na betu - a může se vysílat... Pojd' eště do střižny...“

Střižna, nalézající se za dveřmi s žertovně hravým

nápisem Strojovna, na Tatarského zvláštní dojem neudělala. Mnohem impozantněji na něj zapůsobili dva samopalníci u vchodu. Sama místnost vypadala nudně - byla to hala se skřípajícími parketami a její zdi pokrývaly uprášené tapety se zelenými gladiolami, které evidentně pamatovaly sovětské časy. Nábytek nebyl v místnosti žádný; na jedné zdi visela barevná fotografie Jurije Gagarina s holubicí v rukou, u protější stály kovové regály se spoustami jednotvárně stejných modrých beden, jejichž jedinou ozdobou bylo logo Silicon Graphics, připomínající sněhovou vločku. Zvenčí se přístroje jen málo odlišovaly od toho, co Tatarskij kdysi viděl ve firmě Draft Pódium. Žádné zajímavé indikátory ani kontrolky na těch bednách nezpozoroval - takhle mohla vypadat jakákoli banální trafostanice. Morkovin se ale choval velmi slavnostně.

„Azadovskij mi říkal, že si potrpíš na to, aby měl život velký kozy,“ řekl. „Tak si posluž - tohle je ta největší koza na světě. A pokud tě zatím nevzrušuje, tak je to jen z nezvyku.“

„A co to má být?“

„Render-server 100/400. Silicon Graphics je mastí přesně pro tyhle účely - jako high end. Z amerického hlediska už je to samozřejmě šrot, ale nám to stačí. Zatím na tom vyšívá celá Evropa. Dá se na tom počítat sto špičkovějších a čtyři stovky méně významnějších politiků.“

„To je teda dělo,“ řekl bez zvláštního nadšení Tatarskij.

„Tomuhle už se ani nedá říkat počítač. To je souprava čtyřadvaceti mašin, který se ovládají z jediných klávesnic. Každý ten počítač má čtyři procesory, frekvence osm set megahertzů. Záběry počítá každý blok postupně jeden za

druhým, a celá soustava funguje asi jako leteckej kanón s otočnejma hlavněma. Američani si za to řekli strašný prachy. Ale co se dalo dělat - když jsme začínali, nic takovýho jsme k dispozici neměli. A teď už je nebudeme mít nikdy, ale to jistě chápeš sám. Američani jsou ostatně náš hlavní problém. Berou nás u huby, jak to jen jde.“

„Jak to myslíš?“

„No obíraj nás o megaherty. Nejdřív nám sebrali dvě stě za Čečensko. Teda - ve skutečnosti kvůli ropovodu, to ti snad nemusím vykládat. Pak zase, že jsme je připravili o úvěr. A takhle to jde jedno za druhým pro každou blbost. My to přes noc samozřejmě rozpumpujem, ale to víš - na velvyslanectví se taky dívaj na televizi. Jakmile trošku zvednem kmitočet, hned to zjistěj a pošlou sem kontrolora. Je to zkrátka vostuda. Taková velká země, a aby se potácela na mizernejch čtyřech stovkách megahertzů. A ty vlastně taky nejsou naše.“

Morkovin přistoupil k regálu, vytáhl z něj úzký modrý blok a zvedl víko, na jehož spodní straně se vynořil monitor z tekutého krystalu. Pod ním byla klávesnice s trackballem.

„Z týchle klávesnice se to ovládá?“ zeptal se Tatarskij.

„Ale co tě nemá,“ mávl rukou Morkovin. „Na vstup do systému potřebuješ zvláštní přístupový hesla. Všechny terminály jsou nahoře. Tohle je jen kontrolní monitor - chci se podívat, co zrovna počítáme.“

Přešel prsty po klávesách a v dolní části monitoru se rozsvítilo okno s indikátorem a několika nesrozumitelnými nápisy - „memory used 5184 M, time elapsed 23:11:12“ - a velmi drobným písmem bylo připsáno ještě cosi. Pak

velkými písmeny naskočilo:

C:/oligarchs/berezka/excesses/vo_pole/slalom.prg.

„Jasný,“ pokýval hlavou Morkovin. „To je Berezovskij ve Švýcarsku.“

Na obrazovce začaly naskakovat barevné čtverečky s fragmenty nějakého obrázku - jako by někdo skládal hlavolam. O pár vteřin později spatřil Tatarskij známou tvář, v níž se černalo několik nedopočítaných čtverečků - obzvláště ho překvapila pološílená radost, s jakou zářilo právě, již dokončené oko.

„Lyžuje si, bestie,“ utrousil Morkovin, „kdežto my dva abysme tu polykali svinstvo a prach.“

„A proč je tam to excesses? Na tom přece nic není, když si někdo chce zajezdit na lyžích...“

„Nojo, jenže podle scénáře bude mít na tý slalomový trati místo tyčí nahatý baletky,“ odpověděl Morkovin. „Jedny maj modrý mašle, druhý červený. Holky jsme nasníмали na kodak přímo na svahu. Ty měly panečku radost - jen tak zničehonic se podívat do Švýcarska. Dvě z nich tam hopsaj dodneška.“

Vypnul monitor, víko zaklapl a kontrolní blok zasunul zpátky na místo. Tatarského přepadla znepokojivá myšlenka.

„Poslyš, a Američani to dělaj taky tak?“

„No to bych prosil. A hlavně začali mnohem dřív. Reagan byl animovanej celý druhý volební období. Nebo Bush... Pamatuješ, jak stál u vrtulníku a vítr mu zved vlasy přečesaný přes pleš a ty vlály a jemně se chvěly? Prostě skvost. Já bych řek, že tomuhle se v počítačový grafice ještě nic

nevyrovnalo. Amerika...”

„A je pravda, že v naší politice pracujou jejich copywriteri?“

„No tak to je kec. Prosimtě - ty nevymýšlej nic pořádnýho ani u sebe doma. Rozlišovací schopnost, počet bodů, zvláštní efekty - to prosím. Ale jinak je to země bez ducha. A jejich politický copywriteri jsou hovnaři. Prezidentský kandidáti jsou dva, ale scénáristickéj tým jeden. A zařezávaj tam jenom ty, který někdo vyhodil z Madison Avenue, protože v politice se točej hodně malý prachy. Nedávno jsem si projížděl jejich předvolební materiály - no to je prostě hrůza. Když jeden řekne něco o mostu do minulosti, tak jinej po pár dnech rozhodně začne vykládat o mostu do budoucnosti. Bobovi Doleovi prostě předělali nikeovskej slogan - místo „JUST DO IT“ „JUST DONT DO IT“. Ale pozitivního si nedokážou vymyslet nic, leda tak felaci v Orální pracovně... Nene, to naši hoši jsou desetkrát zdatnější. Jen se podívej na ty plasticky prokreslený charaktery: Jelcin, Zjuganov, Lebed’... Učiněnej Čechov. Tři sestry. Takže ať se lidi, který tvrděj, že Rusko nemá vlastní reklamní fláky, těmahle kecama klidně udávěj. My tu máme takový talenty, že se za ně nemusíme stydět nikde na světě. Třeba tohle, jen se podívej.“

Kývl na Gagarinovu fotografii. Tatarskij si ji prohlédl pořádně a zjistil, že na ní není Gagarin, ale generál Lebed’ v parádní uniformě, a že v rukou nedrží holuba, ale králíka s ušima přitaženýma k hlavě. Fotografie připomínala svůj předobraz do takové míry, že vznikl optický klam: králík v Lebed’ových rukou vypadal jako odporně vyžraný holub.

„To pořídil jeden mladej havíř,” řekl Morkovin. „Na obálku Playboye. A titulěk k tomu zní Rusko bude krásné a tlusté. Pro hladový Rusy se snad ani nic lepšího vymyslet nedá. Dřív ten kluk jed sotva dvakrát denně, a teď je to jeden z nejúspěšnějších kreativců. Faktem je, že všechny jeho práce se točej kolem žrádla... Vzpomínáš na tu Achmatovou? Kdybyste jen věděli, z jakého že smetí...”

„Počkat...,” zarazil ho Tatarskij. „Napadla mě docela dobrá věc. Jen si to zapíšu.”

Vytáhl z kapsy notýsek a poznamenal si:

Silicon Graphics (velký kozy) - nové logo. Místo sněhové vločky obrovský prs, nadmutý silikonovou protérou (jen le-dabye nahozená pérovka, však je to graphics). V klipu z prsu vylézá křemíkokrystalická žízala a stáčí se do S (model species II). Promyslet.

„Upocenej příval inspirace?” zeptal se Morkovin. „To ti až závidím. Ale dobře, konec exkurze. Pojďme do bufetu.”

V bufetu bylo stále stejně prázdné. Stejně němě běžela i televize, pod kterou stála na stole nedopitá láhev Smirnoff Citrus Twist a dvě sklenice. Morkovin do nich nalil, mlčky si přitukl s Tatarského sklenicí a obrátil vodu do sebe. Tatarskij po exkurzi pocítil jakýsi matný nepokoj.

„Poslyš, ale jednu věc pořád nechápu,” obrátil se k Morkovinovi. „Dobře, tak textaři jim všem píšou řeči. Ale za ty texty snad musí někdo odpovídat. Kde bereme témata a jak určujeme, kudy se zítra bude ubírat naše národní politika?”

„Na to je velkej byznys,” odpověděl kuse Morkovin. „Víš, co jsou to oligarchové?”

„Nojo. A co - to se scházejí a rozhodnou? Nebo posílají

nějaký písemný koncepcí?

Morkovin ucpal palcem hrdlo láhve, zatřásl jí a znovu si začal prohlížet bublinky - ta podívaná mu rozhodně připadala čímsi úchvatná. Tatarskij mlčky čekal na odpověď.

„Prosímte, jak se můžou někde scházet,“ ozval se nakonec Morkovin, „když je všechny vyrábíme tady o patro vejš. Sám jsi přece zrovna viděl Berezovského.“

„Aha,“ zamyslel se Tatarskij. „Budiž. A kdo píše scénáře pro oligarchy?“

„Normální textaři. Všechno je úplně stejný, jenom v jiným patře.“

„Aha. A podle čeho volíme to, o čem mají oligarchové rozhodnout?“

„Podle politický situace. To se jen tak říká, že se pro něco rozhodneme. Ve skutečnosti velký možnosti volby nemáme. Všude kolem vládne jen železná nevyhnutelnost. Jak pro ty, tak pro ony. A pro mě a pro tebe taky.“

„Takže oligarchové vlastně taky nejsou? Ale dole u vchodu přece visí tabule s nápisem Mezibankovní výbor...“

„Ta je tam proto, aby nás fízláci brali vážně a pořád nám nevnucovali ochranu,“ řekl Morkovin. „My sice jsme Mezibankovní výbor, ale všechny ty banky jsou zase takříkajíc mezivýborový. A ten výbor, to jsme my. Takhle to je.“

„Chápu,“ přikývl Tatarskij, „Řekl bych, že chápu... Ale počkat... To by tedy znamenalo, že jedni určují druhé, a ti zase... Ti určují ty první. Jak to tedy může...? Počkat... A na čem to všechno stojí?“

Nedomluvil a zavyl bolestí: Morkovin ho ze všech sil štípl do hřbetu ruky - tak silně, že mu dokonce utrl malý cárek

kůž.

„Hele! Na tohle,“ nahnul se přes stůl a zabodl do Tatarského očí potměný pohled, „už nikdy nemysli. Vůbec nikdy, rozumíš?“

„A jak to mám udělat?“ zeptal se Tatarskij, který cítil, že bolest ho právě odmrštila od okraje jakési hluboké a tmavé propasti. „Jak na to můžu nemyslet?“

„Existuje na to technika,“ odpověděl Morkovin. „Ty jakoby chápeš, že užuž se blížíš rozluštění celý takový záhady, a vzápětí se štípneš nebo bodneš něčím ostrým. Do ruky, do nohy - to je jedno. Musí to bejt někam, kde je hodně nervovejch zakončení. Jako když se plavec štípne do lejtka, aby se zbavil křeče. Aby se neutopil. No a pak, postupně, se ti kolem tý myšlenky vytvoří takový jako pouzdro a ty se jí dokážeš celkem bez problémů vyhnout. Teda - cítíš, že ta myšlenka existuje, ale už nikdy si ji nemyslíš. A postupně si zvykneš. Osmý patro sousedí se sedmým, a sedmý zase s osmým, a všude, v každým konkrétním bodě existuje určitá stabilita. Pak tě zavalí práce, šňupneš si trochu koksu a budeš od rána do noci pěkně v poklusu řešit zcela konkrétní záležitosti. Na abstraktní problémy ti nezbyde čas.“

Tatarskij do sebe naráz obrátil zbytek vodky a několikrát se štípl do stehna. Morkovin se smutně pousmál.

„Třeba Azadovskij,“ pokračoval. „Proč si myslíš, že tady všechny balamutí a tahá za nos? Protože ho ani nenapadne, že v tom všem je cosi nezvyklýho. Takovej člověk se rodí jednou za sto let. Kterej, dalo by se říct, uvažuje v dimenzích života celého světa...“

„Jasně,“ řekl Tatarskij a ještě jednou se štípl do nohy.

„Jenže ono by se asi nemělo jen balamutit a tahat lidi za nos, ale taky regulovat, ne? Společnost je přece ohromně složitá věc. A regulace taky vyžaduje nějaké principy...“

„Princip je jednoduše,“ řekl Morkovin. „Aby všechno ve společnosti bylo normální, musíme jen regulovat objem oběživa, který máme k dispozici. Všechno ostatní se do patřičného řečiště usměrní automaticky. Proto do ničeho nesmíme zasahovat.“

„A jak chceš regulovat ten objem?“

„Aby byl maximální.“

„To je všechno?“

„Samozřejmě. Když je maximální, znamená to, že všechno běží ve svých kolejích.“

„Ano,“ přikývl Tatarskij, „to zní logicky. Ale tomu všemu přece musí někdo velet...“

„Ty to všechno chceš pochopit moc rychle,“ zachmuřil se Morkovin. „Kdežto já ti říkám nespěchej. To je, kamaráde, moc složitý problém - pochopit, kdo tomu všemu velí. Zatím ti to řeknu takhle - světu nevládne někdo, ale něco. Určitý faktory a impulsy, na jejichž znalost máš ještě mlíko na bradě. Ačkoli, Babane, nevědět o nich vůbec nic prostě nejde. Takovej to je paradox...“

Morkovin umlkl a nad něčím se zamyslel. Tatarskij si zapálil - mluvit už se mu nechtělo. V bufetu se mezitím objevil nový návštěvník, kterého Tatarskij okamžitě poznal - byl to známý televizní analytik Farsuk Sejfull-Fraškovskij. Naživo vypadal mnohem starší než na obrazovce. Zřejmě se právě vracel ze živého vysílání: jeho tvář pokrývaly velké krupěje potu a slavný skřípec seděl na nose nějak nakřivo. Tatarskij

si pomyslel, že se Fraškovskij okamžitě vrhne k pultu a dá si vodku, ale ten místo toho přistoupil k jejich stolu.

„Mohl bych zapnout zvuk?“ zeptal se a kývl na obrazovku. „Tenhle klip dělal můj synek, a já ho ještě neviděl.“

Tatarskij pohlédl vzhůru. V televizi se odehrávalo cosi podivně známého: na palouku uprostřed březového háje stál sbor námořníků mírně podezřelého vzhledu (Tatarskij okamžitě poznal Azadovského, který stál uprostřed skupiny a jemuž jako jedinému na hrudi svítila malá třpytná medaile). Námořníci se drželi kolem ramen, pokyvovali se ze strany na stranu a neslyšně přizpěvovali žlutovlasému sólistovi, takovému Jeseninovi v rauši. Tatarskému se zpočátku zdálo, že sólista stojí na pařezu obrovité břízy, ale podle ideálně válcovitého tvaru toho pařezu a malých žlutých citronků, namalovaných na jeho povrchu, se dověděl, že je to mnohonásobně zvětšená plechovka soft-drinku, která má připomínat asi břízu, ale možná taky zebru. Naleštěný klip svědčil o tom, že patří do kategorie hodně drahých.

„Bom-bom-bom,“ zahučeli dutě pokyvující se námořníci. Sólista odtrhl ruku od srdce, vztáhl ji ke kameře a tenorem zapěl:

*A vlast mě hojně
napájela
březovým Sprite,em,
březovým Sprite,em.*

Tatarskij prudkým pohybem rozmáčkl cigaretu v popelníku.

„Kurvy,“ řekl.

„Kdo?“ zeptal se Morkovin.

„To kdybych *já* tak věděl.... Poslyš, a kam mě hodlají nasadit?“

„Jako šéfkreativce v oddělení kompromitujících materiálů. A taky budeš po ruce pro případ nějakýho poplachu. Takže teď si budeme navzájem oporou. Jako tyhle námořníci. Pěkně bok po boku... A nezlob se, kamaráde, že jsem tě do toho zatáh. Plebsu, kterej tohle neví, se vlastně žije daleko snáz. Ty si myslej, že snad existujou různý televizní kanály, nějaký televizní společnosti... Proto jsou taky plebs.“

To se stává často - jedete si takhle v bílém mercedesu kolem autobusové zastávky, vidíte lidi, kteří už bůhvíjak dlouho zpitoměle čekají na svůj autobus, a najednou si všimnete, že leckdo z nich po vás kalně a snad i závistivě pokukuje. A na vteřinu uvěříte, že ten mechanismus, ukradený anonymnímu měšťanostovi někde v Německu a ještě ne zcela proclený v bratrském Bělorusku, ale už teď podezřele buchající motorem s přeraženými výrobními čísly, je opravdu válečná kořist, svědčící o naprostém a definitivním vítězství nad životem. A po těle přeběhne ve vlně horký záchvěv - hrdě odvracíte od těch na zastávce pohled a v nitru sami sebe přesvědčíte, že to, co člověk absolvoval, nebylo nadarmo a že se život vydařil.

Tak v našich myslích funguje anální wow-faktor. Tatarskému se však zaboha nedařilo vychutnat jeho sladké ši-mrání. Snad to bylo v jakési zvláštní apatii reprezentantů střední třídy, kteří se po dešti, co právě skončil, tísnili na těch zastávkách. Anebo byl Tatarskij jednoduše příliš nervózní - čekala ho prezentace jeho vlastní práce, již měl být přítomen sám Azadovskij. Anebo snad šlo o poruchy, které v poslední době začal vykazovat sociální lokátor v jeho duši.

Když se na vše kolem podíváme pod zorným úhlem čisté animace, zauvažoval při pohledu na spolutrpitele v dopravní zácpě, všechny pojmy jsou u nás naruby. Pro nebeský Silicon, který dokáže do počítačového jazyka zakódovat celý tento svět, je pomačkaný záporožec mnohem tvrdší oříšek než zbrusu nový bavorák, jehož karosérii tři roky doladovali

v aerodynamickém tunelu. Takže všechno nakonec vězí v kreativcích a scénáristech. Ale která bestie napsala tenhle scénář? A kdo je ten divák, který požíraje pizzu zírá na tuhle obrazovku? Ale především - copak se tohle všechno odehrává jen proto, aby si nějaké vyžrané nadtělo vyvařilo cosi jako peníze za cosi jako reklama? Vypadá to tak. Protože jak známo, vše na světě vychází z analogie...

Zácpa konečně trochu prořídla. Tatarskij zapnul rádio. Do auta vtrhl huhňavý hlas, připomínající skučení větru v komíně:

*Ani svatý, ani moudrý,
ani pořad Neprominem
nechráněj nás před mizery,
co ukradli naftu s plynem!
Reklamní služba Ruského rádia*

Inferální veselí, které z toho hlasu dýchalo, nenechávalo nikoho na pochybách, že sám jeho majitel mezi těmi mizery taky jistě něco znamená - a ne právě málo. Tatarskij nervózně vypnul rádio a přesunul páku automatického řazení.

Náladu měl najednou dočista pod psa a zachtělo se mu živého lidského tepla.

Vybočil z proudu aut k zastávce a sešlápl brzdu. Rozbité boční okno zastávky kdosi přelepil reklamní tabulí televize STS s alegorickými podobiznami čtyř smrtelných hříchů s dálkovými ovladači v rukou. Na lavici pod stříškou čekali nehybná stařena s košem na kolenou a kučeravý čtyřicátník v promoklém vojenském vaťáku s lahví piva v ruce. Tatarskij pochopil, že v chlápku je ještě dost životní síly, stočil dolů okénko a vystrčil loket ven.

„Nezlobte se, pane, ale neřekl byste mi, kde je tu obchod s pánským prádlem?“

Muž k němu zvedl zrak. Zřejmě všemu porozuměl, protože jeho oči potáhla mázdra studeného živočišného vzteku. Krátká výměna pohledů byla velmi výmluvná - Tatarskij pochopil, že chlápek pochopil. A chlápek asi pochopil i to, že Tatarskij chápe, že byl pochopen.

„U Kandaháru to bylo vostřejší,“ řekl chlápek.

„Pardon - co jste říkal?“

„Co sem řek, to sem řek,“ řekl chlápek a popadl láhev za hrdlo. „A na ten pardon klidně zapomeň!“

Cosí Tatarskému napovědělo, že chlápek k jeho autu nepřistupuje proto, aby mu ukázal cestu k obchodu, a přišlápl plynový pedál až k podlaze. Instinkt ho nezklamal - o sekundu později cosí tvrdě udeřilo do zadního skla a to se pokrylo sítí prasklin, po níž teď dolů stékala bílá pěna. Tatarskij pod vlivem adrenalinové vlny ještě zrychlil. To je pták, pomyslel si a pohlédl do zpětného zrcátka. A mafie dělají dobře, když si z takových dělají pěšáky.

Když zaparkoval na nádvoří Mezibankovního výboru, hned vedle něj přibrzdil rudý range rover - poslední model s nepředstavitelnými reflektory na střeše a veselým obrázkem na dveřích: Hlava Indiána v bohaté péřové čelence na pozadí východu slunce nad prérií. Kdopak asi jezdí tímhle? napadlo Tatarského a chvíli u dveří svého vozu počkal.

Z range roveru vylezl plný malý pán ve zdůrazňované buržoazním proužkovaném obleku, otočil se, a ohromený Tatarskij v něm poznal Sašu Blaua - ztučnělého, ještě olysajícího, ale se stále touž grimasou mučivého

nepochopení ve tváři.

„Sašo,“ oslovil ho Tatarskij, „jsi to ty?“

„Á, Baban,“ řekl jen Saša Blau. „Ty jsi taky tady? V kompromitaci, žejo...“

„Jak to víš?“

„Protože tam začíná každej. Aby to dostal do ruky. Lidí v branži je přece pár. Jeden zná druhýho. Takže i když jsem tě tu ještě neviděl, stačí, že parkuješ u tohohle vchodu; to znamená, že děláš v kompromitačním. Maximálně tak dva tejdny, víc určitě ne. To je prosté, milý Watsone...“

„Už měsíc. A co tu děláš ty?“

„Já? Já jsem vedoucí oddělení ruský ideje. To je v tý vile. Stav se, kdybys měl nějaký nápad.“

„Ze mě toho moc nevypadne,“ posteskl si Tatarskij. „Už jsem o tom uvažoval, ale nějak mi to nejde. Zkus to někde na periférii a poptej se mezi lidma.“

Saša Blau nespokojeně zkrabatil čelo.

„Jo, to jsem ze začátku taky praktikoval. Naleješ mu plnou sklenici, podíváš se mu do očí a dovíš se: Doprdle kdybys tak šel, mercedese zmrdanej! Nic sekáčtějšího než mercedes si vymyslet nedokážou... A všechno je to tak destruktivní... To je tvoje?“

Otázka se vztahovala k autu.

„No ano,“ odpověděl důstojně Tatarskij.

„Jasně,“ řekl Saša Blau, uzamykající dveře range rovera. „Čtyřicet minut vostudy - a jsi v práci. Hlavně žádný min-dráky. Všechno máš ještě před sebou.“

Nedbale mu pokynul a odskotačil ke vchodu, mávaje v rychlé chůzi objemnými promaštěnými deskami. Tatarskij

ho doprovodil dlouhým pohledem, pak se podíval na zadní sklo svého auta a sáhl po zápisníku.

Největší zlo spočívá v tom, poznamenal si na poslední stránku, že lidé budují své vzájemné kontakty na nesmyslně bezobsažném tlachání, do nějž lačně, vynalézavě a kruté vplétají svůj anální impuls v naději, že pro někoho se z něj stane impuls orální. Když se to podaří, člověkem probíhá orgiastický záchvěv a on pak několik vteřin cítí takzvaný tep života.

Azadovskij s Morkovinem seděli v projekčním sále již od rána. Před vchodem se procházelo několik lidí, kteří klábosili o politice a zuřivě nadávali na vládu. Tatarskij si řekl, že tohle budou textaři politického oddělení, momentálně provozující kolektivní flákárnu. Volali si je po jednom - v průměru před šéfy trávili nějakých deset minut a otázky, které se tam řešily, byly evidentně světoborného významu: Tatarskij to pochopil podle Jelcinova hlasu, který k němu ze sálu několikrát zalétl a který vytáhli na maximální hlasitost. Poprvé hlas jen nechápavě zabručel:

„K čemu potřebujeme tolik pilotů? Stačí nám jeden, ale ke všemu odhodlanej! Člověk se podívá na vnoučka, jak si hraje s play stationem - a hned všechno ví...“

Podruhé zřejmě projížděli fragment z provolání k národu, protože Jelcinův hlas byl tentokrát slavnostní, až velebný:

„Poprvé za dlouhá desetiletí se obyvatelstvu Ruska dostalo možnosti vybrat si mezi hlasem srdce a hlasem rozumu...“

Jeden projekt zabili - bylo to zřejmé z tváře vysokého kníratého předčasně zešedivělého muže, který ze sálu

vycházel s šarlatovým rychlosešívačem, opatřeným nápisem CAR. Pak v sále začala hrát hudba - nejdřív dlouho brnkala balalajka a kdosi hlasitě výskal, a pak se rozlehl hlas Azadovského:

„Děte do háje! To to radši budem točit v reálu. Podle mě by nakonec byl lepší ten Lebed'. Ten aspoň nemá pleš. Další.“

Na Tatarského se dostalo až zadlouho - byl poslední. Zpola setmělý sál, kde čekal Azadovskij, byl ponuře elegantní, ale poněkud archaický, jako by ho zařizovali někdy ve třicátých či čtyřicátých letech. Když Tatarskij vstoupil, neznámo proč se nahrbil, kvapně docupital do první řady a posadil se na krajíček židle vlevo od Azadovského, který vypouštěl cigaretový dým přímo do paprsků videoprojektoru. Azadovskij mu podal ruku, ale ani se po něm nepodíval - byl viditelně nesvůj. Tatarskij už věděl, oč jde, Morkovin mu to vysvětlil už včera.

„Už nás přiškrtli na tři sta - za Kosovo. Vzpomínáš si, jak za komunistů najednou nebylo máslo? Teď chybí vysílací čas a pořádněj kmitočet. V dějinách týhle země je cosi fatálního. Azadovskij si teďka osobně prohlíží všechny kopyta. Na hlavní render se věci pouštějí jen s jeho písemným souhlasem, takže se snaž.“

Jak vypadá takzvané kopyto, tedy nepropočítaná skica, Tatarskij viděl vůbec poprvé. Kdyby sám nebyl autorem scénáře, nikdy by nepochopil, že zelený obrys, pozpřetinaný tenkými žlutými přerušovanými čarami, je vlastě stůl s rozloženými monopoly. Místo figurek tu byly stejné červené šipky, kdežto úlohu kostek plnily dvě tmavomodré skvrnky.

V dolní části monitoru naskakovaly ve dvojicích číslice od jedničky do šestky a tahy odpovídaly získaným bodům - hra byla vymodelována opravdu poctivě. Sami hráči však zatím neexistovali a místo nich u stolu seděly kostry z přerušovaných čar a s kroužky na místech kloubů. Zřejmě byly zatím jen tváře, sestavené nahruho z různých mnohoúhelníků - brada Salmana Radujeva připomínala ryšavou cihlu, připevněnou k dolní části obličeje, Berezovskij se zase dal poznat jedině podle šeríkových trojúhelníků vyholených tváří. Jak se dalo očekávat, vítězil Berezovskij.

„Anoano,“ pronesl, potřásaje kostkami v zelených schematických prstech, „s monopoly byl na matičce Rusi problém odjakživa. Člověk si koupí pár ulic, a pak se ukáže, že tam bydlí lidé.“

Radujev se zasmál:

„To ale neplatí jen v Rusku. To platí všude. A já ti řeknu ještě něco, Borisi: Lidi tam nejen žijou, ale eště ke všemu si myslej, že ty ulice jsou jejich.“

Berezovskij hodil kostky. Opět mu padly dvě šestky.

„Možná, ale ne tak docela,“ utrousil magnát. „V našich časech se lidé všechno, co si myslí, dovídají z televize. Takže když si chceš koupit pár ulic a nemít z toho těžkou hlavu, musíš to nejdřív zařídit tak, aby se nad nimi tyčila tvoje televizní věž.“

Cosí zapískalo a v koutě stolu vyrostla nová animace - vojenská vysílačka s dlouhou anténou. Radujev ji přiložil k hlavě, cosí krátce prohodil čečensky a postavil ji zpátky na místo.

„Já svého moderátora klidně prodám,“ řekl a cvrknutím

prstu dopravil příslušnou figurku do středu stolu.

„Kupuju,“ vyhrkl rychle Berezovskij. „Ale proč ho nemáš rád?“

„Protože v televizi dochází k příliš častému styku moči s pleť. Kdykoli pustím televizi, hned to cítím.“

„Ale to přece není tvoje pleť, Salmane.“

„No právě,“ řekl podrážděně Radujev, „tak proč se musej dotýkat zrovna v mé hlavě? To si nemůžou najít lepší místo?“

Horní část Berezovského obličeje překryl obdélník s detailně spočítanýma očima. Ty nepokojně louply po Radujevovi, několikrát mrkly a obdélník zmizel.

„Ale stejně - čím je to moč?“ opakoval Radujev tónem, jako by ho tahle myšlenka právě napadla.

„Nech toho, Salmane,“ chlácholil ho Berezovskij. „Radši táhni.“

„Počkat, Borisi. Nejdřív se musím dovědět, čím moč a pleť se dotýkají v mé hlavě, když se dívám na tvou televizi!“

„Proč by ta televize měla být má?“

„Protože ropovod vede po mém území, takže za ropovod odpovídám já. Sám to řek, no nemám opravdu? Takže když na tvejch políčkách stojíš všichni moderátoři, za televizi jsi odpovědný ty. Tak mi laskavě řekni, čím moč mi šplouchá v lebce, když se na tu televizi dívám.“

Berezovskij se poškrábal na bradě.

„Je to tvoje moč, Salmane,“ prohlásil rezolutně.

„Proč?“

„Či by jinak mohla být? Uvažuj se mnou. Za tvou odvahu se ti říká muž s kulkou v hlavě. Řekl bych, že ten, co by se

opovázil vychrstnout na tebe moč, když se díváš na televizi, asi by dlouho nežil.“

„To se nepleteš.“

„Takže je to tvoje moč, Salmane.“

„A jak se mi dostane do hlavy, zrovna když se dívám na televizi? To stoupá nahoru z močového měchýře?“

Berezovskij se natáhl pro kostky, ale Radujev je přikryl dlaní.

„Vysvětli mi to,“ požadoval. „Jinak dál nehrajem.“

Z Berezovského čela vylezl animační čtvereček, přetátý hlubokou vráskou.

„Dobře,“ přikývl, „pokusím se ti to vysvětlit.“

„Mluv.“

„Když Alláh stvořil tento svět,“ spustil Berezovskij a maně pohlédl vzhůru, „nejdřív si ho pomyslel. Teprve pak učinil předměty. Ve všech svatých knihách se praví, že na počátku bylo slovo. A to v právnickém jazyce znamená co? To v právnickém jazyce znamená, že Alláh nejdřív zformuloval pojmy. Hrubá předmětnost je údělem lidí, kdežto Alláh,“ a Berezovskij znovu letmo zvrátil oči vzhůru, „má místo věcí ideje. Takže když se v televizi díváš na allwaysky a pampersky, nemáš v hlavě kapalnou lidskou moč, ale představu moči. A idea moči se stýká s ideou pleti. Už rozumíš?“

„Vymakaný,“ uznal Radujev zamyšleně. „Ale stejně mi to není úplně jasný. Takže v mé hlavě se stýká idea moči a pojem pleti, jo?“

„Jo.“

„A Alláh má místo věcí ideje, jo?“

„Jo,“ opakoval ještě jednou Berezovskij a zachmuřil se.

Na jeho domodra vyholených skráních naskočily animační záplaty s mohutně pracujícími lícními svaly.

„V mé hlavě se teda dotýká Alláhova moč s Alláhovou pleť, budiž jeho jméno požehnáno. .. Je to tak?“

„I tak by se to asi dalo říct,“ přikývl Berezovskij a na jeho čele opět naskočil fragment s vráskou. (Tatarskij na tomto místě přičinil dramaturgickou poznámku „Berezovskij cítí, že se rozmluva neubírá žádoucím směrem“).

Radujev si pohladil cihlovitý plnovous.

„Al-Halládž to říkal dobře,“ poznamenal, „největší zázrak je člověk, který kolem sebe nevidí zázraky. Ale řekni mi, proč se to stává tak často. Jednou se moč pleť dotýkala sedmnáctkrát za hodinu.“

„No, to je asi pro statistiku Gallup Media,“ utrousil shovívavě Berezovskij. „Nejdřív projeli spoustu peněz pronic zanic, a pak bylo najednou třeba proinvestovat celý rozpočet. A co je na tom? Kolik reklamního času prodáme, tolikrát to zařadíme.“

Radujevův kostlivec se naklonil až nad stůl.

„Tak počkat! To chceš říct, že kolikrát ti zaplatěj, tolikrát se moč dotkne pleť?“

„No jistě.“

„A o tom rozhoduješ ty osobně?“

„Přirozeně,“ přikývl Berezovskij. „Detaily mě nezajímají, ale všechny nitky držím v rukou. Jak taky jinak?“

„A takhle se to chystáš provádět dál?“

„Samozřejmě,“ řekl Berezovskij. „Protože někomu přijde moč na pleť. Kdežto jinému peníze na účet.“

Radujevovu kostru pokrýla celá síť se zatím jen

elementárně prokresleným tělem v jordánské vojenské uniformě. Sáhl rukou za židli, vytáhl odtud kalašnikova a namířil ho na svého společníka.

„Co blbneš, Salmánku?“ zeptal se tiše Berezovskij a instinktivně zvedl ruce nad hlavu.

„Říkal jsi, že Alláh nejdřív vymyslel pojmy,“ řekl Radujev, „ale pokud z toho mám pojem já, tak člověk, kterej je ochotnej kropit močí kůži Alláhovu, by neměl svinít tuhle zemi.“

Síť s jordánským tělem zmizela, na monitor se vrátily tenké linie kostry a kalašnikov se proměnil v pokyvující se čárkovanou osu. Horní část Berezovského hlavy, již teď osa procházela, se schovala za animační záplatou se zvrásněným sokratovským čelem, které se v následující vteřině pokrýlo krupějemi potu.

„Hlavně klid, Salmánku, hlavně klid,“ řekl Berezovskij. „Dva chlapi s kulí v hlavě za jedním stolem - to by bylo trochu moc. Nerozčiluj se.“

„Jaký nerozčiluj se? Každou kapku moči, kterou jsi za peníze uronil na Alláha, budeš smejvat kýblem vlastní krve. To zase říkám já tobě!“

V přimhouřených Berezovského očích probleskla činnost zběsile pracujícího mozku.

Přesně takhle to stálo ve scénáři - „zběsile pracující mozek“ - a Tatarskij si ani neuměl představit, jaká technologie animátorům pomohla dosáhnout přesnosti tak doslovné.

„Poslyš,“ řekl Berezovskij, „teď mě asi nečeká nic pěkného. Hlavu samozřejmě nemám pancéřovanou, o tom žádná. Ale ty, jak jistě sám dobře víš, taky ne. A tady všude kolem jsou moji střelci... Aha... Tohle ti poradili do té

vysílačky?“

Radujev se zasmál:

„V časopise Forbes se píše, že se všeho zmocňuješ rychle a z rozběhu. Jenže každý člověk, kterej jde na všechno rychle a z rozběhu, píše se dál v tom Forbesu, musí bejt připravenej na to, že jednoho krásnýho dne jiný rychle a z rozběhu doběhnou jeho samotnýho. Tvoji střelci maj dneska volno.“

„Copak ty si předplácíš Forbes?“

„To bych prosil. Čečensko je teď přece součást Evropy.“

„Tak proč hned saháš po zbrani, když jsi tak kulturní?“ zeptal se Berezovskij podrážděně. „Proberem to jako dva Evropani, bez zbytečnejch špumprnáklí.“

„Jen do toho.“

„Tys před chvílí řek, že každou kapku moči spláchnu kýblem krve.“

„To jsem řek,“ přikývl důstojně Radujev. „A klidně ti to zvopakuju.“

„Jenže moč se přece nedá umýt krví. To není žádněj Tide.“

(Tatarského napadlo, že věta „Moč se nedá umýt krví“ by byl báječný slogan pro celostátní reklamu na Tide, ale před Azadovským se zastyděl sáhnout pro zápisník.)

„To je pravda,“ souhlasil Radujev.

„A pak - jistě budeš souhlasit s tím, že nic ve světě se neděje bez vůle Alláhovy.“

„Jasně.“

„Dobrá, jedeme dál. Snad si nemyslíš, že bych dokázal..., že bych..., zkrátka že bych udělal to, co jsem udělal,

kdyby to nebyla vůle Alláhova?“

„Ne.“

„Tak popojedem ještě kousek,“ pokračoval již s naprostou jistotou Berezovskij. „Zkus se na věc podívat takhle: Já jsem prostě nástroj v rukou Alláhových, a co a proč činí Alláh, tomu se porozumět nedá. A pak - kdyby to nebyla vůle Alláhova, tak bych přece nenastavěl na svoje políčka všechny tři televizní věže a k tomu všechny moderátory. No nemám pravdu?“

„Máš.“

„Takže stačilo?“

Radujev šťouchl Bezerovského hlavní do čela.

„Nestačilo,“ zavrtěl hlavou. „Já bych jel ještě kousek. Víš, co říkaj starý lidi u nás ve vsi? Alláh si přál, aby tenhle svět vypadal jako jahůdka rozplývající se v ústech. Jenže lidi jako ty ho kvůli své chamtivosti proměnili v moč, dotýkající se pleti. Možná to byla Alláhova vůle, aby na svět přišli i lidi jako ty. Jenže Alláh je milosrdný, proto je jeho vůle i to, aby se lidi, kvůli kterým život není jahůdka, prostě voddělali. Po rozmluvě s tebou mi život nepřipadá jako jahůdka, ale jako chcanky, který mi rozežraly celej mozek. Chápeš to, nebo ne? Takže nejlepší řešení pro tebe teď bude pomodlit se.“

Berezovskij si povzdechl.

„Vidím, že ses na tuhle rozmluvu dobře připravil. Budiž. Tak jsem udělal chybu. Jak ji můžu zahladit?“

„Zahladit? Zahladit takovou potupu? To nevím. Musíš vykonat něco bohulibýho.“

„Co například?“

„Nevím,“ opakoval Radujev. „Třeba postavit mešitu.“

Nebo medresu. Ale musela by to bejt moc velká mešita. Tak velká, aby se v ní dal odčinit hřích, kterýho jsem se dopustil, když jsem se posadil k jednomu stolu s člověkem, co močí na kůži Nezbadatelného.“

„Rozumím,“ řekl Berezovskij a nechal ruce mírně klesnout. „A jak velká má být konkrétně?“

„Podle mě by první příspěvek měl dělat tak deset milionů dolarů.“

„Není to moc?“

„To nevím, jestli je to moc nebo ne,“ poznamenal rozmyslně Radujev a pohládl si plnovous, „protože co je hodně a co málo, se dá určit jedině srovnáním. Všim sis toho stáda kozlů, když jsi přijížděl ke mně do štábu?“

„Všiml. Ale jak to souvisí s naší věcí?“

„No dokud těch dvacet milionů nepřijde na můj účet v Islámské bance, tak tě budeme sedumnáctkrát za hodinu máčet v sudu s kozlí močí, aby přicházela do styku s tvou pleť, a ty si budeš moct popřemejšlet, jestli je sedumnáctkrát za hodinu hodně nebo málo.“

„Alealeale,“ téměř zazpíval Berezovskij a spustil ruce dolů. „Co blázníš? Ještě před chvilkou to bylo deset milionů.“

„Zapomněl jsi na lupy.“

„Nezlob se, Salmánku, ale takhle se to nedělá.“

„Že bys chtěl připlatit ještě dalších deset za pach potu?“ zeptal se Radujev a potřásl samopalem. „Nebo bude lepší tohle?“

„Ne, Salmane,“ řekl Berezovskij unaveně. „Za pach potu platit nechci. Ostatně, kdo nás to tu natáčí tou skrytou

kamerou?“

„Jakou kamerou?“

„Vidíš tu aktovku na okně?“ píchl Berezovskij ukazovákem do obrazovky.

„Šajtane zatracená,“ zamumlal Radujev a zvedl samopal.

Přes obrazovku přeběhl bílý blesk, který se vzápětí potáhl šedivým zrněním a v sále se rozsvítilo světlo.

„Tak co?“ zeptal se rozechvěle Tatarskij.

„Hele, víš ty vůbec, kde vlastně pracuješ?“ otázal se štílivě Azadovskij. „V reklamním oddělení automobilky Logovaz? Nebo u mě v kompromitujících materiálech?“

„V kompromitujících materiálech,“ odpověděl Tatarskij.

„A cos dostal za úkol? Scénář jednání Berezovského s Radujevem, kde Berezovskij předává čečenskejmu teroristům dvacet milionů dolarů. A cos napsal ty? On snad má vysílat! Kdežto podle tebe staví mešity! Zaplaťpánbu, že to aspoň není chrám Krista Spasitele. Kdybysme si tu toho Berezovskýho neudělali sami, tak si teď řeknu, že tě platí on. Nebo ten Radujev! To je u tebe učiněnej profesor bohosloví. A čte si v časopisech, o kterých já v životě neslyšel.“

„Ale syžet přece musí mít logickou linku, která...“

„Já nepotřebuju logiku, ale kompromitující materiál. Tohle u mě není materiál, ale hovno. Jasno?“

„Jasno,“ hlesl se skloněnou hlavou Tatarskij.

Azadovskij se náhle obměkčil.

„No - zdravý jádro v tom ale nakonec je,“ oznámil mu. „Za prvé je dobrý, že to vyvolává nenávist k televizi. Člověku se chce koukat a nenávidět, a zase koukat a zase nenávidět. Další dobřej nápad jsou ty monopoly. Na tos přišel sám?“

„Sám,“ pookřál Tatarskij.

„To je trefa. Terorista si s oligarchou dělej národní majetek u hráčského stolu... To bude plebs jen skučet vzteky.“

„A není to moc...?“ pokusil se namítnout Morkovin, ale Azadovskij ho hned přerušil:

„Není. Hlavní je, aby lidem šrotovaly hlavy a aby v nich zuřily emoce. Proto se mi ta rošťárna s monopolama tak líbí. Ta nám zvedne sledovanost aspoň o pět procent. Takže - minuta v prime timu...“

Azadovskij vytáhl z kapsy kalkulačku a začal cosi počítat.

„...a vyskočí nám to na devět tisíc,“ dopočítal. „Kolikpak nám to udělá za hodinu? Krát sedumnáct... Normálka. Uděláme to takhle - ať klidně hrajou ty monopoly, a režisér ať do toho nastříhá dokumentární sekvence: Fronty před spořitelnama, horníci, babičky, hladový dětičky a raněný vojáci. A hotovo. Jenom prosimtě dej pryč to s těma moderátorama, aby se nezved zbytečnej kravál. Radši místo nich vymysli něco jinýho - třeba televizní těžní věž. A Berezovskij ať říká, že takový věže nastaví všude a ty že budou nahoře vysílat reklamu a dole těžit ropu. Vypadat to může jako starý moskevský televizní stožár s velkým vrtákem dole. Co ty na to?“

„No to je geniální,“ pospíšil si s odpovědí Tatarskij.

„A ty?“ zeptal se Azadovskij ještě Morkovina.

„Naprosto souhlasím.“

„Aby ne. Já bych vás tu všechny dokázal nahradit sám... Takže tady je moje rozhodnutí, pánové. Ty mu k ruce přidáš ještě toho novýho, Morkovine, toho přes žrádlo. Šikovnej kluk. Radujeva necháme, jak je, akorát místo tý kšiltovky mu

dejte fez, kšiltovka už lidem leze na nervy. To bude zároveň narážka na Turecko. Jo, a ještě něco jsem se chtěl zeptat: Proč má furt ty černý brejle? Copak spočítat voči trvá tak dlouho?“

„To ano,“ přikývl Morkovin. „Radujeva máme ve zprávách pořád, a na brejlích ušetříme dobře dvacet procent času. Nepotřebujeme žádnou mimiku.“

Azadovskij se mírně zachmuřil.

„S kmitočtem to snad nějak vyřešíme. A u Berezovského ještě přitlačte, ať má trochu koule, je to jasný?“

„Jo.“

„Ale teď hned, spěchá to.“

„Provedem,“ ozval se pohotově Morkovin. „Jen to dokoukáme, a hned mažem ke mně.“

„Co tam ještě máme?“

„Reklamy na televizory. Nový typy.“

Tatarskij se začal zvedat ze židle, ale Morkovin ho gestem zarazil.

„Tak jedem,“ mávl rukou Azadovskij. „Dvacet minut snad ještě mám.“

Světlo znovu zhaslo. Z plátna se zazubila hezoučká drobná Japonka v kimonu. Obřadně se uklonila a se zřetelným cizím akcentem pronesla:

„Teď vystoupí Johohori-san. Johohori-san je nejstarší pracovník firmy Panasonic, a právě proto se mu dostává takové cti. Válečná zranění způsobila, že má řečové potíže. Ale ty mu snad vy, naši laskaví diváci, odpustíte.“

Dívka poodešla stranou. V záběru se objevil kruhový sál s čistě obílenými stěnami. Uprostřed sálu stála kovaná

dlouhá truhla, na níž nehybně sedělo dvanáct postav, oblečených do bílých rubášů. Před nimi stanul statný šedovlasý Japonec s otevřenou lahví rumu. Byl v saku, ale neznámo proč měl u pasu meč. Lokl si z láhve, luskl prsty a postavy v rubáších vyskočily a rozběhly se na všechny strany. Truhla se otevřela a z jejích útrob vystoupal černý aerodynamický televizor, připomínající vytržené oko obrovské obludy - přirovnání Tatarského napadlo díky tomu, že truhla byla uvnitř vyložená nachovým sametem.

„Panasonic představuje revoluční vynález ve světě televize,“ pronesl lehce zadrhující Japonec. „Je to první televizor na světě s hlasovým ovládáním ve všech známých jazycích včetně ruštiny. Panasword ví tú!“

Na plátně se objevil nápis Panasword V-2.

Japonec pohlédl s nevraživým napětím divákům přímo do očí a najednou vytrhl meč z pochvy.

„Tohle je meč, ukovaný v Japonsku!“ zařval a přiložil ostří až k objektivu kamery. „Meč, jímž si degenerovaný svět podrízne hrdlo! Ať žije císař!“

Po plátně začaly zmateně pobíhat postavy v rubáších - pana Johohoriho kamsi násilím odváděli, zbledlá slečna v kimonu činila jednu omluvnou úklonu za druhou a celý ten zmatek překrylo logo firmy Panasonic. Hluboký hlas pronesl: „Doprdele japonskýho!“

Tatarskij zaslechl telefon.

„Haló,“ ozval se ze tmy hlas Azadovského. „Cože?! Už letím!“

Azadovskij rychle vstal a zastínil část plátna.

„Nerad bych to zakřikl, ale Rostropovič dneska asi

dostane další řád," řekl. „Teď budou volat z Ameriky. Včera jsem jim poslal fax, že demokracie je v nebezpečí, a požádal je, aby nám tak o dvě stě megahertzů zvedli kmitočet. Konečně snad těm pitomcům došlo, že se angažujeme ve stejný věci.“

Tatarskij měl najednou pocit, že stín Azadovského na plátně není pravý, ale že jde o prvek videozáznamu, siluetu, jaké se objevují na pirátských kopiích, sejmutých přímo z filmového plátna v kině. Pro Tatarského byly tyto stíny diváků odcházejících ze sálu, jimž provozovatelé pirátských videopůjčoven říkali poběhlíci, takovým svěbytným indikátorem kvality: vlivem vytěsňujícího wow-faktoru z dobrého filmu odcházelo víc lidí než ze špatného, proto obvykle prosil, aby mu schovávali právě filmy s poběhlíky. Teď se však téměř polekal, protože ho napadlo že když se poběhlíkem najednou stává člověk, který zrovna seděl vedle něj, znamená to, že on sám je taky takový poběhlík. Byl to cit komplikovaný, intenzivní a zcela nový, ale Tatarskij se v něm nestačil zorientovat: Azadovskij, notující si jakési nezřetelné tango, dospěl až na kraj plátna a zmizel.

Další klip byl pojednán v tradicionalističtějším duchu. *Před velkým krbem, který hořel v podivné zrcadlové stěně, seděla rodina - otec, matka, dcerunka s kočkou a babička s nedopletenou punčochou. Hleděli do ohně, planoucího za kovanou mříží, a činili rychlé, poněkud karikované pohyby - babička pletla, matka dokola okusovala pizzu, holčička hladila kočku a tatínek ucucával pivo. Kamera projela kolem nich a hladce prošla zrcadlovou zdí. Z druhé strany byla stěna průhledná; když kamera složitý pohyb dokončila, po*

rodině tančilo světlo plamenů, rozraastrované mříží. Naléhavě a děsivě zahřměla varhanní hudba, kamera odjela dozadu a stěna se proměnila v plochou televizní obrazovku se stereoreproduktory po stranách a rozpustilým nápisem Tofetissimo na černém povrchu. Na obrazovce televizoru plápolal oheň, v němž se zběsile zmítala čtyři těla za mříží. Varhany utichly a ozval se vemlouvavý hlas:

„Myslíte si, že za absolutně plochým sklem obrazovky Black Trinitron je vakuum? Nikoli! Hoří tam oheň, který zahřeje vaše srdce. Sony Tofetissimo. It's a Sin.“

Tatarskij se v právě spatřeném moc nevyznal, jen si pomyslel, že koeficient vtažení by se dal ještě výrazně zvýšit, kdyby se čistě anglický slogan nahradil kombinovaným: It's a Sen. A taky si neznámo proč vzpomněl, že kdysi existovala vietnamská vesnice Songmi, která se po americkém náletu stala kultovním místem.

„Co to bylo?“ zeptal se, když se v sále rozsvítilo. „Na reklamu to moc nevypadá.“

Morkovin se spokojeně zazubil.

„A v tom je jádro pudla, že nevypadá. Právě jsi viděl zbrusu novou, vědecky vyfutrovanou reklamní technologii, která je reakcí tržních mechanismů na prohlubující se lidskou averzi vůči tržním mechanismům. Divák prostě musí postupně získat dojem, že někde na světě, dejme tomu ve slunné Kalifornii, existuje poslední oáza svobody, nespoutávaná myšlenkama na peníze, kde se dělají právě takovýhle reklamy. Co do formy je ta reklama hluboce antitržní, proto by její obsah měl zapůsobit supertržně...“

Rozhlédl se kolem, aby se předvedl, že kromě nich

dvou v kinosále nikdo není, a přešel do šepotu:

„A teď k věci. Tady snad odposlech není, ale stejně mluv tiše. Jsi mistr, bylo to perfektní. Jako z partesu. Tady máš svůj podíl.“

V jeho ruce se najednou objevily tři obálky - jedna nažloutlá a tlustá, dvě další byly spíš tenké.

„Rychle to schovej. Máš tam dvacet od Berezovského, deset od Radujeva, a další dva od vahabbitů. To je ta nejtlustější, v drobnějších, sbírali to po horských aulech.“

Tatarskij polkl naprázdno, obálky převzal a rychle je nastrkal do vnitřních kapes bundy.

„Co myslíš - neprokoukl to Azadovskij?“ zašeptal.

Morkovin odmítavě zavrtěl hlavou.

„Poslyš,“ rozhlédl se Tatarskij ještě jednou, „ale jak je tohle možné? Ty vahhabity, to bych ještě pochopil. Ale Berezovskij přece není, a Radujev taky není. Vlastně ne, oni jsou, ale jen jako soubor jedniček a nul. Tak jak od nich můžou chodit prachy?“

Morkovin bezradně rozhodil rukama.

„Já sám tomu taky úplně nerozumím,“ sykl. „Třeba na tom mají zájem nějaký lidi. Který pracují v určitéch strukturách. Kdybysme to probrali do důsledku, asi skončíme zase tady u nás. Ale proč to probírat do důsledku? Kde jinde si naráz vyděláš třicet tisíců v zelenech? Nikde. Tak si s tím nelam hlavu. Tomuhle světu pořádně nerozumí nikdo a v ničem.“

Do sálu nahlédl promítač:

„Jářku, chlapi, jak dlouho tu ještě chcete sedět?“

„Mluv vo klipech,“ šeptl Morkovin.

Tatarskij si tlumeně odkašlal.

„Pokud jsem ten rozdíl pochopil správně,“ vyrazil ze sebe nepřírozeně zvučným hlasem, „tak rozdíl mezi běžnou reklamou a tímhle je asi jako mezi popem a alternativní hudbou...“

„Přesně tak,“ odpověděl stejně hlasitě Morkovin, pohlédl na hodinky a zvedl se. „Jenže co je to alternativní hudba? Kterej hudebník je avantgardní, a kterej popař? Jak si rozhoduješ tohle?“

„Nevím,“ odpověděl Tatarskij. „Prostě citem.“

Protáhli se kolem promítače, trčícího ve dveřích, a odešli k výtahům.

„Na to ale existuje přesná definice,“ pravil nabádavě Morkovin. „Alternativní hudba je ta, jejíž komerční podstatou je její extrémně antikomerční směřování. Takovej antipop. Takže chce-li alternativní muzikant trefit do černýho, musí být především velmi dobrej popovej podnikatel. Jenže dobrý obchodníci jdou do hudebního byznysu jen zřídka. Tedy, oni do něj samozřejmě jdou, ovšem ne jako interpreti, nýbrž jako manažeři... Stačí, můžeš se uvolnit. Máš s sebou ten text?“

Tatarskij přikývl.

„Pojď ke mně. Přidělím ti toho spoluautora, jak to nařídil Azadovskij. Já mu dám tak tři tácy, aby ti to nekazil.“

V sedmém patře, kde pracoval Morkovin, Tatarskij ještě nikdy nebyl. Chodba, do níž vystoupili z výtahu, byla nudná a číšel z ní duch úřadů sovětské epochy - na podlaze poškrábané parkety, dveře polstrované černou koženkou. Pravda, na každých těch dveřích byla elegantní kovová

tabulka s kódem, sestaveným z písmen a číslic. Písmena byla jen tři - A, O a B - a vyskytovala se v různých kombinacích. Morkovin se zastavil u dveří s kódem 1-A-B a navolil kód na číselném zámku.

Morkovinova pracovna imponovala svými rozměry i vybaveností. Jen psací stůl byl jistě několikrát dražší než Tatarského mercedes. Tento skvost nábytkářského umu byl téměř prázdný; ležely na něm jen desky s papíry a stály na něm dva telefony bez číselníků, rudý a bílý. A ještě na něm stálo jakési zvláštní zařízení, malá kovová krabička, uzavřená shora skleněným panelem. Nad stolem visel velký obraz, který se Tatarskému zpočátku jevil jako hybrid socialistickorealistickej krajinky se zenovou kaligrafií. Zobrazovala kout stinné zahrady, přes niž byl nad fotograficky přesnými šípkovými keři nedbale nahozen složitý hieroglyf, posetý stejnými zelenými kroužky.

„Co je to?“ zeptal se Tatarskij.

„Prezident na procházce,“ odpověděl Morkovin. „To mi daroval Azadovskij - v zájmu posílení státotvornejch nálad. Vidiš tu kravatu, co má kostra kolem krku? A tady je ještě nějaký odznak, přesně na pozadí jedný z těch růží, takže se musíš podívat pořádně. Ale to už je plod umělcovy fantazie.“

Když Tatarskij odtrhl pohled od obrazu, zjistil, že nejsou s Morkovinem v pracovně sami. Na druhém konci rozlehlé místnosti stál pult se třemi plochými monitory a ergonomickými klávesnicemi, od nichž vedly kabely do zdi, pokryté korkem. U jednoho z monitorů seděl mládenec s copánkem a neuspěchanými pohyby popásal na nevzhledné šedé

podložce počítačovou myšku. Uši měl ten hoch prokláté nejméně deseti náušnicemi a také v levém chrápu se třpytily dva kousky kovu. Tatarskij si vzpomněl na Morkovinovu radu, že při každém pomyslení na absenci pevného bodu ve všeobecném řádu věcí se má píchnout něčím ostrým, a řekl si, že v tomto případě nepůjde o přílišné vyznávání piercingu, ale o to, že vzhledem k bezprostřednímu sousedství s technickým epicentrem všeho dění ze sebe ten chlapec s copánkem ostré předměty pro jistotu vůbec nevyjímá.

Morkovin se posadil ke stolu, zvedl sluchátko bílého telefonu a vydal stručný pokyn.

„Tvůj spoluautor hned přijde,“ řekl Tatarskému. „Tys tu ještě nebyl, vid? Táhlety terminály patří k hlavnímu renderu. A ten mládenec je náš hlavní designér Semjon Velin. Cítíš tu odpovědnost?“

Tatarskij se nesměle přiblížil k mladíkovi u počítače a podíval se na obrazovku, na níž se chvěla síť z tenkých čar. Linky se propletly do podoby drátěné kostry dvou dlaní, složených do stříšky tak, že se dotýkaly jen jejich prostředníky. Pomalu se otáčely kolem neviditelné svislé osy. Obrázek čímisi těžko postřehnutelným navozoval atmosféru nízko-rozpočtových fantastických filmů z osmdesátých let. Chlapec s copánkem popojel myší po podložce, prohrábl kurzorem menu, které naskočilo v horní části obrazovky, a sklon rukou se změnil.

„Já přece rovnou říkal, že to chce zlatej řez,“ prohlásil, obraceje se k Morkovinovi.

„O čem to mluvíš?“ zeptal se oslovený.

„O úhlu mezi dlaněma. Měl bejt stejnej jako u egyptských

pyramid. V divákovi tak vznikne bezděčnej pocit harmonie, klidu a štěstí.“

„Proč se hrabeš v takovým starým haraburdí?“ zeptal se Morkovin.

„Protože je to dobrej nápad. Stejně se k tomu vrátíme.“

„Dobrá,“ souhlasil Morkovin, „když zlatej, tak zlatej. Ať si plebs užije. Ale do průvodky to nepiš.“

„Proč?“

„Proto,“ opáčil Morkovin. „My dva víme, co je to zlatej řez. Jenže v účtárně,“ ukázal hlavou nahoru, „by nám nemuseli schválit rozpočet. Řeknou si, že když je to zlatý, bude to drahý. Teď zrovna šetřej na Černomyrdinovi.“

„Je to jasný,“ přikývl mladík. „Tak už to jen trochu přičechráme. Zavolej nahoru, ať mi otevrou přístup do hlavního adresáře.“

Morkovin si přitáhl červený telefon.

„Allo! To je Morkovin z análně vytěšňovacího. Otevři přístup pro pátý terminál. Eště děláme menší kosmetický úpravy. Dobře...“

Položil dlaň na průhledný panel zvláštního zařízení, a po skle přeběhl proužek jasného světla.

„V pořádku,“ řekl Morkovin. „Okamžik, Allo, Semjon se tě chce na něco zeptat.“

Mladík v bílém plášti popadl sluchátko:

„Alločko? Ahoj! Podívej se mi, jakou má Černomyrdin chlupatost? Cože? No právě, já to potřebuju právě pro grafiku. A hned chci udělat barevný zkoušky. Jo, píšu si - třicet dva HPI, kučeravost nula tři. Mám přístup? Výborně, to je všechno.“

„Hele,“ zeptal se tiše Tatarskij, když se Semjon vrátil zpátky na své místo, „a co to znamená - to análně vytěšňovací?“

„Tak se jmenuje naše oddělení.“

„A proč tak divně?“

„No, to je z obecný teorie volby,“ svažtil čelo Morkovin. „Zkrátka vždycky potřebuješ tři wow-kandidáty - orálního, análního a vytěšňujícího. Ale na to se mě nevyptávej, protože k tomu zatím nemáš povolený přístup. Já tomu konec-konců sám moc nerozumím. Můžu ti říct jen tolik, že v normálních zemích si vystačíš s orálním a análním, protože vytěšňování už je ukončený, kdežto u nás všechno teprve začíná a vytěšňující impuls potřebuju. V prvním kole to dělá tak patnáct procent. Jestli tě to zajímá, můžu ti ten přístup vyřídit. Skočíš za Marlenem do oddělení Hlas lidu, a von ti to vysvětlí.“

„No dobře,“ mávl rukou Tatarskij. „Bez toho se obejdu.“

„A dobře děláš. Nač si za takovej plat budeš zbytečně kypřit mozek? Čím míň toho víš, tím líp se ti dejchá.“

„Tos řekl přesně,“ odtušil Tatarskij a v duchu dodal, že pokud Davidoff začne vyrábět ty ultra-lightky, lepší slogan se ani vymyslet nedá.

Morkovin otevřel desky a vyzbrojil se tužkou. Tatarskij taktně poodešel ke zdi a začal studovat papíry a kresby připíchnuté připínáčky. Bylo jich plno. Jako první jeho pozornost upoutal velký plakát hollywoodského velko filmu Stepan Bandera s Antoniem Banderasem. Romanticky neholený Banderas s pouzdrem od obrovské bandury v ruce stál na kraji nakaširované Žmerynky a teskně zíral na zničený tank

T-34 v kopřivově-slunečnicovém chapporalu. Již z prvního pohledu na dav ušatých venkovanů v pončech s našitými kohoutky bylo jasné, že ten film se točil v Mexiku. Ani plakát nebyl pravý - byla to koláž. Neznámý žertěř obratně spojil naducanou zadnici a párek dívčích nohou v tmavých punčocháčích k Banderasovu tělu v těžkém koženém plášti. Pod výjevem bylo napsáno:

SANPELLEGRINO
TUTO JEDNOTU NIC NEROZDĚLÍ

Přímo na plakát kdosi izolepou upevnil fax s hlavičkou společnosti Young and Rubicam. Byl stručný:

Serjogo! Je průser! Definitivní korekce hlavních témat na dva kvartály:

Čubajs - odvaha při požáru/doláče v bance

Lebed' - pravda v maskáčích/ pořádek v motýlku

Javlinskij - think different/think doomsday (Apple nic nenamítá)

Jelcin - stabilita v komatu/demokracie pod drnem

Hi there,

Edik

„Ten Čubajs se jim moc nepovedl,“ obrátil se Tatarskij k Morkovinovi. „A kde mají komunisty?“

„Ty ztvárňujou v orálním oddělení,“ odpověděl Morkovin. „Zaplaťpánbu za ty dary. To bych nedělal ani za dva platy.“

„Copak tam se platí víc?“

„Stejně. Jenže tam máme kluky, který jsou ochotný makat na ně třeba zadarmo. Ostatně - jednoho za chvíli uvidíš.“

Vedle Banderase visela pohlednice, vyvedená na

barevné tiskárně - se zlatým dvouhlavým orlem, držícím v jednom pařátu kalašnikova a v druhém krabičku marlborek. Pod pařáty se skvěl zlatý nápis.

SANTA BARBARA FOREVER
ODDĚLENÍ RUSKÉ MYŠLENKY
GRATULUJE KOLEGŮM
KE DNI SVATÉ VARVARY

Vpravo od této pohlednice visel ještě jeden reklamní plakát - Jelcin sklánějící se nad šachovnicí s figurami ve výchozím postavení, ještě před prvním tahem. Díval se na ni jakoby zpovzdálí (výjev měl patrně symbolizovat jeho nadhled nejvyššího arbitra), a místo bílého a černého krále tu stály malé lahvičky s nápisy Obyčejná whisky a Black Label. Slogan hlásal:

BLACK LABEL
TO JE PANEČKU ROŠÁDIČKA!

Někdo zaklepal na dveře. Tatarskij se otočil a strnul. Taková spousta setkání se starými známými za jediný den mu připadala až nepravděpodobná - do pracovny vstoupil Maljuta, textař-antisemita, s nímž kdysi společně pracovali v Chaninově agentuře. Měl na sobě tureckou halenu ke krku a se zapínáním na straně, přetaženou vojáckým opaskem, na němž visela celá baterie manažerských propriet: mobil, pager, zapalovač Zippo v koženém pouzdérku a šídlo v úzké černé pochvě.

„Maljuto! Co tady děláš?“

Maljuta se ovšem nezdál překvapen ani v nejmenším.

„Já tady jsem něco jako šéfkuchař,“ odpověděl. „Už jsi

Slyšel vo raský posralívce? Nebo vo blívancích se smeta-
 nou? To všecko jsou moje hiťáky. A to dělám eště na půl
 úvazku v orálním. Ty jsi v kompromitaci, vid'?"

Tatarskij neodpověděl.

„Vy se znáte?“ otázal se zvědavě Morkovin. „Jasně - za-
 řezávali jste spolu u Chanina. Takže to si porozumíte bez
 problémů.“

„Já teda ráci dělám sólo,“ poznamenal suše Mlajuta. „Co
 se vode mě jako vočekává?“

„Azadovskij tě prosí, abys dopiloval jeden projekt. Bere-
 zovskij a Radujev. Na Radujeva už nemusíš sáhnout, ale
 Berezovskij by potřeboval trochu koule. Navečer ti brnknu,
 dostaneš nějaký instrukce. Platí?“

„Berezovskij, říkáš? A koule? Ale proč ne. Kdy to má bejt
 hotový?“

„Jako obvykle včera.“

„A kde je scénář?“

Morkovin pohlédl na Tatarského. Ten jen pokrčil rameny
 a podal Maljutovi desky se scénářem.

„Nechceš prohodit pár slov s autorem?“ zeptal se Morko-
 vin. „Že by tě uved do problematiky.“

„Vystačím si s textem. Zejtra v deset je to hotový.“

„No, to je nakonec tvoje věc.“

Když Maljuta odešel, Morkovin pohlédl na Tatarského:

„Ten si na tebe teda nepotrpí.“

„To nestojí za řeč,“ pokrčil rameny Tatarskij. „Onehdy
 jsme měli jeden takový geopolitický spor. Jo - a kdo vymění
 ty vrtné věže? Za vrtné televizní...“

„Krucí, to jsem úplně pustil z hlavy. Ještě žes mi to

připomněl, večer mu to vysvětlím. Ale ty se s ním usmiř. Sám víš, jak jsme na tom s kmitočtem, a Ljoňa mu stejně přihodil jednoho třírozměrného generála. Říká o něm, že přináší do éteru život. Je to zkrátka perspektivní kádr a nikdo neví, jaká korekce a odkud přijde zítra. Třeba se už zejtra stane místo mě vedoucím oddělení. A to by pak...”

Morkovin nedomluvil. Dveře se rozlétly a do nich vrazil Azadovskij. Hned za ním vstoupili dva ochrankáři se škorpiony přes rameno. Azadovského obličej byl bledý vzteky a jeho prsty se svíraly v pěst a zase rozevíraly s takovou silou, až si Tatarskij vzpomněl na spáry orla na pohlednicovém blahopřání. Takhle Azadovského ještě nezažil.

„Kdo dával dohromady definitivního Lebedě?“ zařval šéf už ode dveří.

„Semjon, jako vždycky,“ odpověděl polekaně Morkovin. „Co se stalo?“

Azadovskij se vrhl k mládenci s copánkem.

„Tak to ty?! Tys to udělal?!“

„Co?“ zeptal se Semjon.

„Tys Lebeděvi vyměnil cigarety? Tak dals mu místo camelek gitanky, nebo ne?!“

„No dal,“ odpověděl Semjon. „A co má bejt? Prostě mě napadlo, že bych to moh aktualizovat. Přece jsme se chystali, že ho sestříhnm dohromady s Alainem Delonem.“

„Odvedťe ho,“ zavelel Azadovskij.

„Proboha počkejte,“ vztáhl Semjon ruce před sebe, „hned to vysvětlím...”

Ale to už ho bodyguardi vlekli na chodbu. Azadovskij se teď soustředil na Morkovina a několik vteřin ho provrtával

pohledem.

„Nic jsem nevěděl,“ blekotal Morkovin. „Namouduši.“

„A kdo by teda podle tebe vo takový věci měl vědět? Já? Jestlipak víš, vodkud' mi teď volali? Z J.R.Reynolds Tobacco, který nám za Lebed'ovy camelky zaplatili na dva roky dopředu. Takže ty nás přes svýho kongresmana srážej vo padesát megahertzů dolů. A vo dalších padesát přijdem, jestli Lebed' bude ty gitanky kouřit eště v příštím vysílání. Já samozřejmě nevím, kolik a vod koho Semjon na tomhle pitomým melouchu vyvařil, ale my ztratíme moc, zatraceně moc. Kurva chlapi, to chceme do jedenadvacátýho století vjíždět na sto megahertzích? Kdy máme příště ve vysílání Lebedě?“

„Zeitra. Interview o ruský myšlence. Ale už je to všechno dopočítaný.“

„Viděl jsi ten materiál?“

Morkovin se chytil za hlavu.

„Viděl,“ vydechl. „Namoutě... Určitě se nepletu. Tam má taky gitanky. Všim jsem si toho, ale řek jsem si, že to asi bude pokyn shora. Přece víš, že o takovejch věcech já nerozhoduju. A jak by mě taky něco takovýho vůbec napadalo?“

„Kde má ty cigára? Na stole?“

„Kdyby na stole. Mává s nima celej rozhovor.“

„Stihneme to přepočítat?“

„Celý určitě ně.“

„A co změnit jen nápisy na krabičce?“

„To nepude. Gitanky maj jinej formát. A krabička se pořád míhá před kamerou.“

„Tak co budeme dělat?“

Azadovského pohled se zastavil na Tatarském, jako by si ho povšiml vůbec poprvé. Tatarskij si odkašlal.

„A co kdybychom ty camelky položili na stůl...“, poznamenal nesměle. „To je přece jednoduché.“

„Jo - takže jednou krabičkou bude mávat lidem před nosem, a jiná bude ležet na stole? To je ale hovadina!“

„Ne,“ pokračoval Tatarskij, podvolující se vlně náhlé inspirace, „tu ruku mu dáme do sádry. Tak, aby v ní krabička zmizela.“

„Do sádry?“ zamyslel se Azadovskij. „A co k tomu řeknem?“

„Že to byl atentát,“ řekl Morkovin.

„Že by ho někdo střelil do ruky?“

„Ne,“ zasáhl opět Tatarskij. „Byl to pumový útok na jeho auto.“

„Jo... A to se v tom rozhovoru o atentátu nezmíní ani slůvkem?“ zapochyboval Morkovin.

Azadovskij se na okamžik zamyslel.

„No právě, to je u něj normální. Dyť je to takovej náš drsník nezdolnej...“ Zatřásl pěstí ve vzduchu. „Právě že o tom ani necekne. Je to voják. O tom atentátu uděláme reportáž do zpráv. A na stole nebude ležet krabička camelek, ale celá štangle. Ať se ty sráči udávěj.“

„Ale co do těch zpráv dáme?“

„Jen základní informace. Čečenská stopa, islámský faktor, vyšetřování je v počátcích atakdale. Jaký auto má podle naší legendy Lebed? Starej mercedes? Okamžitě vyšli štáb někam za město, vemte s sebou policejní patrolu, sežeňte

starej mercedes, vyhodíte ho do vzduchu a natočte to. V deset už se to musí vysílat. Na závěr oznamte, že generál okamžitě odjel po své práci a pracuje podle původního denního programu. Jo, a na místě činu se najde fez, přesně takovej, co bude mít na hlavě Radujev. Je to jasný?”

„To je geniální,“ vydechl Morkovin. „Skutečně geniální.“

Azadovskij se křečovitě pousmál - ten úsměv vypadal spíš na tik či na křeč.

„Jenže kde seženeme starej mercedes?“ zeptal se Morkovin. „My tu máme samý nový.“

„Ale ne, někdo z našich v takovým jezdí, sám jsem ho viděl na parkovišti,“ zavrčel Azadovskij.

Morkovin zvedl oči k Tatarskému.

„To... to ne...,“ zakoktal Tatarskij, ale Morkovin rozhodně zakroutil hlavou.

„Bez řečí... Naval klíče a už o tom nepřemejšlej.“

Tatarskij vytáhl z kapsy klíčky a pokorně je spustil do Morkovinovy dlaně.

„Jsou tam nový potahy,“ zaskučel žalostně. „Nemoh bych si je sundat?“

„A neposral ses takhle náhodou?“ explodoval Azadovskij. „Co budeme dělat, když nám vemou ještě padesát megahertzů... To máme zase rozpustit vládu a rozehnat Dumu? Jaký povlaky? Vo čem to meleš?“

V kapse mu zapištěl mobil.

„Haló... Cože?! Tak já vám řeknu, co s nim uděláte. Teď jede za město televizní štáb, budou tam natáčet auťák vyhozenej do vzduchu. No a vy toho pitomce vezmete s sebou, posadíte ho za volant a pak to teprve vodpálíte. Aby

tam byla nějaká krev a nějaký cáry, kerý by se daly natočit. Zároveň to bude dobrá lekce pro další, aby je na takovýhle meloušky přešla chuť... Cože? Tak mu řekni, že na světě v tuhle chvíli není nic důležitějšího než to, co se s ním stane. A aby se zbytečně nezabíjel detailama. A nedomníval se, že mi snad může říct něco, co bych beztak nevěděl.“

Azadovskij vrazil mobil zpátky do kapsy, několikrát si zhluboka vzdychl a položil si ruku na srdce.

„Bolí to,“ postěžoval si. „Snad nechcete, vy svině, aby mě ve třiceti sklátil infarkt? Já bych řek, že už jsem v tomhle podniku jedinej, kdo nekrade. Koukejte se chytit nějaký práce. A já jdu volat do Států. Třeba se z toho nějak vysekáme.“

Sotva odešel, Morkovin významně pohlédl Tatarskému do očí, vytáhl z kapsy malou plechovou krabičku a vysypal na stůl hromádku bílého prášku.

„Jen do toho,“ vybídl přítele. „Přidej se k nám.“

Když byla procedura u konce, Morkovin naslinil prst, sebral všechny bílé krupičky, které ještě na stole zbyly, a olízl je.

„Tak vidíš, a to ses pořád vyptával: Jak to je, a kdo za tím stojí, a v čem to spočívá, a kdo to všechno řídí. Já ti to říkám pořád - tady si musíš krejt hlavně vlastní prdel a pořádně udělat práci. Na nic jinýho ti stejně nezůstane čas. Jo, a udělej eště něco: ty prachy si ulož rovnu do kapsy a vobálky, cos je v nich dostal, hned teď spláchni do hajzlu. Pro každej případ. Záchod je po chodbě doleva...“

Tatarskij se zamkl v kabině a rozestrkal balíčky bankovek po kapsách; ještě nikdy v životě neviděl takovou

spoustu peněz pohromadě. Obálky roztrhal na drobné kousičky a ty pak naházel do mísy. Z jedné obálky vypadl nějaký vzkaz; Tatarskij ho zachytil ve vzduchu a přečetl si:

Mládenci! Moc vám děkuju, že mi někdy umožníte žít si paralelní život. Bez něj by ten pravý byl věru hnusný!

Hodně úspěchů v práci.

B.B.

Text kdosi vytiskl na laserové tiskárně, místo podpisu se dole skvělo modré faximilové razítko. Další Morkovinova legrácka, pomyslel si Tatarskij. Ačkoli, Morkovinova možná ne...

Pokřičoval se, silně se štípl do lýtky a spláchl.

KRITICKÉ DNY

Jak se v Moskvě sluší a patří, střílelo se z mostu. Stařícké T-osmdesátky pálily s velkými intervaly - vypadalo to, že sponzoři už neměli dost peněz na náboje a teď se báli, aby všechno neskončilo příliš brzy, dřív, než se příslušná informace dostane do světového zpravodajství. Těžko něco s jistotou tvrdit, ale zdálo se, že pro zprávy z Ruska existuje jistý nepsaný limit: televize se o jednotlivé kauzy začínala zajímat tak od tří či čtyř tanků, sta mrtvých a ještě čehosi dalšího, co už si Tatarskij přesně nepamatoval. Tentokrát ale byla učiněna výjimka, zřejmě z důvodu mimořádné výpravnosti celé události: přestože tanky byly jen dva, po nábreží se tísnil jeden televizní štáb vedle druhého a za pomoci svých optických hazuk bombardovaly megatunami zpitomělé lidské pozornosti řeku Moskvu, tanky, bronzového Petra I. i okno, za nímž se schovával Tatarskij.

Tank, stojící na mostě, vypálil z kanónu a v Tatarského hlavě se zároveň rodil zajímavý nápad - navrhnout lidem z imidžové služby Most-banku siluetu tanku na mostě jako perspektivní náhradu za toho jejich naprosto nesrozumitelného orla. Během zlomku vteřiny, dřív, než granát stačil dolétnout ke svému cíli, vědomí Tatarského zvažilo možné interpretace („obraz tanku symbolizuje agresivní moc skupiny a zároveň vnáší tradiční ruskou notu do kosmopolitního finančnického kontextu“) a nápad zavrhl. Ty by se z toho posrali, konstatoval v duchu. Ale škoda to je...

Granát zasáhl Petra do hlavy, ale nevybuchl, jen ji proklál naskrz a odletěl kamsi ke Gorského parku kultury a oddechu.

Vzhůru vyrazil vysoký závoj páry. Tatarskij si vzpomněl, že v hlavě sochy je malá restaurace se všemi náležitostmi, a řekl si, že cvičný granát přerazil rouru parního topení. Z nábreží sem dolétly nadšené výkřiky televizáků. Díky dýmnatému závoji se Petr začal podobat obřímu rytíři z románu Stephena Kinga. Tatarskij si vzpomněl, jak se po ramenou obludy z filmu Talisman roztéká hnijící mozek, a pomyslel si, že pokud další náboj prorazí ještě kanalizaci, podoba bude dokonalá.

Petrovu hlavu hájil výbor Obrana Sevastopolu. Ve zprávách se uvádělo, že nejde o známý přístav, ale o hotel Sevastopol, jehož by se rády zmocnily hned dvě mafie - čečenská a solncevská. Taky se říkalo, že Solncevští si najali kaskadéry z Mosfilmu a vytasili se s takhle zvláštní střílečkou, aby přitáhli pozornost televize a rozdmýchali tak protikavkazanské emoce (soudě podle hojnosti pyrotechniky a zvláštních efektů to asi bylo právě tak). Prostoduší Čečenci, kteří se v reklamních tricích příliš nevyznali, naneštěstí pro sebe nepochopili, oč přesně jde, a někde u Moskvy si najali ty dva tanky.

Kaskadéři se zatím drželi a dokonce odpovídali palbou - v díře vedle vyvráceného Petrova oka šlehl záblesk a na mostě se roztrhl granát. Tank okamžitě odpověděl. Do Petrovy hlavy znovu udeřil kus železa a dolů slétly vyrvané cáry bronzu. Petrovy oči se neznámo proč po každém dalším zásahu jevily nepatrně vytřeštěnější.

Ze všech účastníků dramatu Tatarskij cítil snad jen s bronzovým mastodontem, pomalu umírajícím před skleněnými zraky televizních kamer. Ale ani toho raději moc

nelitoval - práce ještě nebyla u konce a emocemi bylo třeba šetřit. Spustil žaluzie, aby se tak naprosto odřízl od událostí za oknem, posadil se k počítači a přečetl si poznámku, načmáranou fixem přímo na tapety nad monitorem:

Abychom zapůsobili na představitivost ruského zákazníka a vnukli mu důvěru (objednavateli reklamy v Rusku jsou zpravidla představitelé bývalé státní policie, vojenské kontrarozvědky a stranické nomenklatury), reklamní koncepce musí pokud možno poukazovat na hypotetické polotajné či zcela tajné výzkumy západních zpravodajských služeb, zaměřené na programování a manipulaci lidského vědomí, z nichž číší neuvěřitelný cynismus a nelidskost. Improvizovat na toto téma naštěstí není těžké - stačí připomenout si slova Oscara Wilda, že život jen imituje umění.

„The Final Positioning“

„No ano,“ broukl Tatarskij, „to opravdu těžké není.“

Soustředil se jako před skokem do studené vody: zamhouřil oči, nadechl se, vzduch zadržel v plicích, napočítal do tří a zabušil do kláves:

Máme-li shrnout vše již řečené, je třeba konstatovat, že základním kanálem vpravování schizobloků zákazníka do vědomí Rusů bude ještě po dosti dlouhou dobu hlavně televize. V této souvislosti se nám jako krajně nebezpečná jeví tendence, zjištěná poslední dobou mezi příslušníky tzv. střední třídy - tedy té kategorie diváků, kteří jsou z hlediska sociálních výsledků televizní schizomanipulace nejperspektivnější. Jde o naprosté odmítnutí nebo vědomé omezení rozsahu sledovaných televizních pořadů v zájmu šetření intelektuální energie na práci. Chovají se tak dokonce i

profesionální televizní scénáristé, protože v postfreudovském období se sluší domnívat se, že do informační sféry sublimace nepatří ani tolik sexualita, jako spíš ona energie, již vyplýváme na bezcílné každodenní sledování televizních programů.

Abychom tuto rodící se tendenci definitivně vykořenili, navrhuje v rámci této koncepce využít metodiky, vypracované MI-5 ve spolupráci s americkou CIA za účelem neutralizace zbytků národně uvažující inteligence v zemích třetího světa. (Vycházíme z toho, že střední třída v Rusku se formuje právě z řad inteligence, která přestala uvažovat v národních kategoriích a přemýšlí spíš o tom, kde vzít peníze.)

Metodika je nadobyčej prostá. Vzhledem k tomu, že v programu každé televizní stanice najdeme dostatečné množství synapsdestruktivního materiálu na časovou jednotku...

Za oknem to bouchlo a do střechy zabubnovaly střepiny. Tatarskij vtáhl hlavu mezi ramena. Přečetl si zatím napsané, škrtl „synaps“ a nahradil ho „neuro“.

...Požadovaného schizosuggestivního účinku bude dosaženo díky udržení neutralizované osoby u televizní obrazovky po dostatečně dlouhou dobu. Abychom tohoto výsledku dosáhli, počítáme s využitím tak typického rysu národně uvažujícího inteligenta, jako je sexuální neukojenost.

Výsledky neveřejných sociologických výzkumů ukazují, že největší zájem mezi národně smýšlející inteligencí budí noční erotické relace. Maximálního efektu by však bylo dosaženo, kdyby ve vědomí ovlivňované osoby nezáležal

statut erotického dráždidla prostý sled televizních pořadů, ale samotný televizor. Vezmeme-li v potaz patriarchální charakter ruské společnosti a onu určující úlohu, kterou ve formování veřejného mínění hraje mužská část populace, jako nejúčinnější se nám jeví zformovat podvědomou asociativní posloupnost „televizor-ženský pohlavní orgán“. Tuto asociaci musí vyvolávat samotný televizní přijímač - bez ohledu na výrobce či charakter vysílaného pořadu: jedině tak dosáhneme při schizomanipulaci optimálních výsledků.

Nejlevnější a technicky nejjednodušší způsob dosažení tohoto cíle je přemíra televizních reklam na ženské hygienické vložky. Ty pak je třeba neustále prolévat tekutinou blankytné barvy (iniciujeme tak asociativní pole „modravá obrazovka, vlny éteru“ atd.). Samotné klipy musí být stavěny tak, aby se vložka na televizní obrazovku doslova nasouvala a vyvolávala tak požadovanou asociaci přímo a bezprostředně...

Tatarskij zaslechl za zády lehké cinknutí a ohlédl se. Na obrazovce televizoru se za zvuků zvláštní, jakoby severské hudby objevilo ženské torzo nevýslovné a nezvyklé krásy. Pomalu se otáčelo. Ištar, dotvípil se Tatarskij, kdo jiný... Tvář sochy zpočátku ukrajoval horní okraj obrazovky, ale kamera pomalu stoupala a tvář se užuž měla objevit. Okamžik před tím, než se obličej vynořil, kamera na sochu najela tak, že zůstala jen zlatavá zář. Tatarskij stiskl tlačítko ovladače, který nečekaně ležel hned vedle něj; díky tomu se ovšem nezměnil motiv na obrazovce, nýbrž televizor sám - jeho okraje začaly bobtnat a postupně se proměňoval v obrovskou vagínu, do jejíhož černého středu se řítit zvonivě

syčící vsávaný vzduch.

„Spím,“ zamumlal Tatarskij do polštáře, „já spím.“

Opatrně se obrátil na druhý bok, ale zvonivý svist neustal. Přizvedl se na lokti, chmurně si prohlédl tisícidolarovou štětku, posupující vedle něj a v tom šeru dokonale nerozeznatelnou od Claudie Schifferové, natáhl ruku po mobilu na nočním stolku a zachroptěl:

„Haló!“

„Copak, už jsme zase zchlastaný?“ zavyl na něj optimisticky Morkovin. „To jsi zapomněl, že jedeme na barbecue? Koukej sebou hodit, už jsem dole. Azadovskij nerad čeká.“

„Hned to bude,“ řekl Tatarskij, „jen se osprchuju.“

Podzimní silnice byla prázdná a smutná. Zvlášť těžko se člověku dělalo z toho, že stromy po krajnicích byly ještě zelené a tvářily se letně, ale bylo jasné, že léto už skončilo, aniž by vyplnilo jediný ze svých příslibů. Ve vzduchu visela jakási nejasná předzvěst zimy, vánice a katastrofy. Tatarskij dlouho nemohl pochopit, kde se ten pocit bere, dokud si nepovšiml reklamních štítů při silnici. Auto v půlkilometrových intervalech míjelo reklamy na Tampax, obrovské překližkové tabule, na nichž byl vyobrazen pár bílých bot s kolečkovými bruslemi, ležících na panensky bílém sněhu. Předtuchu zimy se tedy vysvětlit podařilo, ale stále nebylo jasné, odkud se bere ten všudypřítomný nepokoj. Tatarskij si řekl, že se dostali do jedné z depresivních vln, které se nad Moskvou proháněly od samého počátku krize. Podstatu těchto vln nebylo možné vysvětlit, ale o jejich existenci Tatarskij nepochyboval, a tak se trochu urazil, když jeho slova vyvolala Morkovinův smích.

„S tím sněhem jsi to rozhodně trefil,“ řekl jen. „Ale vlny...? Podívej se na ty tabule pořádně. Ničeho sis nevším?“

U další reklamy Morkovin přibrzdil a Tatarskij najednou postřehl velké grafitti, nanesené krvavě rudým sprejem přes brusle i sníh: „Jelcinova banda patří před soud!“

„Nojo!“ zvolal nadšeně. „A na těch předchozích to bylo taky: Na posledním srp a kladivo, předtím svastika a ještě předtím něco o černejch hubách... To by se člověk zbláznil. Rozum to odfiltrovává tak dokonale, že to prostě nevnímáš. Ale ta barva, to je barva! Kdo to vymyslel?“

„Ty se asi budeš smát, ale Maljuta,“ odpověděl Morkovin a přidal plyn. „Pravda, skoro všechny texty jsme museli přepsat. Z těch šla až hrůza. Ale základní myšlenka zůstala. Jak ty rád říkáváš, formuje to asociativní pole: „Kritické dny - může téct krev - Tampax - štít proti excesům“. Uvědom si, že v Moskvě se teď prodávaj jen dva reklamní fláky se stejně vysokým obratem: Tampax a Parlament Lights.“

„To je normálka,“ odušil Tatarskij a mlaskl jazykem. „To si o slogan zrovna říká: Tampax Ultra Safe! Rudí neprojdou! Nebo by se to dalo personifikovat - ne rudí, ale Zjuganov. A dál podle Castanedy: Menstruace je puklina mezi světy, a pokud si přejete, aby z té pukliny... Taky by se to dalo estetizovat - Rudá v Blankytu. To jsou panečku obzory...“

„To jo,“ odpověděl zamyšleně Morkovin, „tenhle nápad by se dal přihrát orálnímu.“

„Nebo by se to dalo hrát o bělogvardějcích. Umíš si to představit? Důstojník v pískově žlutém frenči na krymském úbočí, něco jakoby nabokovského... A prodáme toho pět-krát víc...“

„Jakej v tom je nakonec rozdíl,“ broukl Morkovin. „Prodej je jen vedlejší efekt. Protože my ve skutečnosti neprosazujeme Tampax, ale neklid.“

„Proč?!“

„No protože tu máme krizi.“

„Aha, to je pravda,“ připustil Tatarskij. „Jistě. Hele, ale stejně nemůžu pochopit, jak ten Semjon Velin mohl smazat celou vládu. Vždyť je to třikrát jištěný!“

„Nojo, jenže Seňa nebyl jen designér, ale programátor,“ odpověděl Morkovin. „Nemáš představu, jak velkoryse to ten chlap pojal. Na jeho kontech se pak dohledalo sedumáctřicet melounů v zelenejch! Dokonce i Zjuganovovi dokázal místo Cardinova saka navlíknout Saint Laurentovo. Ale jak se dostal do orálního adresáře z našeho terminálu, to dodneška nikdo nepochopil. No a pokud jde o košile a kravaty, tak to se už vůbec nedá popsat. Když si Azadovskij přečetl komplexní hlášení, byl z toho dva dny nemocnej.“

„To je teda síla.“

„To bych prosil. Ale choval se jako dobrej pokerovej hráč, protože dobře věděl, s čím si zahrává. Tak se rozhod, že se posichruje. A napsal si program, kterej měl na konci každého měsíce smazat celej adresář, pokud ho sám nezarazí, a ten program přismolil do Kirijenkova fajlu. Jenže pak ten program nakazil celou vládu. Protivirovou ochranu samozřejmě máme, ale Semjon si vymyslel šíleně práskanej trik - tu svou pojistku schoval až na konec a ona se navíc v závěru měsíce sama sbalila, takže na ni žádná revize nekápla. Hlavně se mě neptej, co to znamená, tomu já sám nerozumím, jenom jsem zaslech takovou rozmluvu. Zkrátka a

dobře, když ho v tom tvým mercedesu odváželi za město, pokoušel se to ještě vysvělit Azadovskému, ale ten se s ním nebavil. A tak šlo všechno do kopru - Ljoňa si chudák rval vlasy na hlavě hrůzou.“

„A kdy bude nová vláda?“ zeptal se Tatarskij. „Ta flákárna mě začíná ničit.“

„Už brzo, jen se neboj. Jelcina už máme hotovýho, pozejtří ho můžeme propustit z Ústřední klinický nemocnice. Ale nejdřív jsme si ho museli v Londýně znovu okódovat. Podle voskový figuríny u madame Tussaudový, jednu maj v depozitáři. Už potřetí ho musíme takhle dávat dohromady úplně od začátku, ani bys nevěřil, jak už ho má každěj plný zuby. Jedině že ta nová vláda se nám rýsuje taková jako hodně levicová, myslím samej komunista. To budou hrátky orálního oddělení. I když přísně vzato se toho nebojím - pro nás to vlastně bude lehčí. A pro lidi taky - jednotná ‚identity‘ pro každýho a máslo na lístky. Brzda pokroku je už jen Saša Blau s tou svou ruskou myšlenkou.“

„Počkej, neděs mě,“ zbystřil pozornost Tatarskij. „A kdo bude další? Po Jelcinovi...“

„Jak to - kdo? Přece ten, pro koho budou lidi hlasovat. Volby máme poctivý, jako v Americe.“

„A k čemu je nám to dobrý?“

„Nám samozřejmě k ničemu. Jenže jinak by nám neprodali rendery. Voni maj nějakěj dodatek k zákonu o obchodu - prostě my všechno musíme mít stejný jako voni. Což je samozřejmě naprostej marazmus...“

„Ale co je jim do nás? K čemu to potřebujou?“

„Protože volby jsou drahý,“ pronesl ponuře Morkovin.

„Chtěj naše hospodářství položit pěkně do mrtě. Každopádně existuje taková verze... Přísně vzato nejdeme správným směrem. My nepotřebujeme pořád kódovat tyhle starý blbouny, ale dělat novy politiky, normální mladý chlapy, začínat pěkně od nuly, přes focus group - ideologii i s kšichtem.“

„A že to neporadíš Azadovskému?“

„Ten si tak dá radit... Jsme na místě.“

Od silnice odbočovala polní cesta, ozdobená z obou stran značkami s nápisem STOP. Morkovin zabočil právě tam, ubral plyn a vydal se lesem. Zanedlouho je cesta dovedla k vysokým kovovým vratům v cihlové zdi. Morkovin dvakrát zatroubil, vrata se otevřela a auto vjelo na nádvoří obrovské jako fotbalové hřiště.

Azadovského vila působila nezvyklým dojmem. Ze všeho nejvíc připomínala dvakrát větší chrám Vasilije Blaženého, navíc obrostlý spoustami hospodářských přístaveb. Filihránské arkýře a mansardy zdobily balkónky se zábradlími z maličkých břichatých sloupků a všechna okna nad prvním patrem byla spolehlivě uzavřena okenicemi. Po nádvoří pobíhalo několik rotweilerů, nad komínem jedné z přístaveb se zvedal obláček šedého kouře (zřejmě roztápěli ruskou lázeň) a sám Azadovskij, obklopený svou svitou, již tvořili Saša Blau a Maljuta, stál na vstupním schodišti do domu. Na hlavě měl tyroláček s pérem, který mu velice slušel a propůjčoval jeho plné tváři cosi ušlechtilé zbojnického.

„Už se vás nemůžeme dočkat,“ řekl Tatarskému s Morkovinem, sotva vystoupili z auta. „Chceme si zrovna vyrazit mezi lid. Na nádraží na pivo.“

Tatarskij pocítil neodbytné přání sdělit šéfovi něco příjemného.

„Jako Hárún ar-Rašíd se svými vezíry, že ano...“

Azadovskij na něj užasle pohlédl.

„Ten se taky neustále převlékal a chodil po Bagdádu,“ vysvětloval kvapně Tatarskij, který už litoval, že se do toho vůbec pouštěl. „A díval se, jak žije lid. A vyjasňoval si svoje preference.“

„Po Bagdádu?“ zeptal se podezíravě Azadovskij. „Jakej Hárún, krucifix?“

„To byl takový chalífa. Před pěti sty lety.“

„Jedině tak. Protože dneska si po Bagdádu moc nepochodíš. Je to tam přesně jako tady, ve třech džípech a s ochrankou, jinak ani krok. Tak co, připravený? K vozidlům, pánové!“

Tatarskij si sedl do posledního auta, byl to červený range rover Saši Blaua. Saša už byl mírně přio opilý, takříkajíc v povznesené náladě.

„Už dlouho ti vlastně chci pográtulovat,“ řekl Tatarskému. „Ten tvůj materiál o Berezovském s Radujevem je nelepší kompromák za celej podzim. Fakticky. Zvlášť to místo, kde se rozhodnou, že provrtaj mystický tělo Ruska svejma televizníma vrtnejma soupravama přímo v hlavních sakrálních bodech. A ten nápis na monopolních bankovkách - In God we Monopoly! A narazit Radujevovi na hlavu tu hrůzu - na to už člověk musí bejt vopravdu koumák.“

„No dobře, zadrž laskavě,“ řekl Tatarskij a v duchu chmurně dodal: Přece jsme toho idiota Maljutu prosili, aby Radujeva už nechal na pokoji. Teď abysme vraceli prachy.

A ještě budem rádi, když se to obejde bez ztráty dalších kilohertzů. „Radši mi řekni, kdy z toho tvýho oddělení vypadne nějaká normální ruská myšlenka. Jak jste daleko?“

„Vlastně je to všechno přísně tajný. Ale v obecných rysech se dá říct, že cíl je na dosah. A to takovej, že se z toho všichni posasánkujou: Zbejvá jen domyslet postavu Attily a dopracovat stylistiku, aby se tam snoubil trvalej kontrapunkt varhan a ruský garmošky.“

„Attily? Toho, co spálil Řím? Kde jste ho vzali, proboha?“

„Attila znamená člověk z Itilu. Ruský řečeno Povolžan. Itil je starej název Volhy. Už tušíš, kam směřuju?“

„Moc ne.“

„No my jsme přece ten třetí Řím. Kterej se nalézá, což je charakteristický, právě na Volze. Takže ani nemusíme zahajovat nějaký tažení. Z čehož vyplývá naše naprostá historická soběstačnost a národní sebejistota.“

Tatarskij myšlenku ocenil.

„Mnojo,“ řekl, „to zní skálopevně.“

Pohlédl oknem ven a nad korunami stromů spatřil vrchol gigantické betonové stavby se šikmo stoupající spirálovitou vozovku, již korunovala nevelká šedivá věžička. Zamhouřil oči a pak je znovu otevřel - betonové monstrum nezmizelo, jen se posunulo mírně dozadu. Tatarskij ostře strčil Sašu Blaua do lokte, takže auto povážlivě zakličkovalo.

„Zbláznil ses?“

„Podívej se honem,“ vyhrkl Tatarskij. „Vidíš tu betonovou stavbu?“

„No a co?“

„Nevíš, co to je?“

Saša vyhlédl oknem ven.

„Jo tohle... Azadovskij to zrovna vykládal. Začínala se tu stavět základna protiletectký obrany. Středisko včasný výstrahy, nebo tak nějak. Jenže stihli stavbu jen založit a vyhnat zdi - a dál už to znáš sám: najednou nebylo komu tu včasnou výstrahu dávat. Azadovskij má v plánu to všechno privatizovat a dostavět, jenže von z toho nechce mít radar, ale nový rodinný sídlo. Říkal, že se mu líbí ten design. Já teda nevím, ale třeba já osobně betonový zdi nesnáším. Co že tě to tak vzalo?“

„Jen tak,“ mávl rukou Tatarskij, „vypadá to hodně zvláštně. A jak se jmenuje ta vesnice, co tam jedem?“

„Rastorgujevo.“

„Rastorgujevo,“ hlesl Tatarskij jako ozvěna. „Tak teď to všechno chápu.“

„Už tam budem. Jedeme do támhletoho baráku. Nejhnusnější pivnice v Moskvě a okolí. Ljoňa sem o víkendu rád zaskočí na škopek. Aby si pořádně uvědomil, jak daleko to v životě dotáh.“

Pivnice, umístěná ve sklepě olezlého cihlového stavení nedaleko vlakové zastávky, byla opravdu vzácně špinavá a zapáchající. Chlápci, kteří se tu choulili u stolků se sklenicemi vodky, plně odpovídali atmosféře podniku; do prostředí se poněkud nehodili jen dva gangsteři v drahých teplákových soupravách, stojící u pultu hned vedle vchodu. Tatarského zarazilo, že Azadovskij se s několika návštěvníky pozdravil - bylo vidět, že je tu opravdu šamgast. Saša Blau prsty jedné ruky nedbale zahákl dva půllitry bledého piva, druhou rukou popadl Tatarského za loket a táhl ho ke

vzdálenému stolku.

„Poslyš, mám na tebe takovou malou prosbu,“ řekl. „Mám dva bráchy, který se sem přestěhovali z Jerevanu a rozhodli se podnikat. Teda - už si otevřeli nóbl pohřební ústav s prvotřídníma službama. Prostě si fakticky spočítali, jaký prachy tady visej mezi jednotlivýma bankama. Ty je teď jedna z druhý vytloukaj se všema průvodníma jevama, a na trhu fakticky vznik převis poptávky.“

„To je pravda,“ souhlasil Tatarskij pokukující po banditech u vchodu; ti popíjeli české lahvové pivo, které si přinesli s sebou. Jenom nechápal, co pohledávají zrovna na takovémhle místě - ačkoli, možná měli stejnou motivaci jako Azadovskij.

„Hele, jsme přece kamarádi,“ pokračoval Saša Blau. „Napiš pro ně normální slogan, kterej by zabíral v cílový skupině. Až to rozjedou, tak se s tebou srovnaj.“

„Proč ne, vzpomenu na starý dobrý časy,“ ožil Tatarskij. „Jakej je hlavní předmět jejich zájmu?“

„Už jsem říkal - funusy extratřídy.“

„A jak se ta jejich firma jmenuje?“

„Normálně. Pohřební ústav bratří Debirsjanů.“

„Uděláme, to nebude problém,“ odpověděl Tatarskij.

„Když už jsme u toho,“ pokračoval Saša Blau, „možná je to k smíchu, ale hned na začátku měli jako zákazníka i jednoho našeho známýho. Vdova mu zaplatila pohřeb první třídy, než vocud' vzala kramle.“

„Kdo to byl?“

„Vzpomínáš si na Chanina z firmy Tajný rada? Ten to byl.“

„No to je hrůza. To jsem netušil. A kdo ho má na svědomí?“

„Jedni říkaj Čečenci, jiný zase fízláci. Přej kvůli nějakým briliantům. Pěkně škaredá záležitost... Kampak běžíš?“

„Na záchod,“ odpověděl Tatarskij.

Záchodky byly ještě špinavější než zbytek pivnice. Při pohledu na geologické útvary mokrých fleků, stoupající nad pisoárem, si Tatarskij povšiml trojúhelníkového kusu odlupující se omítky, tvarem neuvěřitelně podobného brilantovému šperku na fotografii z Chaninova záchodu. Při prvním pohledu na tento útvar se lítost k bývalému šéfovi, jež zaplavila Tatarského duši, vskutku alchymisticky přerodila ve slogan, který si u něj objednal Saša Blau.

Když vyšel ze záchoda, bezděky se zastavil - fascinoval ho výhled, který se mu nečekaně otevřel. Dřív byly v chodbě zřejmě dvojité dveře, které kdosi vyboural i se zárubní, okopané zdivo nahrubo zaplácal maltou a z té trčely zbytky olámaných cihel, přemazaných černou barvou. Tato průrva vedoucí do lokálu svým mírně zaokrouhleným obvodem podivuhodně připomínala orámování televizní obrazovky, a to do takové míry, až se Tatarskij na okamžik neubráníl představě, že se dívá na hlavní televizor v zemi. Azadovskij se společností zůstávali mimo jeho zorné pole, zato bylo vidět oba gangstery u krajního vysokého stolku a nového návštěvníka, který se postavil hned vedle nich. Byl to vysoký hubený dědek v hnědém plášti, rádiovce a silných brýlích, za jejichž skly se jeho oči zdály být neúměrně velké a dětsky poctivé. Tatarskij byl ochoten přísahat, že kdysi ho někde viděl. Dědek už kolem sebe stačil shromáždit několik poslu-

chačů mírně bezdomoveckého vzhledu.

„Chlapi,“ říkal jim tenkým hláskem plným údivu, „tomu byste jaktěživo nevěřili! Hele - zrovna si kupuju půllitr vodky na Kurskym nádraží, jo... Stojím u kasy. A víte, kdo najednou vleze do krámu? No Čubajs! Doprdle... Hele, měl na sobě takovej jako šedivej hacafráček, mohérovou šálu a placatou čepici... a pánové - úplně bez ochranky! Akorát pravá kapsa je taková jako nafouklá, asi tam měl nějakej kvér. No - jde ke konzervám a veme si tam třílitrovou flašku bulharskejch nakládanejch rajčat, to jsou takový ty zelený, žejo! A normálně je vrazí do igelitky. Já na něj čučím s hubou votevřenou, von si toho všim, mrk na mě a šup na ulici. Já hned k výloze. No a tam černý fáro s majákem, taky jako by na mě mrkalo... A von hups dovnitř! A vodjel. Že se ale člověku stávaj věci, doprdle...“

Tatarskij si odkašlal a dědek se podíval směrem k němu.

„Á, Hlas lidu,“ řekl jen Tatarskij, pak se neudržel a na dědka mrkl.

Pronesl ta slova velmi tiše, ale dědek je zaslechl - zatahal jednoho z gangsterů za rukáv a ukázal k průchodu. Gangsteři postavili nedopitá piva na stolek jako jeden muž a s mírným úsměvem ve tvářích se vydali k Tatarskému. Jeden z nich strčil ruku do kapsy a Tatarskij pochopil, že teď ho můžou docela dobře zabít.

Adrenalinová vlna, která se přehnala celým tělem, propůjčila jeho pohybum podivuhodnou lehkost - otočil se, vyběhl z pivnice a vyrazil přes náměstí. Když byl přesně uprostřed, ozvalo se za ním několikrát tiché „tlesk!“ - a v jeho těsné blízkosti cosi několikrát zahvízdalo. Tatarskij

zdvojnásobil rychlost. Ohlédnutí si povolil až u vysokého roubeného stavení, za jehož rohem se mohl ukrýt; gangsteři už nestříleli, protože se k nim sbíhala Azadovského ochranka se samopaly v rukou. Tatarskij se opřel o zeď, neposlušnými prsty vytáhl cigarety a zapálil si. Tak takhle to bývá, napadlo ho, přesně takhle. Prostě a nečekaně. Po druhé se odhodlal vyhlédnout, až když cigareta téměř dohořela. Azadovskij a jeho svita se usazovali do aut; oba gangsteři se zkrvavenými tvářemi už seděli na zadním sedadle bodyguardovského džípu, kdežto dědek v hnědém plášti cosi s omluvnou horlivostí vysvětloval lhostejnému ochrankáři. Tatarskij si konečně vzpomněl, kde toho dědka viděl - byl to učitel filosofie z Literárního institutu. Vybavil si ho ani ne tak podle rysů obličeje - ten mimochodem stihl hodně sestárnout -, jako spíš podle oné překvapené intonace, s níž někdy deklamoval texty svých přednášek: „Objekt je panečku mrška svéhlavá,“ říkával s tváří obrácenou ke stropu posluchárny, „ten od subjektu žádá, aby byl vysvětlen. A v takovém případě, máme-li sdostatek štěstí, může dojít k jejich splynutí...”

Ke splynutí, jak Tatarskij pochopil, nakonec opravdu došlo. To se taky stává, pomyslel si, vytáhl zápisník a zaznamenal si do něj vymyšlený slogan:

DIAMONDS ARE NOT FOREVER!

POHŘEBNÍ ÚSTAV BRATŘÍ DEBIRSJANŮ

Asi mě propustěj, napadlo ho, když kavalkáda aut zmizela za rohem. Kam teď, hrome? Ke Girejevovi... Ten musí někde tady kousek bydlet.

Girejevův dům našel nečekaně lehko - poznal ho podle

zahrady, nad níž se tyčil les nepravděpodobně vysokých bolševníků, připomínajících spíš malé stromy než obří plevel. Několikrát zaklepal na branku a Girejev vyšel na verandu. Měl na sobě kalhoty neurčité barvy s vytlačenými koleny a tričko s velkým písmenem A uprostřed duhového kruhu.

„Pojď dál,“ řekl jen. „Je otevřeno.“

Girejev pil, a to už několikátý den, a propíjel dosti velkou sumu, která se právě blížila ke konci. Takovýto deduktivní závěr se nabízel při pohledu na řadu prázdných lahví od drahých koňaků a whisky těsně při zdi, zatímco ty blíž ke středu místnosti byly od kavkazských levných a mizerných vodek s vášnivě romantickými jmény, jaké se prodávají po vesnických nádražích. Kuchyň se téměř nezměnila, co tu Tatarskij nebyl, jen byla ještě špinavější a na stěnách se objevily obrázky strašidelných tibetských bůžků. A byla tu ještě jedna novinka - v koutě zářil malý televizor.

Když se Tatarskij posadil ke stolu, povšiml si, že přijímač stojí nohama vzhůru. Na jeho obrazovce zrovna běžela animovaná znělka: kolem oka s dlouhými řasami, na nichž se chvěla černá barva řasenky, poletovala moucha. Pak naskočil název pořadu - Zítří je taky den - a v tom okamžiku moucha dosedla na zřítelnici, přilepila se k ní a řasy ji začaly obtáčet jako chapadélka masožravé rostliny. Znělku vystřídal moderátor, navlečený do uniformy majora vězeňské služby - Tatarskij ihned pochopil, že jde o dotčenou reakci reklamního textaře ze sedmého patra na prohlášení textaře z osmého patra, že ruské televize jsou vlastně donucovací struktura. Tím, že stál na hlavě, moderátor nápadně

připomínal netopýra visícího na neviditelném bidélku. Tatarského nijak zvlášť nepřekvapilo, že je to Azadovskij. Obarvený byl tentokrát na ohnivého bruneta s tenkou nitkou mexického knírku pod nosem. Vzápětí s připitomělým úsměvem spustil:

„Brzy, již velmi brzy opustí suchý dok v Murmansku jaderný raketový křižník Idiot, který byl postaven u příležitosti stopadesátého výročí narození Fjodora Michajloviče Dostojevského. Zatím není jasné, zda se vládě vrátí peníze vynaložené na stavbu lodi, protože se stále hlasitěji ozývají hlasy, navrhuující naopak dát do zástavy další křižník této řady - křižník Potěmkin - který je tak obrovský, že o něm námořníci hovoří jako o plovoucí vesnici. V tomto okamžiku křižník Potěmkin pluje Severním ledovým oceánem do mateřského přístavu. Knižní novinky,“ a Azadovskij odněkud vytáhl knihu, na jejíž obálce se mihla téměř posvátná kombinace granátometu, motorové pily a nahé ženy. „Dobro musí mít velké pěsti. To jsme věděli již dlouho, ale stále nám cosi chybělo. A teď je tu tedy kniha, na niž jsme čekali tolik let! Dobro s mohutnými pěstmi a tuhým ptákem! Dobrodružství Svatoslava Krutého. Ekonomické zpravodajství: Dnes ráno Státní дума zveřejnila minimální obsah ročního spotřebního koše v Ruské federaci: Dvacet kilogramů těstovin, metrák brambor, šest kilo vepřového, kabát, jeden pár bot, čepice ušanka a televizor Sony Black Trinitron. Z Persie se dovídáme...”

Girejev vypnul zvuk.

„Snad ses nepřišel dívat na televizi!“ zavrčel.

„Ale ne. Prostě je mi to divné... Proč se na to díváš

obráceně?“

„To je dlouhý povídání.“

„Copak? Že by to bylo jako s těmi okurkami? Bez posvěcení to nejde?“

„Proč by ne,“ pokrčil rameny Girejev. „Na tom není nic tajného. Ale vztahuje se to k praxi skutečné dharmy, takže když požaduješ, aby ti o tom někdo vykládal, bereš na sebe karmickou povinnost tuto praktiku provozovat. Což ty neuděláš, jak tě znám.“

„Třeba ano. Vylož mi to.“

Girejev si povzdechl a podíval se na bolševníky pokyvující se za oknem.

„Existují tři buddhistické způsoby, jak se dívat na televizi. Ve skutečnosti je ten způsob jediný, ale v různých stádiích tréninku vypadá pokaždé trochu jinak. Nejdřív se díváš na televizi s vypnutým zvukem. Zhruba půl hodiny denně, a to na své oblíbené pořady. Jakmile se zrodí myšlenka, že v televizi říkají něco důležitého a zajímavého, uvědomíš si ji přesně v okamžiku, kdy tě ta myšlenka navštíví, a tím ji vlastně neutralizuješ. Zpočátku ti to nedá a budeš ten zvuk pořád pouštět, ale postupně si zvykneš. Hlavní je, aby se v tobě nerodil pocit viny, když se neudržíš. To se zpočátku děje všem, dokonce i lámům. Pak začneš televizi sledovat se zapnutým zvukem, ale s vypnutým obrazem. A nakonec se díváš už jen na úplně vypnutou televizi. To je vlastně základní technika, ty dvě předešlé jsou jen přípravné. Díváš se na všechny zprávy, ale televizor přitom nezapneš. Velice důležité je, abys přitom měl absolutně rovná záda, a ruce je nejlepší složit na břicho, pravá dlaň je dole, levá nahoře. To

platí pro muže, ženy to dělají naopak. A ani na okamžik se nesmíš rozptylovat. Když se takhle budeš na televizi dívat deset let alespoň hodinu denně, pochopíš její podstatu. Jakož i podstatu všeho ostatního.“

„Tak proč si ji ještě převracíš?“

„To je čtvrtá buddhistická metoda. Užíváme ji v případě, kdy se na tu televizi přece jen podívat musíme. Dejme tomu když potřebuješ zjistit kurs dolaru, ale nevíš, kdy přesně ho vyhlásí a jak to udělají - zda to řeknou nahlas nebo ukážou tabulky před směnárnami.“

„Ale proč televizor obracíš?“

„To bych ti taky musel dlouho vysvětlovat.“

„Zkus to.“

Girejev si otřel pot s čela a znovu si povzdechl. Patrně hledal slova.

„Uvažovals někdy o tom, proč mají moderátoři v pohledu tu těžkou zadíravou nenávist?“ zeptal se nakonec.

„Neblázni,“ řekl Tatarskij. „Ti se do kamery vůbec nedívají, jen to tak vypadá. Přímo před objektivem mají čtecí zařízení, na němž běží text i se zvláštními značkami pro mimiku. Je jich celkem šest, jestli se nepletu... Ironie, zármutek, pochybost, improvizace, hněv a žert. Takže nikdo z nich žádnou nenávist nevyzařuje - ani vlastní, a dokonce ani erární. Tohle vím naprosto přesně.“

„Já přece neříkám, že něco vyzařují. Prostě když čtou text, přímo do očí se jim dívá několik milionů lidí, zpravidla velmi vzteklych a nespokojených se svým životem. Jen si uvědom, jaký vzniká kumulativní efekt, když se tolik oklamáných vědomí protne v jediném okamžiku a v jediném

místě. Víš, co je to rezonance?“

„Zhruba.“

„Tak vidíš. Když bude prapor vojáků rytmicky pochodovat přes most, může most spadnout. To se stávalo, proto dnes pochodující jednotka dostává na mostě rozkaz zrušit krok. A když se tolik lidí najednou dívá na bednu a vidí jedno a totéž - umíš si představit, jaká z toho vzniká v noosféře ozvěna?“

„Kde že?“ zeptal se Tatarskij, ale v tu chvíli mu v kapse zapištěl mobil a on zvedl dlaň na znamení, že musí rozmluvu přerušit. Ve sluchátku hlasitě hrála hudba a ozývaly se jakési nesrozumitelné hlasy.

„Babane!“ podral se vřavou Morkovinův hlas. „Kde seš? Seš živej?“

„Jo,“ ozval se skoupě Tatarskij. „Jsem v Rastorgujevu.“

„Tak poslouchej,“ pokračoval jásavě Morkovin, „ty dva kokoty jsme pěkně zvochlovali, teď je asi necháme odvézt za katr a dáme jim každému tak deset let. To bys nevěřil, jak se Azadovskij po výsledku smál - jako blázen! Říkal, žeš ho zbavil všech stresů. Příště dostaneš řád společně s Rostropovičem. Mám pro tebe poslat auťák?“

Takže mě nepropustěj, pomyslel si Tatarskij a cítil, jak se mu od srdce po celém těle šíří příjemné teplo. Určitě mě nepropustěj. A taky mě neoddělaj.

„Díky. Pojedu domů. Nervy mám jak lana.“

„Jo? To celkem chápu,“ souhlasil Morkovin. „Tak jeď domů a seber se z toho. Já taky musím - polnice už nás zase volá na plný pecky. Hlavně přijď zejtra včas - čeká nás moc důležitá práce. Jedeme do Ostankina. Aspoň si tam

prohlídneš Azadovskýho sbírku. Španělskou. Ahoj, a zase si zavoláme.“

Tatarskij schoval telefon do kapsy a přešel po místnosti nepřítomným pohledem.

„Tak oni mě vlastně taky maj za křečka,“ poznamenal zá-
dumčivé.

„Cože?“

„Na tom nesejde. O čems to mluvil?“

„Pokud to mám vzít stručně,“ pokračoval Girejev, „tak celá takzvaná magie televize spočívá v psychické rezonanci, v tom, že se na ni dívá spousta lidí najednou. Každý profesionál ti řekne, že když už se díváš na televizi...“

„Tak abys věděl, profesionálové se na televizi nedívaj vůbec,“ přerušil ho Tatarskij a prohlížel si na Girejevově nohavici záplatu, které si povšiml až teď.

„...že když už se díváš na televizi, je třeba se dívat někam do kouta obrazovky, ale v žádném případě moderátorovi do očí, jinak tě čeká buď žaludeční neuróza nebo schizofrenie. Nejspolehlivější ale je bednu převrátit, jako to dělám já. To je totéž, jako nepochodovat společně s ostatními. No a pokud tě to ještě zajímá, existuje i pátý buddhistický způsob, jak se dívat na televizi, ten nejvyšší a nejtajnější...“

Často se stane, že s někým mluvíte a jeho slova se vám vlastně líbí, a máte pocit, že v nich nějaký ten díl pravdy jistě bude, ale pak si najednou všimnete, že na sobě má staré tričko, sešlapané škrpály, kalhoty na kolenou zalátané a že nábytek v jeho pokoji je starý a otřískaný. Zadíváte se na něj pozorněji, vidíte kolem sebe předtím nepostřehnuté

stopy ponižující chudoby - a pochopíte, že všechno, co váš společník v životě promyslel a vykonal, ho nakonec nedovedlo k onomu jedinému vítězství, kterého se jemu osobně tolik chtělo dosáhnout toho dávného květnového jitra, kdy se zařatými zuby přísahal, že rozhodně neprohraje, i když tehdy ještě nebylo příliš jasné, oč se hraje a s kým. A i když od té doby nemá v této věci o nic jasněji, okamžitě ztratíte o jeho slova zájem, jen se vám zachtělo prohodit na rozloučenou něco příjemného a co nejrychleji odejít a konečně se znovu věnovat něčemu konkrétnímu.

Takto v našich duších funguje vytěsňující wow-faktor. Jenže Tatarskij, jsa vystaven jeho drtivému úderu, nedal nijak najevo, že rozhovor s Girejevem pro něj přestal být zajímavý, protože zrovna dostal jeden nápad. Počkal, až Girejev umlkne, pak se protáhl, zívl a jen tak mimoděk prohodil:

„Járku, a jestlipak ti zůstaly nějaký muchomůrky?“

„Zůstaly,“ přikývl Girejev, „ale já s tebou nebudu. Moc se omlouvám, ale po tom, co se stalo posledně...“

„A dáš mi?“

„Proč ne. Jen tě moc prosím - tady to nejez...“

Girejev vstal ze židle, otevřel nachýlený šatník a vyjmul odtud kornout z novinového papíru.

„Tohle je tak normální dávka. Kde se to chystáš aplikovat - v Moskvě?“

„Ne,“ zavrtěl hlavou Tatarskij, „ve městě je mi z toho zle. Půjdu do lesa. Když už jsem se vydal do přírody.“

„Správně. Chvilku ještě počkej, naleju ti i trochu vodky. Ta to zmírňuje. Čistý muchomůrky by ti mohly pěkně vymést lebku. Jen se neboj, neboj se, mám absoluta.“

Girejev zvedl z podlahy prázdnou lavičku od hennessy, odšrouboval víčko a začal do ní opatrně přelévát vodku z litrové lahve absolutu, který opravdu měl ve stejné skříní, kde skladoval houby.

„Poslyš, ty máš něco společného s televizí?“ řekl. „O vás se vypráví docela pěkná anekdota. Slyšels tu o kouření péra se zpěvem potmě?“

„Jak chlap zapne světlo a vidí, že je v pokoji sám, a na stolku u zdi je skleněný oko? Znam. Ten u nás v práci teďka letí nejvíc. Ostatně, co myslíš - je tohle oko a to na dolarech stejný? Nebo ne?“

„O tom jsem nepřemýšlel,“ řekl Girejev. „Co si to zapisuješ? Jak se dívat na televizi?“

„Ne. Jen jsem dostal takovej nápad. Mohlo by se to v práci hodit.“

Návrh plakátu, poznamenal si do zápisníku. Špinavá místnost, plná pavučin. Na stole stojí destilační přístroj, u něj sedí alkoholik v otrhaných šatech (varianta - narkoman, filtrující pervitin), který přelévá získaný produkt z velké láhve od absolutu do malé lahvičky od hennesy. Slogan:

ABSOLUT HENNESSY

Nabídnout nejdřív distributorům firem Absolut a Hennessy. Když to nevezmou, tak Finlandii, Smirnoffu a Johnnie Walkerovi.

„Na,“ podal mu Girejev láhev a kornout. „Ale jedno mi slib. Až to sníš, už sem nikdy nechod'. Protože já pořád nemůžu zapomenout na ten podzim.“

„Slibuju,“ řekl Tatarskij. „Prosímtě, když už jsme u toho - kde je tady ta nedostavěná radiolokační stanice? Cestou

jsem ji viděl z auta.“

„Hned vedle. Přejdeš přes pole a pěšina tě zavede do lesa. Pak uvidíš drátěnej plot a dáš se podle něj. Je to tak tři kilometry. A co - zrovna tam si chceš zajít na procházku?“

Tatarskij přikývl.

„No nevím, nevím...“, zakroutil Girejev hlavou. „Normálně ještě snad, ale s muchomůrkama v palici... Naši dědci říkaj, že je to škaredý místo. Ačkoli - kde kolem Moskvy najdeš nějaký, který by bylo pěkný!“

Ve dveřích se Tatarskij otočil a Girejeva upřímně objal.

„Víš ty co, Andrijucho? Nechci, aby to znělo moc pate-ticky, ale moc a moc ti děkuju!“

„Za co?“

„Za to, že mi tu a tam umožníš žít paralelní život. Bez toho by ten pravej byl tak ohavnej!“

„Tak díky“, uhnul Girejev pohledem, „díky.“

Byl viditelně dojat.

„Hodně úspěchů“, dodal ještě Tatarskij a vykročil pryč.

Muchomůrky zabraly asi po půlhodině chůze podél drátěného plotu. Nejdřív se dostavily známé symptomy - třas a příjemné šimrání v prstech. Pak z keřů při cestě vyplul sloup s nápisem Rozdělávání ohňů zakázáno!, který si kdysi spletl s Husejnem. Jak se dalo čekat, za denního světa tu žádná podobnost nebyla. Přesto si Tatarskij s jistou nostalgií připomněl příběh krále ptáků Semurga. „Semurg, sirruf“, zauvažoval v hlavě známý hlas, „jaký je v tom rozdíl? Prostě různé transkripce téhož. Zase ses nacpal hub, že ano?!“

Už v tom lítám, pomyslel si Tatarskij, zvířátka jsou tu.

Za celý zbytek cesty k věži se však sirruf už nijak

neprojevil. Vrata, která Tatarskij kdysi přelézal, byla tentokrát otevřená. Na stavebním pozemku nikoho neviděl, obytné marignogotky byly zamčené a z hřibovité strážní budky už zmizel i telefon, který tam visíval.

Na vrchol stavby Tatarskij vystoupil bez nejmenších dobrodružství. Ve strojovně výtahu bylo všechno jako dřív - prázdné lahve a uprostřed místnosti stůl.

„Tak co,“ zeptal se nahlas, „kdepak je tu nějaká bohyně?“

Neodpověděl mu nikdo - bylo jen slyšet, jak někde dole ve větru šumí podzimní les. Tatarskij se opřel o zeď, zavřel oči a zaposlouchal se. Neznámo proč se rozhodl, že to šumění patří jívám, a vzpomněl si na verš z rozhlasové písničky: Sestry smutku žijí v jívách... A z tichého šelestu stromů okamžitě vystoupily útržky ženských hlasů, které se zdály být ozvěnou jakýchsi slov, vyslechnutých kdysi dávno a poté zbloudivších ve slepých uličkách paměti.

„Jestlipak vůbec vědí,“ šeptaly ty tiché hlasy, „že v jejich všeobecně známém světě není nic kromě zhuštěné tmy - ani vdech, ani výdech, ani pravá, ani levá, ani pátý, ani desátý? Jestlipak vědí, že ta jejich všeobecná známost není známa nikomu?“

„Všechno je přesně naopak, než si lidé myslí - není ani pravda, ani lež, jen jediná, nekonečně jasná, čistá a prostá myšlenka, v níž se vine duše, připomínající kapku inkoustu, skanuvší do sklenice vody. A když se člověk v té prosté čistotě přestane vinout, neděje se naprosto nic a ukáže se, že život je jen šelest záclon v okně dávno rozbořené věže, a každá nitka v těch záclonách si myslí, že velká bohyně je tu s ní. A bohyně s ní opravdu je.“

„Kdysi jsme ty i my byli svobodní, milovaní... Tak proč jsi vytvořil ten strašný, zruďný svět?“

„Copak to jsem udělal já?“ zašeptal Tatarskij.

Neodpověděl mu nikdo. Otevřel oči a podíval se obdélníkem dveří ven. Nad čarou lesa viselo mračno, připomínající nebeskou horu; bylo tak velké, že nekonečná výška nebe, zapomenutá už kdysi v dětství, začala být znovu zjevná. Na jednom z úbočí mračna zpozoroval úzký kuželovitý výstup, připomínající věž v mlze. V Tatarském se cosi zachvělo: vzpoměl si, že kdysi i v něm dlela efemérní nebeská substance, z níž se skládá ta bílá hora a věž. A tenkrát - dávno a dávno, nejspíš ještě před narozením - bylo pro něj víc než snadné stát se taky takovým mračnem a vystoupit až na vrchol věže. Život však stačil tu zvláštní substanci z duše vytěsnit a zbylo jí jen přesně tolik, aby se na ni dalo na vteřinu vzpomenout, a okamžitě o tu vzpomínku zase přijít.

Tatarskij si všiml, že podlaha pod stolem je zakryta štítem stlučeným z prken. Podíval se škvírou mezi nimi a spatřil černou hlubinu mnohapatrové propasti. Jasně, uvědomil si, to je výtahová šachta. A tady je strojovna, stejně jako v místnosti s renderem. Jen samopalníci tu scházejí. Posadil se ke stolu a nohy opatrně postavil na prkna. Nejdřív se trochu děsil, že prkna se pod ním prolomí a on se i s nimi zřítí dolů, do šachty s letitými nánosy smetí na dně. Prkna ale byla tlustá a spolehlivá. Místnost zjevně někdo navštěvoval - nejspíš místní bezdomovci. Po podlaze se válely čerstvé nedopalky papiros a na stole ležel útržek novin s týdenním televizním programem. Tatarskij si přečetl název posledního pořadu před nerovným spodním krajem cáru:

00:00 Zlatá komnata

Copak je to asi za pořad? pomyslel si. Zřejmě něco nového. Položil si bradu na spletené prsty rukou a vytřeštil oči na fotografii ženy běžící po písku, která visela stále na tomtéž místě jako dřív. V denním světle bylo vidět i puchýře a skvrny, které na papíru zanechala vlhkost. Jedna ze skvrn zasahovala přímo do tváře bohyně, a ta v denním světle vypadala pomačkaná, zvrásněná a stará. Tatarskij dopil zbytek vodky a zavřel oči.

Krátký sen, který se mu zdál, byl velmi přízračný. Kráčel po pláži vstříc zlaté soše třpytící se ve slunci - byla ještě daleko, ale už teď bylo jasné, že je to ženské torzo bez hlavy a rukou. Vedle Tatarského pomalu cupital sirruf, na němž seděl Girejev. Sirruf byl tesklivý a připomínal oslíka ztrýzněného prací, zatímco křídla na jeho zádech vypadala jako staré plstěné sedlo.

„Tak ty píšeš ty slogany,“ řekl Girejev, „ale jestlipak znáš ten úplně nejdůležitější? Řekl bych bazální...“

„Ne,“ odpověděl Tatarskij s očima přimhouřenýma z toho zlatistého blyskotání.

„Tak já ti to řeknu. Už jsi někdy slyšel pojem Poslední soud?“

„Slyšel.“

„Ve skutečnosti na něm nic posledního a definitivního není. Kromě toho, že už dávno začal, a že všechno, co se s námi děje, jsou jen jednotlivé fáze vyšetřovacího experimentu. Uvaž sám - copak pro Boha je nějak těžké vytvořit na několik vteřin z ničeho celý tento svět se vši jeho věčností a nekonečností, aby si vyzkoušel jednu jedinou duši,

která před ním stojí?“

„Andreji,“ opáčil Tatarskij a zašilhal po jeho sešlapaných škrpálech, připevněných k nohám provázky, „nechtěl bys přestat? Já se v práci taky topím po krk ve sračkách. Aspoň ty kdybys nechal člověka na pokoji.“

ZLATÁ KOMNATA

Když Tatarskému sundali pásku přes oči, byl už prokřehlý na kost. Největší chlad pociťovala bosá chodidla od betonové kamenné podlahy. Otevřel oči a zjistil, že stojí ve dveřích prostorné místnosti, která vypadala jako předsálí kina, kde se soudě podle všeho koná cosi jako banket. Ihned si povšiml jedné zvláštnosti - ve zdech obložených žlutým kamenem nebylo ani jediné okno, zato celá jedna stěna byla zrcadlová, takže sál osvětlený jasnými halogenovými lampami se zdál mnohem větší, než ve skutečnosti byl. Lidé, kteří se tu shromáždili, spolu tiše rozmlouvali a prohlíželi si lejstra rozvěšená po zdech. Přestože Tatarskij stál ve dveřích naprosto nahý, přítomní mu nevěnovali nejmenší pozornost - snad jen dva či tři se po něm lhostejně ohlédli. Tatarskij v televizi mockrát viděl prakticky všechny, co tu byli, ale osobně neznal nikoho kromě Farsuka Sejfull-Fraškída, stojícího při zdi s pohárem v ruce. Zpozoroval také Azadovského sekretářku Allu, konverzující se dvěma obstarožními playboyi - rozpuštěné světlé vlasy ji činily podobnou mírně hříšné medúze. Tatarskij měl na okamžik dojem, že zahlédl kostkované Morkovinovo sako, ale hned ho zase ztratil z dohledu.

„Už běžím,“ dolétl sem hlas Azadovského a vzápětí se on sám vynořil z průchodu do jakýchsi dalších, vnitřních prostor. „Tak jsi tady? Co stojíš? Však tě nekousnem.“

Tatarskij mu vykročil vstříc. Z Azadovského lehce táhl alkohol; jeho tvář se ve světle halogenových lamp zdála unavená.

„Kde to jsme?“ zeptal se Tatarskij.

„Asi sto metrů pod zemí, nedaleko Ostankinského rybníka. Promiň tu roušku a to ostatní - před rituálem se to zkrátka takhle patří. To jsou holt tradice. Bojíš se?“

Tatarskij přikývl a Azadovskij se spokojeně rozesmál:

„Na to kašli. To je jen pěna. Zatím se tu projdi a prohlídni si novou sbírku. Je to sotva dva dny, co jsme ji pověsili. Já tu mám pár důležitějších schůzek.“

Zvedl ruku a lusknutím prstů přivolal sekretářku.

„Tady Alla ti všechno řekne. Tohle je Baban Tatarskij. Znáte se? Prosímte, všechno mu tu ukaž.“

Tatarskij zůstal jen se sekretářkou.

„Tak odkud začnem?“ zeptala se s úměvem.

„Třeba rovnou odsud. A kde vlastně je, ta sbírka?“

„No tady,“ kývla Alla směrem ke zdi. „To je Španělsko. Koho máte z velkých Španělů nejraději?“

„No...,“ spustil Tatarskij a horečně zapátral v paměti po nějakém vhodném jméně. „Velasqueze.“

„Mě ten starý pán taky šíleně bere,“ řekla sekretářka a změřila si ho chladným zeleným okem. „On je to takový Cervantes štětce, řekla bych.“

Opatrně uchopila Tatarského za loket a dotýkajíc se jeho nahé nohy vysokým bokem, zavedla ho k nejbližšímu papíru na zdi. Tatarskij na něm spatřil pár odstavců nějakého textu a modré razítko. Sekretářka se k papíru krátkozrace sklonila, aby si přečetla drobné písmo.

„Anoano, právě tohle plátno. Je to poměrně málo známá růžová varianta portréту infantky. Tady vidíte notářské dobrozdání, vydané firmou Oppenheim and Radler, že obraz

byl opravdu pořízen za sedmnáct milionů dolarů ze soukromé sbírky.“

Tatarskij se rozhodl, že na sobě žádný případný údiv nedá znát. Přísně vzato vlastně nevěděl, jestli ho to překvapuje nebo ne.

„A co je tohle?“ zeptal se a ukázal na sousední list papíru s textem a razítkem.

„Tak to je prosím náš skvost,“ prohlásila hrdě Alla. „To je Goya - motiv Maji s vějířem v zahradě. Získali jsme ho v jednom malém kastilském muzeu. A zase - Oppenheim s Radlerem nezalžou: Osm a půl milionu. Nádherné.“

„Jistě,“ přisvědčil Tatarskij. „Ale mě vlastně mnohem víc přitahuje sochařství než malba.“

„Chápu,“ přikývla sekretářka. „Jistě proto, že sám jste taky zvyklý pracovat třírozměrně, že?“

Tatarskij se na ni tázavě zadíval.

„Mám na mysli třírozměrnou grafiku. S těmi bobky a polobobky...“

„Ach tak, o tomhle mluvíte,“ protáhl Tatarskij. „To je pravda, zvykl jsem si tak pracovat i žít.“

„Prosím, tady máme sochu,“ řekla sekretářka a odtáhla Tatarského k dalšímu listu papíru, kde bylo textu o maličko víc než na ostatních. „To je Picasso. Keramická figurka běžící ženy. Možná si řeknete, že to na Picassa moc nevypadá. A budete mít pravdu. Ale jen proto, že se jedná o postkubistické období. Skoro třináct milionů dolarů - umíte si to představit?“

„A kde je socha samotná?“

„To vlastně nevím,“ pokrčila rameny sekretářka. „Asi v

nějakém depozitáři. Jestli se chcete podívat, jak vypadá, tamhle je katalog.“

„A jakej je v tom rozdíl, jestli tu ta socha je nebo ne?“

Tatarskij se ohlédl. Zezadu se nepozorovaně přikradl Azadovskij.

„Možná žádný,“ řekl Tatarskij. „Popravdě řečeno jsem se poprvé setkal se sbírkou tohoto druhu.“

„Ale to je nejsoučasnější tendence světového designu,“ řekla nabádavě sekretářka. „Monetaristický minimalismus. Ostatně - narodil se u nás v Rusku.“

„Běž se projít,“ vybídl ji Azadovskij a otočil se k Tatarskému. „Tak co, líbí?“

„Je to zajímavé. Ale moc tomu nerozumím.“

„Hned ti všechno vysvětlím. Tahle zasraná španělská sbírka stojí nějakých dvě stě milionů dolarů. A zhruba sto tisíc jsme vyházeli za kunsthistoriky. Jakej obraz můžeme koupit, kterej bysme naopak neměli, v jaký konstalaci se to má vystavovat a tak. Všechno, o čem se mluví v těch dodávkách, jsme nakoupili. Ale kdybychom sem všechny ty obrazy a sochy navozili - a to jsou mezi tím i nějaký gobelíny - tak tu nebude k hnutí. Jen z toho prachu by tu bylo na chcípnutí. A pak... no dobře, tak se na ten vobraz podíváš jednou, pak ještě jednou, a pak - co novýho na něm ještě můžeš uvidět?“

„Nic.“

„No právě. Tak proč by je člověk měl schraňovat doma? A ten Picasso, to byl podle mého soudu naprostej vocas!“

„V tom bych s vámi tak docela nesouhlasil,“ namítl Tatarskij po namáhavém polknutí. „Či přesněji řečeno souhlasím, ale až počínaje tím postkubistickým obdobím.“

„Ty jsi mi ale hlavička,“ řekl Azadovskij. „Já to teda ne-žeru. K čemu to taky nakonec je? Za tejden tu bude zase francouzská sbírka. Jen si to představ - v jedný se jakž takž zorientuješ, a voni to za tejden odvezou a pověsej sem něco jinýho - no a co, aby ses v tom vyznával znovu. K čemu to?“

Tentokrát se Tatarskij na žádnou odpověď nezmohl.

„Dyť říkám, že je to k ničemu,“ uzavřel to Azadovskij. „Tak dobře, deme. Musíme se do toho pustit. Pak se sem ještě vrátíme. Na šampaňský.“

Otočil se a vykročil k zrcadlové stěně: Tatarskij ho následoval. Když Azadovskij došel až k zrcadlům, do jednoho strčil, vertikální řada skel na něj v plyném pohybu vrhla odlesk elektrického světla a nehlučně se otočila kolem osy. Ve vzniklé mezeře se objevila chodba, sklenutá z hrubých velkých kamenů.

„Běž dál,“ vybídl ho Azadovskij. „Ale bacha, je tu nízký strop.“

Tatarskij vstoupil do chodby a z toho vlhka pocítil ještě větší chlad. Kdy mě asi konečně nechají obléknout? pomyslel si. Chodba byla dlouhá a Tatarskij neviděl, kam vede - byla tam tma. Občas pod nohama ucítil ostrý kamínek a vraštil čelo bolestí. Nakonec vpředu zamihotalo nejasné světlo.

Vstoupili do nevelké místnosti, obložené sololitem, která Tatarskému připomněla šatnu před tělocvičnou. Vlastně to taky šatna byla, o čemž svědčila řada skříněk u zdi a dvě saka visící na věšáku. Tatarskij měl pocit, že jedno by mohlo patřit Sašovi Blauovi, ale jistý si tím nebyl - Saša měl sak hodně. Šatna měla ještě jeden východ, uzavřený tmavými

dřevěnými dveřmi se zlatou tabulkou, na níž byla vyryta lo-mená čára, připomínající pilu. Tatarskij si ještě ze školy pa-matoval, že takhle vypadá egyptský hieroglyf pro slovo „rychle“. Zapamatoval si ho proto, že se k němu vázala jedna komická příhoda: Jak žákům vysvětloval učitel, staří Egyptané dělali všechno pomalu, proto se krátká zubatá čára, znamenající „rychle“, měnila v nápisech oslavujících velké a mocné faraóny v čáru neobyčejně dlouhou, která se psala i na několik řádek, což pak znamenalo „velice rychle“.

Nad umyvadlem visely tři papíry připomínající oběžníky netušené instituce - se strojopisným textem a razítky (Tatar-skému ostatně hned došlo, že to nebudou žádné oběžníky, ale nejspíš další součást španělské sbírky) - a jednu zeď zabíral regál s malými očíslovanými okénky, v nichž ležela hroznová zrcadla a zlaté masky, přesně takové, jako v Aza-dovského předpokoji.

„Co je?“ zeptal se zničehonic Azadovskij a rozeplnul si sako. „Chceš se na něco zeptat?“

„Co je to za papíry - támhle na zdi? To je taky španělská sbírka?“

Azadovskij místo odpovědi vytáhl z kapsy mobil a zmáčkl na něm jediný knoflík.

„Allo! Máme tady pro tebe nějaký otázky,“ a podal telefon Tatarskému.

„Haló,“ ozval se ve sluchátku Allin hlas.

„Zeptej se jí, co to máme v šatně u sauny,“ řekl Azadov-skij, který už si svlékal tílko. „Já to vždycky zapomenu.“

„Dobrý den,“ pozdravil rozpačitě Tatarskij, „to už jsem zase já, Tatarskij. Prosím vás pěkně, co je to ta malá sbírka

v šatně před saunou?“

„To jsou naprosto unikátní exponáty,“ vysvětlila sekretářka. „Do telefonu o tom mluvit nemůžeme.“

Tatarskij přikryl telefon dlaní.

„Říká, že do telefonu to nejde.“

„Tak jí řekni, že to povoluju.“

„On vám to povoluje,“ zopakoval po něm Tatarskij do aparátu.

„Tak dobře,“ povzdechla si sekretářka. „Exponát číslo jedna: Prvky brány bohyně Ištar v Babylonu - lvi a sirrufové. Oficiální místo uložení je Britské muzeum. Ověřeno skupinou nezávislých znalců. Číslo dvě: Lvi - basreliéf z glazovaných tvarovek. Ulice Promenád, Babylon. Oficiálně uloženo v Britském muzeu. Ověřeno skupinou nezávislých znalců. Číslo tři: Ebich-II, hodnostář z Mari. Oficiálně uloženo v Louvru...“

„Ebich-II?“ skočil jí do řeči Tatarskij a vzpomněl si, že fotografii téhle sochy z Louvru někde viděl. Soška byla několik tisíc let stará a znázorňovala malého mazaného človíčka, jehož sochař vysoustružil z bílého kamene - s plnovousem, ve zvláštní chmýřnaté sukničce, podobající se rajtkám.

„Tohohle mám obzvlášť rád,“ prohodil Azadovskij, který si zrovna stahoval kalhoty. „Asi si každý ráno, sotva vstal, pěkně řek: Že bych se bil na všechny visral...? Proto byl celej život sám. Úplně jako já.“

Otevřel skříňku a vylovil z ní dvě nezvykle vypadající sukně - snad z peří, snad z drbané vlny. Jednu hodil po Tatarském a druhou si navlékl přes červené spodky značky Calvin Klein, díky čemuž se okamžitě začal podobat

překrmenému pštrosovi.

„Dej sem ten telefon,“ vybafl na Tatarského. „Co čekáš? Převlíkni se. Pak si vezmeš tady ty krámy a můžeš jít dál. Vem si kteroukoli soupravu, hlavně aby ti ten náhubek pasoval na ksicht.“

Sám si z jednoho okénka vylovil masku a zrcadlo, cinkl jimi o sebe, masku si nasadil a pohlédl průzory na Tatarského. Malá zlatá tvář nevýslovné krásy jako by se náhle vynořila z maškarního reje na benátském karnevalu.

Se sudovitým, ryšavě chlupatým tělem šéfa neladila tak dokonale, že se z toho Tatarskému dělalo až úzko. Azadovskij, spokojený s dosaženým efektem, se zasmál, otevřel dveře a zmizel v pruhu zlatavého světla.

Tatarskij se začal převlékat. Sukně, kterou mu Azadovskij přidělil, byla zhotovena z kousků dlouhovlnné ovčiny, nalepených na šortky Adidas. Nějak se do toho nahastrošil (kdyby Tatarskij nebýval viděl Ebich-llovu sošku, za nic by neuvěřil, že staří Mezopotámci něco takového skutečně nosili), nasadil si masku, která mu ihned nepříjemně sevřela obličej, a do ruky vzal zrcadlo. Zlato i bronz byly bezpochyby pravé, což se dalo soudit už podle váhy. Nadechl se jako před skokem do studené vody a strčil do dveří se zubatým hieroglyfem.

Místnost, do níž vkročil, ho oslepila zlatou září podlahy i stropu, osvětlených filmařskými reflektory. Stěny obložené zlatými fóliemi ubíhaly vzhůru a vytvářely pozvolna se zužující kužel, připomínající zevnitř zlacenou chrámovou bāň. Přímo naproti dveřím stál oltář - zlatá krychle, na níž leželo masivní křišťálové oko s emailovou rohovkou a zrcadlovou

zřetelníci. Na podlaze před oltářem stál zlatý pohár, po jehož stranách se tyčili dva kamenní sirrufové, pokrytí zbytky malby a zlaté inkrustace. Nad okem visela už na první pohled velmi stará deska z černého bazaltu. Přesně ve středu byl vyryt egyptský nápis „rychle“, obklopený komplikovaně stylizovanými figurami; Tatarskij rozpoznal podivného pětinohého psa a ženu ve vysoké tiáře, která ležela s číši v ruce na jakési malé pohovce. V rozích desky byla vyobrazena čtyři ohavná zvířata a mezi psem a ženou vyrážela ze země jakási rostlina, podobná masožravé rosnatce; její kořen se neznámo proč větvil na tři dlouhé šlahouny s nesrozumitelnými znaky. Dál do desky kdosi vyryl velké oko a ucho, a veškerá zbývající plocha byla hustě poseta klínopisnými texty.

Azadovskij ve zlaté masce, suknici a červených koupacích cvičkách seděl na skládací židličce nedaleko oltáře. Zrcadlo si položil na koleno. Jinak Tatarskij v místnosti nezahlédl nikoho.

„Perfektní,“ zvedl uzně palec Azadovskij. „Takhle se mi líbíš! Nono, snad nebudeme podělaný... Hlavně nás nepodraz, i když si možná myslíš, že jsme tady všichni pošahaný. Mně osobně je nakonec putna, co si vo tom myslíš, ale když chceš dělat v týhle branži, tak to ani jinak nejde. Zkrátka a dobře ti to teď všechno v hrubejch rysech vysvětlím. Když budeš chtít znát detaily, zeptáš se šéfa - přijde hned. Hlavně to všechno ber přirozenějc, pěkně s klidem. Jezdíval jsi na pionýrák?“

„Jezdíval,“ přisvědčil Tatarskij.

„A měli jste tam taky Neptunův den, že vás všechny

naházeli do vody?“

„Měli.“

„No vidíš, a dneska to bude to samý. Je to tradice. Říká se, že kdysi byla jedna taková bohyně. Čímž samozřejmě nemyslím, že skutečně existovala - to je prostě taková legenda. No a bohové jsou podle týhle historie taky smrtelný a svou smrt nosej v sobě, dočista jako lidi. Proto nakonec nadešla chvíle, kdy ta bohyně měla umřít. Což se jí přirozeně nechtělo. A tak se rozdělila na svou smrt a na to, co umírat nechtělo. Vidíš to na tom obrázku?“

A Azadovskij ukázal na basreliéf.

„Tenhle pejsek je její smrt. A ta ženská ve vysokým klobouku je ona sama. Teď mě zkrátka poslouchej a nepřerušuj mě, protože já sám o tom vím dohromady starou belu.“

Když se rozdělili, okamžitě mezi nima vypukla válka, ve který dlouho nikdo nemoh vyhrát. K poslední bitvě mezi nima došlo přímo nad Ostankinským rybníkem, teda tam, kde zrovna jsme, ovšem ne v podzemí, ale vysoko ve vzduchu. Proto se tohle místo považuje za posvátný. Nejdřív v tý bitvě zase dlouho nikdo nemoh vyhrát, ale pak pes začal nad bohyní vítězit. A v tu chvíli se jiný bohové začali bát o vlastní život, zasáhli a donutili ty dva k uzavření míru. Tady je to právě všechno zaznamenaný. Je to něco jako text mírový smlouvy, stvrzený do všech čtyř světových stran tady těma bejkama a...“

„Grifony,“ napověděl Tatarskij.

„Jo. A to voko a ucho znamenaj, že to všichni viděli a slyšeli. A na základě týhle smlouvy to odskákali oba. Bohyni podle ní zbavili těla a stal se z ní čistě pojem. Stala se

zlatem, ale ne kovem - jen v přeneseném slova smyslu. Rozumíš tomu?”

„Moc ne.“

„To se nedivím,“ povzdechl si Azadovskij. „Zkrátka se z ní stalo to, po čem baží každý člověk, ale ne že by dejme tomu hrouda zlata, která se jen tak někde povaluje - z ní se stalo všechno zlato světa. Jako by sama idea zlata.“

„Teď to chápu.“

„A z její smrti se stal kulhavej pětinohej pes, kterej musí věčně spát v daleký zemi na severu. Nejspíš už tušíš, kde asi. Je támhle vpravo, vidíš ho? S nohou místo ptáka. Takovýho bych teda na ulici potkat nechtěl.“

„A jak se ten pes jmenuje?“ zeptal se Tatarskij.

„Dobrá otázka. Abych pravdu řekl, tak nevím. Proč se na to ptáš?”

„Někde už jsem něco podobného četl. V článku z univerzitního sborníku.“

„Co přesně?”

„To by bylo dlouhé povídání,“ odpověděl Tatarskij. „A ani si to pořádně nepamatuju.“

„A vo čem je ten článek? Vo našem úřadě?”

Tatarskému došlo, že představený špásuje.

„Ne. Je to o ruských sprostárnách. Píše se tam, že sprostý slova zesprostly až v dobách křesťanství, kdežto dřív měly docela jiný význam a označovaly prastaré pohan-ské bohy. A mezi těmi bohy byl i pětinohý kulhavý pes Pi-čus. Ve starých spisech ho označovali jen písmenem ‚P‘ v jednoduchých uvozovkách. Podle pověsti spí někde daleko ve sněžích a dokud spí, život běží víceméně normálně.“

Jakmile se ale vzbudí, zaútočí. Proto u nás země nerodí, Jelcin je prezidentem atakdále. O Jelcinovi samozřejmě tenkrát neměli potuchy, ale jinak to všechno sedí. Taky tam je psáno, že jiný podobný pojem, existující v ruské jazykové kultuře, je dětský idiom Gamover. Z anglického Game Over.“

„Copak anglicky bych tomu rozuměl,“ zamyslel se Azadovskij, „nejsem blbec. Jediný, co nechápu, je, kdo má jako mít po piči?“

„Ne kdo bude mít po piči, ale co... A na mysli se má všechno. Proto asi ostatní bohové zasáhli. Proto jsem se ptal na jméno toho psa - říkal jsem si, že by to mohl být takový transkulturní archetyp. Ostatně, jak se jmenuje ta bohyně?“

„Nijak,“ napověděl hlas za ním a Tatarskij se obrátil.

Ve dveřích stál Farsuk Sejfull-Fraškíd. Na sobě měl dlouhý šedivý plášť s kápí, pod níž se blyštěla zlatá maska, a Tatarskij ho poznal jen po hlase.

„Nejmenuje se nijak,“ zopakoval Sejfull-Fraškíd a vstoupil do místnosti. „Kdysi dávno se jmenovala lštar, ale od té doby se její jméno mockrát změnilo. Znáš reklamu se sloganem No Name? Stejně je to i s tím chromým pejskem. Jinaks to všechno vylíčil naprosto přesně.“

„Hele, Farsuku, rači to s nim všechno eště prober,“ řekl Azadovskij, „protože von to stejně ví.“

„A co vlastně víš? To by mě docela zajímalo,“ řekl Fraškíd.

„Ale, to jsou vlastně maličkosti,“ odpověděl skromně Tatarskij. „Třeba ten zubatý znak uprostřed tabulky. Víím, jaký

má význam.“

„Tak jaký?“

„Staroegyptsky to znamená rychle.“

Fraškíd se zasmál.

„Vida, to je neobvyklé. Noví členové si obyčejně myslí, že je to symbol čokolády M+M. Ve skutečnosti je to ale symbol poukazující k jednomu velmi starobylému a dosti mlhavému výroku. Všechny staré jazyky, v nichž existoval, jsou dávno mrtvé, a do ruštiny je dokonce těžké ho už jen přeložit, nemáme na to potřebné hlásky. Zato v angličtině tomu dosti přesně odpovídá věta Marshalla McLuhana The medium is the message - Být prostředník je posílání. Proto tento znak dešifrujeme spíš jako dvojité M. A samosebou nejen my - takovéto oltáře Silicon Graphics dodává společně s render-servery.“

„Takže ta deska není pravá?“

„Proč by nebyla? Ta nejpravější!“ odpověděl Fraškíd. „Tři tisíce let stará a bazaltová. Můžeš si sáhnout. Jedině si nejsem jist, že ten obrázek vždycky znamenal to, co znamená dnes.“

„A co ta rosnatka mezi psem a ženou?“

„To není rosnatka. To je strom života. A taky symbol velké bohyně, protože jednou z jejích metamorfóz je strom se třemi kořeny, který rozkvétá v našich duších. Ten strom má své jméno, ale to se v naší společnosti dovídají jen ti s nejvyššími stupni zasvěcení.“

„Co je to za společnost?“ zeptal se Tatarskij. „Co dělají její členové?“

„Člověk aby si nakonec myslel, že to nevíš. Jak dlouho

už u nás děláš? Prostě to, co děláš ty, dělají i všichni ostatní.“

„A jak se to jmenuje?“

„Kdysi dávno se jí říkalo Chaldejská gilda,“ odpověděl Fraškíd. „Jenže tak tomu říkali ti, kteří nebyli členy společnosti a jen o ní někde slyšeli. My sami jí říkáme Společnost Sadařů, protože naším úkolem je pěstovat posvátný strom, který dává život velké bohyni.“

„Existuje vaše společnost dlouho?“

„Velmi dlouho. Říká se, že existovala už v Atlantidě, ale my v zájmu zjednodušení předpokládáme, že přišla z Babylonu do Egypta a odtud k nám.“

Tatarskij si narovnal masku, klouzající po obličeji ke straně.

„Rozumím. Takže ta společnost například stavěla Babylonskou věž?“

„Ne, to vůbec ne. Nejsme stavební firma. Jsme prostě sloužící velké bohyně. Mám-li přejít na tvou terminologii, dozíráme na to, aby se Pičus neprobudil a my všichni neměli po piči - tos pochopil správně. Myslím, že teď už si uvědomuješ, že v Rusku leží na našich bedrech obzvláštní zodpovědnost. Protože ten pes spí právě u nás.“

„Kde přesně?“

„Všude,“ odpověděl Fraškíd. „Když se říká, že spí ve sněžích, je to jen metafora. Kdežto fakt, že se v tomhle století několikrát skoro probudil, to už žádná metafora není.“

„Tak proč nám pořád ubírají kmitočty?“

Fraškíd bezradně rozhodil rukama.

„Inu, to je ta lidská lehkomyšlnost,“ řekl jen, přistoupil k

oltáři a uchopil zlatý pohár. „Výraz okamžité kalkulace a krátkozrace chápaného prospěchu. Ale na nulu nám to nesrazí nikdy, to se neboj. Na to si dávají zatracený pozor. A teď přejdeme k rituálu, když dovolíš.“

Přistoupil k Tatarskému a položil mu ruku na rameno.

„Poklekni a sejmi si masku.“

Tatarskij poslušně klesl na kolena a stáhl si s tváře masku. Fraškíd namočil prst do poháru a vykreslil na Tatarského čele mokrý klikyhák.

„Ty jsi prostředník, a ty jsi i poslání,“ pronesl a Tatarskij si uvědomil, že čára na jeho čele značí dvojité M.

„Co je to za tekutinu?“ zeptal se.

„Psí krev. Symboliku ti snad vysvětlovat nemusím.“

„Ne,“ zakroutil Tatarskij hlavou a zvedl se z podlahy.

„Nejsem trouba, ledacos jsem četl. Co dál?“

„Teď musíš pohlédnout do posvátného oka.“

Tatarskij se zničehonic zachvěl a Azadovskij si toho všiml.

„Jen se neboj,“ řekl mu. „Tímhle vokem velká bohyně poznává svého muže. No a protože muže už má, je to jen formalita. Koukneš do voka, ukáže se, že nejsi bůh Marduk - a jede se dál.“

„Jaký bůh Marduk?“

„No tak ne, Marduk ne,“ řekl Azadovskij a vytáhl zpod suknice krabičku marlborek a zapalovač, „na tom nesejde. To jsem jen tak plác. Vylož mu to, Farsuku, ty to svedeš. Kdežto já se vzdám do země pravejch mužů.“

„To je také součást mýtu,“ řekl Fraškíd. „Velká bohyně měla muže, rovněž boha, a to ze všech bohů toho

nejhlavnějšího, jehož opojila mokem lásky a on usnul ve svatyni na vrcholu svého zikkuratu. Nu a protože to byl bůh, měl i spánek takový, že to... Je to taková dost zamotaná záležitost, ale jemu se celý svět s námi všemi a dokonce i s tou bohyní vlastně jakoby jen zdá. A velká bohyně neustále hledá toho, komu se zdá, protože jedině skrze něj získává vlastní život. No a protože se ten bůh najít nedá, má bohyně symbolického pozemského muže, jehož si vždy sama vybere.“

Tatarskij koukl po Azadovském. Ten jen přikývl a vypustil ústním otvorem v masce úhledné kolečko dýmu.

„Uhodls,“ řekl Fraškíd. „A teď on. Pro Ljoňu je to samozřejmě dost napjatý okamžik, když do posvátného oka pohledne někdo jiný, ale zatím mu to vždycky vyšlo. Tak do toho.“

Tatarskij přistoupil k oku na krychli a poklekl před ním. Modrá emailová rohovka byla od zřítelnice oddělena tenkou zlatou obrubou, a samotná zřítelnice byla tmavá a zrcadlová. Tatarskij v ní spatřil svou deformovanou tvář, prohnutou postavu Fraškídovou v temné kápi a napuclé Azadovského koleno.

„Natočte to světlo pořádně,“ nařídil komusi Fraškíd. „Takhle tam nic neuvidí. My potřebujeme, aby si to zapamatoval na celý život.“

Na zřítelnici dopadl pruh jasného světla a Tatarskij přestal vidět svůj odraz - místo něj se uvnitř rozsvítila zlatistá mihotavá zář, jako by se právě několik minut díval na zapadající slunce, pak zavřel oči a spatřil jeho odlesk, stále ještě bloudící v nervových zakončeních. Copak tam asi

mám uvidět? pomyslel si Tatarskij.

Za ním se najednou strhlo jakési chaotické hemžení, cosi kovového těžce dopadlo na podlahu a ozvalo se chroptění. Tatarskij se bleskurychle postavil na nohy, odskočil od oltáře a otočil se. Scéna, již spatřil, byla natolik nereálná, že se ani nepolekal a řekl si, že to zřejmě bude součást rituálu. Saša Blau s Maljutou v pérových suknicích a se zlatými maskami, zmítajícími se na prsou, škrtili Azadovského žlutými nylonovými švihadly a snažili se přitom od něj držet co nejdál; Azadovskij vypouklil beraní oči a oběma rukama se snažil pevnou nylonovou smyčku roztáhnout. Síly však bohužel byly nerovné - na pořezaných dlaních a prstech se objevila krev, zbarvila i žlutou strunu a on upadl nejdřív na kolena a pak i na břicho, přičemž svou zlatou masku přimáčkl hrudí k zemi. Tatarskij si stihl povšimnout momentu, kdy výraz užaslého údivu v očích Azadovského, hledících na něj, zmizel a žádný jiný už ho nenahradil. Teprve teď pochopil, že pokud to skutečně byla součást rituálu, pak pro Azadovského byla zcela nečekaná.

„Co se to děje? Co to má znamenat?!“

„Jen klid,“ mírnil ho Fraškíd. „Teď se neděje nic. Všechno už se stalo.“

„Ale proč?“ zeptal se Tatarskij.

Fraškíd pokrčil rameny:

„Velká bohyně už byla tou mesaliancí unavena.“

„Jak to víte?“

„Orákulum v Atlantě v rámci svaté věštby předpovědělo, že v naší zemi se objeví nový lštařin muž. S Azadovským jsme už dlouho měli problémy, ale pořád jsme nebyli s to

pochopit, kdo je ten nový. Bylo o něm řečeno jen tolik, že je to člověk se jménem města. Tak jsme dumali a dumali, hledali a hledali, až najednou někdo z prvního odboru přinesl tvůj osobní spis. A najednou se podle všech známek ukázalo, že jsi to ty.“

„Já???“

Fraškíd místo odpovědi pokynul Sašovi Blauovi s Maljutou. Ti popadli Azadovského tělo za nohy a táhli ho z oltářní prostory do šatny.

„Já?“ opakoval ještě jednou Tatarskij. „Ale proč já?“

„To nevím. Na to se ptej sám sebe. Mě si třeba bohyně nevybrala, a taky nevím proč. A jak by to panečku znělo - člověk, který se vzdal jména...“

„Který se vzdal jména?“

„Já jsem původem povolžský Němec. Ale když jsem končil univerzitní studia, přišla z televize umístěnka na místo zpravodaje ve Washingtonu, a chtěli nějakého Asiata nebo Kavkazana. Já byl tehdy předseda kosmomolské organizace, takže ve frontě na Ameriku jsem byl na prvním místě. No a na Lubjance mi změnili jméno na tohle středoasijské. Což koneckonců není důležité. Vybrala si nakonec tebe.“

„A vy byste na to přistoupil?“

„Proč ne? To přece zní - muž velké bohyně. Funkce je to čistě rituální, povinnosti žádné, zato možností plno. Ba nepřeborně. Všechno samozřejmě záleží na tvé obrazotvornosti. Nebožtíkovi uklízečka každý den ráno pudrovala koberec kokainem. Nastavěl si vily, nakoupil spousty nějakých obrazů... Ale jinak si nedokázal vymyslet nic. Vždyť to říkám - mesaliance.“

„A můžu to odmítnout?“

„To bych neřekl,“ odpověděl Fraškíd.

Tatarskij pohlédl dveřmi do vedlejší místnosti, kde se odehrávalo cosi podivného - Maljuta a Saša Blau ukládali Azadovského do kontejneru ve tvaru velké zelené koule. Jeho nepřirozeně zkroucené tělo už bylo uvnitř - z oteřených dvířek čněla jen chlupatá noha v červené cvičce, která se pořád nechtěla vejít dovnitř.

„Co je to za kouli?“

„Máme tu hrozně dlouhé a úzké chodby,“ řekl Fraškíd. „Hodně se to pronese. Kutálení je mnohem pohodlnější. A když to vykutálíš na ulici, nikdo se zbytečně nevyptává. Seňa Velin to vymyslel, těsně před smrtí. To byl panečku designér... A nakonec taky špatně skončil jenom kvůli to-muhle idiotovi. Jak já bych si přál, aby Seňa tohle všechno viděl!“

„A proč je zelená?“

„Nevím. To je snad jedno. A nehledej ve všem symboliku, Babane, nebo ji tam nakonec najdeš. Ale to už půjde o tebe.“

Ze šatny se ozvalo tiché křupnutí a Tatarskij se trpitelsky zašklebil.

„Mě jednou taky uškrtí?“

Fraškíd pokrčil rameny:

„Jak už jsi jistě pochopil, manželé velké bohyně se tu a tam střídají. Ale to je součást profese. Když člověk moc nezdrzne, dá se to překlepat až do požehnaného stáří. A dokonce odejít do důchodu. Prostě když budeš mít jakékoli pochybosti, hned se seber a zajdi za mnou. A nech si ode

mě poradit. První rada je prostá: Až se přestěhuješ do Azadovského pracovny, hned vyměň ten prokoksovaný koberec. Protože po městě už se šušká, že se sem nějakí velice nespolehliví lidé vyloženě vnucují na audienci.“

„Copak koberec, ten dám samozřejmě pryč. Ale jak ostatním vysvětlíme, že se stěhuju do jeho pracovny?“

„Těm se nic vysvětlovat nemusí. Ti to všechno pochopí sami. Jiné nezaměstnáváme.“

Ze šatny do oltární místnosti nahlédl Maljuta, který už se stihl převléci. Na okamžik pohédl Tatarskému do očí, hned zase očima uhnul a podal Fraškídovi Azadovského mobil.

„Máme ho vykutálet?“ zeptal se věčně.

„Naopak zakutálet,“ namítl Fraškíd. „Proč kladeš tak pitomé otázky?“

Tatarskij počkal, až kovový hřmot v dlouhé chodbě utichne, a tlumeně se zeptal:

„Můžu vám položit jednu důvěrnou otázku, Farsuku Karloviči?“

„Ano?“

„Kdo to všechno ve skutečnosti řídí?“

„Já ti jen poradím, abys do toho nestrkal nos,“ odpověděl mu Fraškíd. „O to déle budeš živým bohem. Popravdě řečeno to ani sám nevím. A přitom už v branži dělám tolik let.“

Přistoupil ke stěně za oltářem, odemkl klíčem malá tajná dvířka, sehnul se a vstoupil dovnitř. Za dvířky se rozsvítilo a Tatarskij uviděl velký stroj, připomínající otevřenou černou knihu se dvěma svislými válci z matového skla po stranách. Na černé ploše, otočené k němu, se bělalo slovo Compuware a neznámý symbol, zatímco před strojem stálo

křeslo podobné zubařskému, ovšem se řemeny a fixátory.

„Co je to?“

„3D-scanner.“

„A k čemu?“

„Nafotíme si tvůj mráček.“

„Je to nutné?“

„Naprosto. Podle rituálu se mužem velké bohyně stáváš až poté, co tě očísujeme. Až tě proměníme ve videoklip.“

„No a co, to mě potom budou cpát do všech pořadů a reklam, jako předtím Azadovského?“

„To je tvoje hlavní kultovní funkce. Bohyně opravdu nemá tělo, ale je tu něco, co jí tělo nahrazuje. Svou fyzickou podstatou je to suma všech obrazů, jichž využívá reklama. A když se ona zjevuje prostřednictvím videoklipu, ty, abys byl rovněž podoben bohu, se musíš také proměnit. Jedině tak budete mít možnost spolu mysticky splynout. Přísně vzato se jejím manželem stane právě tvůj třírozměrný model, kdežto ty sám tu budeš... snad cosi jako regent. Pojď sem.“

Tatarskij se nervózně ošil a Fraškíd se zasmál.

„Tak už se neboj. Skenování nebolí. Je to jako v xeroxu, jediné že tě nikdo nepřiplácne víkem... No nic, to já jen tak žertuju. Ale teď už dělej, nahoře nás čekají. Chystá se tam galavečer, vlastně taková tvoje inaugurace. Pak se můžeš v úzkém kruhu uvolnit.“

Tatarskij naposledy pohlédl na bazaltovou desku se psem a bohyní a rozhodně vkročil do dvířek, za nimiž už na něj čekal Fraškíd. Stěny i strop místnosti, do níž vstoupil, byly čistě vybělené. Jinak byla téměř prázdná - kromě

scanneru tu byl jen ovládací panel a u zdi několik kartónových krabic od nějaké elektroniky.

„Slyšel jste někdy o ptáku Semurgovi, Farsuku Karloviči?“ zeptal se Fraškída, když už se usazoval do křesla a pokládal obě ruce na opěrky.

„Ne. Co je to za ptáka?“

„To je taková orientální poéma,“ řekl Tatarskij. „Sám jsem ji nečetl, jen jsem slyšel obsah. Je to o tom, jak třicet ptáků letí hledat svého krále Semurga, jak všichni projdou mnoha zkouškami a na samém konci se dovědí, že slovo semurg znamená třicet ptáků.“

„No a co?“ zeptal se Fraškíd a vrazil černý konektor do zásuvky.

„Jen tak. Prostě mě napadlo, že naše generace, která si vybrala pepsi-colu... Vy jste si přece v mládí taky vybral pepsi, ne?“

„A co jiného jsem mohl dělat?“ zamumlal Fraškíd, cvakající nějakými páčkami na panelu.

„No jistě... Jen mi teď do hlavy přišla taková dost příšerná myšlenka: Nejsme my všichni dohromady vlastně ten pětinohý pes? Který se zrovna probouzí?“

Fraškíd, plně zaměstnaný svými manipulacemi, tato slova evidentně přeslechl.

„Tak,“ řekl nakonec, „teď zataj dech a nemrkej. Můžeme?“

Tatarskij se zhluboka nadechl a přikývl:

„Můžeme.“

Přístroj zabzučel a z bílých matových lamp po stranách vytrysklo oslnivě bílé světlo. Konstrukce, připomínající

otevřenou knihu, se začala pomalu otáčet kolem svislé osy, bílý snop světla Tatarského udeřilo přímo do očí a on na pár vteřin oslepl.

„Skláním se před živým bohem,“ pronesl obřadně Fraškíd.

Když Tatarskij opět prozřel a otevřel oči, Fraškíd před ním klečel se schýlenou hlavou a podal mu malý černý předmět. Byl to Azadovského mobil. Tatarskij ho opatrně převzal a důkladně si ho prohlédl: vypadalo to jako běžný malý phillips, jen s tím rozdílem, že na něm bylo jediné tlačítko v podobě zlatého oka. Tatarskij se ještě chtěl zeptat, zda už o všem ví Alla, ale nestihl to: klanící se Fraškíd povstal, odcouval k východu a opatrně za sebou zavřel dveře.

Tatarskij zůstal sám. Vstal, přistoupil ke dvířkům a zaposlouchal se. Neslyšel nic, Fraškíd už byl zřejmě v šatně. Tatarskij se přesunul do nejzazšího kouta místnosti se scannerem a opatrně stiskl tlačítko na telefonu.

„Haló,“ řekl tiše. „Haló!“

„Skláním se před živým bohem,“ ozval se ve sluchátku Allin hlas. „Jaké pokyny máte na dnešek, šéfe?“

„Zatím žádné,“ odvětil Tatarskij a s podivem si uvědomil, že nová role mu nečiní naprosto žádné potíže. „Ačkoli ne, víš co, Alločko...? Něco bych pro tebe přece jen měl. Zaprvé ať okamžitě srolují koberec v pracovně a odnesou ho - už ho mám dost. Za druhé ať se v bufetu ode dneška prodává jen coca-cola a už žádná pepsi. A za třetí u nás Maljuta ode dneška nepracuje... Protože toho potřebujeme asi jako pes pátou nohu. Stejně tu jen kazí cizí scénáře a přiděluje problémy... A jednu věc si zapamatuj, Alločko: Když něco

řeknu, tak ty se nebudeš ptát proč, ale vezmeš si propisku a zapíšeš si to. Rozuměno? No to jsem rád.“

Tatarskij dotelefonoval, pokusil se mobil připnout k pasu, ale ovčina ebichilovské suknice byla příliš tlustá. Na pár vteřin se zamyslel, kam s ním, ale pak si vzpomněl, že Alle ještě neřekl všechno, a stiskl zlaté oko znovu.

„A ještě něco, úplně jsem na to zapomněl. Postarejte se o Rostropoviče.“

TUBORG MAN

Jeho třírozměrný dvojník se pak na obrazovkách objevil bezpočtukrát, ale když si dny minulé, které uběhly jako ve snu, chtěl připomenout sám Tatarskij, obvykle se díval jen na pár šotů. První z nich byla tisková konference důstojníků Federální bezpečnostní služby, kteří dostali za úkol zlikvidovat Borise Berezovského: Tatarskij v černé masce přes celou hlavu sedí u stolu, zastavěného mikrofony, úplně vlevo. Druhá reportáž zaznamenává pohřeb televizního komentátora Farsuka Sejfull-Fraškida, uškraceného za nejasných okolností přímo ve vchodu svého domu: Tatarskij v černých brýlích a s černou páskou na rukávě líbá bezútešně vzlykající vdovu a na zpola zasypanou rakev hází zelenou biliárovou kouli. Účel jeho třetího oblíbeného klipu není příliš zřejmý: Jde o záznam vykládání obsahu amerického transportního letounu Hercules C-130, který přistál na nočním Rudém náměstí, pořízený skrytou policejní kamerou. Personál z letadla vynáší spousty krabic s nápisy „electronic equipment“ a s velmi zvláštním logem - schematicky nahozeným obrysem ženské mléčné žlázy takových rozměrů, jakých se dá dosáhnout jedine aplikací silikonových protéz. Tatarskij tu v omonovské uniformě mrzne mezi dalšími členy ostrahy. Velmi populární byla i další jeho metamorfóza: Stěpan Razin u popravčího špaluku před Spasskou branou v monumentálním reklamním šotu na šampon Head and Shoulders (slogan zněl „Přijdeš-li o hlavu, pro vlasy neplač!“). Mnohem menší popularitu si vysloužil klip, natočený

rovněž na Rudém náměstí; šlo o reklamu na coca-colu, zobrazující sešlost radikálních fundamentalistů všech světových konfesí a vysílanou několikrát na Petrohradském programu. Tatarskij tu ztvárnil černě přioděného evangelistu z mexického Albuquerque, který zuřivě rozšlape plechovku od coca-coly, ukáže na Kreml a pronese verš ze žalmu číslo 14:

*There they are in great dread,
For God is with the Righteous Generation!
Tehdáž se náramně strašiti budou,
nebo Bůh jest v rodině spravedlivého!*

Kdekdo si zapamatoval i reklamu na vodku Lžiboris Druhý a instantní polévku Carmina Burana. Sám Tatarskij je však do své sbírky neznámo proč nezařadil. Není v ní ani slavná reklama na moskevskou obchodní síť Gap, kde se Tatarskij objevil společně se svým náměstkem Morkovinem: Ten se v džínsové, zlatém vyšívané bundě prochází ve výloze, kdežto Tatarskij, navlečený do vojenského vaťáku, vrhá do tvrzeného skla výkladu cihlu a křičí: „U Kandaháru to bylo vostřejší!“ (ústřední slogan pak zněl „Enjoy the Gap“). Jeho nejmilejší reklamní šot, při jehož sledování mu, jak šeptem sdělovala jeho sekretářka Alla, do očí vstupovaly slzy, se v televizi neobjevil ani jednou.

Je to nedokončená reklama na pivo Tuborg se sloganem „Sta, viator!“ (pro regionální vysílání byla vyrobena varianta „Přistaň, aviatiku!“), na níž ožil známý obrázek osamělého poutníka. Tatarskij v bílé haleně, rozepnuté na hrudi, kráčí po prašné pěšině žárem poledního slunce. Najednou ho osvítil nějaká myšlenka. Zastaví se, opře se o dřevěnou

ohradu a setře si šátkem z čela pot. Po několika vteřinách se náš hrdina upokojí: otočí se ke kameře zády, šátek strčí do kapsy a pomalu kráčí dál, k jasně blankytnému obzoru, nad nímž visí několik lehkých bílých mráčků.

Proslýchalo se, že existuje i varianta tohoto klipu, v níž po pěšině husím pochodem postupuje třicet Tatarských, ale zda tomu tak opravdu bylo či ne, nelze spolehlivě zjistit.

DROGY ANI KDYŽ JSTE GROGY, ANEB HRANICE MEZI SKUTEČNOSTÍ A FIKCÍ

Jestliže v předešlé knize Viktora Pelevina z nakladatelství Humanitarian Technologies Čapájev a Prázdnota procházela současnost zrcadlem minulosti, skutečnost se nenápadně obracela rubem v líc, aby zrodila fikci, bylo možné nespoutanost toku slov, neboť jen těžko mluvit o příběhu, přisuzovat mysli uvolněné narkotiky, je to v tomto jeho zatím posledním díle trochu jinak.

Pelevin nám předvádí na jedné straně sondy do ruské společnosti v postsovětské době, kdy byla setřesena různá tabu i klišé minulých desetiletí, země byla jak po velikém třesu a lidé psychicky poněkud nazí. Do této situace vtrhl nezajištěnými vstupními dveřmi svět obchodu, peněz, spousty dobrých věcí, ale také drog, podvodných podnikatelů a mafiánských způsobů. A nad tím vším se vznášela na svém oblaku s touhou po božském původu REKLAMA. Věc čarujících mágů, kteří jsou schopni nepozorovaně vyčistit naši duši, obsadit její zákoutí tak dobře vypadajícími moudry, že zapomeneme na dobré zvyky, tradice i vzdělání. Toto vyčištění hlavy, vymytí mozku se provádí v psychiatrii a ve špionážních příbězích pomocí narkotik. Reklama však je zbraní hromadného ničení. Pracuje průmyslovou metodou, zasahuje se zjevnou samozřejmostí bez zjevných následků na zdraví. Po ulicích se díky tomu nepotloukají stíny v drogovém opojení, u nichž by jejich závislost snadno prokázalo laboratorní vyšetření. Ve skleněných palácích se vytváří strategie i taktika, mluví se podivnou novořečí, ze které

by měl Orwell nezřízenou radost. Někteří tvoří, jiní myslí a mnozí pouze mluví. Důležití jsou především ti, kteří počítají. V počátku devadesátých let jsme se s touto masáží začali setkávat i my. A dokázali jsme se i radovat. Vždyť to byl ten zjevený duch svobodného světa, který k nám přicházel v desetiletích předcházejících v pestrobarevných magazínech či v zahraniční televizi, žil-li člověk v příhraničí. Také jsme nebyli tak úplně nepřipraveni, protože i v systému řízeného nedostatku bylo dost lidí, kteří mu dodávali zdání rozmařilosti reklamou. Měli jsme i tradici a v letech osmdesátých i dost času vzdělávat se, experimentovat a být připraveni na chvíli, kdy nám bude dopřáno odpovědně šálit lidi. A když nadešel pak ten okamžik, byla k dispozici řada kvalifikovaných tvůrců pro tento svět. Snad každý z nich třímal v ruce základní příručku pro reklamní tvorbu - knihu D. Sayersové, Vražda vyžaduje reklamu. Teď jen bylo třeba čekat, až se objeví vzdělaný klient, který bude ochoten docenit myšlenkovou bohatost, obrazovou pestrost a grafickou či filmařskou profesionalitu autorů. Vznikla v první polovině devadesátých let řada krásných, řemeslně kvalitních a nápaditých reklamních kampaní, které ukolébaly konzumenty i s jejich ostražitostí a ti začali reklamními médii sdělované nové pravdy přijímat. Podíváme-li se na reklamní kampaně posledních let, nelze jinak než si myslet, jestliže jsme si uchovali ještě něco kritického myšlení, že jsme za blbce. Až na výjimky zmizela pečlivá promyšlenost, myšlenková a filosofická hloubka i filmařská či grafická kvalita. Jejich místo zaujaly nic neříkající promluvy, občas opepřené nějakou obhroublostí, nebo rozpory mezi slovy a obrazy.

Hledáme-li příčiny, a to ve světle právě přečtené knihy, může být odpověď nasnadě. Tehdy, v první polovině porevoluční dekády, nebyli reklamní tvůrci ještě tak strašně zfetovaní. Je však možné ještě další vysvětlení, a to z Pelevinova textu také vyplývá. Než ho budu konstatovat, uvedl bych jej příkladem z nedávné minulosti. Je jistě dost lidí, kteří ještě dnes mají rudo před očima při zmínce či vzpomínce na investiční společnost ruského podnikatele Karmova Futurum Aurum. Mnoho důvěřivců, kteří uvěřili tomuto falešnému prorokovi, ztratilo vložené finanční prostředky a Karmov pak bezelstně konstatoval, že je vinen, a nechal se zavřít. Mně však při vzpomínce na tento případ přichází před oči nikoliv rudá tma, ale skvěle provedená reklamní kampaň. Tam nebyla chyba. Skvělé logo, dobré texty, nápadité zpracování. A nebyla to jediná kampaň jediné firmy na této úrovni. Byla jich v té době řada. Je zvláštní, že se po jejich investorech zpravidla slehla země, zapadly ve výjimečných případech mříže nebo se zavřely vody přehradních jezer.

A nyní tedy to vysvětlení. Přijde mi, že tu pěknou, šťavnatou, vymyšlenou a dobře udělanou reklamu, která dává podprahově, avšak zřetelně najevo, jak si každého člověka váží, byli ochotni objednávat a financovat pouze podvodníci. Pak by bylo nasnadě říci, že se dnes na našem tržišti pohybují už jen solidní firmy, jež si nás sice vůbec necení, ale jsou poctivé. Je-li tomu tak, je to sice potěšitelné, že už není komu naletět. Ale na druhou stranu i velmi smutné.

A je možné ještě jedno vysvětlení. Totiž že velcí reklamní mágové již vystoupali do tak vysokých pater svého

sebevědomí, zpupnosti a pýchy, že ztratili ze zřetele smysl své existence. Respektive se omezili na to, že smyslem jejich existence jsou pouze oni sami.

Této ztráty lze dosáhnout buď tím, že opravdu mají tak špatné vlastnosti, nebo tím, že jsou tak vysoko, že ztratí kontakt se zemí, anebo proto, že nejdříve sami sobě pomocí trávy a muchomůrky vymyli mozky a předpokládají, že i mozky těch, ke kterým promlouvají, jsou hroudy beztvaré hmoty ochotné nasát jakékoliv splašky.

Kterékoli z těchto vysvětlení jasně dokumentuje, že tato Pelevinova kniha není jen fikcí, že nadsazený pohled na společnost se netýká jen té ruské. Je to bohužel příběh velmi realistický. A případ Karmova jsem použil právě proto, že na něm je patrné, v jak velké míře se tato realita dotýká i nás.

František Fabík, ředitel reklamní agentury